This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

MARSHALL MONTGOMERY
COLLECTION

TAYLOR INSTITUTION

DOMINUS ILLUMINATIO MEA

Montgomery 5 b 12

M. Montgomery. Jan. 1920.

PUBLII TERENTII AFRI COMOEDIAE SEX:

Ex Editione

WESTERHOVIANA

Recenſita ad Fidem duodecim amplius MSſtorum Codicum & pluſcularum optimae Notae Editionum.

GLASGUAE:

Cura & impenſis ROBERTI FOULIS, Typis ROBERTI URIE & Soc. Proſtant *Edinburgi* apud GAVINUM HAMILTON & JOANNEM BALFOUR Bibliopolas, & *Londini* apud ANDREAM MILLER, in vico vulgo dicto *the Strand*.

MDCCXLII.

TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
OF
OXFORD
LIBRARY

P. TERENTII
ANDRIA.

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS, M. FULVIO ET M. GLABRIONE AEDILIBUS CURULIBUS. EGERUNT L. AMBIVIUS TURPIO, ET L. ATTILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII FILIUS, TIBIIS PARIBUS, DEXTRIS ET SINISTRIS. ET EST TOTA GRAECA. EDITA M. MARCELLO ET CN. SULPITIO COSS.

PERSONAE.

Prologus.
Byrrhia, *ſervus Charini.*
Charinus, *adoleſcens, amans Philumenam.*
Chremes, *ſenex, pater Philumenae.*
Crito, *hoſpes ex Andro.*
Davus, *ſervus Simonis.*
Dromo, *lorarius.*
Glycerium, *quae & Paſibula, amica Pamphili, filia Chremetis.*
Lesbia, *obſtetrix Glycerii.*
Mysis, *ancilla Glycerii.*
Pamphilus, *adoleſcens, filius Simonis.*
Simo, *ſenex, pater Pamphili.*
Sosia, *libertus Simonis.*

PERSONA MUTA.

Archilis, *ancilla, adſtetrix Glycerii.*

C. SULPITII APOLLINARIS

PERIOCHÁ

IN TERENTII ANDRIAM.

SOROREM falſo creditam meretriculae,
Genere Andriae, Glycerium vitiat Pamphilus:
Gravidaque facta, dat fidem, uxorem ſibi
Fore hanc; nam aliam pater ei deſponderat,
Gnatam Chremetis: atque ut amorem comperit,
Simulat futuras nuptias; cupiens, ſuus
Quid haberet animi filius, cognoſcere.
Davi ſuaſu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum
Chremes, recuſat nuptias, generum abdicat.
Mox filiam Glycerium inſperato agnitam
Hanc Pamphilo dat, aliam Charino conjugem.

M. ANT. MURETI ARGUMENTUM.

CHREMES & Phania fratres Athenienſes fuerunt. Eorum Chremes profecturus in Aſiam, Paſibulam filiolam, quam tum unicam habebat, fratris fidei credidit. Profecto eo, contigit, ut in Graecia magni bellorum motus excitarentur; quos fugiens Phania, quum, impoſita ſecum in navim puella, ad fratrem iter cepiſſet, vi tempeſtatis fracta navi, apud Andrum inſulam ejectus eſt. Ibi applicat ſe ad Andrium quendam, hominem haud magna in re: a quo tamen benigne humaniterque exceptus, non ita multo poſt moritur. Hoſpes Andrius relictae apud ſe puellae commutat nomen, & pro Paſibula Glycerium nominat; quumque per aliquot annos eam cum filia Chryſide, pari utramque ſtudio, educaſſet, decedit

ipſe

ipſe quoque de vita. Chryſis, quae ſe & orbam & inopem videret, abrepta ſecum Glycerio, Athenas navigat: ubi quum aliquamdiu vitam lana telaque toleraſſet, ad poſtremum, adoleſcentum blanditiis & pollicitationibus victa, quaeſtum corpore facere incepit. Ventitabat ad eam inter caeteros Pamphilus, Simonis filius, probus & liberali praeditus ingenio adoleſcens; qui non Chryſidis ille quidem, ſed ipſius Glycerii mirifico quodam amore percuſſus, primus, ſoluſque cum ea rem habuit, fidemque jam gravidae dedit, eam ſibi uxorem fore. Suſceperat & poſtea Chremes aliam filiam, Philumenam nomine, eamque (jam enim nubilis erat) Pamphilo, bona adoleſcentis impulſus fama, collocare cupiebat. Quid multa? ultro ad Simonem venit, cum eo negotium conficit. Inſcio Pamphilo, de communi ſenum ſententia, faciundis nuptiis conſtituitur dies. Adhuc haec erant, quum Chryſis moritur. Ibi primum Simo de filii amore cognovit: nam cum ambo una in funus prodiiſſent, accidit, ut, poſita in ignem Chryſide, Glycerium ſe, prae doloris impatientia, eodem conjectura videretur. Adcurrit Pamphilus, eamque mediam amplexus, ita conſolari coepit, ut plurimas minimeque dubias totius rei ſignificationes daret. Itaque venit ad Simonem poſtridie Chremes, conditionem renunciat: comperiſſe ſe, Pamphilum peregrinam illam habere in uxoris loco; neſcius, ex ſe natam eſſe eam, quam ita contumeliae cauſſa peregrinam nominaret. Gaudere, ea re intellecta, Pamphilus: dolere contra, ac ringi Simo. Advenit interea dies, qui nuptiis initio fuerat praeſtitutus. Simo, veteratoria quadam calliditate, ſimulandas ſibi, ad pertentandum filii animum, nuptias ſtatuit: hoc cogitans, ſi abnueret filius, veram ſibi objurgandi illius cauſſam fore; quae ad eum diem nulla ſatis juſta fuerat: ſin annueret, facile ſe, quod vellet, a Chremete impetraturum; atque ita veras nuptias, Diis adjuvantibus, factum iri. Praeteriens igitur apud forum, ſecuro jam, & nihil tale metuenti filio, Pamphile, inquit, abi domum, ac Deos comprecare;

care; uxor tibi ducenda hodie eſt. Hoc dicto, velut improviſo quodam jaculo, ſauciatus adoleſcens, quid ageret, aut quid conſilii caperet, neſciebat: quum ad eum Davus, vafro admodum, ac verſuto ingenio ſervus, animadverſa ſenis aſtutia, accurrit. Erat tum una cum Pamphilo Charinus, qui adoleſcens miro quodam amore Philumenae incenſus, fruſtra ſaepe tentatis illius nuptiis, ad poſtremum audito eam eo die nupturam Pamphilo, in ſummam deſperationem adductus, eum orabat, ſi ſe ſalvum vellet, ut vel eam ne duceret, vel ſaltem nuptiis dies aliquot produceret. Pamphilus eum ſua quidem cauſſa bono eſſe animo, atque omnia ad impediendas nuptias moliri jubebat: ſe, quantum in ſe eſſet, effecturum, ea ut ne daretur ſibi. Adveniens, ut dixi, Davus, Charinum, jam ſpei plenum, abire ad ambiendos ſenis amicos jubet: deinde ſeorſum Pamphilo conjecturas ſuas aperit, perſuadetque, ut patri dicat, ſe paratum eſſe uxorem ducere; nam eo pacto, inquit, & patri omnem jurgandi occaſionem praecideris, & non erit tamen verendum, ne nuptiae fiant: numquam enim Chremes tibi, ſemel repudiato, filiam ſuam iterum commiſſurus eſt. Haec ita de ſervi conſilio acta, longe aliter cecidere, ac putabantur: exorat enim Chremetem Simo. Ita res in verarum nuptiarum diſcrimen adducitur. Forte eo ipſo die Glycerium, exactis temporibus, puerum peperit: eum puerum Davus, quum aliter nuptias diſturbare non poſſet, prae foribus aedium Simonis ab ancilla collocandum curat. In eum quum incidiſſet Chremes, & e Pamphilo natum eſſe cognoſſet, rurſum abducit animum a nuptiis. Turbae maximae concitantur: donec advenit Crito Andrius, qui, quod Chryſidi genere proximus fuiſſet, ad cernendam illius haereditatem Athenas venerat. Ejus interventu Chremes filiam agnoſcit. Ita, ſumma omnium laetitia, Charino Philumena, Glycerium Pamphilo nubit.

PUBLII TERENTII Carthaginienſis

ANDRIA.

PROLOGUS.

POETA, quum primum animum ad ſcribendum appulit,
Id ſibi negotî credidit ſolum dari,
Populo ut placerent, quas feciſſet fabulas.
Verum aliter evenire multo intelligit:
Nam in prologis ſcribundis operam abutitur;
Non qui argumentum narret, ſed qui malevoli
Veteris Poëtae maledictis reſpondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quaeſo animum advortite.
Menander fecit Andriam & Perinthiam:
Qui utramvis recte norit, ambas noverit.
Non ita diſſimili ſunt argumento, ſed tamen
Diſſimili oratione ſunt factae, ac ſtilo.
Quae convenere in Andriam, ex Perinthia
Fatetur tranſtuliſſe, atque uſum pro ſuis.
Id iſti vituperant factum; atque in eo diſputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt, nae, intelligendo, ut nihil intelligant;
Qui cum hunc accuſant, Naevium, Plautum, Ennium
Accuſant, quos hic noſter auctores habet;
Quorum aemulari exoptat negligentiam
Potius quam iſtorum obſcuram diligentiam.
Dehinc ut quieſcant, porro moneo, & deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.
Favete, adeſte aequo animo, & rem cognoſcite,
Ut pernoſcatis, & quid ſpei ſit relliquum,
Poſthac quas faciet de integro Comoedias,
Spectandae, an exigendae ſint vobis prius.

ACTUS I. SCENA I.

SIMO. SOSIA.

Si. VOS iſthaec intro auferte: abite. Soſia,
Adesdum: paucis te volo. *So.* Dictum puta:

Nempe

Nempe ut curentur recte haec. *Si.* Immo aliud.
So. Quid eſt,
Quod tibi mea ars efficere hoc poſſit amplius?
Si. Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem quam paro;
Sed iis, quas ſemper in te intellexi ſitas,
Fide & taciturnitate. *So.* Exſpecto quid velis.
Si. Ego poſtquam te emi a parvulo, ut ſemper tibi
Apud me juſta & clemens fuerit ſervitus
Scis. feci, e ſervo ut eſſes libertus mihi,
Propterea quod ſerviebas liberaliter.
Quod habui ſummum pretium, perſolvi tibi.
So. In memoria habeo. *Si.* Haud muto factum.
So. Gaudeo,
Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo,
Et id gratum fuiſſe advorſum te, habeo gratiam.
Sed hoc mihi moleſtum eſt: nam iſthaec commemoratio,
Quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii.
Quin tu uno verbo dic, quid eſt, quod me velis.
Si. Ita faciam. hoc primum in hac re praedico tibi;
Quas credis eſſe has, non ſunt verae nuptiae.
So. Cur ſimulas igitur? *Si.* Rem omnem a principio audies;
Eo pacto & gnati vitam, & conſilium meum
Cognoſces; & quid facere in hac re te velim.
Nam is poſtquam exceſſit ex ephebis, Soſia,
Liberius vivendi fuit poteſtas: nam antea
Quî ſcire poſſes, aut ingenium noſcere,
Dum aetas, metus, magiſter prohibebant? *So.* Ita eſt.
Si. Quod pleríque omnes faciunt adoleſcentuli,
Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad Philoſophos:
Horum ille nihil egregie praeter caetera
Studebat; & tamen omnia haec mediocriter.
Gaudebam. *So.* Non injuria: nam id arbitror
Adprime in vita eſſe utile, ut NE QUID NIMIS.

Si. Sic vita erat: facile omnes perferre ac pati;
Cum quibus erat cumque una, iis ſeſe dedere;
Eorum obſequi ſtudiis; advorſus nemini:
Numquam praeponens ſe illis. Ita facillume
Sine invidia laudem invenias, & amicos pares.
So. Sapienter vitam inſtituit: namque hoc tempore,
OBSEQUIUM AMICOS, VERITAS ODIUM PARIT.
Si. Interea mulier quaedam, abhinc triennium,
Ex Andro commigravit huc viciniae,
Inopia & cognatorum negligentia
Coacta, egregia forma, atque aetate integra.
So. Hei vereor, ne quid Andria adportet mali.
Si. Primum haec pudice vitam, parce, ac duriter
Agebat, lana ac tela victum quaeritans:
Sed poſtquam amans acceſſit, pretium pollicens,
Unus, & item alter; ita ut ingenium eſt omnium
Hominum ab labore proclive ad lubidinem;
Accepit conditionem, dein quaeſtum occipit.
Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium
Perduxere illuc, ſecum ut una eſſet, meum.
Egomet continuo mecum: Certe captus eſt!
Habet! obſervabam mane illorum ſervulos
Venientes aut abeuntes: rogitabam, Heus puer,
Dic ſodes, quis heri Chryſidem habuit? nam Andriae
Illi id erat nomen. *So.* Teneo. *Si.* Phaedrum, aut Cliniam,
Dicebant, aut Niceratum; nam hi tres tum ſimul
Amabant. Eho, quid Pamphilus? Quid? ſymbolam
Dedit, coenavit. gaudebam. Item alio die
Quaerebam: comperiebam, nihil ad Pamphilum
Quidquam adtinere. Enimvero ſpectatum ſatis
Putabam, & magnum exemplum continentiae:
Nam qui cum ingeniis conflictatur ejuſmodi,
Neque commovetur animus in ea re tamen,
Scias poſſe habere jam ipſum ſuae vitae modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia

Bona.

Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio praeditum.
Quid verbis opus eſt ? hac fama impulſus Chremes,
Ultro ad me venit, unicam gnatam ſuam
Cum dote ſumma filio uxorem ut daret.
Placuit ; deſpondi : hic nuptiis dictus eſt dies.
So. Quid obſtat, cur non verae fiant ? *Si.* Audies.
Fere in diebus paucis, quibus haec acta ſunt,
Chryſis vicina haec moritur. *So.* O factum bene !
Beaſti ; metui a Chryſide. *Si.* Ibi tum filius
Cum illis,qui amabant Chryſidem,una aderat frequens;
Curabat una funus ; triſtis interim,
Nonnunquam conlacrumabat. Placuit tum id mihi :
Sic cogitabam ; Hic, parvae conſuetudinis
Cauſa, hujus mortem tam fert familiariter :
Quid, ſi ipſe amaſſet ? quid hic mihi faciet, patri ?
Haec ego putabam eſſe omnia humani ingenî,
Manſuetique animi officia. Quid multis moror ?
Egomet quoque ejus cauſa in funus prodeo,
Nihil ſuſpicans etiam mali. *So.* Hem, quid eſt ? *Si.* Scies.
Effertur : imus. Interea inter mulieres,
Quae ibi aderant, forte unam adſpicio adoleſcentulam,
Forma ! *So.* Bona fortaſſe. *Si.* Et voltu, Soſia,
Adeo modeſto, adeo venuſto, ut nihil ſupra.
Quia tum mihi lamentari praeter caeteras
Viſa eſt ; & quia erat forma praeter caeteras
Honeſta & liberali ; accedo ad pediſequas ;
Quae ſit, rogo. ſororem eſſe aiunt Chryſidis.
Percuſſit ilico animum : At at ! hoc illud eſt !
Hinc illae lacrimae ! haec illa 'ſt miſericordia !
So. Quam timeo, quorſum evadas ! *Si.* Funus interim
Procedit : ſequimur : ad ſepulcrum venimus:
In ignem impoſita 'ſt : fletur. Interea haec ſoror,
Quam dixi, ad flammam acceſſit imprudentius,
Satis cum periclo. Ibi tum exanimatus Pamphilus

Bene

Bene diſſimulatum amorem & celatum indicat.
Adcurrit: mediam mulierem complectitur:
Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa, ut conſuetum facile amorem cerneres,
Rejecit ſe in eum, flens, quam familiariter.
So. Quid ais? *Si*. Redeo inde iratus, atque aegre ferens.
Nec ſatis ad objurgandum cauſae. Diceret,
Quid feci? quid commerui, aut peccavi, pater?
Quae ſeſe in ignem injicere voluit, prohibui;
Servavi. Honeſta oratio eſt. *So*. Recte putas:
Nam ſi illum objurges, vitae qui auxilium tulit;
Quid facias illi, qui dederit damnum aut malum?
Si. Venit Chremes poſtridie ad me, clamitans,
Indignum facinus! comperiſſe, Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. Ego illud ſedulo
Negare factum: ille inſtat factum. Denique
Ita tum diſcedo ab illo, ut qui ſe filiam
Neget daturum. *So*. Non tu ibi gnatum? *Si*. Ne haec quidem
Satis vehemens cauſa ad objurgandum. *So*. Quî, cedo?
Si. *Tute ipſe his rebus finem* praeſcripſti, pater.
Prope adeſt, quum alieno more vivendum 'ſt mihi:
Sine nunc meo me vivere interea modo.
So. Quis igitur relictus eſt objurgandi locus?
Si. Si propter amorem uxorem nolit ducere;
Ea primum ab illo animadvertenda injuria 'ſt.
Et nunc id operam do, ut per falſas nuptias
Vera objurgandi cauſa ſit, ſi deneget.
Simul ſceleratus Davus ſi quid conſilî
Habet, ut conſumat nunc, cum nihil obſint doli:
Quem ego credo manibus pedibuſque obnixe omnia
Facturum; magis id adeo, mihi ut incommodet,
Quam ut obſequatur gnato. *So*. Quapropter? *Si*. Rogas?
Mala mens, malus animus: quem quidem ego ſi ſenſero!
Sed quid opus eſt verbis? Sin eveniat, quod volo,
In Pamphilo ut nihil ſit morae, reſtat Chremes,

Qui mihi exorandus eſt ; & ſpero confore.
Nunc tuum eſt officium, has bene ut adſimules nuptias:
Perterrefacias Davum : obſerves filium,
Quid agat, quid cum illo conſilii captet. *So.* Sat eſt.
Curabo. eamus jam nunc intro. *Si.* I prae ; ſequar.

ACTUS I. SCENA II.

SIMO. DAVUS.

Si. NON dubium eſt quin uxorem nolit filius :
Ita Davum modo timere ſenſi, ubi nuptias
Futuras eſſe audivit. ſed ipſe exit foras.
Da. Mirabar, hoc ſi ſic abiret : & Heri ſemper lenitas
Verebar quorſum evaderet.
Qui poſtquam audierat non datum iri filio uxorem ſuo,
Nunquam cuiquam noſtrum verbum fecit, neque id aegre tulit.
Si. At nunc faciet; neque, ut opinor, ſine tuo magno malo.
Da. Id voluit, nos ſic nec opinantes duci falſo gaudio,
Sperantes jam, amoto metu; interea oſcitantes opprimi;
Ne eſſet ſpatium cogitandi ad diſturbandas nuptias.
Aſtute ! *Si.* Carnufex, quae loquitur ! *Da.* Herus eſt, neque provideram.
Si. Dave. *Da.* Hem, quid eſt? *Si.* Ehodum ad me. *Da.* Quid hic volt ? *Si.* Quid ais? *Da.* Qua de re? *Si.* Rogas ?
Meum gnatum rumor eſt amare. *Da.* Id populus curat, ſcilicet !
Si. Hoccine agis, an non ? *Da.* Ego vero iſtuc. *Si.* Sed nunc ea me exquirere,
Iniqui patris eſt. nam, quod antehac fecit, nihil ad me attinet.
Dum tempus ad eam rem tulit, ſivi, animum ut expleret ſuum:
Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores poſtulat.
Dehinc poſtulo, ſive aequum 'ſt, te oro, Dave, ut redeat jam in viam.
Da. Hoc quid ſit ? *Si.* Omnes qui amant, graviter ſibi dari uxorem ferunt.

Da. Ita ajunt. *Si*. Tum ſi quis magiſtrum cepit ad eam rem improbum,
Ipſum animum aegrotum ad deteriorem partem plerumque applicat.
Da. Non hercle intelligo. *Si*. Non? hem. *Da*. Non: Davus ſum, non Oedipus.
Si. Nempe ergo aperte vis, quae reſtant, me loqui? *Da*. Sane quidem.
Si. Si ſenſero hodie quidquam in his te nuptiis
Fallaciae conari, quo fiant minus:
Aut velle in ea re oſtendi, quam ſis callidus:
Verberibus caeſum te, Dave, in piſtrinum dedam uſque ad necem;
Ea lege atque omine, ut, ſi te inde exemerim, ego pro te molam.
Quid? hoc intellextin'? an nondum etiam ne hoc quidem? *Da*. Immo callide:
Ita aperte ipſam rem modo locutus, nihil circuitione uſus es.
Si. Ubivis facilius paſſus ſim, quam in hac re, me deludier.
Da. Bona verba quaeſo. *Si*. Irrides? nihil me fallis. ſed dico tibi,
Ne temere facias: neque tu hoc dicas, tibi non praedictum. Cave.

ACTUS I. Scena III.

Davus.

Enimvero, Dave, nihil loci 'ſt ſegnitiae, neque ſocordiae,
Quantum intellexi modo ſenis ſententiam de nuptiis.
Quae ſi non aſtu providentur, me aut herum peſſumdabunt.
Nec quid agam certum 'ſt: Pamphilumne adjutem, an auſcultem ſeni.
Si illum relinquo, ejus vitae timeo: ſin opitulor, hujus minas;

Cui verba dare difficile eſt. primum jam de amore hoc comperit:
Me infenſus ſervat,ne quam faciam in nuptiis fallaciam,
Si ſenſerit,perii; aut ſi lubitum fuerit, cauſam ceperit:
Quo jure, quaque injuria praecipitem me in piſtrinum dabit.
Ad haec mala hoc mihi accedit etiam: haec Andria,
Sive iſta uxor, ſive amica eſt, gravida e Pamphilo eſt.
Audireque eorum eſt operae pretium audaciam:
Nam incoeptio 'ſt amentium, haud amantium.
Quidquid peperiſſet, decreverunt tollere.
Et fingunt quandam inter ſe nunc fallaciam,
Civem Atticam eſſe hanc. Fuit olim quidam ſenex,
Mercator: navem is fregit apud Andrum inſulam:
Is obiit mortem: ibi tum hanc ejectam Chryſidis
Patrem recepiſſe, orbam, parvam. fabulae!
Mihi quidem hercle non fit veriſimile; atqui ipſis commentum placet.
Sed Myſis ab ea egreditur. At ego hinc me ad forum,ut
Conveniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem opprimat.

ACTUS I. SCENA IV.

MYSIS.

AUDIVI, Archilis, jamdudum; Leſbiam adduci jubes.
Sane pol illa temulenta 'ſt mulier & temeraria;
Nec ſatis digna, cui committas primo partu mulierem.
Tamen eam adducam. Importunitatem ſpectate aniculae;
Quia compotrix ejus eſt. Dî,date facultatem,obſecro,
Huic pariundi,atque illi in aliis potius peccandi locum.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor quid ſiet.
Opperiar, ut ſciam nunc, quidnam haec turba triſtitiae adferat.

ACTUS

ACTUS I. SCENA V.

PAMPHILUS. MYSIS.

Pa. HOCCINE 'ſt humanum factum aut inceptum! hoccine 'ſt officium patris!
My. Quid illud eſt? *Pa.* Proh Deûm atque hominum fidem! quid eſt, ſi non haec contumelia 'ſt?
Uxorem decrerat dare ſeſe mihi hodie. nonne oportuit
Praeſciſſe me ante? nonne prius communicatum oportuit?
My. Miſeram me! quod verbum audio?
Pa. Quid Chremes? qui denegarat ſe commiſſurum mihi
Gnatam ſuam uxorem; id mutavit, quia me immutatum videt?
Itane obſtinate operam dat, ut me a Glycerio miſerum abſtrahat?
Quod ſi fit, pereo funditus.
Adeon' hominem eſſe invenuſtum, aut infelicem quenquam, ut ego ſum!
Proh Deûm, atque hominum fidem!
Nullon' ego Chremetis pacto ádfinitatem effugere potero?
Quot modis contemptus, ſpretus? facta, tranſacta omnia. hem!
Repudiatus repetor. quamobrem? niſi ſi id eſt, quod ſuſpicor.
Aliquid monſtri alunt: ea quoniam nemini obtrudi poteſt,
Itur ad me. *My.* Oratio haec me miſeram exanimavit metu.
Pa. Nam quid ego nunc dicam de patre? ah!
Tantamne rem tam negligenter agere? praeteriens modo
Mihi apud forum, uxor tibi ducenda 'ſt, Pamphile, hodie, inquit, para;
Abi domum. Id mihi viſus eſt dicere, Abi cito, & ſuſpende te.
Obſtupui. cenſen' ullum me verbum potuiſſe proloqui?
Aut ullam cauſam, ineptam ſaltem, falſam, iniquam? obmutui.

Quod ſi ego reſciſſem id prius; quid facerem, ſi quis nunc me roget?
Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. ſed nunc quid primum exequar?
Tot me impediunt curae, quae meum animum divorſe trahunt:
Amor, miſericordia hujus, nuptiarum ſollicitudo:
Tum patris pudor, qui me tam leni paſſus eſt animo uſque adhuc,
Quae meo cunque animo lubitum 'ſt, facere: ein' ego ut advorſer? hei mihi!
Incertum 'ſt quid agam. *My*. Miſera timeo, incertum hoc quorſum accidat.
Sed nunc peropus eſt, aut hunc cum ipſa, aut me aliquid de illa advorſum hunc loqui.
Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur.
Pa. Quis hic loquitur? Myſis, ſalve. *My*. O ſalve, Pamphile. *Pa*. Quid agit? *My*. Rogas?
Laborat e dolore, atque ex hoc miſera ſollicita 'ſt die:
Quia olim in hunc ſunt conſtitutae nuptiae. tum autem hoc timet,
Ne deſeras ſe. *Pa*. Hem, egone iſtuc conari queam?
Ego propter me illam decipi miſeram ſinam?
Quae mihi ſuum animum, atque omnem vitam credidit;
Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim;
Bene & pudice ejus doctum atque eductum ſinam
Coactum egeſtate ingenium immutarier?
Non faciam. *My*. Haud vereor, ſi in te ſolo ſit ſitum:
Sed vim ut queas ferre. *Pa*. Adeon' me ignavum putas?
Adeon' porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
Ut neque me conſuetudo, neque amor, neque pudor
Commoveat, neque commoneat, ut ſervem fidem?
My. Unum hoc ſcio, hanc meritam eſſe, ut memor eſſes ſui.
Pa. Memor eſſem? o Myſis, Myſis, etiam nunc mihi

Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
De Glycerio. jam ferme moriens me vocat:
Acceſſi; vos ſemotae: nos ſoli: incipit;
Mi Pamphile, hujus formam atque aetatem vides.
Nec clam te eſt, quam illi utraeque res nunc utiles,
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam ſient.
Quod ego te per hanc dextram oro, & ingenium tuum,
Per tuam fidem, perque hujus ſolitudinem
Te obteſtor, ne abs te hanc ſegreges, neu deſeras:
Si te in germani fratris dilexi loco,
Sive haec te ſolum ſemper fecit maxumi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te iſti virum do, amicum, tutorem, patrem.
Bona noſtra haec tibi permitto, & tuae mando fidei.
Hanc mihi in manum dat. mors continuo ipſam occupat.
Accepi. acceptam ſervabo. *My.* Ita ſpero quidem.
Pa. Sed cur tu abis ab illa? *My.* Obſtetricem arceſſo. *Pa.* Propera.
Atque audin'? verbum unum cave de nuptiis;
Ne ad morbum hoc etiam. *My.* Teneo.

ACTUS II. SCENA I.

CHARINUS. BYRRHIA. PAMPHILUS.

Ch. QUID ais, Byrrhia! daturne illa Pamphilo hodie nuptum? *By.* Sic eſt.
Ch. Quî ſcis? *By.* Apud forum modo e Davo audivi. *Ch.* Vae miſero mihi!
Ut animus in ſpe atque in timore uſque antehac attentus fuit;
Ita, poſtquam ademta ſpes eſt, laſſus, cura confectus, ſtupet.
By. Quaeſo, aedepol, Charine; quoniam non poteſt id fieri, quod vis,
Id velis, quod poſſit. *Ch.* Nihil volo aliud, niſi Philumenam.

By.

By. Ah! quanto ſatius eſt, te id dare operam, qui iſtum amorem ex animo amoveas tuo,
Quam id loqui, quo magis lubido fruſtra incendatur tua?
Ch. Facile omnes, quum valemus, recta conſilia aegrotis damus.
Tu ſi hîc ſis, aliter cenſeas. *By*. Age, age, ut lubet. *Ch*. Sed Pamphilum
Video. omnia experiri certum 'ſt prius quam pereo. *By*. Quid hic agit?
Ch. Ipſum hunc orabo: huic ſupplicabo: amorem huic narrabo meum.
Credo, impetrabo, ut aliquot ſaltem nuptiis prodat dies.
Interea fiet aliquid, ſpero. *By*. Id aliquid nihil eſt. *Ch*. Byrrhia,
Quid tibi videtur? adeon' ad eum? *By*. Quidni? ſi nihil impetres,
Ut te arbitretur ſibi paratum moechum, ſi illam duxerit.
Ch. Abin' hinc in malam rem cum ſuſpicione iſthac, ſcelus.
Pa. Charinum video. ſalve. *Ch*. O Salve, Pamphile.
Ad te advenio, ſpem, ſalutem, auxilium, conſilium expetens.
Pa. Neque pol conſilii locum habeo, neque auxilii copiam.
Sed iſtuc quidnam 'ſt? *Ch*. Hodie uxorem ducis? *Pa*. Aiunt. *Ch*. Pamphile,
Si id facis, hodie poſtremum me vides. *Pa*. Quid ita? *Ch*. Hei mihi!
Vereor dicere. huic dic, quaeſo, Byrrhia. *By*. Ego dicam. *Pa*. Quid eſt?
By. Sponſam hic tuam amat. *Pa*. Nae iſte haud mecum ſentit. Ehodum dic mihi,
Num quidnam amplius tibi cum illa fuit, Charine? *Ch*. Ah, Pamphile,
Nihil. *Pa*. Quam vellem! *Ch*. Nunc te per amicitiam, & per amorem obſecro,

Principio, ut ne ducas. *Pa.* Dabo equidem operam. *Ch.* Sed ſi id non potes :
Aut tibi nuptiae hae ſunt cordi. *Pa.* Cordi ? *Ch.* Saltem aliquot dies
Profer, dum proficiſcor aliquo ; ne videam. *Pa.* Audi nunc jam :
Ego, Charine, neutiquam officium liberi eſſe hominis puto,
Cum is nihil promereat, poſtulare id gratiae adpoſui ſibi.
Nuptias effugere ego iſtas malo, quam tu adipiſcier.
Ch. Reddidiſti animum. *Pa.* Nunc ſi quid potes aut tu, aut hic Byrrhia,
Facite, ſingite, invenite, efficite, qui detur tibi.
Ego id agam, mihi qui ne detur. *Ch.* Sat habeo. *Pa.* Davum optume
Video. hujus conſilio fretus ſum. *Ch.* At tu hercle haud quidquam mihi,
Niſi ea, quae nihil opus ſunt ſcire. fugin' hinc ? *By.* Ego vero, ac lubens.

ACTUS II. SCENA II.

DAVUS. CHARINUS. PAMPHILUS.

DI boni, boni quid porto ! ſed ubi inveniam Pamphilum,
Ut metum, in quo nunc eſt, adimam : atque expleam animum gaudio ?
Ch. Laetus eſt, neſcio quid. *Pa.* Nihil eſt : nondum haec reſcivit mala.
Da. Quem ego nunc credo, ſi jam audierit ſibi paratas nuptias,
Ch. Audin' tu illum ? *Da.* Toto me oppido exanimatum quaerere.
Sed ubi quaeram ? aut quo nunc primum intendam ? *Ch.* Ceſſas alloqui ?
Da. Abeo. *Ch.* Dave : ades. reſiſte. *Da.* Quis homo 'ſt, qui me ? o Pamphile,
Te ipſum quaero. euge, Charine. ambo opportune. vos volo.

Pa. Dave, perii. *Da.* Quin tu hoc audi. *Pa.* Interii. *Da.* Quid timeas, ſcio.
Ch. Mea quidem hercle certe in dubio vita 'ſt. *Da.* Et quid tu, ſcio.
Pa. Nuptiae mihi. *Da.* Et id ſcio. *Pa.* Hodie. *Da.* Obtundis, tametſi intelligo:
Id paves, ne ducas tu illam; tu autem, ut ducas. *Ch.* Rem tenes.
Pa. Iſtuc ipſum. *Da.* Atque iſtuc ipſum nihil pericli eſt: me vide.
Pa. Obſecro te, quam primum hoc me libera miſerum metu. *Da.* Hem,
Libero: uxorem tibi non dat jam Chremes. *Pa.* Qui ſcis? *Da.* Scio.
Tuus pater modo me prehendit: ait tibi uxorem dare ſeſe
Hodie: item alia multa, quae nunc non eſt narrandi locus.
Continuo ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi haec.
Ubi te non invenio, ibi adſcendo in quendam excelſum locum.
Circumſpicio: nuſquam. forte ibi hujus video Byrrhiam.
Rogo: negat vidiſſe. mihi moleſtum. quid agam, cogito.
Redeunti interea ex ipſa re mihi incidit ſuſpicio. hem,
Paululum obſoni. ipſus triſtis. de improviſo nuptiae.
Non cohaerent. *Pa.* Quorſumnam iſtuc? *Da.* Ego me continuo ad Chremem.
Quum illuc advenio: ſolitudo ante oſtium. jam id gaudeo.
Ch. Recte dicis. *Pa.* Perge. *Da.* Maneo. Interea introire neminem
Video, exire neminem: matronam nullam in aedibus
Nihil ornati, nihil tumulti. acceſſi: intro adſpexi. *Pa.* Scio.
Magnum ſignum. *Da.* Num videntur convenire haec nuptiis?
Pa. Non opinor, Dave. *Da.* Opinor narras? non recte accipis.

Certa

Certa res eſt. etiam puerum inde abiens conveni Chremis,
Olera & piſciculos minutos ferre obolo in coenam ſeni.
Ch. Liberatus ſum hodie, Dave, tua opera. *Da.* Ac nullus quidem.
Ch. Quid ita? nempe huic prorſus illam non dat. *Da.* Ridiculum caput!
Quaſi neceſſe ſit, ſi huic non dat, te illam uxorem ducere.
Niſi vides, niſi ſenis amicos oras, ambis. *Ch.* Bene mones.
Ibo; etſi hercle ſaepe jam me ſpes haec fruſtrata eſt. Vale.

ACTUS II. SCENA III.

PAMPHILUS. DAVUS.

Pa. QUID igitur ſibi volt pater? cur ſimulat? *Da.* Ego dicam tibi.
Si id ſuccenſeat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes,
Ipſus ſibi eſſe injurius videatur: neque id injuria,
Prius quam tuum, ut ſeſe habeat, animum ad nuptias perſpexerit.
Sed ſi tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet.
Tum illae turbae fient. *Pa.* Quidvis patiar. *Da.* Pater eſt, Pamphile.
Difficile eſt. tum haec ſola eſt mulier. dictum ac factum invenerit
Aliquam cauſam, quamobrem ejiciat oppido. *Pa.* Ejiciat? *Da.* Cito.
Pa. Cedo igitur, quid faciam, Dave? *Da.* Dic te ducturum. *Pa.* Hem. *Da.* Quid eſt?
Pa. Egone dicam? *Da.* Cur non? *Pa.* Nunquam faciam. *Da.* Ne nega.
Pa. Suadere noli. *Da.* Ex ea re quid fiat, vide.
Pa. Ut ab illa excludar, huc concludar. *Da.* Non ita eſt.
Nempe hoc ſic eſſe opinor dicturum patrem:
Ducas volo hodie uxorem. tu, ducam, inquies.
Cedo, quid jurgabit tecum? hic reddes omnia,
Quae nunc ſunt certa ei conſilia, incerta ut ſient,
Sine omni periclo. nam hocce haud dubium eſt, quin

Tibi non det gnatam. nec tu ea cauſa minueris
Haec, quae facis; ne is mutet ſuam ſententiam.
Patri dic velle: ut, cum veſit, tibi jure iraſci non queat.
Nam quod tu ſperas, propulſabo facile. uxorem his moribus
Dabit nemo. inveniet inopem potius, quam te corrumpi ſinat.
Sed ſi te aequo animo ferre accipiet, negligentem feceris.
Aliam otioſus quaeret. interea aliquid acciderit boni.
Pa. Itan' credis? *Da*. Haud dubium id quidem eſt. *Pa*. Vide quo me inducas. *Da*. Quin taces?
Pa. Dicam. puerum autem ne reſciſcat mihi eſſe ex illa, cautio eſt;
Nam pollicitus ſum ſuſcepturum. *Da*. O facinus audax! *Pa*. Hanc fidem
Sibi, me obſecravit, qui ſe ſciret non deſerturum, ut darem.
Da. Curabitur. ſed pater adeſt: cave, te eſſe triſtem ſentiat.

ACTUS II. SCENA IV.

SIMO. DAVUS. PAMPHILUS.

Si. Reviso quid agant, aut quid captent conſilii.
Da. Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neges.
Venit meditatus alicunde, ex ſolo loco.
Orationem ſperat inveniſſe ſe,
Qui differat te. proin tu fac, apud te ut ſies.
Pa. Modo ut poſſim, Dave. *Da*. Crede, inquam, hoc mihi, Pamphile,
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Unum eſſe verbum, ſi te dices ducere.

ACTUS II. SCENA V.

BYRRHIA. SIMO. DAVUS. PAMPHILUS.

By. Herus me, relictis rebus, juſſit Pamphilum
Hodie obſervare, ut, quid ageret de nuptiis,
Scirem. id propterea nunc hunc venientem ſequor.

Ipſum

Ipſum adeo praeſto video cum Davo. hoc agam.
Si. Utrumque adeſſe video. *Da.* Hem, ſerva. *Si.* Pamphile.
Da. Quaſi de improviſo reſpice ad eum. *Pa.* Ehem, pater.
Da. Probe. *Si.* Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.
By. Nunc noſtrae timeo parti, quid hic reſpondeat.
Pa. Neque iſtic, neque alibi tibi uſquam erit in me mora. *By.* Hem.
Da. Obmutuit. *By.* Quid dixit! *Si.* Facis ut te decet,
Quum iſtuc, quod poſtulo, impetro cum gratia.
Da. Sum verus? *By.* Herus, quantum audio, uxore excidit.
Si. I nunc jam intro: ne in mora, cum opus ſit, ſies.
Pa. Eo. *By.* Nullane in re eſſe homini cuiquam fidem!
Verum illud verbum eſt, vulgo quod dici ſolet,
Omnes ſibi malle melius eſſe, quam alteri.
Ego illam vidi virginem, forma! bona
Memini videre. quo aequior ſum Pamphilo,
Si ſe illam in ſomnis, quam illum, amplecti maluit.
Renuntiabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

ACTUS II. SCENA VI.

DAVUS. SIMO.

Da. HIc nunc me credit aliquam ſibi fallaciam
Portare, & ea me hic reſtitiſſe gratia.
Si. Quid Davus narrat? *Da.* Aeque quidquam nunc quidem.
Si. Nihilne? hem. *Da.* Nihil prorſus. *Si.* Atqui expectabam quidem.
Da. Praeter ſpem evenit: ſentio: hoc male habet virum.
Si. Potin' es mihi verum dicere? *Da.* Nihil facilius.
Si. Num illi moleſtae quidpiam hae ſunt nuptiae,
Propter hujuſce hoſpitae conſuetudinem?
Da. Nihil hercle. aut, ſi adeo, bidui eſt aut tridui
Haec ſollicitudo. noſtin'? deinde deſinet.
Etenim ipſus ſecum eam rem recta reputavit via.
Si. Laudo. *Da.* Dum licitum eſt ei, dumque aetas tulit,
Amavit: tum id clam: cavit, ne unquam infamiae

Ea

Ea res ſibi eſſet, ut virum fortem decet.
Nunc uxore opus eſt: animum ad uxorem adpulit.
Si. Subtriſtis viſus eſt eſſe aliquantulum mihi.
Da. Nihil propter hanc rem: ſed eſt, quod ſuccenſet tibi.
Si. Quidnam eſt? *Da.* Puerile eſt. *Si.* Quid eſt?
Da. Nihil. *Si.* Quin dic, quid eſt?
Da. Ait, nimium parce facere ſumtum. *Si.* Me ne? *Da.* Te.
Vix, inquit, drachmis eſt obſonatus decem.
Num filio videtur uxorem dare?
Quem, inquit, ad coenam vocabo meorum aequalium
Potiſſimum nunc? &, quod dicendum hic ſiet,
Tu quoque perparce nimium. non laudo. *Si.* Tace.
Da. Commovi. *Si.* Ego iſthaec, recte ut fiant, videro.
Quidnam hoc rei eſt? quid hic volt veterator ſibi?
Nam ſi hic mali eſt quidquam, hem illic eſt huic rei caput.

ACTUS III. SCENA I.

MYSIS. SIMO. DAVUS. LESBIA. GLYCERIUM.

My. ITA pol quidem res eſt, ut dixti, Leſbia:
Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.
Si. Ab Andria'ſt ancilla haec? quid narras? *Da.* Ita eſt.
My. Sed hic Pamphilus *Si.* Quid dicit? *My.* Firmavit fidem. *Si.* Hem.
Da. Utinam aut hic ſurdus, aut haec muta facta ſit.
My. Nam quod peperiſſet, juſſit tolli. *Si.* O Jupiter!
Quid ego audio? actum'ſt, ſiquidem haec vera praedicat.
Le. Bonum ingenium narras adoleſcentis. *My.* Optumum.
Sed ſequere me intro, ne in mora illi ſis. *Le.* Sequor.
Da. Quod remedium nunc huic malo inveniam? *Si.* Quid hoc?
Adeon' eſt demens? ex peregrina? jam ſcio, ah!
Vix tandem ſenſi ſtolidus. *Da.* Quid hic ſenſiſſe ait?
Si. Haec primum adfertur jam mihi ab hoc fallacia;
Hanc ſimulant parere, quo Chremetem abſterreant.
Gl. Juno Lucina, fer opem! ſerva me, obſecro!
Si. Hui, tam cito? ridiculum. poſtquam ante oſtium

Me

Me audivit ſtare, adproperat. non ſat commode
Diviſa ſunt temporibus tibi, Dave, haec. *Da.* Mihin'?
Si. Num immemores diſcipuli? *Da.* Ego, quid narres, neſcio.
Si. Hiccine me ſi imparatum in veris nuptiis
Adortus eſſet, quos mihi ludos redderet!
Nunc hujus periclo fit. Ego in portu navigo.

ACTUS III. SCENA II.

LESBIA. SIMO. DAVUS.

Le. ADHUC, Archilis, quae adſolent, quaeque oportet
Signa eſſe ad ſalutem, omnia huic eſſe video.
Nunc primum fac, iſthaec ut lavet: poſt deinde,
Quod juſſi ei dare bibere, & quantum imperavi,
Date. mox ego huc revertor.
Per ecaſtor ſcitus puer eſt natus Pamphilo.
Deos quaeſo, ut ſit ſuperſtes, quandoquidem ipſe eſt ingenio bono.
Cumque huic veritus eſt optumae adoleſcenti facere injuriam.
Si. Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te eſſe ortum? *Da.* Quidnam id eſt?
Si. Non imperabat coram, quid opus facto eſſet puerperae:
Sed poſtquam egreſſa eſt, illis quae ſunt intus, clamat de via.
O Dave, itan' contemnor abs te? aut itane tandem idoneus
Tibi videor eſſe, quem tam aperte fallere incipias dolis?
Saltem accurate, ut metui videar. certe ſi reſciverim!
Da. Certe hercle nunc hic ſe ipſus fallit, haud ego. *Si.* Edixin' tibi?
Interminatus ſum, ne faceres? num veritus? quid retulit?
Credon' tibi hoc, nunc peperiſſe hanc e Pamphilo?
Da. Teneo, quid erret: & quid agam, habeo. *Si.* Quid taces?
Da. Quid credas? quaſi non tibi renunciata ſint haec, ſic fore.

Si.

Si. Mihin' quiſquam? *Da.* Eho! an tute intellexti hoc aſſimulari? *Si.* Irrideor?
Da. Renuntiatum eſt. nam qui iſthaec tibi incidit ſuſpicio?
Si. Qui? quia te noram. *Da.* Quaſi tu dicas, factum id conſilio meo.
Si. Certe enim ſcio. *Da.* Non ſatis me pernoſti etiam, qualis ſim, Simo.
Si. Egone te? *Da.* Sed ſi quid narrare occepi, continuo dari
Tibi verba cenſes. *Si.* Falſo. *Da.* Itaque hercle nihil jam mutire audeo.
Si. Hoc ego ſcio unum, neminem peperiſſe hic. *Da.* Intellexti.
Sed nihilo ſecius mox deferent puerum huc ante oſtium:
Id ego jam nunc tibi renuntio, Here, futurum, ut ſis ſciens.
Ne tu hoc mihi poſterius dicas, Davi factum conſilio, aut dolis.
Prorſus a me opinionem hanc tuam eſſe ego amotam volo.
Si. Unde id ſcis? *Da.* Audivi, & credo. multa concurrunt ſimul,
Qui conjecturam hanc nunc facio. jam primum haec ſe e Pamphilo
Gravidam dixit eſſe: inventum eſt falſum: nunc, poſtquam videt
Nuptias domi adparari, miſſa eſt ancilla ilico
Obſtetricem arceſſitum ad eam, & puerum ut adferret ſimul.
Hoc niſi fit, puerum ut tu videas, nihil moventur nuptiae.
Si. Quid ais! cum intellexeras
Id conſilii capere, cur non dixti extemplo Pamphilo?
Da. Quis igitur eum ab illa abſtraxit, niſi ego? nam omnes nos quidem
Scimus, quam miſere hanc amarit. nunc ſibi uxorem expetit.
Poſtremo id mihi da negotii. tu tamen idem has nuptias
Perge facere ita, ut facis: & id ſpero adjuturos Deos.
Si. Imo abi intro: ibi me opperire, & quod parato opus eſt, para.

Non

Non impulit me, haec nunc omnino ut crederem.
Atque haud ſcio, an, quae dixit, ſint vera omnia.
Sed parvi pendo. illud mihi multo maximum 'ſt,
Quod mihi pollicitus eſt ipſus gnatus. nunc Chremem
Conveniam: orabo gnato uxorem: ſi impetro,
Quid alias malim, quam hodie has fieri nuptias?
Nam gnatus quod pollicitus eſt, haud dubium eſt mihi,
Si nolit, quin eum merito poſſim cogere.
Atque adeo in ipſo tempore eccum ipſum obviam.

ACTUS III. SCENA III.

SIMO. CHREMES.

Si. JUbeo Chremetem. *Ch.* O! te ipſum quaerebam. *Si.* Et ego te. *Ch.* Optato advenis.
Aliquot me adiere, ex te auditum qui ajebant, hodie filiam
Meam nubere tuo gnato: id viſo, tun', an illi inſaniant.
Si. Auſculta paucis: & quid ego te velim, & tu quod quaeris, ſcies.
Ch. Auſculto: loquere quid velis.
Si. Per ego te Deos oro, & noſtram amicitiam, Chreme,
Quae incepta a parvis, cum aetate adcrevit ſimul:
Perque unicam gnatam tuam, & gnatum meum,
Cujus tibi poteſtas ſumma ſervandi datur:
Ut me adjuves in hac re: atque ita, ut nuptiae
Fuerant futurae, fiant. *Ch.* Ah, ne me obſecra:
Quaſi hoc te orando a me impetrare oporteat.
Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim quum dabam?
Si in rem eſt utrique, ut fiant, arceſſi jube.
Sed ſi ex ea re plus mali 'ſt, quam commodi
Utrique, id oro te, in commune ut conſulas:
Quaſi illa tua ſit, Pamphilique ego ſim pater.
Si. Imo ita volo, itaque poſtulo, ut fiat, Chreme:
Neque poſtulem abs te, niſi ipſa res moneat. *Ch.* Quid eſt?
Si. Irae ſunt inter Glycerium & gnatum. *Ch.* Audio.
Si. Ita magnae, ut ſperem poſſe avelli. *Ch.* Fabulae.
Si. Profecto ſic eſt. *Ch.* Sic hercle, ut dicam tibi:

Amantium irae, amoris integratio 'ſt.
Si. Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur,
Dumque ejus libido occluſa 'ſt contumeliis:
Prius quam harum ſcelera, & lacrumae confictae dolis,
Reducant animum aegrotum ad miſericordiam,
Uxorem demus. ſpero conſuetudine
Et conjugio liberali devinctum, Chreme,
Dein facile ex illis ſeſe emerſurum malis.
Ch. Tibi ita hoc videtur: at ego non poſſe arbitror,
Neque illum hanc perpetuo habere, neque me perpeti.
Si. Qui ſcis ergo iſtuc, niſi periculum feceris?
Ch. At iſtuc periculum in filia fieri, grave eſt.
Si. Nempe incommoditas denique huc omnis redit:
Si eveniat, quod Dî prohibeant, diſceſſio.
At ſi corrigitur, quot commoditates, vide.
Principio, amico filium reſtitueris:
Tibi generum firmum, & filiae invenies virum.
Ch: Quid iſtuc? ſi ita iſtuc animum induxti eſſe utile,
Nolo tibi ullum commodum in me claudier.
Si. Merito te ſemper maxumi feci, Chreme.
Ch. Sed quid ais? *Si*. Quid? *Ch*. Qui ſcis eos nunc diſcordare inter ſe?
Si. Ipſus mihi Davos, qui intimus eſt eorum conſiliis, dixit:
Et is mihi ſuadet, nuptias quantum queam, ut maturem.
Num cenſes faceret, filium niſi ſciret eadem haec velle?
Tute adeo jam ejus verba audies. heus, evocate huc Davom.
Atque eccum: video ipſum foras exire.

ACTUS III. SCENA IV.

DAVUS. SIMO. CHREMES.

Da. AD te ibam. *Si*. Quidnam eſt? *Da*. Cur non arceſſitur? jam adveſperaſcit. *Si*. Audin' tu illum?
Ego dudum nonnihil veritus ſum, Dave, abs te, ne faceres idem,
Quod vulgus ſervorum ſolet, dolis ut me deluderes,
Propterea

Propterea quod amat filius. *Da.* Egon' iſtuc facerem?
Si. Credidi.
Idque adeo metuens vos celavi, quod nunc dicam.
Da. Quid? *Si.* Scies:
Nam propemodum habeo tibi jam fidem. D*a.* Tandem cognoſti qui fiem.
Si. Non fuerant nuptiae futurae. *Da.* Quid? non?
Si. Sed ea gratia
Simulavi, vos ut pertentarem. *Da.* Quid ais! *Si.* Sic res eſt. D*a.* Vide!
Nunquam iſtuc quivi ego intelligere. vah! conſilium callidum.
Si. Hoc audi. ut hinc te intro ire juſſi, opportune hic fit mihi obviam.
D*a.* Hem! numnam periimus? *Si.* Narro huic, quae tu dudum narraſti mihi.
D*a.* Quidnam audio! *Si.* Gnatam ut det oro, vixque id exoro. *Da.* Occidi.
S*i.* Hem! quid dixti? D*a.* Optume inquam factum!
S*i.* Nunc per hunc nulla 'ſt mora.
Ch. Domum modo ibo, ut apparetur, dicam: atque huc renuntio.
S*i.* Nunc te oro, Dave, quoniam ſolus mihi effeciſti has nuptias.
D*a.* Ego vero ſolus. S*i.* Corrigere mihi gnatum porro enitere.
D*a.* Faciam hercle ſedulo. S*i.* Potes nunc, dum animus irritatus eſt.
Da. Quieſcas. S*i.* Age igitur, ubi nunc eſt ipſus?
Da. Mirum ni domi 'ſt.
S*i.* Ibo ad eum, atque eadem haec, quae tibi dixi, dicam itidem illi. D*a.* Nullus ſum.
Quid cauſae 'ſt, quin hinc in piſtrinum recta proficiſcar via?
Nihil eſt preci loci relictum. Jam perturbavi omnia:
Herum ſefelli; in nuptias conjeci herilem filium;

Feci hodie ut fierent, inſperante hoc, atque invito Pamphilo.
Hem aſtutias! quod ſi quieſſem, nihil eveniſſet mali.
Sed eccum ipſum video. occidi.
Utinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me praecipitem darem.

ACTUS III. SCENA V.

PAMPHILUS. DAVUS.

Pa. UBI illic eſt ſcelus, qui me perdidit? *Da.* Perii. *Pa.* Atque hoc confiteor
Jure mihi obtigiſſe, quando quidem tam iners, tam nulli conſilii
Sum. ſervon' fortunas meas me commiſiſſe futili?
Ergo pretium ob ſtultitiam fero: ſed inultum nunquam id auferet.
Da. Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi hoc devito malum.
Pa. Nam quid ego nunc dicam patri? negabon' velle me, modo
Qui ſum pollicitus, ducere? qua fiducia id facere audeam?
Nec quid me nunc faciam, ſcio. *Da.* Nec quid de me: atque id ago ſedulo.
Dicam, aliquid jam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram.
Pa. Ohe. *Da.* Viſus ſum. *Pa.* Ehodum, bone vir, quid ais? viden' me tuis conſiliis
Miſerum impeditum eſſe? *Da.* At jam expediam. *Pa.* Expedies? *Da.* Certe, Pamphile.
Pa. Nempe ut modo. *Da.* Immo melius, ſpero. *Pa.* Oh, tibi ego ut credam, furcifer?
Tu rem impeditam & perditam reſtituas? hem! quo fretus ſiem,
Qui me hodie ex tranquilliſſima re conjeciſti in nuptias.
An non dixi hoc eſſe futurum? *Da.* Dixi. *Pa.* Quid meritus? *Da.* Crucem.
Sed ſine paululum ad me redeam: jam aliquid diſpiciam. *Pa.* Hei mihi,

Cum

Cum non habeo ſpatium, ut de te ſumam ſupplicium,
ut volo.
Namque hoc tempus, praecavere mihi me, haud te
ulciſci, ſinit.

ACTUS IV. SCENA I.

CHARINUS. PAMPHILUS. DAVUS.

Ch. HOCCINE eſt credibile, aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut ſiet,
Ut malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius ſua ut comparent commoda? ah!
Idne'ſt verum! immo id eſt genus hominum peſſimum,
In denegando modo quîs pudor paululum adeſt;
Poſt ubi tempus promiſſa eſt jam perfici,
Tum coacti, neceſſario ſe aperiunt:
Et timent: & tamen res cogit denegare.
Ibi tum eorum impudentiſſima oratio eſt,
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi?
Heus, proximus ſum ègomet mihi. Attamen, ubi fides?
Si roges, nihil pudet. hic, ubi opus eſt,
Non verentur: illic, ubi nihil opus eſt, ibi verentur.
Sed quid agam? adeamne ad eum, & cum eo injuriam hanc expoſtulem?
Ingeram mala multa? atque aliquis dicat, nihil promoveris.
Multum: moleſtus certe ei fuero; atque animo morem geſſero.
Pa. Charine, & me, & te imprudens, niſi quid Dî reſpiciunt, perdidi.
Ch. Itane, imprudens? tandem inventa 'ſt cauſa. ſolviſti fidem.
Pa. Quid tandem? *Ch.* Etiam nunc me ducere iſtis dictis poſtulas?
Pa. Quid iſtuc eſt? *Ch.* Poſtquam me amare dixi, complacita eſt tibi.
Heu me miſerum! qui tuum animum ex animo ſpectavi meo.
Pa. Falſus es. *Ch.* Nonne tibi ſatis eſſe hoc viſum ſolidum eſt gaudium,

Niſi

Niſi me lactaſſes amantem, & falſa ſpe produceres?
Habeas. *Pa*. Habeam? ah! neſcis, quantis in malis verſer miſer,
Quantaſque hic ſuis conſiliis mihi confecit ſollicitudines,
Meus carnufex. *Ch*. Quid iſtuc tam mirum eſt, de te ſi exemplum capit?
Pa. Haud iſtuc dicas, ſi cognoris vel me, vel amorem meum.
Ch. Scio. cum patre altercaſti dudum: & is nunc propterea tibi
Succenſet: nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres.
Pa. Immo etiam, quo tu minus ſcis aerumnas meas:
Hae nuptiae non adparabantur mihi:
Nec poſtulabat nunc quiſquam uxorem dare.
Ch. Scio: tu coactus tua voluntate es. *Pa*. Mane.
Nondum ſcis. *Ch*. Scio equidem illam ducturum eſſe te.
Pa. Cur me enicas? hoc audi: nunquam deſtitit
Inſtare, ut dicerem, me eſſe ducturum, patri:
Suadere, orare, uſque adeo donec perpulit.
Ch. Quis homo iſtuc? *Pa*. Davos. *Ch*. Davos! *Pa*. Davos omnia.
Ch. Quamobrem? *Pa*. Neſcio: niſi mihi Deos ſatis
Scio fuiſſe iratos, qui auſcultaverim.
Ch. Factum hoc eſt, Dave? *Da*. Factum. *Ch*. Hem! quid ais, ſcelus?
At tibi Dî dignum factis exitium duint.
Eho, dic mihi, ſi omnes hunc conjectum in nuptias
Inimici vellent; quod, niſi hoc, conſilium darent?
Da. Deceptus ſum, at non defatigatus. *Ch*. Scio.
Da. Hac non ſucceſſit, alia adgrediemur via.
Niſi id putas, quia primo proceſſit parum,
Non poſſe jam ad ſalutem converti hoc malum.
Pa. Immo etiam: nam ſatis credo, ſi advigilaveris,
Ex unis geminas mihi conficies nuptias.
Da. Ego, Pamphile, hoc tibi pro ſervitio debeo,
Conari manibus, pedibus, nocteſque & dies,
Capitis periclum adire, dum proſim tibi.

Tuum

Tuum'ſt, ſi quid praeter ſpem evenit, mihi ignoſcere.
Parum ſuccedit quod ago: at facio ſedulo.
Vel melius tute reperi: me miſſum face.
Pa. Cupio: reſtitue, in quem me accepiſti, locum.
Da. Faciam. *Pa*. At jam hoc opus eſt. *Da*. Hem! ſt, mane: concrepuit a Glycerio oſtium.
Pa. Nihil ad te. *Da*. Quaero. *Pa*. Hem! nuncciſte demum? *Da*. At jam hoc tibi inventum dabo.

ACTUS IV. SCENA II.

MYSIS. PAMPHILUS. CHARINUS. DAVUS.

My. JAM, ubi ubi erit, inventum tibi curabo, & mecum adductum
Tuum Pamphilum: tu modo, anime mi, noli te macerare.
Pa. Myſis, quid eſt? *My*. Hem, Pamphile, optume te mihi offers. *Pa*. Quid eſt?
My. Orare juſſit, ſi ſe ames, hera, jam ut ad ſe venias;
Videre aitte cupere. *Pa*. Vah! perii: hoc malum integraſcit.
Siccine me atque illam opera tua nunc miſeros ſollicitarier!
Nam idcirco arceſſor, nuptias quod mihi adparari ſenſit.
Ch. Quibus quidem quam facile potuerat quieſci, ſi hic quieſſet.
Da. Age, ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte, inſtiga. *My*. Atque aedepol
Ea res eſt; propterea que nunc miſera in moerore eſt. *Pa*. Myſis,
Per omnes tibi adjuro Deos, nunquam eam me deſerturum:
Non, ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omneis homines.
Hanc mihi expetivi, contigit: conveniunt mores. valeant,
Qui inter nos diſcidium volunt. hanc, niſi mors, mihi adimet nemo.
My. Reſipiſco. *Pa*. Non Apollinis magis verum, atque hoc reſponſum eſt.
Si poterit fieri, ut ne pater per me ſtetiſſe credat,

Quo

Quo minus hae fierent nuptiae, volo: ſed ſi id non poterit,
Id faciam, in proclivi quod eſt, per me ſtetiſſe, ut credat.
Quis videor ? *Ch.* Miſer aeque, atque ego. *Da.* Conſilium quaero. *Ch.* Fortis.
Pa. Scio quid conere. *Da.* Hoc ego tibi profecto effectum reddam.
Pa. Jam hoc opus eſt. *Da.* Quin jam habeo. *Ch.* Quid eſt ? *Da.* Huic, non tibi habeo, ne erres.
Ch. Sat habeo. *Pa.* Quid facies ? cedo. *Da.* Dies mihi hic ut ſit ſatis vereor
Ad agendum: ne vacuum eſſe me nunc ad narrandum credas.
Proinde hinc vos amolimini: nam mihi impedimento eſtis.
Pa. Ego hanc viſam. *Da.* Quid tu ? quo hinc te agis ? *Ch.* Verum vis dicam ? *Da.* Immo etiam.
Narrationis incipit mihi initium. *Ch.* Quid me fiet ?
Da. Eho tu impudens, non ſatis habes, quod tibi dieculam addo,
Quantum huic promoveo nuptias ? *Ch.* Dave, attamen. *Da.* Quid ergo ?
Ch. Ut ducam. *Da.* Ridiculum. *Ch.* Huc face ad me ut venias, ſi quid poteris.
Da. Quid veniam ? nihil habeo. *Ch.* Attamen ſi quid. *Da.* Age, veniam. *Ch.* Si quid,
Domi ero. *Da.* Tu Myſis, dum exeo, parumper operire me hic.
My. Quapropter ? *Da.* Ita facto eſt opus. *My.* Matura. *Da.* Jam, inquam, hic adero.

ACTUS IV. SCENA III.

MYSIS. DAVUS.

My. Nihilne eſſe proprium cuiquam ! Di voſtram fidem !
Summum bonum eſſe herae putavi hunc Pamphilum,
Amicum, amatorem, virum in quovis loco
Paratum: verum ex eo nunc miſera quem capit

Laborem ?

Laborem! facile hic plus mali eſt, quam illic boni.
Sed Davus exit. mi homo, quid iſtuc obſecro 'ſt?
Quo portas puerum? *Da.* Myſis, nunc opus eſt tua
Mihi ad hanc rem exprompta memoria atque aſtutia.
My. Quidnam incepturus? *Da.* Accipe a me hunc ocius,
Atque ante noſtram januam adpone. *My.* Obſecro,
Humine? *Da.* Ex ara hinc ſume verbenas tibi,
Atque eas ſubſterne. *My.* Quamobrem id tute non facis?
Da. Quia, ſi forte opus ſit ad herum jusjurandum mihi,
Non adpoſuiſſe, ut liquido poſſim. *My.* Intelligo.
Nova nunc religio in te iſtaec inceſſit, cedo?
Da. Move ocius te, ut quid agam, porro intelligas.
Prô Juppiter! *My.* Quid eſt? *Da.* Sponſae pater intervenit.
Repudio, quod conſilium primum intenderam.
My. Neſcio quid narres. *Da.* Ego quoque hinc ab dextera
Venire me adſimulabo: tu, ut ſubſervias
Orationi, utcunque opus ſit verbis, vide.
My. Ego, quid agas, nihil intelligo: ſed, ſi quid eſt,
Quod mea opera opus ſit vobis, aut tu plus vides,
Manebo: ne quod voſtrum remorer commodum.

ACTUS IV. SCENA IV.

CHREMES. MYSIS. DAVUS.

Ch. REVERTOR, poſtquam, quae opus fuere ad nuptias
Gnatae, paravi, ut jubeam arceſſi. ſed quid hoc?
Puer hercle 'ſt. mulier, tun' adpoſuiſti hunc? *My.* Ubi illic eſt?
Ch. Non mihi reſpondes? *My.* Nuſquam eſt. vae miſerae mihi!
Reliquit me homo, atque abiit. *Da.* Dî voſtram fidem!
Quid turbae eſt apud forum! quid illic hominum litigant!
Tum annona cara 'ſt. quid dicam aliud, neſcio.
My. Cur tu obſecro hic me ſolam? *Da.* Quae eſt haec fabula?
Eho, Myſis, puer hic unde eſt? quiſve huc attulit?
My. Satin' ſanus es, qui me id rogites? *Da.* Quem ego igitur rogem,

Qui hic neminem alium videam? *Ch.* Miror, unde ſit.
Da. Dicturan' es quod rogo? *My.* Au. *Da.* Concede ad dexteram.
My. Deliras? non tute ipſe? *Da.* Verbum ſi mihi
Unum, praeterquam quod te rogo, faxis, cave.
My. Male dicis? *Da.* Unde 'ſt? dic clare. *My.* A vobis. *Da.* Ha, ha, he.
Mirum vero, impudenter mulier ſi facit meretrix?
Ch. Ab Andria 'ſt ancilla haec, quantum intelligo.
Da. Adeon' videmur vobis eſſe idonei,
In quibus ſic illudatis? *Ch.* Veni in tempore.
Da. Propera adeo puerum tollere hinc ab janua.
Mane; cave quoquam ex iſtoc exceſſis loco.
My. Dî te eradicent: ita me miſeram territas.
Da. Tibi ego dico, an non? *My.* Quid vis? *Da.* At etiam rogas?
Cedo, cujum puerum hic adpoſuiſti? dic mihi.
My. Tu neſcis? *Da.* Mitte id quod ſcio: dic quod rogo.
My. Veſtri. *Da.* Cujus veſtri? *My.* Pamphili. *Da.* Hem! quid? Pamphili?
My. Eho, an non eſt? *Ch.* Recte ego ſemper fugi has nuptias.
Da. O facinus animadvertendum! *My.* Quid clamitas?
Da. Quemne ego heri vidi ad vos adferri veſperi?
My. O hominem audacem! *Da.* Verum. vidi Cantharam
Suffarcinatam. *My.* Dîs pol habeo gratias,
Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberae.
Da. Nae illa illum haud novit, cujus cauſa haec incipit.
Chremes, ſi poſitum puerum ante aedes viderit,
Suam gnatam non dabit. tanto hercle magis dabit.
Ch. Non hercle faciet. *Da.* Nunc adeo, ut tu ſis ſciens,
Niſi puerum tollis, jam ego hunc in mediam viam
Provolvam: teque ibidem pervolvam in luto.
My. Tu pol homo non es ſobrius. *Da.* Fallacia
Alia aliam trudit. jam ſuſurrari audio,
Civem Atticam eſſe hanc. *Ch.* Hem! *Da.* Coactus legibus

Eam

Eam uxorem ducet. *My.* Au! obſecro; an non civis eſt?
Ch. Jocularium in malum inſciens pene incidi.
Da. Quis hic loquitur? o Chreme, per tempus advenis.
Auſculta. *Ch.* Audivi jam omnia. *Da.* Anne tu omnia?
Ch. Audivi, inquam, a principio. *Da.* Audiſtin' obſecro?
Hem ſcelera! hanc jam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille eſt! non te credas Davom ludere.
My. Me miſeram! nihil, pol, falſi dixi, mi ſenex.
Ch. Novi rem omnem. eſt Simo intus? *Da.* Eſt.
My. Ne me attingas, ſceleſte. ſi pol Glycerio non omnia haec.
Da. Eho, inepta, neſcis quid ſit actum? *My.* Qui ſciam?
Da. Hic ſocer eſt. alio pacto haud poterat fieri,
Ut ſciret haec, quae volumus. *My.* Hem, praediceres.
Da. Paullum intereſſe cenſes, ex animo omnia,
Ut fert natura, facias, an de induſtria?

Actus IV. Scena V.

Crito. Mysis, Davus.

Cr. In hac habitaſſe platea dictum 'ſt Chryſidem:
Quae ſeſe inhoneſte optavit parere hic divitias
Potius, quam in patria honeſte pauper vivere,
Ejus morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos perconter? video. ſalvete. *My.* Obſecro,
Quem video? eſtne hic Crito ſobrinus Chryſidis?
Is eſt. *Cr.* O Myſis, ſalve. *My.* Salvos ſis, Crito.
Cr. Itane Chryſis? hem! *My.* Nos quidem pol miſeras perdidit.
Cr. Quid vos, quo pacto hic? ſatin' recte? *My.* Noſne? ſic
Ut quimus, ajunt, quando ut volumus, non licet.
Cr. Quid Glycerium? jam hic ſuos parentes repperit?

My. Utinam! *Cr*. An nondum etiam? haud auſpicato huc me adtuli.
Nam pol, ſi id ſciſſem, nunquam huc tetuliſſem pedem:
Semper enim dicta 'ſt ejus haec, atque habita 'ſt ſoror.
Quae illius fuerunt, poſſidet. nunc me hoſpitem
Lites ſequi, quam hic mihi ſit facile atque utile,
Aliorum exempla commonent. ſimul arbitror,
Jam aliquem eſſe amicum & defenſorem ei: nam fere
Grandiuſcula jam profecta 'ſt illinc. clamitent,
Me ſycophantam, hereditates perſequi,
Mendicum. tum, ipſam deſpoliare non libet.
My. O optume hoſpes, pol, Crito, antiquum obtines.
Cr. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam. *My*. Maxume.
Da. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat ſenex.

ACTUS V. SCENA I.

CHREMES. SIMO.

Ch. SATIS jam, ſatis, Simo, ſpectata erga te amicitia 'ſt mea:
Satis pericli coepi adire: orandi jam finem face.
Dum ſtudeo obſequi tibi, pene illuſi vitam filiae.
Si. Immo enim nunc quam maxime abs te poſtulo, atque oro, Chreme,
Ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes.
Ch. Vide, quam iniquus ſis prae ſtudio, dum efficias id quod cupis:
Neque modum benignitatis, neque, quid me ores, cogitas.
Nam ſi cogites, remittas jam me onerare injuriis.
Si. Quibus? *Ch*. Ah! rogitas? perpuliſti me, ut homini adoleſcentulo,
In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam darem in ſeditionem, atque incertas nuptias:

Ejus

Ejus labore, atque ejus dolore, gnato ut medicarer tuo.
Impetraſti: incoepi; dum res tetulit. nunc non fert. feras.
Illam hinc civem eſſe ajunt: puer eſt natus. nos miſſos face.
Si. Per ego te Deos oro, ut ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxime utile 'ſt, illum eſſe quam deterrimum.
Nuptiarum gratia haec ſunt facta, atque incepta omnia.
Ubi ea cauſa, quamobrem haec faciunt, erit ademta his, deſinent.
Ch. Erras: cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam. *Si*. Scio.
Ch. At vero voltu; cum, ibi me adeſſe, neuter tum praeſenſerat.
Si. Credo: & id facturas, Davos dudum praedixit mihi.
Et neſcio quid tibi ſum oblitus hodie, ac volui, dicere.

ACTUS V. SCENA II.

DAVUS. CHREMES. SIMO. DROMO.

Da. ANIMO nunc jam otioſo eſſe impero. *Ch*. Hem Davom tibi.
Si. Unde egreditur? *Da*. Meo praeſidio atque hoſpitis. *Si*. Quid illud mali 'ſt?
Da. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus, non vidi. *Si*. Scelus
Quemnam hic laudat? *Da*. Omnis res eſt jam in vado. *Si*. Ceſſo adloqui?
Da. Herus eſt. quid agam? *Si*. O ſalve bone vir. *Da*. Ehem Simo! o noſter Chreme!
Omnia apparata jam ſunt intus. *Si*. Curaſti probe.
Da. Ubi voles, arceſſe. *Si*. Bene ſane: id enimvero hinc nunc abeſt.

Etiam

Etiam tu hoc reſpondes? quid iſtic tibi negotii 'ſt? *Da*. Mihin'?
Si. Ita. *Da*. Mihine? *Si*. Tibi ergo. *Da*. Modo introii. *Si*. Quaſi ego, quam dudum, rogem.
Da. Cum tuo gnato una. *Si*. Anne 'ſt intus Pamphilus? crucior miſer.
Eho, non tu dixti eſſe inter eos inimicitias, carnufex?
Da. Sunt. *Si*. Cur igitur hic eſt? *Ch*. Quid illum cenſes? cum illa litigat.
Da. Immo vero indignum, Chremes, jam facinus faxo ex me audias.
Neſcio qui ſenex modo venit, ellum, confidens, catus.
Quum faciem videas, videtur eſſe quantivis pretii.
Triſtis ſeveritas ineſt in voltu, atque in verbis fides.
Si. Quidnam adportas? *Da*. Nihil equidem, niſi quod illum audivi dicere.
Si. Quid ait tandem? *Da*. Glycerium ſe ſcire civem eſſe Atticam.
Si. Hem, Dromo, Dromo. *Da*. Quid eſt? *Si*. Dromo. *Da*. Audi. *Si*. Verbum ſi addideris. Dromo.
Da. Audi, obſecro. *Dr*. Quid vis? *Si*. Sublimem hunc intro rape, quantum potes.
Dr. Quem? *Si*. Davom. *Da*. Quamobrem? *Si*. Quia lubet. rape, inquam. *Da*. Quid feci? *Si*. Rape.
Da. Si quidquam invenies me mentitum, occidito. *Si*. Nihil audio.
Ego jam te commotum reddam. *Da*. Tamen etſi hoc verum eſt? *Si*. Tamen.
Cura adſervandum vinctum. atque audin'? quadrupedem conſtringito.
Age nunc jam, ego pol hodie, ſi vivo, tibi
Oſtendam, herum quid ſit pericli fallere, &
Illi, patrem. *Ch*. Ah, ne ſaevi tantopere. *Si*. O Chreme,
Pietatem gnati! nonne te miſeret mei?

Tantum

Tantum laborem capere ob talem filium ?
Age, Pamphile, exi, Pamphile. ecquid te pudet ?

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS. SIMO. CHREMES.

Pa. QUis me volt ? perii. pater eſt. *Si.* Quid ais, omnium ? *Ch.* Ah,
Rem potius ipſam dic, ac mitte male loqui.
Si. Quaſi quidquam in hunc jam gravius dici poſſiet.
Ain' tandem ? civis Glycerium 'ſt ? *Pa.* Ita praedicant.
Si. Ita praedicant ? o ingentem confidentiam !
Num cogitat quid dicat ? num facti piget ?
Num ejus color pudoris ſignum uſquam indicat ?
Adeon' impotenti eſſe animo, ut praeter civium
Morem atque legem, & ſui voluntatem patris,
Tamen hanc habere ſtudeat cum ſummo probro ?
Pa. Me miſerum ! *Si.* Hem ! modone id demum ſenſti, Pamphile ?
Olim iſtuc, olim, cum ita animum induxti tuum,
Quod cuperes, aliquo pacto efficiundum tibi ;
Eodem die iſtuc verbum vere in te accidit.
Sed quid ego ? cur me excrucio ? cur me macero ?
Cur meam ſenectutem hujus ſollicito amentia ? an
Ut pro hujus peccatis ego ſupplicium ſufferam ?
Immo habeat : valeat : vivat cum illa. *Pa.* Mi pater.
Si. Quid, mi pater ? quaſi tu hujus indigeas patris.
Domus, uxor, liberi inventi invito patre.
Adducti, qui illam civem hinc dicant. viceris.
Pa. Pater, licetne pauca ? *Si.* Quid dices mihi ?
Ch. Tamen, Simo, audi. *Si.* Ego audiam ? quid audiam,
Chreme ? *Ch.* At tandem dicat ſine. *Si.* Age dicat, ſino.
Pa. Ego me amare hanc, fateor. ſi id peccare 'ſt, fateor id quoque.
Tibi, pater, me dedo. quidvis oneris impone, impera.

Vis me uxorem ducere? hanc vis amittere? ut potero, feram.
Hoc modo te obſecro, ut ne credas a me allegatum hunc ſenem.
Sine me expurgem, atque illum huc coram adducam. *Si.* Adducas! *Pa.* Sine, pater.
Ch. Aequum poſtulat. da veniam. *Pa.* Sine te hoc exorem. *Si.* Sino.
Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chremes.
Ch. Pro peccato magno paullum ſupplicii ſatis eſt patri.

ACTUS V. SCENA IV.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILUS.

Cr. MITTE orare: una harum quaevis cauſa me, ut faciam, monet:
Vel tu, vel quod verum eſt, vel quod ipſi cupio Glycerio.
Ch. Andrium ego Critonem video? certe is eſt. *Cr.* Salvos ſis, Chreme.
Ch. Quid tu Athenas, inſolens? *Cr.* Evenit. ſed hiccine 'ſt Simo?
Ch. Hic. *Si.* Men' quaeris? eho tu Glycerium hinc civem eſſe ais?
Cr. Tu negas? *Si.* Itane huc paratus advenis? *Cr.* Qua de re? *Si.* Rogas?
Tune impune haec facias? tune hic homines adoleſcentulos,
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?
Sollicitando & pollicitando eorum animos lactas? *Cr.* Sanuſne es?
Si. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?
Pa. Perii! metuo, ut ſubſtet hoſpes. *Ch.* Si, Simo, hunc noris ſatis,
Non ita arbitrere. bonus eſt hic vir. *Si.* Hic vir ſit bonus?

Itane

Itane adtemperate venit hodie in ipſis nuptiis,
Ut veniret antehac nunquam? eſt vero huic credendum, Chreme?
Pa. Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod moneam probe.
Si. Sycophanta. *Cr.* Hem! *Ch.* Sic, Crito, eſt hic: mitte. *Cr.* Videat qui ſiet.
Si mihi pergit, quae volt, dicere; ea, quae non volt, audiet.
Ego iſtaec moveo, aut curo? non tu tuum malum aequo animo feres?
Nam, ego quae dico, vera an falſa audieris, jam ſciri poteſt.
Atticus quidam olim navi fracta, apud Andrum ejectus eſt,
Et iſtaec una parva virgo. tum ille egens, forte applicat
Primum ad Chryſidis patrem ſe. *Si.* Fabulam inceptat. *Ch.* Sine.
Cr. Itane vero obturbat? *Ch.* Perge. *Cr.* Tum is mihi cognatus fuit,
Qui eum recepit. ibi ego audivi ex illo, ſeſe eſſe Atticum.
Is ibi mortuus eſt. *Ch.* Ejus nomen? *Cr.* Nomen tam cito tibi? Phania.
Ch. Hem, perii. *Cr.* Verum hercle opinor fuiſſe Phaniam: hoc certo ſcio,
Rhamnuſium ſe ajebat eſſe. *Ch.* O Juppiter! *Cr.* Eadem haec, Chreme,
Multi alii in Andro tum audivere. *Ch.* Utinam id ſit, quod ſpero. eho, dic mihi,
Quid eam tum? ſuamne eſſe ajebat? *Cr.* Non. *Ch.* Cujam igitur? *Cr.* Fratris filiam.
Ch. Certe mea 'ſt. *Cr.* Quid ais? *Si.* Quid tu ais?
Pa. Arrige aures, Pamphile.

Si. Quî credis? *Ch.* Phania ille, frater meus fuit. *Si.* Noram, & ſcio.
Ch. Is hinc, bellum fugiens, meque in Aſiam perſequens, proficiſcitur.
Tum illam relinquere hic eſt veritus; poſtilla nunc primum audio,
Quid illo ſit factum. *Pa.* Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu,
Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.
Si. Nae iſtam multimodis tuam inveniri gaudeo. *Pa.* Credo, pater.
Ch. At mihi unus ſcrupulus etiam reſtat; qui me male habet. *Pa.* Dignus es
Cum tua religione, odio. nodum in ſcirpo quaeris. *Cr.* Quid iſtuc eſt?
Ch. Nomen non convenit. *Cr.* Fuit hercle huic aliud parvae. *Ch.* Quod, Crito?
Numquid meminiſti? *Cr.* Id quaero. *Pa.* Egone hujus memoriam patiar meae
Voluptati obſtare, cum egomet poſſim in hac re medicari mihi?
Non patiar. heus Chreme: quod quaeris, Paſibula 'ſt. *Cr.* Ipſa 'ſt. *Ch.* Ea 'ſt.
Pa. Ex ipſa millies audivi. *Si.* Omneis nos gaudere hoc, Chreme,
Te credo, credere. *Ch.* Ita me Dî ament, credo. *Pa.* Quid reſtat, pater?
Si. Jam dudum res reduxit me ipſa in gratiam. *Pa.* O lepidum patrem!
De uxore, ita ut poſſedi, nihil mutat Chremes. *Ch.* Cauſa optuma 'ſt,
Niſi quid pater ait aliud. *Pa.* Nempe. *Si.* Id ſcilicet. *Ch.* Dos, Pamphile, eſt
Decem talenta. *Pa.* Accipio. *Ch.* Propero ad filiam. eho mecum, Crito:
Nam illam me credo haud noſſe. *Si.* Cur non illam huc transferri jubes?

Pa.

Pa. Recte admones. Davo ego iſtuc dedam jam negoti. *Si.* Non poteſt.

Pa. Qui non poteſt? *Si.* Quia habet aliud magis ex ſeſe, & majus. *Pa.* Quidnam? *Si.* Vinctus eſt.

Pa. Pater, non recte vinctus eſt. *Si.* Haud ita juſſi. *Pa.* Jube ſolvi, obſecro.

Si. Age fiat. *Pa.* At matura. *Si.* Eo intro. *Pa.* O fauſtum & felicem hunc diem!

ACTUS V. Scena V.

Charinus. Pamphilus.

Ch. PROVISO quid agat Pamphilus: atque eccum. *Pa.* Aliquis forſan me putet

Non putare hoc verum: at mihi nunc ſic eſſe hoc verum lubet.

Ego Deorum vitam propterea ſempiternam eſſe arbitror,

Quod voluptates eorum propriae ſunt: nam mihi immortalitas

Parta 'ſt, ſi nulla aegritudo huic gaudio interceſſerit.

Sed quem ego mihi potiſſimum optem nunc, cui haec narrem, dari?

Ch. Quid illud gaudii eſt? *Pa.* Davom video. nemo 'ſt, quem mallem, omnium.

Nam hunc ſcio mea ſolide ſolum gaviſurum gaudia.

ACTUS V. Scena VI.

Davus. Pamphilus. Charinus.

Da. PAMPHILUS ubinam hic eſt? *Pa.* Dave. *Da.* Quis homo 'ſt? *Pa.* Ego ſum. *Da.* O Pamphile.

Pa. Neſcis quid mihi obtigerit. *Da.* Certe: ſed quid mihi obtigerit, ſcio.

Pa. Et quidem ego. *Da.* More hominum evenit, ut quod ſim nactus mali,

Prius reſciſceres tu, quam ego illud, quod tibi evenit boni.

Pa. Mea Glycerium ſuos parentes repperit. *Da.* O factum bene! *Ch.* Hem!

Pa. Pater amicus ſummus nobis. *Da.* Quis? *Pa.* Chremes. *Da.* Narras probe.
Pa. Nec mora ulla 'ſt, quin eam uxorem ducam. *Ch.* Num ille ſomniat
Ea, quae vigilans voluit? *Pa.* Tum de puero, Dave? *Da.* Ah, deſine.
Solus eſt, quem diligunt Dî. *Ch.* Salvos ſum, ſi haec vera ſunt.
Conloquar. *Pa.* Quis homo 'ſt? o Charine, in tempore ipſo mihi advenis.
Ch. Bene factum. *Pa.* Audiſtin'? *Ch.* Omnia. age, me in tuis ſecundis reſpice.
Tuus eſt nunc Chremes: facturum quae voles, ſcio eſſe omnia.
Pa. Memini. atque adeo longum eſt nos illum expectare, dum exeat.
Sequere hac me intus ad Glycerium nunc. tu Dave, abi domum:
Propere arceſſe, hinc qui auferant eam. quid ſtas? quid ceſſas? *Da.* Eo.
Ne expectetis, dum exeant huc: intus deſpondebitur;
Intus tranſigetur, ſi quid eſt, quod reſtet. Ω Plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS *ANDRIAE.*

P. TERENTII
EUNUCHUS.

ACTA LUDIS MEGALENSIB. L. POSTUMIO ALBINO L. CORNELIO MERULA AEDILIB. CURULIB. EGERE L. AMBIVIUS TURPIO L. ATILIUS PRAENESTINUS TIBIIS DUABUS DEXTRIS. GRAECA MENANDRU. ACTA II. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDI M. VALERIO C. FANNIO COSS.

PERSONAE.

Prologus.
Phaedria *adoleſcens, amator Thaidis.*
Parmeno *ſervus Phaedriae.*
Thais *meretrix.*
Gnatho *paraſitus Thraſonis.*
Chaerea *adoleſcens, amator Pamphilae.*
Thraso *miles, rivalis Phaedriae.*
Pythias *ancilla Thaidis.*
Chremes *adoleſcens, frater Pamphilae.*
Antipho *adoleſcens.*
Dorias *ancilla Thaidis.*
Dorus *eunuchus.*
Sanga *Centurio.*
Sophrona *nutrix Pamphilae.*
Laches *ſenex, pater Phaedriae & Chaereae.*

PERSONAE MUTAE.

Strato *Elephantis Indicis praefectus.*
Simalio } *Ordinum ductores.*
Donax }
Syriscus *Ordinum ductor.*
Sannio *ſervus atrienſis.*
Pamphila *adoleſcentula.*

C. SUL-

C. SULPITII APOLLINARIS

PERIOCHA

IN TERENTII EUNUCHUM.

SORORRM falſo dictitatam Thaidis,
Id ipſum ignorans, miles advexit Thraſo,
Ipſique donat. erat haec civis Attica.
Eidem Eunuchum, quem emerat, tradi jubet
Thaidis amator Phaedria; ac rus ipſe abit,
Thraſoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phaedriae puellulam
Cum deperiret, dono miſſam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur: ſuadet Parmeno:
Introiit: vitiat virginem: ſed Atticus
Civis repertus frater ejus, conlocat
Vitiatam ephebo, Phaedriam exorat Thraſo.

M. ANT. MURETI ARGUMENTUM.

CIVIS quidam Athenienſis filiam, cui Pamphilae, & filium, cui Chremeti nomen erat, habuit. ex iis Pamphilam adhuc infantulam praedones rapuere e Sunio, & mercatori cuidam Rhodio vendidere: qui Rhodum advectam meretrici, quam amabat, dono dedit. Haec acceptam puellam pari cura ac ſtudio, cum Thaide filia coepit educere: nemo ut eſſet, qui non utramque ex ipſa genitam eſſe arbitraretur. Thais, quae grandiuſcula erat, quum ad eam aetatem perveniſſet, ut viris placere poſſet, maternam, ut fit, vivendi rationem inſecuta, cum hoſpite quodam Athenas venit, qui eam poſtea moriens haeredem reliquit. Interea miles, Thraſo nomine, ad eam adjecit animum: quumque cum ea per aliquod tempus conſuevisſet, in Cariam profectus eſt. Thaidis mater per eos

dies

dies vitam morte commutaverat, fraterque ipſius Pamphilam venalem propoſuerat, ſperans eam, quod & formoſa eſſet, & fidibus ſciret, praeclare a ſe venditum iri. Forte accidit, ut eo ipſo tempore Thaidis amator miles eſſet Rhodi: qui, harum omnium rerum inſcius, Pamphilam emit; ut eſſet, quod amicae, Athenas reverſus, dono daret. Thais, profecto milite, aliam conditionem quaeſierat, adjunxeratque ſibi Phaedriam, adoleſcentem Athenienſem, Lachetis filium. Inaudiverat interim etiam aliquid de Pamphila; jamque cum fratre ipſius Chremete aliquoties collocuta, eo pervenerat, ut non dubiis indiciis intelligeret, ſororem illius eſſe, quae ſecum in maternis aedibus educata foret. Summopere cupiebat igitur occaſionem ſibi aliquam dari. qua Pamphilam ſuis reſtitueret, eodemque facto, & puellam ſummo afficeret beneficio, & propinquorum illius amicitia fortunas conſtabiliret ſuas. Redit miles: ſed quum cognoſſet de amore Phaedriae, puellam ſe, niſi eo repulſo, daturum negat. Thais, quid ageret, neſcire: nam & Phaedriam amabat ex animo, & Pamphilae recipiendae gratia quidvis ſibi faciundum putabat: tandem, quum ſperaret, ſe poſtea facile conſilium ſuum ei ipſi, cujus animum offenderat, probaturam; Phaedriam, ut militi gratificaretur, excludit. Poſtridie arceſſito ei, atque aegre ferenti, tandem ſe purgat, multiſque precibus ab eo impetrat, ut, per biduum, priores partes habere Thraſonem ſineret: ubi primum eripuiſſet puellam, nihil ſibi cum illo amplius fore. Phaedria, ut hujus bidui moleſtiam aequiore animo ferret, rus ſibi abeundum eſſe ſtatuit: itaque abiens, mandat Parmenoni, ut eunuchum & Aethiopiſſam ad Thaidem, cui eos emerat, duceret. Pamphilam, quum ex aedibus Thraſonis ad Thaidem deduceretur, conſpicatus in via Phaedriae frater natu minor Chaerea, ita ejus amore flagrare coepit, nihil ut penſi haberet, dum ea potiretur: neque prius conquievit, quam, ejus rei cauſa, ad Thaidem pro eunucho deductus eſt. Quid

plura

plura? Thaide ad coenam cum milite profecta, virgini a Chaerea per vim vitium offertur. Turbae undique mirabiles, donec, tota re patefacta, Thais a Lachete in fidem et clientelam recipitur. Chaerea agnitam Pamphilam ducit uxorem. Thraſo diu illuſus, tandem in amoris meretricii partem, Gnathonis paraſiti opera, admittitur.

PUBLII TERENTII Carthaginienſis

EUNUCHUS.

PROLOGUS.

SI quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis
Quam plurimis, & minime multos laedere,
In his Poëta hic nomen profitetur ſuum.
Tum ſi quis eſt, qui dictum in ſe inclementius
Exiſtimabit eſſe, ſic exiſtimet:
Reſponſum, non dictum eſſe, quia laeſit prior,
Qui bene vertendo, & eas diſcribendo male,
Ex Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phaſma nunc nuper dedit.
Atque in Theſauro ſcripſit, cauſam dicere
Prius, unde petitur, aurum quare ſit ſuum,
Quam ille qui petit, unde is ſit theſaurus ſibi;
Aut unde in patrium monumentum pervenerit.
Dehinc, ne fruſtretur ipſe ſe, aut ſic cogitet,
Defunctus jam ſum, nihil eſt quod dicat mihi.
Is ne erret moneo, & deſinat laceſſere.
Habeo alia multa, quae nunc condonabitur;
Quae proferentur poſt, ſi perget laedere;
Ita, ut facere inſtituit. Quam nunc acturi ſumus
Menandri Eunuchum, poſtquam Aediles emerunt,
Perfecit, ſibi ut inſpiciundi eſſet copia.
Magiſtratus cum ibi adeſſet, occepta 'ſt agi.
Exclamat, Furem, non Poëtam, fabulam
Dediſſe, & nihil dediſſe verborum tamen:
Colacem eſſe Naevi & Plauti, veterem fabulam:
Paraſiti perſonam inde ablatam & militis.
Si id eſt peccatum, peccatum imprudentia 'ſt
Poëtae: non qui furtum facere ſtuduerit.
Id ita eſſe, vos jam judicare poteritis.
Colax Menandri eſt: in ea eſt paraſitus Colax,

Et miles glorioſus: eas ſe non negat
Perſonas tranſtuliſſe in Eunuchum ſuam
Ex Graeca. ſed eas fabulas factas prius
Latinas, ſciſſe ſeſe, id vero pernegat.
Quod ſi perſonis iiſdem uti aliis non licet:
Quî magis licet, currentes Servos ſcribere,
Bonas Matronas facere, Meretrices malas,
Paraſitum edacem, Glorioſum Militem,
Puerum ſupponi, falli per Servum Senem,
Amare, odiſſe, ſuſpicari? denique
Nullum eſt jam dictum, quod non dictum ſit prius.
Quare aequum eſt vos cognoſcere, atque ignoſcere,
Quae veteres factitarunt, ſi faciunt novi.
Date operam, & cum ſilentio animadvertite,
Ut pernoſcatis, quid ſibi Eunuchus velit.

ACTUS I. SCENA I.

PHAEDRIA. PARMENO.

Ph. QUID igitur faciam? non eam? ne nunc quidem,
Cum arceſſor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?
Excluſit: revocat. redeam? non, ſi me obſecret.
Pa. Si quidem hercle poſſis, nihil prius, neque fortius:
Verum ſi incipies, neque pertendes naviter:
Atque ubi pati non poteris, cum nemo expetet,
Infecta pace, ultro ad eam venies, indicans
Te amare, & ferre non poſſe: actum eſt! ilicet!
Periſti! eludet, ubi te victum ſenſerit.
Proin tu, dum eſt tempus, etiam atque etiam cogita,
Here. quae res in ſe neque conſilium, neque modum
Habet ullum, eam conſilio regere non potes.
In amore haec omnia inſunt vitia: injuriae,
Suſpiciones, inimicitiae, induciae,
Bellum, pax rurſum. Incerta haec ſi tu poſtules

Ratione

Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam ſi des operam, ut cum ratione inſanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas,
Egone illam? quae illum? quae me? quae non? ſine modo,
Mori me malim: ſentiet qui vir ſiem.
Haec verba, una mehercle falſa lacrimula,
Quam oculos terendo miſere, vix vi expreſſerit,
Reſtinguet: & te ultro accuſabis: & dabis ei
Ultro ſupplicium. *Ph.* O indignum facinus! nunc ego &
Illam ſceleſtam eſſe, & me miſerum, ſentio:
Et taedet: & amore ardeo: & prudens, ſciens,
Vivus, videnſque pereo: nec quid agam, ſcio.
Pa. Quid agas? niſi ut te redimas captum quam queas
Minimo: ſi nequeas paululo, at quanti queas:
Et ne te afflictes. *Ph.* Itane ſuades? *Pa.* Si ſapis:
Neque, praeterquam quas ipſe amor moleſtias
Habet, addas: & illas, quas habet, recte feras.
Sed ecca ipſa egreditur, noſtri fundi calamitas.
Nam quod nos capere oportet, haec intercipit.

ACTUS I. SCENA II.

THAIS. PHAEDRIA. PARMENO.

Th. MISERAM me! vereor ne illud gravius Phaedria
Tulerit, neve aliorſum, atque ego feci, acceperit,
Quod heri intromiſſus non eſt. *Ph.* Totus Parmeno,
Tremo, horreoque, poſtquam aſpexi hanc. *Pa.* Bono animo es:
Accede ad ignem hunc, jam caleſces plus ſatis.
Th. Quis hic loquitur? ehem, tun' hic eras, mi Phaedria?
Quid hic ſtabas? cur non recta introibas? *Pa.* Caeterum

De excluſione verbum nullum. *Th.* Quid taces ?
Ph. Sane, quia vero hae mihi patent ſemper fores :
Aut quia ſum apud te primus. *Th.* Miſſa iſtaec face.
Ph. Quid miſſa ? o Thais, Thais, utinam eſſet mihi
Pars aequa amoris tecum, ac pariter fieret,
Ut aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet :
Aut ego iſtuc abs te factum nihili penderem.
Th. Ne crucia te, obſecro, anime mi, mi Phaedria.
Non pol, quo quemquam plus amem, aut plus diligam,
Eo feci : ſed ita erat res : faciundum fuit.
Pa. Credo, ut fit, miſera prae amore excluſti hunc foras.
Th. Siccine ais, Parmeno ? age ! ſed huc qua gratia
Te arceſſi juſſi, auſculta. *Pa.* Fiat. *Th.* Dic mihi
Hoc primum, potin' eſt hic tacere ? *Pa.* Egone ? optume.
Verum heus tu, hac lege tibi meam adſtringo fidem :
Quae vera audivi, taceo, & contineo optume ;
Sin falſum, aut vanum, aut fictum eſt, continuo palam eſt.
Plenus rimarum ſum, hac atque illac perfluo.
Proin tu, taceri ſi vis, vera dicito.
Th. Samia mihi mater fuit : ea habitabat Rhodi.
Pa. Poteſt taceri hoc. *Th.* Ibi tum matri parvolam
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. *Ph.* Civemne ? *Th.* Arbitror :
Certum non ſcimus : matris nomen & patris
Dicebat ipſa : patriam & ſigna caetera
Neque ſciebat : neque per aetatem etiam potuerat.
Mercator hoc addebat, e praedonibus,
Unde emerat, ſe audiſſe, abreptam e Sunio.
Mater ubi accepit, coepit ſtudioſe omnia
Docere, educare, ita uti ſi eſſet filia.
Sororem plerique eſſe credebant meam.

Ego cum illo, quo cum tum uno rem habebam hoſpite,
Abii huc: qui mihi reliquit haec, quae habeo, omnia.
Pa. Utrumque hoc falſum eſt: effluet. *Th.* Qui iſthuc? *Pa.* Quia
Neque tu uno eras contenta, neque ſolus dedit:
Nam hic quoque bonam magnamque partem ad te attulit.
Th. Ita 'ſt: ſed ſine me pervenire, quo volo.
Interea miles, qui me amare occeperat,
In Cariam eſt profectus. te interea loci
Cognovi. tute ſcis, poſt illa quam intumum
Habeam te: & mea conſilia ut tibi credam omnia.
Ph. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. *Pa.* Oh, dubiumne id eſt?
Th. Hoc agite, amabo. Mater mea illic mortua 'ſt
Nuper. ejus frater aliquantum ad rem eſt avidior.
Is ubi hanc forma videt honeſta virginem,
Et fidibus ſcire, pretium ſperans, ilico
Producit, vendit. forte fortuna adfuit
Hic meus amicus: emit eam dono mihi,
Imprudens harum rerum, ignaruſque omnium.
Is venit. poſtquam ſenſit me tecum quoque
Rem habere, fingit cauſas, ne det, ſedulo.
Ait, ſi fidem habeat, ſe iri praepoſitum tibi
Apud me, ac non id metuat, ne, ubi acceperim,
Seſe relinquam, velle ſe illam mihi dare:
Verum id vereri. ſed, ego quantum ſuſpicor,
Ad virginem animum adjecit. *Ph.* Etiamne amplius?
Th. Nihil: nam quaeſivi. nunc ego eam, mi Phaedria,
Multae ſunt cauſae, quamobrem cupiam abducere:
Primum quod ſoror eſt dicta: praeterea ut ſuis
Reſtituam ac reddam: ſola ſum: habeo hic neminem;
Neque amicum, neque cognatum: quamobrem, Phaedria,

Cupio

Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id, amabo! adjuta me, quo id fiat facilius.
Sine illum priores partes hoſce aliquot dies
Apud me habere. nihil reſpondes? *Ph.* Peſſuma,
Egon' quidquam cum iſtis factis tibi reſpondeam?
Pa. Eu noſter! laudo. tandem perdoluit. vir es.
Ph. At ego neſciebam quorſum tu ires? parvola
Hinc eſt abrepta: eduxit mater pro ſua:
Soror eſt dicta: cupio abducere, ut reddam ſuis.
Nempe omnia haec nunc verba huc redeunt denique;
Ego excludor: ille recipitur: qua gratia?
Niſi illum plus amas, quam me: & iſtam nunc timeς,
Quae advecta eſt, ne illum talem praeripiat tibi.
Th. Egon' id timeo? *Ph.* Quid te ergo aliud ſollicitat? cedo.
Num ſolus ille dona dat? nuncubi meam
Benignitatem ſenſiſti in te claudier?
Nonne, ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus,
Quaeſivi? porro Eunuchum dixti velle te,
Quia ſolae utuntur his reginae; repperi.
Heri minas viginti pro ambobus dedi.
Tamen contemtus abs te. haec habui in memoria.
Ob haec facta abs te ſpernor. *Th.* Quid iſtic, Phaedria?
Quanquam illam cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri poſſe maxime: verumtamen,
Potius quam te inimicum habeam, faciam ut juſſeris.
Ph. Utinam iſtuc verbum ex animo ac vere diceres,
Potius quam te inimicum habeam: ſi iſtuc crederem
Sincere dici, quidvis poſſem perpeti.
Pa. Labaſcit, victus uno verbo. quam cito!
Th. Ego non ex animo miſera dico? quam joco
Rem voluiſti a me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum,

Saltem

Saltem ut concedas ſolum? *Ph.* Siquidem biduum;
Verum ne fiant iſti viginti dies.
Th. Profectò non plus biduum, aut. *Ph.* Aut? nihil moror.
Th. Non fiet: hoc modo ſine te exorem. *Ph.* Scilicet
Faciundum eſt quod vis. *Th.* Merito amo te. *Ph.* Bene facis.
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum:
Ita facere certum eſt: mos gerundus eſt Thaidi.
Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur. *Pa.* Maxume.
Ph. In hoc biduum, Thais, vale. *Th.* Mi Phaedria;
Et tu. numquid vis aliud? *Ph.* Egone quid velim?
Cum milite iſto praeſens, abſens ut ſies:
Dies noctèſque me ames: me deſideres:
Me ſomnies: me expectes: de me cogites:
Me ſperes: me te oblectes: mecum tota ſis:
Meus fac ſis poſtremo animus, quando ego ſum tuus.
Th. Me miſeram! forſitan hic mihi parvam habeat fidem,
Atque ex aliarum ingeniis nunc me judicet.
Ego pol, quae mihi ſum conſcia, hoc certo ſcio,
Neque me finxiſſe falſi quidquam, neque meo
Cordi eſſe quemquam cariorem hoc Phaedria.
Et quidquid hujus feci, cauſa virginis
Feci: nam me ejus ſpero fratrem propemodum
Jam repperiſſe, adoleſcentem adeo nobilem:
Et is hodie venturum ad me conſtituit domum.
Concedam hinc intro, atque expectabo, dum venit.

ACTUS II. SCENA I.

PHAEDRIA. PARMENO.

Ph. FAC, ita ut juſſi; deducantur iſti. *Pa.* Faciam. *Ph.* At diligenter.
Pa. Fiet. *Ph.* At mature. *Pa.* Fiet. *Ph.* Satin' hoc mandatum 'ſt tibi? *Pa.* Ah!

Rogi-

Rogitare ? quaſi difficile ſit.
Utinam tam aliquid invenire facile poſſis, Phaedria,
Quam hoc peribit ! *Ph.* Ego quoque una pereo, quod mihi eſt carius.
Ne iſtuc tam iniquo patiare animo. *Pa.* Minime: quin effectum dabo.
Sed numquid aliud imperas ?
Ph. Munus noſtrum ornato verbis ; quod poteris : & iſtum aemulum,
Quod poteris, ab ea pellito.
Pa. Memini, tametſi nullus moneas. *Ph.* Ego rus ibo, atque ibi manebo.
Pa. Cenſeo. *Ph.* Sed heus tu. *Pa.* Quid vis ? *Ph.* Cenſen' poſſe me obfirmare,
Et perpeti, ne redeam interea ? *Pa.* Tene ? non hercle arbitror.
Nam aut jam revertere : aut mox noctu te adigent horſum inſomnia.
Ph. Opus faciam, ut defatiger uſque, ingratiis ut dormiam.
Pa. Vigilabis laſſus : hoc plus facies. *Ph.* Ah, nihil dicis, Parmeno.
Ejiciunda hercle haec eſt mollities animi : nimis me indulgeo.
Tandem non ego illa caream, ſi ſit opus, vel totum triduum ? *Pa.* Hui !
Univorſum triduum ? vide quid agas. *Ph.* Stat ſententia.
Pa. Dî boni, quid hoc morbi eſt ? adeon' homines immutarier
Ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe ? hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis ſeverus quiſquam, nec magis continens.
Sed quis hic eſt, qui huc pergit ? at at ! hic quidem eſt paraſitus Gnatho

Militis

Militis: ducit ſecum una virginem dono huic. papae!
Facie honeſta: mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo
Cum meo decrepito hoc Eunucho: haec ſuperat ipſam Thaidem.

ACTUS II. SCENA II.

GNATHO. PARMENO.

Gn. DI immortales! homini homo quid praeſtat! ſtulto intelligens!
Quid intereſt! hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi.
Conveni hodie adveniens quemdam mei loci hinc atque ordinis,
Hominem haud impurum, itidem patria qui abligurierat bona.
Video ſentum, ſqualidum, aegrum, pannis annisque obſitum.
Quid iſtuc, inquam, ornati eſt? quoniam miſer quod habui, perdidi. hem,
Quo redactus ſum! omnes noti me, atque amici deſerunt.
Hic ego illum contempſi prae me. Quid, homo, inquam, ignaviſſime?
Itan' paraſti te, ut ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi?
Simul conſilium cum re amiſti? viden' me ex eodem ortum loco?
Qui color, nitor, veſtitus, quae habitudo eſt corporis!
Omnia habeo, neque quidquam habeo. Nihil cum eſt, nihil deſit tamen.
At ego infelix, neque ridiculus eſſe, neque plagas pati
Poſſum. Quid? tu his rebus credis fieri? tota erras via.
Olim iſti fuit generi quondam quaeſtus apud ſeclum prius.
Hoc novum eſt aucupium: ego adeo hanc primus inveni viam.

Eſt genus hominum, qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt,
Nec ſunt: hos conſector. Hiſce ego non paro me ut rideant;
Sed his ultro arrideo, & eorum ingenia admiror ſimul.
Quidquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negant, laudo id quoque.
Negat quis? nego: ait? aio. Poſtremo imperavi egomet mihi
Omnia aſſentari. Is quaeſtus nunc eſt multo uberrimus.
Pa. Scitum hercle hominem! hic homines prorſum ex ſtultis inſanos facit.
Gn. Dum haec loquimur, interea loci ad macellum ubi advenimus;
Concurrunt laeti mi obviam cupedinarii omnes,
Cetarii, lanii, coqui, fartores, piſcatores, aucupes;
Quibus & re ſalva, & perdita profueram, & proſum ſaepe.
Salutant: ad coenam vocant: adventum gratulantur.
Ille ubi miſer famelicus videt me eſſe in tanto honore,
Et tam facile victum quaerere: ibi homo coepit me obſecrare,
Ut ſibi liceret diſcere id de me: ſectari juſſi,
Si potis eſt, tanquam Philoſophorum habent diſciplinae ex ipſis
Vocabula, Paraſiti item ut Gnathonici vocentur.
Pa. Viden', otium, & cibus quid faciat alienus? *Gn*. Sed ego ceſſo
Ad Thaidem hanc deducere, & rogitare ad coenam ut veniat?
Sed Parmenonem ante oſtium Thaidis triſtem video,
Rivalis ſervum: ſalva res eſt: nimirum hic homines frigent.
Nebulonem hunc certum eſt ludere. *Pa*. Hice hoc munere arbitrantur

Suam Thaidem eſſe. *Gn*. Plurima ſalute Parmenonem
Summum ſuum impertit Gnatho. Quid agitur? *Pa*. Statur. *Gn*. Video.
Num quidnam quod nolis, vides? *Pa*. Te. *Gn*. Credo: at numquid aliud?
Pa. Qui dum? *Gn*. Quia triſtis es. *Pa*. Nihil equidem. *Gn*. Ne ſis: ſed quid videtur
Hoc tibi mancipium? *Pa*. Non malum hercle. *Gn*. Uro hominem. *Pa*. Ut falſus animi 'ſt!
Gn. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare eſſe? *Pa*. Hoc nunc dicis,
Ejectos hinc nos: omnium rerum, heus, viciſſitudo eſt.
Gn. Sex ego te totos, Parmeno, hos menſes quietum reddam:
Ne ſurſum, deorſum curſites, neve uſque ad lucem vigiles.
Ecquid beo te? *Pa*. Men'? papae! *Gn*. Sic ſoleo amicos. *Pa*. Laudo.
Gn. Detineo te fortaſſe: tu profectus alio fueras.
Pa. Nuſquam. *Gn*. Tum tu igitur paululum da mihi operae: fac ut admittar
Ad illam. *Pa*. Age modo, nunc tibi patent fores hae, quia iſtam ducis.
Gn. Num quem evocari hinc vis foras? *Pa*. Sine, biduum hoc praetereat:
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
Nae tu iſtas, faxo, calcibus ſaepe inſultabis fruſtra.
Gn. Etiam nunc hic ſtas, Parmeno? eho! numnam hic relictus cuſtos,
Ne quis forte internuntius clam a Milite ad iſtam curſitet?
Pa. Facete dictum. mira vero Militi quae placeant.
Sed video herilem filium minorem huc advenire.
Miror quid ex Piraeeo abierit: nam ibi cuſtos publice eſt nunc.

Non temere eſt; & properans venit: neſcio quid circumſpectat.

ACTUS II. SCENA III.

CHAEREA. PARMENO.

Ch. OCcipi.
Neque virgo eſt uſquam: neque ego, qui illam e conſpectu amiſi meo.
Ubi quaeram? ubi inveſtigem? quem percontér? quam inſiſtam viam?
Incertus ſum: una haec ſpes eſt; ubi ubi eſt, diu celari non poteſt.
O faciem pulchràm! deleo omnes dehinc ex animo mulieres.
Taedet cotidianarum harum formarum. *Pa.* Ecce autem alterum.
Neſcio quid de amore loquitur. o infortunatum ſenem!
Hic vero eſt, qui ſi occeperit, ludum jocumque dices
Fuiſſe illum alterum, praeut hujus rabies quae dabit.
Ch. Ut illum Dî Deaeque ſenium perdant, qui me hodie remoratus eſt:
Meque adeo, qui reſtiterim: tum autem, qui illum flocci fecerim.
Sed eccum Parmenonem. ſalve. *Pa.* Quid tu es triſtis? quidve es alacris?
Unde is? *Ch.* Egone? neſcio hercule, neque unde eam, neque quorſum eam.
Ita prorſum oblitus ſum mei.
Pa. Quî, quaeſo? *Ch.* Amo. *Pa.* Hem! *Ch.* Nunc, Parmeno, te oſtendes, qui vir fies.
Scis te mihi ſaepe pollicitum eſſe; Chaerea, aliquid inveni
Modo quod ames: in ea re utilitatem ego faciam ut cognoſcas meam:
Cum in cellulam ad te patris penum omnem congerebam clanculum.

Pa.

Pa. Age, inepte! *Ch.* Hoc hercle factum eſt: fac ſis nunc promiſſa appareant:
Sive adeo digna res eſt, ubi tu nervos intendas tuos.
Haud ſimilis virgo eſt virginum noſtrarum; quas matres ſtudent
Demiſſis humeris eſſe, vincto pectore, ut graciles ſient;
Si qua eſt habitior paullo, pugilem eſſe aiunt: deducunt cibum.
Tametſi bona'ſt natura, reddunt curatura junceas.
Itaque ergo amantur. *Pa.* Quid tua iſtaec? *Ch.* Nova figura oris. *Pa.* Papae!
Ch. Color verus, corpus ſolidum, & ſucci plenum. *Pa.* Anni? *Ch.* Anni? ſexdecim.
Pa. Flos ipſe. *Ch.* Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario
Fac tradas: mea nihil refert, dum potiar modo.
Pa. Quid? virgo, cuja eſt? *Ch.* Neſcio hercle. *Pa.* Unde eſt? *Ch.* Tantumdem. *Pa.* Ubi habitat?
Ch. Ne id quidem. *Pa.* Ubi vidiſti? *Ch.* In via. *Pa.* Qua ratione illam amiſiſti?
Ch. Id equidem adveniens mecum ſtomachabar modo:
Nec quemquam eſſe ego hominem arbitror, cui magis bonae
Felicitates omnes adverſae ſient.
Pa. Quid hoc eſt ſceleris? *Ch.* Perii. *Pa.* Quid factum 'ſt? *Ch.* Rogas?
Patris cognatum, atque aequalem, Archidemidem,
Noviſtin'? *Pa.* Quidni? *Ch.* Is, dum ſequor hanc, fit mihi obviam.
Pa. Incommode hercle. *Ch.* Immo enimvero infeliciter:
Nam incommoda alia ſunt dicenda, Parmeno.
Illum liquet mihi dejerare, his menſibus
Sex ſeptem prorſum non vidiſſe proximis,
Niſi nunc, cum minime vellem, minimeque opus fuit.

Eho!

Eho! nonne hoc monſtri ſimile 'ſt? quid ais? *Pa.*
Maxume.
C*h*. Continuo adcurrit ad me, quam longe quidem,
Incurvus, tremulus, labiis demiſſis, gemens.
Heus! heus! tibi dico, Chaerea, inquit. reſtiti.
Scin' quid ego te volebam? dic. cras eſt mihi
Judicium. quid tum? ut diligenter nunties
Patri, advocatus mane mihi eſſe ut meminerit.
Dum haec dicit, abiit hora. rogo numquid velit?
Recte; inquit. abeo. cum huc reſpicio ad virginem,
Illa ſeſe interea commodum huc advorterat
In hanc noſtram plateam. *Pa.* Mirum, ni hanc dicit, modo
Huic quae data eſt dono. C*h*. Huc cum advenio, nulla erat.
Pa. Comites ſecuti ſcilicet ſunt virginem?
C*h*. Verum: paraſitus cum ancilla. *Pa.* Ipſa eſt: ilicet!
Deſine: jam conclamatum eſt. C*h*. Alias res agis.
Pa. iſtuc ago equidem. C*h*. Noſtin quae ſit? dic mihi:
Aut vidiſtin'? *Pa.* Vidi, novi: ſcio, quo abducta ſit.
C*h*. Eho, Parmeno mi, noſtin'? *Pa.* Novi. C*h*. Et ſcis ubi fiet?
Pa. Huc deducta eſt ad meretricem Thaidem: ei dono data eſt.
C*h*. Quis is eſt tam potens cum tanto munere hoc? *Pa.* Miles Thraſo,
Phaedriae rivalis. C*h*. Duras fratris partes praedicas.
Pa. Immo enim ſi ſcias, quod donum huic dono contra comparet:
Tum magis id dicas. C*h*. Quodnam quaeſo hercle? *Pa.* Eunuchum. C*h*. Illum ne obſecro
Inhoneſtum hominem, quem mercatus eſt heri, ſenem, mulierem?
Pa. Iſthunc ipſum. C*h*. Homo quatietur certe cum dono foras.

Sed iſtam Thaidem non ſcivi nobis vicinam. *Pa.* Haud diu eſt.
Ch. Perii! nunquamne etiam me illam vidiſſe? eho-dum dic mihi;
Eſtne, ut fertur, forma? *Pa.* Sane. *Ch.* At nihil ad noſtram hanc. *Pa.* Alia res eſt.
Ch. Obſecro hercle, Parmeno, fac ut potiar. *Pa.* Faciam ſedulo, ac
Dabo operam, adjuvabo. numquid me aliud vis? *Ch.* Quo nunc is? *Pa.* Domum,
Ut mancipia haec, ita ut juſſit frater, deducam ad Thaidem.
Ch. O fortunatum iſtum Eunuchum, qui quidem in hanc detur domum!
Pa. Quid ita? *Ch.* Rogitas? ſumma forma ſemper conſervam domi
Videbit: conloquetur: aderit una in unis aedibus:
Cibum nonnumquam capiet cum ea: interdum propter dormiet.
Pa. Quid ſi nunc tute fortunatus fias? *Ch.* Qua re, Parmeno?
Reſponde. *Pa.* Capias tu illius veſtem. *Ch.* Veſtem? quid tum poſtea?
Pa. Pro illo te ducam. *Ch.* Audio. *Pa.* Te eſſe illum dicam. *Ch.* Intelligo.
Pa. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas modo:
Cibum una capias, adſis, tangas, ludas, propter dormias:
Quandoquidem illarum neque te quiſquam novit, neque ſcit qui ſies.
Praeterea forma, & aetas ipſa 'ſt, facile ut pro Eunucho probes.
Ch. Dixti pulchre: nunquam vidi melius conſilium dari.
Age, eamus intro: nunc jam orna me; abduc, duc, quantum potes.

Pa.

Pa. Quid agis? jocabar equidem. *Ch.* Garris. *Pa.* Perii. quid ego egi miſer?
Quo trudis? perculeris jam tu me. tibi equidem dico, mane.
Ch. Eamus. *Pa.* Pergin'? *Ch.* Certum eſt. *Pa.* Vide ne nimium calidum hoc ſit modo.
Ch. Non eſt profecto: ſine. *Pa.* At enim iſtaec in me cudetur faba. *Ch.* Ah!
Pa. Flagitium facimus. *Ch.* An id flagitium eſt, ſi in domum meretriciam
Deducar; & illis crucibus, quae nos, noſtramque adoleſcentiam
Habent deſpicatam, & quae nos ſemper omnibus cruciant modis,
Nunc referam gratiam; atque eas itidem fallam, ut ab illis fallimur?
An potius haec pati? aequum eſt fieri, ut a me ludatur dolis.
Quod qui reſcierint, culpent: illud merito factum omnes putent.
Pa. Quid iſtuc? ſi certum eſt facere, facias: verum, ne poſt conferas
Culpam in me. *Ch.* Non faciam. *Pa.* Jubeſne? *Ch.* Jubeo, cogo, atque impero.
Nunquam defugiam auctoritatem: ſequere. *Pa.* Dî vortant bene.

ACTUS III. SCENA I.

THRASO. GNATHO. PARMENO.

Th. MAGNAS vero agere gratias Thais mihi?
Gn. Ingenteis. *Th.* Ain' tu? laeta 'ſt? *Gn.* Non tam ipſo quidem
Dono, quam abs te datum eſſe: id vero ſerio
Triumphat. *Pa.* Huc proviſo, ut ubi tempus ſiet,
Deducam. ſed eccum Militem. *Th.* Eſt iſtuc datum

Profecto,

Profecto, ut grata mihi ſint, quae facio, omnia.
Gn. Advorti hercle animum. *Th.* Vel rex ſemper maxumas
Mihi agebat, quidquid feceram: aliis non item.
Gn. Labore alieno magnam partam gloriam
Verbis ſaepe in ſe tranſmovet, qui habet ſal,
Quod in te eſt. *Th.* Habes. *Gn.* Rex te ergo in oculis. *Th.* Scilicet.
Gn. Geſtire. *Th.* Vero: credere omnem exercitum,
Conſilia. *Gn.* Mirum. *Th.* Tum ſicubi eum ſatias
Hominum, aut negotî ſi quando odium ceperat:
Requieſcere ubi volebat; quaſi. noſtin'? *Gn.* Scio:
Quaſi ubi illam expueret miſeriam ex animo. *Th.* Tenes.
Tum me convivam ſolum abducebat ſibi. *Gn.* Hui!
Regem elegantem narras. *Th.* Immo ſic homo eſt:
Perpaucorum hominum. *Gn.* Immo nullorum, arbitror,
Si tecum vivit. *Th.* Invidere omnes mihi:
Mordere clanculum: ego non flocci pendere.
Illi invidere miſere. verum unus tamen
Impenſe, elephantis quem Indicis praefecerat.
Is ubi moleſtus magis eſt; quaeſo, inquam, Strato,
Eone es ferox, quia habes imperium in belluas?
Gn. Pulchre mehercle dictum, & ſapienter. papae!
Jugularas hominem. quid ille? *Th.* Mutus ilico.
Gn. Quidni eſſet? *Pa.* Dii voſtram fidem! hominem perditum
Miſerumque, & illum ſacrilegum. *Th.* Quid illud, Gnatho,
Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio,
Nunquid tibi dixi? *Gn.* Nunquam: ſed narra, obſecro.
Plus millies audivi. *Th.* Una in convivio
Erat hic, quem dico, Rhodius adoleſcentulus.
Forte habui ſcortum: coepit ad id alludere,

Et me irridere. Quid agis, inquam, homo impudens?
Lepus tute es, & pulpamentum quaeris? *Gn.* Ha, ha, he!
Th. Quid eſt? *Gn.* Facete, lepide, laute: nihil ſupra.
Tuum ne, obſecro te, hoc dictum erat? vetus credidi.
Th. Audieras? *Gn.* Saepe; & fertur in primis. *Th.* Meum eſt.
Gn. Dolet, dictum imprudenti adoleſcenti & libero.
Pa. At te Dî perdant. *Gn.* Quid ille, quaeſo? *Th.* Perditus.
Riſu omnes, qui aderant, emoriri. denique
Metuebant omnes jam me. *Gn.* Non injuria.
Th. Sed heus tu, purgon' ego me de iſtac Thaidi?
Quod eam me amare ſuſpicata 'ſt? *Gn.* Nihil minus.
Immo auge magis ſuſpicionem. *Th.* Cur? *Gn.* Rogas?
Scin'? ſi quando illa mentionem Phaedriae
Facit, aut ſi laudat, te ut male urat. *Th.* Sentio.
Gn. Id ut ne fiat, haec res ſola eſt remedio.
Ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam
Continuo: ſi quando illa dicet, Phaedriam
Intromittamus comiſſatum: tu, Pamphilam
Cantatum provocemus. ſi laudabit haec
Illius formam: tu hujus contra. denique
Par pari referto; quod eam mordeat.
Th. Siquidem me amaret, tum iſtuc prodeſſet, Gnatho.
Gn. Quando illud, quod tu das, exſpectat, atque amat:
Jam dudum te amat: jam dudum illi facile fit,
Quod doleat: metuit ſemper, quem ipſa nunc capit
Fructum, ne quando iratus tu alio conferas.
Th. Bene dixti: at mihi iſtuc non in mentem venerat.
Gn. Ridiculum: non enim cogitaras. caeterum
Idem hoc tute melius quanto inveniſſes, Thraſo!

ACTUS

ACTUS III. SCENA II.

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO. PYTHIAS.

Th. AUDIRE vocem viſa ſum modo militis.
Atque eccum. ſalve, mi Thraſo. *Thr.* O Thais mea,
Meum ſuavium, quid agitur ? ecquid nos amas
De fidicina iſtac ? *Pa.* Quam venuſte ! quod dedit
Principium adveniens ! *Th.* Plurimum merito tuo.
Gn. Eamus ergo ad coenam : quid ſtas ? *Pa.* Hem alterum :
Ex homine hunc natum dicas. *Thr.* Ubi vis, non moror.
Pa. Adibo, atque adſimulabo, quaſi nunc exeam.
Ituran', Thais, quopiam es ? *Th.* Ehem ! Parmeno,
Bene feciſti : hodie itura. *Pa.* Quo ? *Th.* Quid ? hunc non vides ?
Pa. Video, & me taedet. ubi vis, dona adſunt tibi
A Phaedria. *Thr.* Quid ſtamus ? cur non imus hinc ?
Pa. Quaeſo hercle ut liceat, pace quod fiat tua,
Dare huic quae volumus, convenire & conloqui.
Thr. Perpulchra credo dona, aut noſtris ſimilia.
Pa. Res indicabit. heus, jubete iſtos foras
Exire, quos juſſi, ocius. procede tu huc.
Ex Aethiopia eſt uſque haec. *Thr.* Hic ſunt tres minae.
Gn. Vix. *Pa.* Ubi tu es, Dore ? accede huc. hem Eunuchum tibi !
Quam liberali facie, quam aetate integra !
Th. Ita me Dî ament, honeſtus eſt. *Pa.* Quid tu ais, Gnatho ?
Numquid habes, quod contemnas ? quid tu autem, Thraſo ?
Tacent : ſatis laudant. fac periculum in literis,
Fac in palaeſtra, in muſicis : quae liberum
Scire aequum eſt adoleſcentem, ſolertem dabo.

Thr. Ego illum Eunuchum, ſi opus ſit, vel ſobrius.
Pa. Atque haec qui miſit, non ſibi ſoli poſtulat
Te vivere, & ſua cauſa excludi caeteros.
Neque pugnas narrat, neque cicatrices ſuas
Oſtentat: neque tibi obſtat, quod quidam facit:
Verum ubi moleſtum non erit, ubi tu voles,
Ubi tempus tibi erit, ſat habet, ſi tum recipitur.
Thr. Apparet ſervum hunc eſſe domini pauperis
Miſerique. *Gn.* Nam hercle nemo poſſet, ſat ſcio,
Qui haberet, qui pararet alium, hunc perpeti.
Pa. Tace tu, quem ego eſſe infra infimos omneis puto
Homines: nam qui huic animum aſſentari induxeris,
E flamma petere te cibum poſſe arbitror.
Thr. Jamne imus? *Th.* Hos prius introducam, & quae volo,
Simul imperabo: poſt continuo exeo.
Thr. Ego hinc abeo, tu iſtam opperire. *Pa.* Haud convenit
Una ire cum amica imperatorem in via.
Thr. Quid tibi ego multa dicam? domini ſimilis es.
Gn. Ha, ha, he. *Thr.* Quid rides? *Gn.* Iſtuc quod dixti modo:
Et illud de Rhodio dictum in mentem venit.
Sed Thais exit. *Thr.* Abi prae, curre, ut ſint domi
Parata. *Gn.* Fiat. *Th.* Diligenter, Pythias,
Fac cures, ſi Chremes huc forte advenerit,
Ut ores, primum ut maneat: ſi id non commodum eſt,
Ut redeat: ſi id non poterit, ad me adducito.
Py. Ita faciam. *Th.* Quid? quid aliud volui dicere?
Ehem, curate iſtam diligenter virginem:
Domi adſitis, facite. *Thr.* Eamus. *Th.* Vos me ſequimini.

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES. PYTHIAS.

Ch. PROFECTO quanto magis magiſque cogito,
Nimirum dabit haec Thais mihi magnum malum:

Ita me video ab ea aſtute labefactarier.
Jam tum cum primum juſſit me ad ſe arceſſier;
Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem;
Ubi veni, cauſam, ut ibi manerem, repperit.
Ait, rem divinam feciſſe, & rem ſeriam
Velle agere mecum. Jam tum erat ſuſpicio,
Dolo malo haec fieri omnia: ipſa accumbere
Mecum, mihi ſeſe dare, ſermonem quaerere.
Ubi friget, huc evaſit: quam pridem pater
Mihi & mater mortui eſſent. dico, jam diu.
Rus Sunii ecquod haberem, & quam longe a mari?
Credo ei placere hoc: ſperat ſe a me avellere.
Poſtremo, ecqua inde parva periſſet ſoror?
Ecquis cum ea una? quid habuiſſet, cum perit?
Ecquis eam poſſet noſcere? Haec cur quaeritet?
Niſi ſi illa forte, quae olim periit parvula
Soror, hanc ſe intendit eſſe, ut eſt audacia.
Verum ea ſi vivit, annos nata 'ſt ſedecim,
Non major. Thais, quam ego ſum, majuſcula 'ſt.
Miſit porro orare, ut venirem, ſerio.
Aut dicat quod volt; aut moleſta ne ſiet:
Non hercle veniam tertio. Heus, heus. *Py.* Ecquis hic?
Ch. Ego ſum Chremes. *Py.* O capitulum lepidiſſimum!
Ch. Dico ego mihi inſidias fieri. *Py.* Thais maximo
Te orabat opere, ut cras redires. *Ch.* Rus eo.
Py. Fac amabo. *Ch.* Non poſſum, inquam. *Py.* At tu apud nos hic mane,
Dum redeat ipſa. *Ch.* Nihil minus. *Py.* Cur, mi Chremes?
Ch. Malam rem! hinc abis? *Py.* Si iſtuc ita certum eſt tibi,
Amabo, ut illuc tranſeas, ubi illa eſt. *Ch.* Eo.
Py. Abi, Dorias, cito hunc deduce ad militem.

ACTUS III. SCENA IV.

ANTIPHO.

HERI aliquot adoleſcentuli coimus in Piraeeo,
In hunc diem ut de ſymbolis eſſemus. Chaereeam ei rei
Praefecimus: dati annuli: locus, tempus conſtitutum eſt.
Praeteriit tempus: quo in loco dictum eſt, parati nihil eſt.
Homo ipſe nuſquam eſt: neque ſcio quid dicam, aut quid conjectem.
Nunc mihi hoc negotî caeteri dedere, ut illum quaeram:
Idque adeo viſam, ſi domi eſt. Quiſnam hic a Thaide exit?
Is eſt, an non eſt? ipſus eſt. quid hoc hominis! qui hic ornatu' eſt?
Quid illud mali eſt? nequeo ſatis mirari, neque conjicere.
Niſi quidquid eſt, procul hinc lubet prius, quid ſit, ſciſcitari.

ACTUS III. SCENA V.

CHAEREA. ANTIPHO.

Ch. NUMQUIS hic eſt? nemo eſt. numquis hinc me ſequitur? nemo homo 'ſt.
Jamne erumpere hoc licet mihi gaudium? prô Juppiter!
Nunc eſt profecto, interfici cum perpeti me poſſum,
Ne hoc gaudium contaminet vita aegritudine aliqua.
Sed neminemne curioſum intervenire nunc mihi,
Qui me ſequatur quoquo eam; rogitando obtundat, enecet:
Quid geſtiam, aut quid laetus ſim: quo pergam, unde emergam: ubi ſiem

Veſtitum

Veſtitum hunc nactus, quid mihi quaeram: ſanus ſim, anne inſaniam?
An. Adibo, atque ab eo gratiam hanc, quam video velle, inibo.
Chaerea, quid eſt, quod ſic geſtis? quid ſibi hic veſtitus quaerit?
Quid eſt, quod laetus ſis? quid tibi vis? ſatin' ſanus? quid me adſpectas?
Quid taces? *Ch.* O feſtus dies hominis! amice! ſalve.
Nemo 'ſt hominum, quem ego nunc magis cuperem videre quam te.
An. Narra iſtuc quaeſo quid ſiet. *Ch.* Immo ego te obſecro hercle ut audias.
Noſtin' hanc, quam amat frater? *An.* Novi, nempe, opinor Thaidem.
Ch. Iſtam ipſam. *An.* Sic commemineram. *Ch.* Quaedam hodie eſt ei dono data
Virgo. quid ego ejus tibi nunc faciem praedicem, aut laudem, Antipho:
Cum ipſum me noris, quam elegans formarum ſpectator ſiem?
In hac commotus ſum. *An.* Ain' tu? *Ch.* Primam dices, ſcio, ſi videris.
Quid multa verba? amare coepi. forte fortuna domi
Erat quidam Eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi:
Neque is deductus etiamdum ad eam. ſubmonuit me Parmeno
Ibi ſervus, quod ego arripui. *An.* Quid id eſt? *Ch.* Tacitus citius audies.
Ut veſtem cum eo mutem, & pro illo jubeam me illuc deducier.
An. Pro Eunuchon'? *Ch.* Sic eſt. *An.* Quid ex ea re tandem ut caperes commodi?
Ch. Rogas? viderem, audirem, eſſem una, qua cum cupiebam, Antipho.

Num

Num parva cauſa, aut parva ratio 'ſt? traditus ſum mulieri.
Illa ilico ubi me accepit, laeta vero ad ſe abducit domum:
Commendat virginem. *An.* Cui? tibine? *Ch.* Mihi. *An.* Satis tuto tamen.
Ch. Edicit, ne vir quiſquam ad eam adeat: & mihi, ne abſcedam, imperat:
In interiore parte ut maneam ſolus cum ſola. annuo,
Terram intuens modeſte. *An.* Miſer! *Ch.* Ego, inquit, ad coenam hinc eo.
Abducit ſecum ancillas: paucae, quae circum illam eſſent, manent,
Novitiae puellae. continuo haec, adornant, ut lavet.
Adhortor, properent. dum apparatur, virgo in conclavi ſedet,
Suſpectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura haec: Jovem
Quo pacto Danaae miſiſſe ajunt quondam in gremium imbrem aureum.
Egomet quoque id ſpectare coepi. & quia conſimilem luſerat
Jam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi:
Deum ſeſe in hominem convertiſſe, atque in alienas tegulas
Veniſſe clanculum per impluvium, fucum factum mulieri.
At quem Deum? qui templa coeli ſumma ſonitu concutit.
Ego homuncio hoc non facerem? ego illud vero ita feci, ac lubens.
Dum haec mecum reputo, arceſſitur lavatum interea virgo:
It, lavit, redit. deinde eam in lectum illae conlocant.
Sto expectans, ſi quid mihi imperent. venit una, heus tu, inquit, Dore,

Cape

Cape hoc flabellum, & ventulum huic ſic facito, dum lavamus:
Ubi nos laverimus, ſi voles, lavato. accipio triſtis.
An. Tum equidem iſtuc os tuum impudens videre nimium vellem:
Qui eſſet ſtatus, flabellum tenere te aſinum tantum.
Ch. Vix elocuta 'ſt hoc, foras ſimul omnes proruunt ſe.
Abeunt lavatum: perſtrepunt, ita ut fit domini ubi abſunt.
Interea ſomnus virginem opprimit: ego limis ſpecto,
Sic per flabellum clanculum: ſimul alia circumſpecto,
Satin' explorata ſint. video eſſe: peſſulum oſtio obdo.
An. Quid tum? *Ch*. Quid? quid tum? fatue. *An*. Fateor. *Ch*. An ego occaſionem
Mihi oſtentatam, tantam, tam brevem, tam optatam, tam inſperatam,
Amitterem? tum pol ego is eſſem vere, qui ſimulabar.
An. Sane hercle ut dicis. ſed interim de ſymbolis quid actum eſt?
Ch. Paratum eſt. *An*. Frugi es: ubi? domin'? *Ch*. Immo apud libertum Diſcum.
An. Perlonge 'ſt: ſed tanto ocius properemus. muta veſtem.
Ch. Ubi mutem? perii: nam domo exulo nunc: metuo fratrem,
Ne intus ſit: porro autem, pater ne rure redierit jam.
An. Eamus ad me: ibi proximum eſt, ubi mutes. *Ch*. Recte dicis.
Eamus: & de iſtac ſimul, quo pacto porro poſſim
Potiri, conſilium volo capere una tecum. *An*. Fiat.

ACTUS IV. SCENA I.

DORIAS.

ITA me Dii bene ament, quantum ego illum vidi, nonnihil timeo miſera,

Ne quam ille hodie inſanus turbam faciat, aut vim Thaidi.
Nam poſtquam iſte advenit Chremes adoleſcens, frater virginis,
Militem rogat, ut illum admitti jubeat. ille continuo iraſci:
Neque negare audere. Thais porro inſtare, ut hominem invitet.
Id faciebat retinendi illius cauſa: quia illa, quae cupiebat
De ſorore ejus indicare, ad eam rem tempus non erat.
Invitat triſtis: manſit. ibi illa cum illo ſermonem occipit.
Miles vero ſibi putare adductum ante oculos aemulum:
Voluit facere contra huic aegre. heus! inquit, puer, Pamphilam
Arceſſe, ut delectet hic nos. illa exclamat, minime gentium:
In convivium illam? miles tendere. inde ad jurgium.
Interea aurum ſibi clam mulier demit: dat mihi ut auferam.
Hoc eſt ſigni, ubi primum poterit, ſe illinc ſubducet, ſcio.

ACTUS IV. SCENA II.

PHAEDRIA.

DUm rus eo, coepi egomet mecum inter vias,
Ita ut ſit ubi quid in animo eſt moleſtiae,
Aliam rem ex alia cogitare, & ea omnia in
Pejorem partem. quid opus eſt verbis? dum haec puto,
Praeterii imprudens villam. longe jam abieram,
Cum ſenſi. redeo rurſum, male vero me habens.
Ubi ad ipſum veni diverticulum, conſtiti.
Occepi mecum cogitare: Hem! biduum hic
Manendum eſt ſoli ſine illa? quid tum poſtea?

Nihil eſt. quid? nihil? ſi non tangendi copia 'ſt,
Eho, ne videndi quidem erit? ſi illud non licet,
Saltem hoc licebit. certe extrema linea
Amare haud nihil eſt. villam praetereo ſciens.
Sed quid hoc, quod timida ſubito egreditur Pythias?

ACTUS IV. Scena III.

Pythias. Phaedria. Dorias.

Py. Ubi ego illum ſceleroſum, miſera, atque impium inveniam? aut ubi quaeram?
Hoccine tam audax facinus facere eſſe auſum? *Ph.* Perii! hoc quid ſit vereor.
Py. Quin etiam inſuper ſcelus, poſtquam ludificatus eſt virginem,
Veſtem omnem miſerae diſcidit: tum ipſam capillo conſcidit.
Ph. Hem! *Py.* Qui nunc ſi detur mihi,
Ut ego unguibus facile illi in oculos involem veneſico!
Ph. Neſcio, quid profecto abſente nobis turbatum 'ſt domi.
Adibo. quid iſtuc? quid feſtinas? aut quem quaeris, Pythias?
Py. Ehem Phaedria, egon'? quem quaeram? abi hinc, quo dignus, cum donis tuis
Tam lepidis. *Ph.* Quid iſtuc eſt rei?
Py. Rogas me? Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit!
Virginem, quam herae dono dederat miles, vitiavit. *Ph.* Quid ais!
Py. Perii. *Ph.* Temulenta es. *Py.* Utinam ſic ſient, qui mihi male volunt!
Do. Au, obſecro, mea Pythias, quid iſtuc nam monſtri fuit?
Ph. Inſanis: qui iſtuc facere Eunuchus potuit? *Py.* Ego illum neſcio
Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipſa indicat.

Virgo ipſa lacrumat, neque cum rogites, quid ſit, audet dicere.
Ille autem bonus vir nuſquam apparet: etiam hoc miſera ſuſpicor,
Aliquid domo abeuntem abſtuliſſe. *Ph.* Nequeo mirari ſatis,
Quo ille abire ignavus poſſit longius; niſi ſi domum
Forte ad nos rediit. *Py.* Viſe amabo, num ſit. *Ph.* Jam faxo ſcies.
Do. Perii! obſecro tam infandum facinus, mea tu, ne audivi quidem.
Py. At pol ego amatores mulierum eſſe audieram eos maximos:
Sed nihil poteſſe: verum miſerae non in mentem venerat:
Nam illum aliquo concluſiſſem, neque illi commiſiſſem virginem.

ACTUS IV. SCENA IV.

PHAEDRIA. DORUS. PYTHIAS. DORIAS.

Ph. Exi foras, ſceleſte! at etiam reſtitas,
Fugitive? prodi, male conciliate. *Do.* Obſecro. *Ph.* Oh!
Illud vide; os ut ſibi diſtorſit carnufex!
Quid huc reditio 'ſt? quid veſtis mutatio?
Quid narras? paullum ſi ceſſaſſem, Pythias,
Domi non offendiſſem: ita jam adornabat fugam.
Py. Habeſne hominem, amabo? *Ph.* Quidni habeam? *Py.* O factum bene!
Do. Iſtuc pol vero bene. *Py.* Ubi eſt? *Ph.* Rogitas? non vides?
Py. Videam? obſecro quem? *Ph.* Hunc ſcilicet. *Py.* Quis hic eſt homo?
Ph. Qui ad vos deductus hodie eſt. *Py.* Hunc oculis ſuis
Noſtrarum numquam quiſquam vidit, Phaedria.

Ph.

Ph. Non vidit? *Py*. An tu hunc credidiſti eſſe, obſecro,
Ad nos deductum? *Ph*. Nam quem? alium habui neminem. *Py*. Au!
Ne comparandus hic quidem ad illum eſt: ille erat
Honeſta facie & liberali. *Ph*. Ita viſus eſt
Dudum, quia varia veſte exornatus fuit:
Nunc eo tibi videtur foedus, quia illam non habet.
Py. Tace obſecro; quaſi vero paullum interſiet.
Ad nos deductus hodie eſt adoleſcentulus,
Quem tu vero videre velles, Phaedria.
Hic eſt vetus, vietus, veternoſus, ſenex,
Colore muſtellino. *Ph*. Hem, quae haec eſt fabula?
Eo redigis me, ut, quid egerim, egomet neſciam.
Eho tu! emin' ego te? *Do*. Emiſti. *Py*. Jube, mihi denuo
Reſpondeat. *Ph*. Roga. *Py*. Veniſtin' hodie ad nos? negat.
At ille alter venit, annos natus ſedecim,
Quem ſecum adduxit Parmeno. *Ph*. Age dum, hoc mihi expedi
Primum: iſtam quam habes, unde habes, veſtem? taces?
Monſtrum hominis! non dicturus? *Do*. Venit Chaerea.
Ph. Fraterne? *Do*. Ita. *Ph*. Quando? *Do*. Hodie. *Ph*. Quam dudum? *Do*. Modo.
Ph. Quicum? *Do*. Cum Parmenone. *Ph*. Noraſne eum prius?
Do. Non. nec quis eſſet, unquam audieram dicier.
Ph. Unde igitur fratrem meum eſſe ſciebas? *Do*. Parmeno
Dicebat eum eſſe: is dedit mihi hanc veſtem. *Ph*. Occidi.
Do. Meam ipſe induit: poſt una ambo abierunt foras.
Py. Jam ſatis credis ſobriam eſſe me, & nihil mentitam tibi?

Jam

Jam ſatis certum eſt, virginem vitiatam eſſe? *Ph.* Age nunc, bellua,
Credis huic quod dicit? *Py.* Quid iſti credam? res ipſa indicat.
Ph. Concede iſtuc paululum. audin'? etiam nunc paululum. ſat eſt.
Dic dum hoc rurſum: Chaerea tuam veſtem detraxit tibi?
Do. Factum. *Ph.* Et ea eſt indutus? *Do.* Factum. *Ph.* Et pro te huc deductus eſt? *Do.* Ita.
Ph. Juppiter magne! ô ſceleſtum atque audacem hominem! *Py.* Vae mihi!
Etiam nunc non credis, indignis nos eſſe irriſas modis?
Ph. Mirum ni tu credis quod iſte dicit. quid agam neſcio.
Heus! negato rurſum. poſſumne ego hodie ex te exſculpere
Verum? vidiſtin' fratrem Chaeream? *Do.* Non. *Ph.* Non poteſt ſine
Malo fateri, video: ſequere hac: modo ait, modo negat.
Ora me. *Do.* Obſecro te vero Phaedria. *Ph.* I intro nunc jam. *Do.* Oi, ei,
Ph. Alio pacto honeſte quo modo hinc abeam neſcio.
Actum eſt, ſiquidem tu me hic etiam nebulo ludificabere.
Py. Parmenonis tam ſcio eſſe hanc technam, quam me vivere.
Dor. Sic eſt. *Py.* Inveniam pol hodie, parem ubi referam gratiam.
Sed nunc, quid faciendum cenſes, Dorias? *Dor.* De iſtac rogas
Virgine? *Py.* Ita. utrum taceamne, an praedicem? *Dor.* Tu pol, ſi ſapis,
Quod ſcis, neſcis, neque de Eunucho, neque de vitio virginis:

Hac

Hac re, & te omni turba evolves, & illi gratum feceris.

Id modo dic, abiſſe Dorum. *Py*. Ita faciam. *Dor*. Sed videon' Chremem?

Thais jam aderit. *Py*. Quid ita? *Dor*. Quia cum inde abeo, jam tum inceperat

Turba inter eos. *Py*. Aufer aurum hoc: ego ſcibo ex hoc quid fiet.

ACTUS IV. SCENA V.

Chremes. Pythias.

Ch. AT at! data hercle verba mihi ſunt: vicit vinum quod bibi.

Ac dum accubabam, quam videbar mihi eſſe pulchre ſobrius!

Poſtquam ſurrexi, neque pes, neque mens ſatis ſuum officium facit.

Py. Chremes! *Ch*. Quis eſt? ehem Pythias. vah! quanto nunc formoſior

Videre mihi, quam dudum! *Py*. Certe tu quidem pol & multo hilarior.

Ch. Verbum hercle hoc verum eſt, ſine Cerere & Libero friget Venus.

Sed Thais multo ante venit? *Py*. Anne abiit jam a milite?

Ch. Jamdudum: aetatem. lites ſunt inter eos factae maxumae.

Py. Nihil dixit tum, ut ſequerere ſeſe? *Ch*. Nihil, niſi abiens mihi innuit.

Py. Eho nonne id ſat erat? *Ch*. At neſciebam id dicere illam, niſi quia

Correxit miles, quod intellexi minus: nam me extruſit foras.

Sed eccam ipſam: miror ubi ego huic antevorterim.

ACTUS

ACTUS IV. SCENA VI.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

Th. CREDO equidem illum jam adfuturum eſſe, ut illam a me eripiat. ſine veniat!
Atqui ſi illam digito attigerit uno, oculi illico effodientur.
Uſque adeo ego illius ferre poſſum ineptias, & magnifica verba,
Verba dum ſint: verum enim ſi ad rem conferentur, vapulabit.
Ch. Thais, ego jam dudum hic adſum. *Th.* O mi Chreme, te ipſum exſpectabam.
Scin' tu turbam hanc propter te eſſe factam? & adeo ad te attinere hanc
Omnem rem? *Ch.* Ad me? qui? quaſi, iſtuc? *Th.* Quia dum tibi ſororem ſtudeo
Reddere & reſtituere, haec atque hujuſmodi ſum multa paſſa.
Ch. Ubi ea eſt? *Th.* Domi apud me. *Ch.* Hem! *Th.* Quid eſt?
Educta ita, uti teque illaque dignum eſt. *Ch.* Quid ais? *Th.* Id quod res eſt.
Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa quidquam abs te pretii.
Ch. Et habetur, & referetur, Thais, a me, ita uti merita es, gratia.
Th. At enim cave, ne prius, quam hanc a me accipias, amittas, Chreme.
Nam haec ea 'ſt; quam miles a me vi nunc ereptum venit.
Abi tu, ciſtellam, Pythias, domo effer cum monumentis.
Ch. Viden' tu illum, Thais? *Py.* Ubi ſita 'ſt? *Th.* In riſco. odioſa ceſſas?
Ch. Militem ſecum ad te quantas copias adducere? Atat

Atat

Atat. *Th.* Num formidoloſus obſecro es, mi homo? *Ch.* Apage ſis;
Egon' formidoloſus? nemo 'ſt hominum, qui vivat, minus.
Th. Atque ita opus eſt. *Ch.* Hau! metuo, qualem tu me eſſe hominem exiſtumes.
Th. Immo hoc cogitato; quicum res tibi eſt, peregrinus eſt;
Minus potens quam tu; minus notus, minus amicorum hic habens.
Ch. Scio iſtuc. Sed tu quod cavere poſſis, ſtultum admittere 'ſt.
Malo ego, nos proſpicere, quam hunc ulciſci, accepta injuria.
Tu abi, atque obſera oſtium intus, ego dum hinc tranſcurro ad forum.
Volo ego adeſſe hic advocatos nobis in turba hac. *Th.* Mane.
Ch. Melius eſt. *Th.* Mane. *Ch.* Omitte: jam adero. *Th.* Nihil opus eſt iſtis, Chreme:
Hoc modo dic, ſororem illam tuam eſſe, & te parvam virginem
Amiſiſſe: nunc cognoſſe: ſigna oſtende. *Py.* Adſunt. *Th.* Cape.
Si vim faciet, in jus ducito hominem: intellextin'? *Ch.* Probe.
Th. Fac animo haec praeſenti dicas. *Ch.* Faciam. *Th.* Attolle pallium.
Perii! huic ipſi eſt opus patrono, quem defenſorem paro.

ACTUS IV. SCENA VII.

THRASO. GNATHO. SANGA. CHREMES. THAIS.

Thr. HANCCINE ego ut contumeliam tam inſignem in me accipiam, Gnatho?
Mori me ſatius eſt, Simalio, Donax, Syriſce; ſequimini.

Primum aedeis expugnabo. *Gn*. Recte. *Thr*. Virginem eripiam. *Gn*. Probe.
Thr. Male mulcabo ipſam. *Gn*. Pulchre. *Thr*. In medium huc agmen cum vecti, Donax:
Tu, Simalio, in ſiniſtrum cornu: tu, Syriſce, in dexterum.
Cedo alios: ubi centurio eſt Sanga, & manipulus furum? *Sa*. Eccum adeſt.
Thr. Quid, ignave? peniculon' pugnare, qui iſtuc huc portes, cogitas?
Sa. Egon'? Imperatoris virtutem noveram, & vim militum:
Sine ſanguine hoc fieri non poſſe, qui abſtergerem vulnera?
Thr. Ubi alii? *Sa*. Qui, malum, alii? ſolus Sannio ſervat domi.
Thr. Tu hoſce inſtrue: hic ego ero poſt principia: inde omnibus ſignum dabo.
Gn. Illuc eſt ſapere! ut hoſce inſtruxit, ipſus ſibi cavit loco.
Thr. Idem hoc jam Pyrrhus factitavit. *Ch*. Viden' tu, Thais, quam hic rem agit?
Nimirum conſilium illud rectum eſt de occludendis aedibus.
Tha. Sane, quod tibi nunc vir videatur eſſe hic, nebulo magnus eſt.
Ne metuas. *Ch*. Quid videtur? *Tha*. Fundam tibi nunc nimis vellem dari,
Ut tu illos procul hinc ex occulto caederes: facerent fugam.
Thr. Sed eccam Thaidem ipſam video. *Gn*. Quam mox irruimus? *Thr*. Mane.
Omnia prius experiri, quam armis, ſapientem decet.
Quî ſcis, an quae jubeam, ſine vi faciat? *Gn*. Dî voſtram fidem.
Quanti eſt ſapere! nunquam accedo, quin abs te abeam doctior.

Thr.

Thr. Thais, primum hoc mihi reſponde; cum tibi do iſtam virginem,
Dixtin' hos mihi dies ſoli dare te? *Tha*. Quid tum poſtea?
Thr. Rogitas? quae mihi ante oculos coram amatorem adduxti tuum!
Tha. Quid cum illo agas? *Thr*. Et cum eo clam te ſubduxti mihi.
Tha. Lubuit. *Thr*. Pamphilam ergo huc redde, niſi vi mavis eripi.
Ch. Tibi illam reddat? aut tu illam tangas? omnium. *Gn*. Ah, quid agis? tace.
Thr. Quid tu tibi vis? ego non tangam meam? *Ch*. Tuam autem? Furcifer!
Gn. Cave ſis; neſcis, cui nunc male dicas viro. *Ch*. Non tu hinc abis?
Scin' tu, ut tibi res ſe habeat? ſi quidquam hodie hic turbae coeperis,
Faciam, ut hujus loci, dieique, meique ſemper memineris.
Gn. Miſeret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi.
Ch. Diminuam ego caput tuum hodie, niſi abis. *Gn*. Ain' vero, canis?
Siccine agis? *Thr*. Quis tu es homo? quid tibi vis? quid cum illa rei tibi eſt?
Ch. Scibis: principio eam eſſe dico liberam. *Thr*. Hem! *Ch*. Civem Atticam. *Thr*. Hui!
Ch. Meam ſororem. *Thr*. Os durum! *Ch*. Miles, nunc adeo edico tibi,
Ne vim facias ullam in illam. Thais, ego eo ad Sophronam
Nutricem, ut eam adducam, & ſigna oſtendam haec. *Thr*. Tun' me prohibeas,
Meam ne tangam? *Ch*. Prohibeo, inquam. *Gn*. Audin' tu? hic furti ſe alligat.

Satis hoc tibi eſt? *Thr.* Idem hoc tu ais, Thais? *Tha.* Quaere, qui reſpondeat.
Thr. Quid nunc agimus? *Gn.* Quin redeamus: jam haec tibi aderit ſupplicans
Ultro. *Thr.* Credin'? *Gn.* Immo certe. novi ingenium mulierum:
Nolunt, ubi velis: ubi nolis, cupiunt ultro. *Thr.* Bene putas.
Gn. Jam dimitto exercitum? *Thr.* Ubi vis. *Gn.* Sanga, ita uti fortes decet
Milites, domi focique, fac viciſſim ut memineris.
Sa. Jamdudum animus eſt in patinis. *Gn.* Frugi es. *Thr.* Vos me hac ſequimini.

ACTUS V. SCENA I.

THAIS. PYTHIAS.

Th. PERGIN', ſceleſta, mecum perplexe loqui?
Scio; neſcio; abiit; audivi; ego non adfui.
Non tu iſtuc mihi dictura aperte es, quidquid eſt?
Virgo conſciſſa veſte lacrumans obticet.
Eunuchus abiit. quamobrem? quid factum eſt? taces?
Py. Quid tibi ego dicam, miſera? illum Eunuchum negant
Fuiſſe. *Th.* Quis fuit igitur? *Py.* Iſte Chaerea.
Th. Qui Chaerea? *Py.* Iſte ephebus frater Phaedriae.
Th. Quid ais, veneſica? *Py.* Atqui certo comperi.
Th. Quid is, obſecro, ad nos? quamobrem adductus eſt? *Py.* Neſcio;
Niſi amaſſe credo Pamphilam. *Th.* Hem! miſera occidi.
Infelix! ſiquidem tu iſtaec vera praedicas.
Num id lacrumat virgo? *Py.* Id opinor. *Th.* Quid ais, ſacrilega?
Iſtuccine interminata ſum, hinc abiens, tibi?
Py. Quid facerem? ita ut tu juſti, ſoli credita 'ſt.
Th. Sceleſta, lupo ovem commiſiſti. diſpudet,

Sic

Sic mihi data eſſe verba. quid illuc hominis eſt?
Py. Heia mea tace; tace obſecro, ſalvae ſumus:
Habemus hominem ipſum. *Th.* Ubi is eſt? *Py.* Hem! ad ſiniſtram,
Videſne? *Th.* Video. *Py.* Comprehendi jube, quantum poteſt.
Th. Quid illo faciemus, ſtulta? *Py.* Quid facias, rogas?
Vide amabo! ſi non, quum aſpicias, os impudens
Videtur. *Th.* Non eſt. *Py.* Tum quae ejus confidentia 'ſt!

ACTUS V. SCENA II.

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

Ch. APUD Antiphonem uterque, mater & pater,
Quaſi dedita opera, domi erant, ut nullo modo
Introire poſſem, quin viderent me. interim
Dum ante oſtium ſto, notus mihi quidam obviam
Venit: ubi vidi, ego me in pedes, quantum queo,
In angiportum quoddam deſertum: inde item
In aliud, inde in aliud: ita miſerrimus
Fui fugitando, ne quis me cognoſceret.
Sed eſtne haec Thais, quam video? ipſa 'ſt. haereo.
Quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi?
Th. Adeamus. bone vir, Dore, ſalve: dic mihi,
Aufugiſtin'? *Ch.* Hera, factum. *Th.* Satin' id tibi placet?
Ch. Non. *Th.* Credin' te impune habiturum? *Ch.* Unam hanc noxiam
Mitte: ſi aliam admiſero unquam, occidito.
Th. Num meam ſaevitiam veritus? *Ch.* Non. *Th.* Quid igitur?
Ch. Hanc metui, ne me criminaretur tibi.
Th. Quid feceras? *Ch.* Paululum quiddam. *Th.* Eho! paululum, impudens?
An paulum hoc eſſe tibi videtur, virginem
Vitiare civem? *Ch.* Conſervam eſſe credidi.
Py. Conſervam! vix me contineo, quin involem in

Capillum

Capillum. monſtrum ; etiam ultro deriſum advenit.
Th. Abin' hinc, inſana ? *Py.* Quid ita vero ? debeam,
Credo, iſti quidquam furcifero, ſi id fecerim :
Praeſertim cum ſe ſervum fateatur tuum.
Th. Miſſa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
Feciſti. nam etſi ego digna hac contumelia
Sum maxume ; at tu indignus, qui faceres tamen.
Neque aedepol, quid nunc conſilii capiam, ſcio,
De virgine iſtac : ita conturbaſti mihi
Rationes omnes, ut eam non poſſim ſuis,
Ita ut aequum fuerat, atque ut ſtudui, tradere :
Ut ſolidum parerem hoc mihi beneficium, Chaerea.
Ch. At nunc dehinc ſpero aeternam inter nos gratiam
Fore, Thais. ſaepe ex hujuſmodi re quapiam &
Malo principio, magna familiaritas
Conflata eſt. quid ſi hoc quiſpiam voluit Deus ?
Th. Equidem pol in eam partem accipioque, & volo.
Ch. Immo ita quaeſo. unum hoc ſcito : contumeliae
Non me feciſſe cauſa, ſed amoris. *Th.* Scio.
Et pol propterea mage nunc ignoſco tibi.
Non adeo inhumano ingenio ſum, Chaerea,
Neque ita imperita, ut, quid amor valeat, neſciam.
Ch. Te quoque jam, Thais, ita me Dî bene ament, amo.
Py. Tum pol tibi ab iſtoc, hera, cavendum intelligo.
Ch. Non auſim. *Py.* Nihil tibi quidquam credo. *Th.*
Deſinas.
Ch. Nunc ego te in hac re mihi oro ut adjutrix ſies.
Ego me tuae commendo & committo fidei.
Te mihi patronam capio, Thais : te obſecro :
Emoriar, ſi non hanc uxorem duxero.
Th. Tamen ſi pater. *Ch.* Quid ? ah ! volet, certo ſcio :
Civis modo haec ſit. *Th.* Paululum opperirier
Si vis : jam frater ipſe hic aderit virginis :
Nutricem arceſſitum iit, quae illam aluit parvolam:
In cognoſcendo tute ipſe aderis, Chaerea.
Ch. Ego vero maneo. *Th.* Vin' interea, dum is venit,
Domi

Domi opperiamur potius, quam hic ante oſtium.?
*Ch.*Immo percupio.*Py.*Quam tu rem actura,obſecro,es?
*Th.*Nam quid ita? *Py.*Rogitas? hunc tu in aedeis cogitas
Recipere poſthac? *Th.*Cur non? *Py.*Crede hoc meae fidei,
Dabit hic aliquam pugnam denuo. *Th.*Au,tace obſecro.
Py. Parum perſpexiſſe ejus videre audaciam.
Ch. Non faciam, Pythias. *Py.* Non pol credo, Chaerea,
Niſi ſi commiſſum non erit. *Ch.* Quin, Pythias,
Tu me ſervato. *Py.* Neque pol ſervandum tibi
Quidquam dare auſim, neque te ſervare: apage te.
*Th.*Adeſt optume ipſe frater. *Ch.* Perii hercle: obſecro,
Abeamus intro, Thais: nolo me in via
Cum hac veſte videat. *Th.* Quamobrem tandem? an
quia pudet?
*Ch.*Id ipſum. *Py.*Id ipſum? virgo vero! *Th.*I prae,ſequor.
Tu iſtic mane, ut Chremem introducas, Pythias.

ACTUS V. SCENA III.

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

Quid? quid venire in mentem nunc poſſit mihi?
Quidnam? qui referam illi ſacrilego gratiam,
Qui hunc ſuppoſuit nobis? *Ch.* Move vero ocius
Te,nutrix. *So.* Moveo. *Ch.*Video, ſed nihil promoves.
Py. Jamne oſtendiſti ſigna nutrici? *Ch.* Omnia.
*Py.*Amabo! quid ait? cognoſcitne? *Ch.* Ac memoriter.
*Py.*Bene, aedepol, narras: nam illi faveo virgini.
Ite intro: jamdudum hera vos exſpectat domi.
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video. vide ut otioſus it, ſi Dîs placet!
Spero me habere, qui hunc meo excruciem modo.
Ibo intro, de cognitione ut certum ſciam:
Poſt exibo, atque hunc perterrebo ſacrilegum.

ACTUS V. SCENA IV.

PARMENO. PYTHIAS.

Pa. Reviſo, quidnam Chaerea hic rerum gerat.
Quod ſi aſtu rem tractavit,Dî voſtram fidem!
Quantam, & quam veram laudem capiet Parmeno!

Nam

Nam ut mittam, quod eſt amorem difficillimum &
Cariſſimum ab meretrice avara: virginem
Quam amabat, eam confeci ſine moleſtia,
Sine ſumptu, ſine diſpendio. tum hoc alterum,
Id vero eſt, quod ego mihi puto palmarium,
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia & mores poſſet noſcere:
Mature ut quum cognorit, perpetuo oderit.
Quae dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compoſitum quidquam, nec magis elegans.
Quae, cum amatore ſuo quum coenant, liguriunt.
Harum videre ingluviem, ſordes, inopiam:
Quam inhoneſtae ſolae ſint domi, atque avidae cibi:
Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorent:
Noſſe omnia haec, ſalus eſt adoleſcentulis.
Py. Ego pol te pro iſtis dictis & factis, ſcelus,
Ulciſcar: ut ne impune in nos illuſeris.

ACTUS V. SCENA V.

PYTHIAS. PARMENO.

Py. PROH fidem Deûm! facinus foedum! o infelicem adoleſcentulum!
O ſceleſtum Parmenonem! qui iſtum huc adduxit. *Pa*. Quid eſt?
Py. Miſeret me: itaque, ut ne viderem, miſera huc effugi foras,
Quae futura exempla dicunt in eum indigna? *Pa*. O Juppiter!
Quae illaec turba 'ſt? numnam ego perii? adibo. quid iſtuc, Pythias?
Quid ais? in quem exempla fient? *Py*. Rogitas, audaciſſime?
Perdidiſti iſtum, quem adduxti pro Eunucho, adoleſcentulum,
Dum ſtudes dare verba nobis. *Pa*. Quid ita? aut quid factum 'ſt? cedo.
Py. Dicam: virginem iſtam, Thaidi quae hodie dono data 'ſt,

Scis

Scis eam hinc civem eſſe ; & fratrem ejus eſſe apprime nobilem ?
Pa. Neſcio. *Py*. Atqui ſic inventa 'ſt. eam iſte vitiavit miſer.
Ille ubi hoc reſcivit factum, frater violentiſſimus.
Pa. Quidnam fecit ? *Py*. Colligavit primum eum miſeris modis. *Pa*. Hem !
Colligavit ? *Py*. Atque equidem orante, ut ne id faceret, Thaide.
Pa. Quid ais ? *Py*. Nunc minatur porro, ſeſe id, quod moechis ſolet :
Quod ego nunquam vidi fieri, neque velim. *Pa*. Qua audacia
Tantum facinus audet ? *Py*. Quid ita tantum ? *Pa*. An non tibi hoc maximum eſt ?
Quis homo pro moecho unquam vidit in domo meretricia
Prehendi quemquam ? *Py*. Neſcio. *Pa*. At ne hoc neſciatis, Pythias,
Dico, edico vobis, noſtrum eſſe illum herilem filium. *Py*. Hem,
Obſecro, an is eſt ? *Pa*. Ne quam in illum Thais vim fieri ſinat.
Atque adeo autem cur non egomet intro eo ? *Py*. Vide, Parmeno,
Quid agas, ne neque illi proſis, & tu pereas : nam hoc putant,
Quidquid factum eſt, ex te eſſe ortum. *Pa*. Quid igitur faciam miſer ?
Quidve incipiam ? ecce autem video rure redeuntem ſenem.
Dicam huic, an non ? dicam hercle, etſi mihi magnum malum
Scio paratum : ſed neceſſe eſt, huic ut ſubveniat. *Py*. Sapis.

Ego abeo intro: tu iſti narra omnem rem ordine, ut factum ſiet.

ACTUS V. SCENA VI.

LACHES. PARMENO.

La. EX meo propinquo rure hoc capio commodi,
Neque agri, neque urbis odium me umquam percipit.
Ubi ſatias coepit fieri, commuto locum.
Sed eſtne ille noſter Parmeno? & certe ipſus eſt.
Quem praeſtolare, Parmeno, hic ante oſtium?
Pa. Quis homo 'ſt? ehem, ſalvum te advenire, here, gaudeo.
La. Quem praeſtolare? *Pa.* Perii! lingua haeret metu.
La. Hem! quid eſt? quid trepidas? ſatin' ſalve? dic mihi.
Pa. Here, primum te arbitrari, quod res eſt, velim:
Quidquid hujus factum eſt, culpa non factum eſt mea.
La. Quid? *Pa.* Recte ſane interrogaſti: oportuit
Rem praenarraſſe me. Emit quendam Phaedria
Eunuchum, quem dono huic daret. *La.* Cui? *Pa.* Thaidi.
La. Emit! perii hercle. quanti? *Pa.* Viginti minis.
La. Actum eſt. *Pa.* Tum quandam fidicinam amat hic Chaerea.
La. Hem! quid? amat? an ſcit jam ille, quid meretrix ſiet?
An in Aſtu venit? aliud ex alio malum.
Pa. Here, ne me ſpectes: me impulſore haec non facit.
La. Omitte de te dicere: ego te, furcifer,
Si vivo! ſed iſtuc quidquid eſt, primum expedi.
Pa. Is pro illo Eunucho ad Thaidem deductus eſt.
La. Pro Eunuchon'! *Pa.* Sic eſt. hunc pro moecho poſtea

Comprehendere intus, & conſtrinxere. *La*. Occidi.
P*a*. Audaciam meretricum ſpecta. *La*. Numquid eſt
Aliud mali damnive, quod non dixeris,
Reliquum ? P*a*. Tantum eſt. *La*. Ceſſo huc introrumpere ?
P*a*. Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re ſit malum :
Niſi quia neceſſe fuit hoc facere, id gaudeo,
Propter me hiſce aliquid eſſe eventurum mali.
Nam jam diu aliquam cauſam quaerebat ſenex,
Quamobrem inſigne aliquid faceret his. Nunc repperit.

ACTUS V. SCENA VII.

PYTHIAS. PARMENO.

Py. NUMQUAM aedepol quidquam jam diu, quod magis vellem evenire,
Mihi evenit, quam quod modo ſenex intro ad nos venit errans.
Mihi ſolae ridiculo fuit, quae, quid timeret, ſciebam.
P*a*. Quid hoc autem 'ſt ? P*y*. Nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem.
Sed ubi, obſecro, is eſt ? P*a*. Men' quaerit haec ? P*y*. Atque eccum video. adibo.
P*a*. Quid eſt, inepta ? quid tibi vis ? quid rides ? pergin' ? P*y*. Perii,
Defeſſa jam ſum miſera te ridendo. P*a*. Quid ita ? P*y*. Rogitas ?
Nunquam, pol, hominem ſtultiorem vidi, nec videbo. ah,
Non poſſum ſatis narrare, quos ludos praebueris intus.
At etiam primo callidum & diſertum credidi hominem.
Quid ? ilicone credere ea, quae dixi, oportuit te ?
An poenitebat flagitii, te auctore quod feciſſet
Adoleſcens, ni miſerum inſuper etiam patri indicares ?

Nam quid illi credis animi tum fuiſſe, ubi veſtem vidit
Illam eſſe eum indutum pater? quid eſt? jam ſcis te periiſſe?
Pa. Hem! quid dixti, peſſuma? an mentita es? etiam rides?
Itan' lepidum tibi viſum eſt, ſcelus, nos irridere? *Py.* nimium.
Pa. Si quidem iſtuc impune habueris. *Py.* Verum? *Pa.* Reddam hercle. *Py.* Credo.
Sed in diem iſtuc, Parmeno, eſt fortaſſe, quod minitare.
Tu jam pendebis, qui ſtultum adoleſcentulum nobilitas
Flagitiis, & eundem indicas. uterque in te exempla edent.
Pa. Nullus ſum. *Py.* Hic pro illo munere tibi honos eſt habitus. abeo.
Pa. Egomet meo indicio, miſer, quaſi ſorex, hodie perii.

ACTUS V. SCENA VIII.

GNATHO. THRASO.

Gn. QUID nunc? qua ſpe, aut quo conſilio huc imus? quid inceptas, Thraſo?
Th. Egone? ut Thaidi me dedam, & faciam quod jubeat. *Gn.* Quid eſt?
Th. Qui minus, quam Hercules ſervivit Omphalae? *Gn.* Exemplum placet.
Utinam tibi commitigari videam ſandalio caput!
Sed fores crepuere ab ea. *Th.* Perii! quid hoc autem'ſt mali?
Hunc ego numquam videram etiam. quidnam properans hinc proſilit?

ACTUS V. SCENA IX.

CHAEREA. PARMENO. PHAEDRIA. GNATHO. THRASO.

Ch. O POPULARES! ecquis me vivit hodie fortunatior?

Nemo

Nemo hercle quiſquam: nam in me plane Dî poteſtatem ſuam
Omnem oſtendere: cui tam ſubito tot contigerint commoda.
Pa. Quid hic laetus eſt? *Ch.* O Parmeno mi, o mearum voluptatum omnium
Inventor, inceptor, perfector! ſcin' me in quibus ſum gaudiis?
Scis Pamphilam meam inventam civem? *Pa.* Audivi. *Ch.* Scis ſponſam mihi?
Pa. Bene, ita me Dî ament, factum. *Gn.* Audin' tu illum, quid ait? *Ch.* Tum autem Phaedriae
Meo fratri gaudeo amorem eſſe omnem in tranquillo: una'ſt domus.
Thais patri ſe commendavit in clientelam & fidem:
Nobis dedit ſe. *Pa.* Fratris igitur Thais tota'ſt? *Ch.* Scilicet.
Pa. Jam hoc aliud eſt quod gaudeamus: miles pellitur foras.
Ch. Tum tu, frater ubi ubi eſt, fac quam primum haec audiat. *Pa.* Viſam domum.
Th. Numquid, Gnatho, dubitas, quin ego nunc perpetuo perierim?
Gn. Sine dubio, opinor. *Ch.* Quid commemorem primum, aut laudem maxume?
Illumne, qui mihi conſilium dedit, ut facerem: an me, qui auſus ſim
Incipere? an fortunam collaudem, quae gubernatrix fuit:
Quae tot res, tantas, tam opportune in unum concluſit diem?
An mei patris feſtivitatem, & facilitatem? ô Juppiter!
Serva obſecro haec nobis bona. *Ph.* Dî voſtram fidem! incredibilia
Parmeno modo quae narravit. ſed ubi eſt frater? *Ch.* Praeſto adeſt.

Ph.

Ph. Gaudeo. *Ch.* Satis credo. nihil eſt Thaide hac tua, frater, dignius
Quod ametur: ita noſtrae eſt omni fautrix familiae.
Ph. Mihi illam laudas? *Th.* Perii! quanto minus ſpei eſt, tanto magis amo.
Obſecro, Gnatho, in te ſpes eſt. *Gn.* Quid vis faciam? *Th.* Perfice hoc
Precibus, pretio, ut haeream in parte aliqua tandem apud Thaidem.
Gn. Difficile eſt. *Th.* Si quid collibuit, novi te. hoc ſi effeceris,
Quod vis donum & praemium a me optato, id optatum feres.
Gn. Itane? *Th.* Sic erit. *Gn.* Si efficio hoc, poſtulo, ut mihi tua domus,
Te preſente, abſente, pateat: invocato ut ſit locus
Semper. *Th.* Do fidem, futurum. *Gn.* Accingar. *Ph.* Quem hic ego audio?
O Thraſo! *Th.* Salvete. *Ph.* Tu fortaſſe, quae facta hic ſint, neſcis.
Th. Scio. *Ph.* Cur ergo in his ego te conſpicor regionibus?
Th. Vobis fretus. *Ph.* Scin' quam fretus? miles, edico tibi,
Si te in platea offendero hac poſt unquam, quod dicas mihi,
Alium quaerebam, iter hac habui: periiſti. *Gn.* Eia, haud ſic decet.
Ph. Dictum eſt. *Gn.* Non cognoſco veſtrum tam ſuperbum. *Ph.* Sic erit.
Gn. Prius audite paucis; quod quum dixero, ſi placuerit,
Facitote. *Ph.* Audiamus. *Gn.* Tu concede paullum iſtuc, Thraſo.
Principio ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim,

Me hujus quidquid facio, id facere maxume cauſa mea :
Verum idem ſi vobis prodeſt, vos non facere, inſcitia 'ſt.
Ph. Quid id eſt ? *Gn.* Militem ego rivalem recipiendum cenſeo. *Ph.* Hem !
Recipiendum ! *Gn.* Cogita modo. tu hercle cum illa, Phaedria,
Et libenter vivis : etenim bene libenter victitas.
Quod es, paullum eſt : & neceſſe eſt multum accipere Thaidem,
Ut tuo amori ſuppeditare poſſit ſine ſumtu tuo.
Ad omnia haec magis opportunus, nec magis ex uſu tuo
Nemo 'ſt : principio & habet quod det, & dat nemo largius.
Fatuus eſt, inſulſus, tardus : ſtertit nocteſque & dies,
Neque tu iſtum metuas ne amet mulier : facile pellas, ubi velis.
Ph. Quid agimus ? *Gn.* Praeterea hoc etiam, quod ego vel primum puto :
Accipit hominem nemo melius prorſus, neque prolixius.
Ph. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus eſt. *Ch.* Idem ego arbitror.
Gn. Recte facitis. unum etiam hoc vos oro, ut me in veſtrum gregem
Recipiatis : ſatis diu hoc jam ſaxum volvo. *Ph.* Recipimus.
Ch. Ac libenter. *Gn.* At ego pro iſtoc, Phaedria, & tu Chaerea,
Hunc comedendum & deridendum vobis propino. *Ch.* Placet.
Ph. Dignus eſt. *Gn.* Thraſo ! ubi vis, accede. *Th.* Obſecro te, quid agimus ?

Gn. Quid? iſti te ignorabant: poſtquam eis mores oſtendi tuos,
Et collaudavi ſecundum facta & virtutes tuas,
Impetravi. *Th.* Bene feciſti: gratiam habeo maximam.
Nunquam etiam fui uſquam, quin me omnes amarent plurimum.
Gn. Dixin' ego in hoc ineſſe vobis Atticam elegantiam?
Ph. Nihil praetermiſſum eſt. ite hac. Ω. Vos valete, & plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS *EUNUCHI.*

P. TERENTII
HEAUTONTIMORUMENOS,

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS, L. CORNELIO LENTULO L. VALERIO FLACCO AEDILIBUS CURULIBUS. EGERUNT L. AMBIVIUS TURPIO ET L. ATTILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII. GRAECA EST MENANDRU. ACTA PRIMUM TIBIIS IMPARIBUS; DEINDE DUABUS DEXTRIS. ACTA III. EDITA M. JUVENTIO ET M. SEMPRONIO COSS.

PERSONAE.

Prologus.
Antiphila, *amica Cliniae.*
Bacchis, *amica Clitiphonis.*
Chremes, *Clitiphonis pater.*
Clinia, *Menedemi filius.*
Clitipho, *Chremetis filius.*
Dromo, *ſervus Menedemi.*
Menedemus, *Cliniae pater.*
Nutrix.
Phrygia, *ancilla.*
Sostrata, *Chremetis uxor.*
Syrus, *ſervus Chremetis.*

PERSONAE MUTAE.

Archonides, *ſenex.*
Crito, *ſenex.*
Phania, *ſenex.*
Phanocrates, *ſenex.*
Philtera, *anus.*
Simus, *ſenex.*

C. SULPITII APOLLINARIS
PERIOCHA
In Terentii Heautontimorumenon.

IN militiam proficiſci gnatum Cliniam
Amantem Antiphilam compulit durus pater:
Animique ſeſe angebat, facti poenitens.
Mox ut reverſus eſt, clam patrem divortitur
Ad Clitiphonem, is amabat ſcortum Bacchidem.
Cum arceſſeret cupitam Antiphilam Clinia,
Ut ejus Bacchis venit amica, ac ſervolae
Habitum gerens Antiphila, factum id, quo patrem
Suum celaret Clitipho: hic technis Syri
Decem minas meretriculae aufert a ſene.
Antiphila Clitiphonis reperitur ſoror.
Hanc Clinia, aliam Clitipho uxorem accipit.

M. ANT. MURETI ARGUMENTUM.

CHremes Soſtratae uxori gravidae, imperat, ſi puellam pareret, ut eam ſtatim interficeret. Fuit haec immanitas in veterum moribus, ut, quum fera nulla ſit, quae foetus ſuos non diligat, ipſi quos alere nollent liberos, eos recens natos aut interficere, aut exponere fas putarent. Soſtrata puellam enixa (ut eſt maternus ſemper animus clementior) vitam ei adimere non ſuſtinuit: ſed pauperculae cuidam anui Corinthiae, Philterae nomine, exponendam dedit: etiamque, muliebri quadam ſuperſtitione, annulum, de digito detractum ſuo, juſſit, ut una cum puella exponeret. Id, quod tum ſtulte factum videri poterat, poſtea puellae ſaluti fuit; ejus enim annuli ope tandem agnita eſt a ſuis. Anus acceptam puellam Antiphilam nominat, educatque ut ſuam. Eam, quum adoleviſſet, anuſque illius filia putaretur, Menedemi filius Clinia perdite amare coepit, prope jam ut pro uxore haberet: quod ubi reſcivit pater, ita violenter tulit, ut filium, aſſiduitate jurgandi, clam militatum in Aſiam abire coëgerit. Tum vero qui filii amorem iniquo animo tulerat, multo iniquiore ejuſdem abſentiam ferre coepit. Itaque ut de ſe ſupplicium abſenti filio daret, qui eum ſaevitia ſua exigiſſet ex aedibus, aedes, ſupellectilem, familiam vendit, praeter, qui ſervi ad opus ruri faciundum utiles erant: ingentemque ſibi agrum comparat, ubi a prima luce ad noctem non ſervos modo exerceret, verum etiam, homo ſexagenarius, ſenectutem miſeris modis excruciaret ſuam. Profecto Clinia, Philtera, quae, ut dixi, Antiphilae putabatur mater, extremum vitae diem morte confecit. Clinia, quum jam menſes tres abfuiſſet, amicae deſiderio reverſus, non auſus eſt patri ſe in conſpectum dare, antiquam illius aſperitatem veritus, ſed ad Clitiphonem, Chremetis filium, divertit, quicum magna ipſi a puero familiaritas interceſſerat. Clitipho, ſodalis reditu laetus, Syrum & Dromonem ſervos (jam autem adveſperaſcebat) in urbem, ad arceſſendam Antiphilam, mittit. Expoſuerat

rat eo ipſo die Menedemus Chremeti, quanto ſibi deſiderio eſſet filius: parum ut abfuerit, quin Chremes, quum primum de reditu Cliniae accepit, mitteret qui ei nunciaret: continuit tamen ſe in diem poſterum; quod ita magis e re illius fore cenſeret Syrus, ſumma ſervus & audacia, & aſtutia: qui quum Antiphilam tantum arceſſere juſſus eſſet, etiam Bacchidem adduxit. Erat haec meretrix, procax, potens, ſumptuoſa, nobilis, cujus ſe amore haud ita pridem irretierat Clitipho. Quo autem res Chremetem lateret, hoc conſilium capiunt, ut Bacchidem quidem amicam Cliniae, Antiphilam vero unam de illius ancillis eſſe ſimularent. Poſtridie mane Chremes ad Menedemum diluculo proficiſcitur, & rediiſſe Cliniam nunciat. Ille gaudio amens, filium jam jam videre, jam jam amplecti, jam jam ei ſe ſuaque omnia permittere cupiebat. At Chremes, cave, inquit, faxis: iſtoc enim modo & te, & eum, & rem una perdideris tuam: ſimul ei oſtendit, quot incommoda capturus ſit, ſi tam molli eſſe ſe, tamque infracto animo oſtenderit. Cliniae amicam (eam enim Bacchidem exiſtimabat) non jam pauperculam eſſe, aut parvo contentam, ut antea; ſed ſumptuoſam, gemmis atque auro collucentem, cum familia numeroſiſſima. Una, inquit, mihi nox tantum non paupertatem attulit, nedum tu te cenſeas oneri ferendo fore, ſi te illi perpetuo ſumptibus ſuppeditare oporteat. Quin tu ita potius agito. humane quidem & comiter excipito filium; iſtud tamen tam impotens illius deſiderium occultum habeto: tum ſi ille, quod amicae det, ut habeat, machinam adverſum te aliquam ſtruet, falli te ſinito: ita & eum commodius retinebis apud te, & ſumptuum facies minus. Haec Chremes, neſcius (ut ſunt humana) oculatum foris eſſe ſe, coecum domi. Interea enim meditabatur Syrus, decem minas, quas Bacchidi pollicitus erat dare, eas quomodo illi a Chremete ipſo conficeret: jamque inibi erat, quum eum Chremes arreptum blande compellat, hortaturque, aliquam ad Menedemum fallaciam moliatur. Injecit in ſermone Syrus men-

 dacium

dacium a ſe pro tempore confictum : anum Corinthiam, Antiphilae (ita enim putabatur) matrem, mille drachmarum mutuo accepiſſe a Bacchide: ea mortua, puellam pro pecunia illa arrhaboni relictam. Dum haec aguntur, annulum ſuum agnovit Soſtrata, ejuſque indicio, Antiphilam filiam ſuam eſſe cognovit. Gaudio exſiliens, omnem rem defert ad virum; qui, ea leviter objurgata, ob repertam tamen filiam ipſe quoque gaviſus eſt. Jam omnia in tranquillo erant; abſque Bacchide fuiſſet. Sed & illi quoquo modo decem excudendae erant argenti minae, & periculum erat, ne aliqua eam Chremes filii amicam eſſe reſciſceret. Ibi Syrus audax conſilium init, quomodo & utrique ſeni rem, ut erat, patefaceret, & commode ſe e tam impedito negotio expediret. Primum igitur Chremeti, Reperi, inquit, quomodo argentum a Menedemo eripiam: dicemus ei, Bacchidem hanc tui Clitiphonis amicam eſſe: orabimuſque ut eam domi ſuae dies aliquot eſſe patiatur; teque id celatum velit. Porro Clinia filiae tuae, quae modo reperta eſt, formam ſibi complicatam eſſe dicet, eamque petet uxorem. Quid tum? pecuniam, inquit, petet a patre ſuo. qui novae nuptae ornamenta coëmat: eam pecuniam numeraturus eſt Bacchidi. Jam autem ad Menedemum, Syri hortatu, tranſierat Bacchis, & eo pompam omnem ſuam tranſduxerat. Chremes, primo non ſatis conſilium illud probare: at illam certe, inquit Syrus, pecuniam, pro qua filia tua oppoſita erat pignori, quin diſſolvas, facere honeſte non potes. Ego vero, inquit Chremes, & libenter quidem. Immo vero, inſit Syrus, dato eam Clitiphoni, qui ad Bacchidem deferat: ita enim facilius credet Menedemus, eam illius eſſe. Sit ita ſane. Numeratur a patre Clitiphoni pecunia, quam ad meretricem perferret. Interea tota res detegitur: indignari Chremes, & fremere, & minitari ſe omnia atrociſſima exempla editurum. Tandem, quum prius Antiphilam Cliniae collocaſſet, partim Menedemi, partim uxoris precibus delinitus, ignoſcit. Clitipho ſe, relictis meretriciis amoribus, uxorem ducturum pollicetur. Quum autem caeterarum fabularum argumentum uno die contineri ſoleat, hujus non niſi biduo explicari poteſt.

PUBLII

PUBLII TERENTII Carthaginienſis
HEAUTONTIMORUMENOS.

PROLOGUS.

Ne cui ſit veſtrum mirum, cur parteis ſeni
Poëtæ dederit, quae ſunt adoleſcentium,
Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar.
Ex integra Graeca, integram Comoediam
Hodie ſum acturus, Heautontimorumenon.
Duplex quae ex argumento facta 'ſt ſimplici.
Novam eſſe oſtendi, & quae eſſet: nunc qui ſcripſerit,
Et cuja Graeca ſit, ni partem maximam
Exiſtimarem ſcire veſtrum, id dicerem.
Nunc, quamobrem has parteis didicerim, paucis dabo.
Oratorem voluit eſſe me, non Prologum.
Veſtrum judicium fecit: me actorem dedit.
Sed hic actor tantum poterit a facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc ſcripſit, quam dicturus ſum.
Nam quod rumores diſtulerunt malevoli,
Multas contaminaſſe Graecas, dum facit
Paucas Latinas: factum hic eſſe id non negat,
Neque ſe id pigere: & deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo ſibi
Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod malevolus vetus Poëta dictitat,
Repente ad ſtudium hunc ſe applicaſſe muſicum,
Amicûm ingenio fretum, haud natura ſua:
Arbitrium veſtrum, veſtra exiſtimatio
Valebit. quamobrem omnes vos oratos volo,
Ne plus iniquûm poſſit, quam aequûm, oratio.
Facite aequi ſitis: date creſcendi copiam;
Novarum qui ſpectandi faciunt copiam
Sine vitiis: ne ille pro ſe dictum exiſtumet,
Qui nuper fecit ſervo currenti in via

Deceſſe

Deceſſe populum: cur inſano ſerviat?
De illius peccatis plura dicet, cum dabit
Alias novas, niſi finem maledictis facit.
Adeſte aequo animo: date poteſtatem mihi
Statariam agere ut liceat per ſilentium:
Ne ſemper ſervus currens, iratus ſenex,
Edax paraſitus, ſycophanta autem impudens,
Avarus leno, adſidue agendi ſint mihi,
Clamore ſummo, cum labore maxumo.
Mea cauſa cauſam hanc juſtam eſſe animum inducite,
Ut aliqua pars laboris minuatur mihi.
Nam nunc novas qui ſcribunt, nihil parcunt ſeni:
Si qua laborioſa 'ſt, ad me curritur:
Sin lenis eſt, ad alium defertur gregem.
In hac eſt pura oratio. experimini,
In utramque partem ingenium quid poſſit meum.
Si nunquam avare pretium ſtatui arti meae,
Et eum eſſe quaeſtum in animum induxi maxumum,
Quam maxume ſervire veſtris commodis:
Exemplum ſtatuite in me, ut adoleſcentuli
Vobis placere ſtudeant potius, quam ſibi.

ACTUS I. SCENA I.

CHREMES. MENEDEMUS.

Ch. QUANQUAM haec inter nos nuper notitia admodum 'ſt:
Inde adeo, quod agrum in proximo hic mercatus es,
Nec rei fere ſane amplius quidquam fuit;
Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas,
Quod ego in propinqua parte amicitiae puto,
Facit, ut te audacter moneam, & familiariter:
Quod mihi videre praeter aetatem tuam
Facere, & praeter quam res te adhortatur tua.
Nam proh Deûm atque hominum fidem! quid vis tibi?
Quid quaeris? annos ſexaginta natus es,
Aut plus eo, ut conjicio. agrum in his regionibus

Meliorem,

Meliorem, neque pretii majoris, nemo habet:
Servos complureis: proinde quaſi nemo ſiet,
Ita tute attente illorum officia fungere.
Nunquam tam mane egredior, neque tam veſperi
Domum revortor, quin te in fundo conſpicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre. denique
Nullum remittis tempus: neque te reſpicis.
Haec non voluptati tibi eſſe, ſatis certo ſcio.
At enim dices, me, quantum hic operis fiat, poenitet.
Quod in opere faciundo operae conſumis tuae,
Si ſumas in illis exercendis, plus agas.
Me. Chreme, tantumne eſt ab re tua otii tibi,
Aliena ut cures; eaque, nihil quae ad te attinent?
Ch. Homo ſum: humani nihil a me alienum puto.
Vel me monere hoc, vel percontari puta.
Rectum eſt? ego ut faciam: non eſt? te ut deterream.
Me. Mihi ſic eſt uſus: tibi ut opus facto 'ſt, face.
C*h*. An cuiquam eſt uſus homini, ſe ut cruciet? *Me*. Mihi.
C*h*. Si quid laboris eſt, nollem. ſed quid iſtuc mali eſt?
Quaeſo? quid de te tantum meruiſti? *Me*. Eheu!
C*h*. Ne lacruma: atque iſtuc, quicquid eſt, fac me ut ſciam:
Ne retice: ne verere: crede, inquam, mihi,
Aut conſolando, aut conſilio, aut re juvero.
Me. Scire hoc vis? C*h*. Hac quidem cauſa, qua dixi tibi.
Me. Dicetur. C*h*. At iſtos raſtros interea tamen
Appone: ne labora. *Me*. Minime. C*h*. Quam rem agis?
Me. Sine me, vacivom tempus ne quod dem mihi
Laboris. C*h*. Non ſinam, inquam. *Me*. Ah! non aequum facis.
C*h*. Hui, tam graves hos, quaeſo? *Me*. Sic meritum 'ſt meum.
C*h*. Nunc loquere. *Me*. Filium unicum adoleſcentulum
Habeo. ah! quid dixi habere me? immo habui, Chreme:
Nunc habeam, necne, incertum eſt. C*h*. Quid ita iſtuc? *Me*. Scies.
Eſt e Corintho hic advena anus paupercula:

Ejus

Ejus filiam ille amare coepit perdite,
Prope jam ut pro uxore haberet: haec clam me omnia.
Ubi rem reſcivi, coepi non humanitus,
Neque ut animum decuit aegrotum adoleſcentuli,
Tractare; ſed vi, & via pervolgata patrum.
Quotidie accuſabam: hem, tibine haec diutius
Licere ſperas facere, me vivo patre,
Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco?
Erras, ſi id credis, & me ignoras, Clinia.
Ego te meum eſſe dici tantiſper volo,
Dum, quod te dignum 'ſt, facies: ſed ſi id non facis,
Ego, quod me in te ſit facere dignum, invenero.
Nulla adeo ex re iſtuc fit, niſi ex nimio otio.
Ego iſtuc aetatis, non amori operam dabam;
Sed in Aſiam hinc abii propter pauperiem: atque ibi
Simul rem, & belli gloriam armis repperi.
Poſtremo adeo res rediit: adoleſcentulus
Saepe eadem, & graviter audiendo, victus eſt.
Et aetate putavit me, & benevolentia
Plus ſcire & providere, quam ſe ipſum ſibi.
In Aſiam ad regem militatum abiit, Chreme.
Ch. Quid ais! *Me*. Clam me profectus, menſes treis abeſt.
Ch. Ambo accuſandi: etſi illud inceptum tamen
Animi eſt pudentis ſignum, & non inſtrenui.
Me. Ubi comperi ex iis, qui ei fuere conſcii,
Domum revortor moeſtus, atque animo fere
Perturbato, atque incerto prae aegritudine:
Adſido, adcurrunt ſervi, ſoccos detrahunt:
Video alios feſtinare, lectos ſternere,
Coenam apparare: pro ſe quiſque ſedulo
Faciebat, quo illam mihi lenirent miſeriam.
Ubi video haec; coepi cogitare: Hem! tot mea
Solius ſolliciti ſint cauſa, ut me unum expleant?
Ancillae tot me veſtiant? ſumptus domi
Tantos ego ſolus faciam? ſed gnatum unicum,
Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius,

Quod illa aetas magis ad haec utenda 'donea 'ſt;
Eum ego hinc ejeci miſerum injuſtitia mea.
Malo quidem me dignum quovis deputem,
Si id faciam. nam uſque dum ille vitam illam colet
Inopem, carens patria ob meas injurias,
Interea uſque illi de me ſupplicium dabo:
Laborans, quaerens, parcens, illi ſerviens.
Ita facio prorſus: nihil relinquo in aedibus,
Nec vas, nec veſtimentum: conraſi omnia,
Ancillas, ſervos, niſi eos, qui opere ruſtico
Faciundo facile ſumtum exercerent ſuum:
Omnes produxi ac vendidi: inſcripſi ilico
Aedeis mercede: quaſi talenta ad quindecim
Coëgi: agrum hunc mercatus ſum: hic me exerceo.
Decrevi tantiſper me minus injuriae,
Chreme, meo gnato facere, dum fiam miſer:
Nec fas eſſe ulla me voluptate hic frui,
Niſi ubi ille huc ſalvos redierit meus particeps.
Ch. Ingenio te eſſe in liberos leni puto,
Et illum obſequentem, ſi quis recte aut commode
Tractaret. Verum neque tu illum ſatis noveras,
Nec te ille. hocque fit, ubi non vere vivitur.
Tu illum, numquam oſtendiſti, quanti penderes,
Nec tibi ille'ſt credere auſus, quae eſt aequum patri.
Quod ſi eſſet factum, haec numquam eveniſſent tibi.
Me. Ita res eſt, fateor: peccatum a me maximum eſt.
Ch. Menedeme, at porro recte ſpero, & illum tibi
Salvom adfuturum eſſe hic, confido, propediem.
Me. Utinam ita Dí faxint! *Ch*. Facient. nunc ſi commodum eſt,
Dionyſia hic ſunt hodie: apud me ſis volo.
Me. Non poſſum. *Ch*. Cur non? quaeſo, tandem aliquantulum
Tibi parce: idem abſens facere te hoc vult filius.
Me. Non convenit, qui illum ad laborem impulerim,
Nunc me ipſum fugere. *Ch*. Siccine eſt ſententia?

Me. Sic. *Ch.* Bene vale. *Me.* Et tu. *Ch.* Lacrumas excuſſit mihi,
Miſeretque me ejus. Sed ut diei tempus eſt,
Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,
Ad coenam ut veniat. ibo, viſam ſi domi eſt.
Nihil opus fuit monitore : jam dudum domi
Praeſto apud me eſſe ajunt. egomet convivas moror.
Ibo adeo hinc intro. ſed quid crepuerunt fores
Hinc a me ? quiſnam egreditur ? huc conceſſero.

ACTUS I. SCENA II.

CLITIPHO. CHREMES.

Cl. NIHIL adhuc eſt, quod vereare, Clinia : haudquaquam etiam ceſſant :
Et illam ſimul, cum nuntio, tibi hic ego adſuturam hodie ſcio :
Proin tu ſollicitudinem iſtam falſam, quae te excruciat, mittas.
Ch. Quicum loquitur filius ?
Cl. Pater adeſt, quem volui : adibo. pater, opportune advenis.
Ch. Quid id eſt ? *Cl.* Hunc Menedemum noſtin', noſtrum vicinum ? *Ch.* Probe.
Cl. Huic filium ſcis eſſe ? *Ch.* Audivi eſſe in Aſia. *Cl.* Non eſt, pater :
Apud nos eſt. *Ch.* Quid ais ! *Cl.* Advenientem, e navi egredientem, ilico
Abduxi ad coenam : nam mihi magna cum eo jam inde uſque a pueritia
Fuit ſemper familiaritas. *Ch.* Voluptatem magnam nuntias.
Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiſcum eſſet hodie, amplius :
Ut hanc laetitiam nec opinanti primus ei objicerem domi.
Atque etiam nunc tempus eſt. *Cl.* Cave faxis ; non opus eſt, pater.

Ch.

Ch. Quapropter? *Cl.* Quia enim incertum 'ſt etiam, quid ſe faciat: modò venit.
Timet omnia, patris iram & animum amicae, ſe erga ut ſiet ſuae:
Eam miſere amat: propter eam haec turba, atque abitio evenit. *Ch.* Scio.
Cl. Nunc ſervolum ad eam in urbem miſit, & ego noſtrum una Syrum.
Ch. Quid narrat? *Cl.* Quid ille? ſe miſerum eſſe. *Ch.* Miſerum? quem minus credere 'ſt?
Quid reliqui 'ſt, quin habeat, quae quidem in homine dicuntur bona?
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias.
Atque haec perinde ſunt, ut illius animus, qui ea poſſidet:
Qui uti ſcit, ei bona: illi, qui non utitur recte, mala.
Cl. Immo ille fuit ſenex importunus ſemper: & nunc nihil magis
Vereor, quam ne quid in illum iratus plus ſatis faxit, pater.
Ch. Illene? ſed reprimam me: nam in metu eſſe hunc, illi eſt utile.
Cl. Quid tute tecum? *Ch.* Dicam. ut ut erat, manſum tamen oportuit.
Fortaſſe aliquantum iniquior erat praeter ejus lubidinem.
Pateretur: nam quem ferret, ſi parentem non ferret ſuum?
Hunccine erat aequum ex illius more, an illum ex hujus vivere?
Et quod illum inſimulat durum, id non eſt. nam parentum injuriae
Uniuſmodi ſunt ferme: paullo qui eſt homo tolerabilis.
Scortari crebro nolunt; nolunt crebro convivarier:
Praebent exigue ſumtum. atque haec ſunt tamen ad virtutem omnia.
Verum ubi animus ſemel ſe cupiditate devinxit mala,
Neceſſe eſt, Clitipho, conſilia conſequi conſimilia. hoc
Scitum eſt, periculum ex aliis facere, tibi quod ex uſu ſiet.

Cl. Ita credo. *Ch.* Ego ibo hinc intro, ut videam nobis quid coenae ſiet.
Tu, ut tempus eſt diei, vide ſis, nequo hinc abeas longius.

ACTUS II. SCENA I.

CLITIPHO.

QUAM iniqui ſunt patres in omnes adoleſcentes judices!
Qui aequum eſſe cenſent, nos jam a pueris ilico naſci ſenes:
Neque illarum affines eſſe rerum, quas fert adoleſcentia.
Ex ſua libidine moderantur, nunc quae eſt, non quae olim fuit.
Mihi ſi unquam filius erit, nae, ille facili me utetur patre,
Nam & cognoſcendi, & ignoſcendi dabitur peccati locus;
Non ut meus, qui mihi per alium oſtendit ſuam ſententiam.
Perii! is mihi, ubi adbibit plus paullo, ſua quae narrat facinora!
Nunc ait: periculum ex aliis facito, tibi quod ex uſu ſiet.
Aſtutus! nae ille haud ſcit, quam mihi nunc ſurdo narret fabulam.
Magis nunc me amicae dicta ſtimulant: da mihi, atque affer mihi.
Cui quid reſpondeam nihil habeo: neque me quiſquam eſt miſerior.
Nam hic Clinia, etſi is quoque ſuarum rerum ſatagit: attamen
Habet bene ac pudice eductam, ignaram artis meretriciae;
Mea eſt potens, procax, magnifica, ſumtuoſa, nobilis.
Tum, quod dem ei, RECTE eſt. nam, nihil eſſe mihi, religio 'ſt dicere.
Hoc ego mali non pridem inveni: neque etiamdum ſcit pater.

ACTUS II. SCENA II.

CLINIA. CLITIPHO.

Clin. SI mihi ſecundae res de amore meo eſſent, jamdudum ſcio
Veniſſent: ſed vereor, ne mulier me abſente hic corrupta ſit.

Con-

Concurrunt multae opiniones, quae mihi animum exaugeant:
Locus, occaſio, aetas, mater, cujus ſub imperio'ſt, mala:
Cui nihil jam praeter pretium dulce'ſt. *Clit.* Clinia. *Clin.* Hei miſero mihi.
Clit. Etiam caves, ne videat forte hinc te a patre aliquis exiens?
Clin. Faciam: ſed neſcio quid profecto mihi animus praeſagit mali.
Clit. Pergin' iſtuc prius dijudicare, quam ſcis, quid verum ſiet?
Clin. Si nihil mali eſſet, jam hic adeſſent. *Clit.* Jam aderunt. *Clin.* Quando iſtuc erit?
Clit. Non cogitas hinc longule eſſe? & noſti mores mulierum:
Dum moliuntur, dum comuntur, annus eſt. *Clin.* O Clitipho,
Timeo. *Clit.* Reſpira: eccum Dromonem cum Syro, una adſunt tibi.

ACTUS II. SCENA III.

SYRUS. DROMO. CLITIPHO. CLINIA.

Sy. AIN' tu? *Dr.* Sic eſt. *Sy.* Verum interea dum ſermones caedimus,
Illae ſunt relictae. *Clit.* Mulier tibi adeſt, audin' Clinia?
Clin. Ego vero audio nunc demum, & video, & valeo, Clitipho.
Dr. Minime mirum, adeo impeditae ſunt: ancillarum gregem
Ducunt ſecum. *Clin.* Perii! unde illi ſunt ancillae? *Clit.* Men' rogas?
Sy. Non oportuit relictas: portant quid rerum! *Clin.* Hei mihi!
Sy. Aurum, veſtem: & veſperaſcit, & non noverunt viam.
Factum a nobis ſtulte eſt. abi dum tu, Dromo, illis obviam,
Propera: quid ſtas? *Clin.* Vae miſero mihi, quanta de ſpe decidi!
Clit. Quid iſtuc? quae res te ſollicitat autem? *Clin.* Rogitas quid ſiet?

Viden'

Viden' tu ancillas, aurum, veſtem? quam ego cum una ancillula
Hic reliqui: unde ea eſſe cenſes? *Clit.* Vah! nunc demum intelligo.
Sy. Dî boni quid turbae eſt! aedes noſtrae vix capient, ſcio.
Quid comedent? quid ebibent? quid ſene erit noſtro miſerius?
Sed video, eccos, quos volebam. *Clin.* O Jupiter! ubinam eſt fides?
Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interea loci
Conlocupletaſti te, Antiphila: & me in his deſeruiſti malis:
Propter quam in ſumma infamia ſum, & meo patri minus obſequens:
Cujus nunc pudet me, & miſeret: qui harum mores cantabat mihi,
Monuiſſe fruſtra; neque potuiſſe unquam ab hac me expellere.
Quod tamen nunc faciam; tum, quum gratum mihi eſſe potuit, nolui.
Nemo eſt miſerior me. *Sy.* Hic de noſtris verbis errat videlicet,
Quae hic ſumus locuti. Clinia, aliter tuum amorem, atque eſt, accipis:
Nam & vita eſt eadem, & animus te erga idem, ac fuit:
Quantum ex ipſa re conjecturam cepimus.
Clin. Quid eſt, obſecro? nam mihi nunc nihil rerum omnium 'ſt
Quod malim, quam me hoc falſo ſuſpicarier.
Sy. Hoc primum, ut ne quid hujus rerum ignores, anus
Quae eſt dicta mater eſſe ei antehac, non fuit:
Ea obiit mortem: hoc ipſa in itinere, alterae
Dum narrat, forte audivi. *Clin.* Quaenam eſt altera?
Sy. Mane: hoc, quod coepi, primum enarrem, Clitipho:
Poſt iſtuc veniam. *Clit.* Propera. *Sy.* Jamprimum omnium,
Ubi ventum ad aedes eſt, Dromo pultat fores:

Anus

Anus quaedam prodit: haec ubi aperuit oſtium,
Continuo hic ſe conjecit intro: ego conſequor.
Anus foribus obdit peſſulum: ad lanam redit.
Hinc ſciri potuit, aut nuſquam alibi, Clinia,
Quo ſtudio vitam ſuam te abſente exegerit,
Ubi de improviſo interventum eſt mulieri.
Nam ea res dedit tum exiſtumandi copiam,
Cotidianae vitae conſuetudinem,
Quae, cujuſque ingenium ut ſit, declarat maxume:
Texentem telam ſtudioſe ipſam offendimus:
Mediocriter veſtitam veſte lugubri,
Ejus anuis cauſa, opinor, quae erat mortua:
Sine auro, tum ornatam, ita uti quae ornantur ſibi:
Nulla mala re eſſe expolitam muliebri:
Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus negligenter: pax! *Clin.* Syre mi; obſecro,
Ne me in laetitiam fruſtra conjicias. *Sy.* Anus
Subtemen nebat. praeterea una ancillula
Erat, ea texebat una: pannis obſita,
Neglecta, immunda illuvie. *Clit.* Si haec ſunt, Clinia,
Vera, ita uti credo, quis te eſt fortunatior?
Scin' tu hanc, quam dicit ſordidatam & ſordidam?
Magnum hoc quoque ſignum eſt, dominam eſſe extra
noxiam,
Quum ejus tam negliguntur internuntii:
Nam diſciplina eſt eiſdem, munerarier
Ancillas primum, ad dominas qui affectant viam.
Clin. Perge, obſecro te, & cave, ne falſam gratiam
Studeas inire. quid ait, ubi me nominas?
Sy. Ubi dicimus rediſſe te, & rogare uti
Veniret ad te: mulier telam deſerit
Continuo, & lacrumis opplet os totum ſibi: ut
Facile ſcires, deſiderio id fieri tuo.
Clin. Prae gaudio, ita me Dî ament, ubi ſim, neſcio:
Ita timui. *Clit.* At ego nihil eſſe ſcibam, Clinia.
Agedum viciſſim, Syre, dic quae illa 'ſt altera?

Sy.

Sy. Adducimus tuam Bacchidem. *Clit.* Hem! quid? Bacchidem?
Eho ſceleſte, quo illam ducis? *Sy.* Quo illam ego? ad nos ſcilicet.
Clit. Ad patremne? *Sy.* Ad eum ipſum. *Clit.* O hominis impudentem audaciam!
Sy. Heus! Non fit ſine periclo facinus magnum & memorabile.
Clit. Hoc vide! in mea vita tu tibi laudem is quaeſitum, ſcelus:
Ubi ſi paululum modo quid te fugerit, ego perierim.
Quid illo facias? *Sy.* At enim. *Clit.* Quid enim? *Sy.* Si ſinas, dicam. *Clin.* Sine.
Clit. Sino. *Sy.* Ita res eſt haec nunc, quaſi cum. *Clit.* Quas, malum, ambages mihi
Narrare occipit? *Clin.* Syre, verum hic dicit; mitte: ad rem redi.
Sy. Enimvero reticere nequeo: multimodis injurius,
Clitipho, es; neque ferri potis es. *Clin.* Audiendum hercle eſt: tace.
Sy. Vis amare: vis potiri: vis, quod des illi, effici:
Tuum eſſe in potiundo periclum non vis: haud ſtulte ſapis:
Siquidem id ſapere 'ſt, velle te id, quod non poteſt contingere.
Aut haec cum illis ſunt habenda, aut illa cum his amittenda ſunt.
Harum duarum conditionum nunc utram malis, vide:
Etſi conſilium, quod coepi, rectum eſſe & tutum ſcio.
Nam tua apud patrem amica tecum ſine metu ut ſit, copia 'ſt.
Tum, quod illi argentum es pollicitus, eadem hac inveniam via:
Quod ut efficerem, orando ſurdas jam aures reddideras mihi.
Quid aliud tibi vis? *Clit.* Siquidem hoc fit. *Sy.* Siquidem! experiundo ſcies.

Clit. Age, age, cedo iſtuc tuum conſilium: quid id eſt? *Sy.* Adſimulabimus,
Tuam amicam, hujus eſſe. *Clit.* Pulchre. cedo quid hic faciet ſua?
An ea quoque dicetur hujus, ſi una haec dedecori eſt parum?
Sy. Immo ad tuam matrem abducetur. *Clit.* Quid eo? *Sy.* Longum 'ſt, Clitipho,
Si tibi narrem. Quamobrem id faciam; vera cauſa eſt. *Clit.* Fabulae!
Nihil ſatis firmi video; quamobrem accipere hunc mihi expediat metum.
Sy. Mane. habeo aliud, ſi iſtud metuis: quod ambo confiteamini
Sine periclo eſſe. *Clit.* Hujuſmodi, obſecro, aliquid repperi. *Sy.* Maxume.
Ibo obviam hinc: dicam ut revortantur domum. *Clit.* Hem!
Quid dixti? *Sy.* Ademtum tibi jam faxo omnem metum,
In aurem utramvis otioſe ut dormias.
Clit. Quid ago nunc? *Clin.* Tune? quod boni eſt. *Clit.* Syre; dic modo
Verum. *Sy.* Age modo; hodie ſero, ac nequicquam voles.
Clin. Datur: fruare dum licet; nam neſcias,
Ejus ſit poteſtas, poſthac, an nunquam tibi.
Clit. Syre, inquam. *Sy.* Perge porro, tamen iſtuc ago.
Clit. Verum hercle iſtuc eſt. Syre, Syre, inquam, heus, heus, Syre.
Sy. Concaluit. quid vis? *Clit.* Redi, redi. *Sy.* Adſum; dic quid eſt?
Jam hoc quoque negabis tibi placere? *Clit.* Immo, Syre;
Et me, & meum amorem, & famam permitto tibi.
Tu es judex: ne quid accuſandus ſis, vide.
Sy. Ridiculum eſt, te iſtuc me admonere, Clitipho:
Quaſi iſtic minor mea res agatur, quam tua.
Hic ſi quid nobis forte adverſi evenerit,

Tibi erunt parata verba: huic homini verbera.
Quapropter haec res neutiquam neglectui eſt mihi.
Sed iſtunc exora, ut ſuam eſſe adſimulet. *Clin.* Scilicet
Facturum me eſſe, in eum jam res rediit locum,
Ut ſit neceſſe. *Clit.* Amo te merito, Clinia.
Clin. Verum illa ne quid titubet. *Sy.* Perdocta 'ſt probe.
Clin. At hoc demiror, qui tam facile potueris
Perſuadere illi, quae ſolet quos ſpernere!
Sy. In tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt
Primum. nam quemdam miſere offendi militem,
Ejus noctem orantem: haec arte tractabat virum,
Ut illius animum cupidum inopia incenderet:
Eademque ut eſſet apud te ob hoc quam gratiſſima.
Sed heus tu! vide ſis, ne quid imprudens ruas:
Patrem noviſti, ad has res quam ſit perſpicax:
Ego te autem novi, quam eſſe ſoleas impotens:
Inverſa verba, everſas cervices tuas,
Gemitus, ſcreatus, tuſſis, riſus, abſtine.
Clit. Laudabis. *Sy.* Vide ſis! *Clit.* Tutemet mirabere.
Sy. Sed quam cito ſunt conſecutae mulieres!
Clit. Ubi ſunt? cur retines? *Sy.* Jam nunc haec non eſt tua.
Clit Scio; apud patrem: at nunc interim. *Sy.* Nihilo magis.
Clit. Sine. *Sy.* Non ſinam, inquam. *Clit.* Quaeſo, pauliſper. *Sy.* Veto.
Clit. Saltem ſalutare. *Sy.* Abeas, ſi ſapis. *Clit.* Eo.
Quid iſtic? *Sy.* Manebit. *Clit.* O hominem felicem! *Sy.* Ambula.

ACTUS II. SCENA IV.

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRUS.

Ba. Aedepol, mea te Antiphila, laudo, & fortunatam judico,
Id quum ſtuduiſti, iſti formae ut mores conſimiles forent:
Minimeque, ita me Dî ament, miror, ſi te ſibi quiſque expetit.
Nam mihi, quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
Et quum egomet nunc mecum in animo vitam tuam conſidero,

Omnium

Omniumque adeo voſtrarum, volgus quae abs ſe ſegregant:
Et vós eſſe iſtiuſmodi, & nos non eſſe, haud mirabile'ſt.
Nam expedit bonas eſſe vobis: nos, quibuſcum eſt res, non ſinunt.
Quippe forma impulſi noſtra, nos amatores colunt:
Haec ubi immutata eſt, illi ſuum animum alio conferunt.
Niſi ſi proſpectum interea aliquid eſt, deſertae vivimus.
Vobiscum uno ſemel ubi aetatem ageredecretum'ſt viro,
Cujus mos maxume 'ſt conſimilis voſtrum; hi ſe ad vos applicant.
Hoc beneficio utrique ab utriſque vero devincimini;
Ut numquam ulla amori veſtro incidere poſſit calamitas.
An. Neſcio alias: me quidem ſemper ſcio feciſſe ſedulo,
Ut ex illius commodo meum compararem commodum. *Cl.* Ah!
Ergo, mea Antiphila, tu nunc ſola reducem me in patriam facis:
Nam dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves;
Praeterquam, tui carendum quod erat. *Sy.* Credo. *Cl.* Syre, vix ſuffero.
Hoccine me miſerum non licere meo modo ingenium frui!
Sy. Immo, ut patrem tuum vidi eſſe habitum, diu etiam duras dabit.
Ba. Quiſnam hic adoleſcens eſt, qui intuitur nos? *An.* Ah! retine me, obſecro.
Ba. Amabo, quid tibi eſt? *An.* Diſperii! perii miſera! *Ba.* Quid ſtupes,
Antiphila? *An.* Videon' Cliniam, an non? *Ba.* Quem vides?
Cl. Salve, anime mi. *An.* O mi expectate, ſalve. *Cl.* Ut vales?
An. Salvum adveniſſe gaudeo. *Cl.* Teneone te,
Antiphila, maxume animo exoptata meo?
Sy. Ite intro: nam vos jamdudum exſpectat ſenex.

ACTUS III. SCENA I.

CHREMES. MENEDEMUS.

Ch. LUCISCIT hoc jam: ceſſo pultare oſtium
Vicini? primum ex me ut ſciat ſibi filium
Rediiſſe; etſi adoleſcentem hoc nolle intelligo.
Verum quum videam miſerum hunc tam excruciarier
Ejus abitu; celem tam inſperatum gaudium,
Cum illi pericli nihil ex indicio ſiet?
Haud faciam: nam quod potero, adjutabo ſenem;
Ita ut filium meum amico, atque aequali ſuo
Video inſervire, & ſocium eſſe in negotiis:
Nos quoque ſenes eſt aequom ſenibus obſequi.
Me. Aut ego profecto ingenio egregie ad miſerias
Natus ſum, aut illud falſum eſt, quod volgo audio
Dici, diem adimere aegritudinem hominibus.
Nam mihi quidem cotidie augeſcit magis
De filio aegritudo: & quanto diutius
Abeſt, magis cupio tanto, & magis deſidero.
Ch. Sed ipſum foras egreſſum video: ibo, alloquar.
Menedeme, ſalve: nuntium apporto tibi,
Cujus maxume te fieri participem cupis.
Me. Num quidnam de gnato meo audiſti, Chreme?
Ch. Valet, atque vivit. *Me.* Ubinam eſt, quaeſo? *Ch.* Apud me domi.
Me. Meus gnatus! *Ch.* Sic eſt. *Me.* Venit! *Ch.* Certe. *Me.* Clinia
Meus venit! *Ch.* Dixi. *Me.* Eamus: duc me ad eum, obſecro.
Ch. Non volt te ſcire ſe rediſſe etiam, & tuum
Conſpectum fugitat, propter peccatum: tum hoc timet,
Ne tua duritia antiqua illa etiam adaucta ſit.
Me. Non tu ei dixiſti, ut eſſem? *Ch.* Non. *Me.* Quamobrem, Chreme?
Ch. Quia peſſume iſtoc in te atque in illum conſulis,
Si te tam leni & victo animo eſſe oſtenderis.
Me. Non poſſum: ſatis jam, ſatis pater durus fui. *Ch.* Ah!
Vehemens in utramque partem, Menedeme, es nimis,
Aut largitate nimia, aut parſimonia.

In

In eandem fraudem, ex hac re, atque ex illa, incides.
Primum; olim potius, quam paterere filium
Commeare ad mulierculam, quae paululo
Tum erat contenta, cuique erant grata omnia,
Proterruiſti hinc. ea coacta ingratiis
Poſtilla coepit victum volgo quaerere.
Nunc cum ſine magno intertrimento non poteſt
Haberi, quidvis dare cupis, nam, ut tu ſcias,
Quam ea nunc inſtructa pulchre ad perniciem ſiet:
Primum, jam ancillas ſecum adduxit plus decem,
Oneratas veſte, atque auro: Satrapes ſi ſiet
Amator, nunquam ſufferre ejus ſumtus queat,
Nedum tu poſſis. *Me.* Eſtne ea intus? *Ch.* Sit rogas?
Senſi. namque ei unam coenam atque ejus comitibus
Dedi: quod ſi iterum mihi ſit danda, actum ſiet.
Nam ut alia omittam, pytiſſando modo mihi
Quid vini abſumſit! ſic hoc, dicens; aſperum,
Pater, hoc eſt; aliud lenius ſodes vide.
Relevi dolia omnia, omnes ſerias,
Omnes ſollicitos habui: atque haec una nox.
Quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedent?
Sic me Dî amabunt, ut me tuarum miſeritum eſt,
Menedeme, fortunarum. *Me.* Faciat quod lubet:
Sumat, conſumat, perdat, decretum 'ſt pati:
Dum illum modo habeam mecum. *Ch.* Si certum'ſt tibi
Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Ut ne ſcientem ſentiat te id ſibi dare.
Me. Quid faciam? *Ch.* Quidvis potius, quam quod cogitas:
Per alium quemvis ut des: falli te ſinas
Technis per ſervulum. etſi ſubſenſi id quoque,
Illos ibi eſſe, & id agere inter ſe clanculum.
Syrus cum illo veſtro conſuſurrat; conferunt
Conſilia adoleſcentes: & tibi perdere
Talentum hoc pacto ſatius eſt, quam illo minam.
Non nunc de pecunia agitur: ſed illud, quomodo
Minimo periclo id demus adoleſcentulo.

Nam

Nam ſi ſemel tuum animum ille intellexerit,
Prius proditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quam abs te amittas filium; hui,
Quantam feneſtram ad nequitiam pateſeceris!
Tibi autem porro ut non ſit ſuave vivere.
Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem, volet: neque id
Putabit, pravum an rectum ſiet, quod petet.
Tu rem perire, & ipſum, non poteris pati.
Dare denegaris; ibit ad illud ilico,
Quo maxume apud te ſe valere ſentiet:
Abiturum ſe abs te eſſe ilico minabitur.
Me. Videre verum, atque ita uti res eſt, dicere.
Ch. Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,
Dum id quaero, tibi qui filium reſtituerem.
Me. Cedo dextram: porro te idem oro ut facias, Chreme.
Ch. Paratus ſum. *Me.* Scin', quid nunc facere te volo?
Ch. Dic. *Me.* Quod ſenſiſti illos me incipere fallere,
Id ut maturent facere: cupio illi dare,
Quod volt: cupio jam videre. *Ch.* Operam dabo.
Syrus eſt prehendendus, atque adhortandus mihi.
A me neſcio quis exit: concede hinc domum,
Ne nos inter nos congruere ſentiant.
Paullum negoti mihi obſtat: Simus & Crito,
Vicini noſtri, hic ambigunt de finibus:
Me cepere arbitrum: ibo, ac dicam, ut dixeram,
Operam daturum me, hodie non poſſe his dare.
Continuo hic adero. *Me.* Ita, quaeſo. Dî voſtram fidem!
Ita comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena ut melius videant, & dijudicent,
Quam ſua? an eo fit, quia in re noſtra, aut gaudio
Sumus praepediti nimio, aut aegritudine?
Hic mihi quanto nunc plus ſapit, quam egomet mihi!
Ch. Diſſolvi me, otioſus operam ut tibi darem.

ACTUS III. SCENA II.

SYRUS. CHREMES.

Sy. HAc illac circumcurſa: inveniendum 'ſt tamen
Argentum: intendenda in ſenem eſt fallacia.
Ch. Num me fefellit, hoſce id ſtruere? videlicet
Ille Cliniae ſervus tardiuſculus eſt:
Idcirco huic noſtro tradita 'ſt provincia.
Sy. Quis hic loquitur? perii! numnam haec audivit?
Ch. Syre. *Sy.* Hem!
Ch. Quid tu iſtic? *Sy.* Recte equidem. ſed te miror, Chreme,
Tam mane, heri qui tantum biberis. *Ch.* Nihil nimis.
Sy. Nihil narras? viſa vero 'ſt, quod dici ſolet,
Aquilae ſenectus. *Ch.* Eia! *Sy.* Mulier commoda, &
Faceta, haec meretrix. *Ch.* Sane, idem viſa 'ſt mihi.
Sy. Et quidem hercle forma luculenta. *Ch.* Sic ſatis.
Sy. Ita non ut olim, ſed uti nunc, ſane bona:
Minimeque miror, Clinia hanc ſi deperit.
Sed habet patrem quemdam avidum, miſerum, atque aridum,
Vicinum hunc: noſtin'? at quaſi is non divitiis
Abundet, gnatus ejus profugit inopia.
Scin' eſſe factum, ut dico? *Ch.* Quid ego neſciam?
Hominem piſtrino dignum. *Sy.* Quem? *Ch.* Iſtunc ſervolum
Dico adoleſcentis. *Sy.* Tibi timui male.
Ch. Qui paſſus eſt id fieri. *Sy.* Quid faceret? *Ch.* Rogas?
Aliquid reperiret, fingeret fallacias,
Unde eſſet adoleſcenti, amicae quod daret:
Atque hunc difficilem invitum ſervaret ſenem.
Sy. Garris. *Ch.* Haec facta ab illo oportebant, Syre.
Sy. Eho! laudas, quaeſo, heros qui fallunt? *Ch.* In loco
Ego vero laudo. *Sy.* Recte ſane. *Ch.* Quippe quia
Magnarum ſaepe id remedium aegritudinum 'ſt.
Huic jam manſiſſet unicus gnatus domi.
Sy. Jocon' an ſerio illaec dicat, neſcio:
Niſi mihi quidem addit animum, quo lubeat magis.
Ch. Et nunc, quid exſpectat, Syre? an dum hinc denuo

Abeat

Abeat, cum tolerare hujus ſumtus non queat?
Nonne ad ſenem aliquam fabricam fingit? *Sy.* Stolidus eſt.
Ch. At te adjutare oportet adoleſcentuli
Cauſa. *Sy.* Facile equidem facere poſſum, ſi jubes:
Etenim quo pacto id fieri ſoleat, calleo.
Ch. Tanto hercle melior. *Sy.* Non eſt mentiri meum.
Ch. Fac ergo. *Sy.* At heus tu! facito dum eadem haec memineris,
Si quid hujus ſimile forte aliquando evenerit,
Ut ſunt humana, tuus ut faciat filius.
Ch. Non uſus veniet, ſpero. *Sy.* Spero hercle ego quoque.
Neque eo nunc dico, quo quidquam illum ſenſerim:
Sed ſi quid, ne quid: quae ſit ejus aetas, vides.
Et nae ego te, ſi uſus veniat, magnifice, Chreme,
Tractare poſſim. *Ch.* De iſtoc, quum uſus venerit,
Videbimus, quid opus ſit: nunc iſtuc age.
Sy. Numquam commodius unquam herum audivi loqui,
Nec quum male facerem, crederem mihi impunius
Licere. quiſnam a nobis egreditur foras?

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES. CLITIPHO. SYRUS.

Ch. QUID iſtuc, quaeſo? qui iſtic mos eſt, Clitipho? itane fieri oportet?
Cl. Quid ego feci? *Ch.* Vidin' ego te modo manum in ſinum huic meretrici
Inſerere? *Sy.* Acta haec res eſt. perii! *Cl.* Mene? *Ch.* Hiſce oculis; ne nega.
Facis adeo indigne injuriam illi, qui non abſtineas manum.
Nam iſtaec quidem contumelia 'ſt:
Hominem amicum recipere ad te, atque ejus amicam ſubagitare.
Vel heri in vino, quam immodeſtus fuiſti! *Sy.* Factum. *Ch.* Quam moleſtus!
Ut equidem, ita me Dî ament! metui, quid futurum denique eſſet.

Novi

Novi ego amantium animum: advertunt graviter, quae non cenſeas.
Cl. At mihi fides apud hunc eſt, nihil me iſtius facturum, pater.
Ch. Eſto: at certe concedas hinc aliquo ab ore eorum aliquantiſper.
Multa ſert libido: ea prohibet facere tua praeſentia.
Ego de me facio conjecturam: nemo 'ſt meorum amicorum hodie,
Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho, audeam:
Apud alium prohibet dignitas: apud alium ipſius facti pudet:
Ne ineptus, ne protervus videar: quod illum facere credito.
Sed noſtrum 'ſt intelligere, utcumque, atque ubicumque opus ſit, obſequi.
Sy. Quid iſtic narrat? *Cl.* Perii! *Sy.* Clitipho, haec ego praecipio tibi,
Hominis frugi & temperantis functus officium. *Cl.* Tace ſodes.
Sy. Recte ſane. *Ch.* Syre, pudet me. *Sy.* Credo; neque id injuria.
Quin mihi moleſtum 'ſt. *Cl.* Pergin' hercle? *Sy.* Verum, dico quod videtur.
Cl. Mon accedam ad illos? *Ch.* Eho! quaeſo, una accedundi via 'ſt?
Sy. Actum 'ſt. hic prius ſe indicarit, quam ego argentum effecero.
Chreme, vin' tu homini ſtulto mihi auſcultare? *Ch.* Quid faciam? *Sy.* Jube hunc
Abire hinc aliquo. *Cl.* Quo hinc abeam ego? *Sy.* Quo? quo lubet: da illis locum.
Abi deambulatum. *Cl.* Deambulatum! quo? *Sy.* Vah! quaſi deſit locus.
Abi ſane iſthac, iſtorſum, quo vis. *Ch.* Recte dicit. cenſeo.

Cl. Dî te eradicent, Syre, qui me hinc extrudis. *Sy.* At tu pol tibi iſtas
Poſthac comprimito manus.
Cenſen' vero? quid illum porro credis facturum, Chreme,
Niſi eum, quantum tibi opis Dî dant, ſervas, caſtigas, mones?
Ch. Ego iſtuc curabo. *Sy.* Atqui nunc, here, hic tibi adſervandus eſt.
Ch. Fiet. *Sy.* Si ſapias. nam mihi jam minus, minuſque obtemperat.
Ch. Quid tu? ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egiſti, Syre? aut
Repperiſti, tibi quod placeat? an nondum etiam? *Sy.* De fallacia
Dicis? ſt! inveni nuper quandam. *Ch.* Frugi es, cedo, quid eſt?
Sy. Dicam: verum, ut aliud ex alio incidit. *Ch.* Quidnam, Syre?
Sy. Peſſuma haec eſt meretrix. *Ch.* Ita videtur. *Sy.* Immo ſi ſcias.
Vah! vide, quod inceptet facinus. fuit quaedam anus Corinthia
Hic: huic drachmarum argenti haec mille dederat mutuum.
Ch. Quid tum? *Sy.* Ea mortua 'ſt; reliquit filiam adoleſcentulam.
Ea relicta huic arrhaboni eſt pro illo argento. *Ch.* Intelligo.
Sy. Hanc ſecum huc adduxit, eaque eſt nunc ad uxorem tuam.
Ch. Quid tum? *Sy.* Cliniam orat, ſibi uti id nunc det; illam illi tamen
Poſt daturam. mille nummûm poſcit. *Ch.* Et poſcit quidem! *Sy.* Hui!
Dubium id eſt? *Ch.* Ego ſic putavi. quid nunc facere cogitas?

Sy. Egone? ad Menedemum ibo: dicam, hanc eſſe captam ex Caria,
Ditem & nobilem: ſi redimat, magnum ineſſe in ea lucrum.
Ch. Erras. *Sy.* Quid ita? *Ch.* Pro Menedemo nunc tibi ego reſpondeo:
Non emo. quid ais? *Sy.* Optata loquere. *Ch.* Atqui non eſt opus.
Sy. Non opus eſt? *Ch.* Non hercle vero. *Sy.* Quid iſtuc? miror. *Ch.* Jam ſcies.
Mane, mane! quid eſt, quod tam a nobis graviter crepuerunt fores?

ACTUS IV. Scena I.

Sostrata. Chremes. Nutrix. Syrus.

So. Nisi me animus fallit, hic profecto eſt annulus, quem ego ſuſpicor:
Is, quicum expoſita eſt gnata. *Ch.* Quid volt ſibi, Syre, haec oratio?
So. Quid eſt? iſne tibi videtur? *Nu.* Dixi equidem, ubi mihi oſtendiſti, ilico,
Eum eſſe. *So.* At ut ſatis contemplata modo ſis, mea Nutrix. *Nu.* Satis.
So. Abi jam nunc intro, atque illa ſi jam laverit, mihi nuntia:
Hic ego virum interea opperibor. *Sy.* Te volt: videas quid velit:
Neſcio, quid triſtis eſt: non temere 'ſt: metuo, quid ſiet. *Ch.* Quid ſiet!
Nae, iſta hercle magno jam conatu magnas nugas dixerit.
So. Ehem! mi vir. *Ch.* Ehem! mea uxor. *So.* Te ipſum quaero. *Ch.* Loquere, quid velis.
So. Primum hoc te oro, ne quid credas me advorſum edictum tuum
Facere eſſe auſam. *Ch.* Vin' me iſtuc tibi, etſi incredibile 'ſt, credere?
Credo. *Sy.* Neſcio quid peccati portet haec purgatio.
So. Meminiſtin' me eſſe gravidam, & mihi te maxumopere dicere,

Si puellam parerem, nolle tolli? *Ch.* Scio quid feceris:
Suſtuliſti. *Sy.* Si ſic factum eſt, domina, ergo herus damno auctus eſt.
So. Minime: ſed erat hic Corinthia anus, haud impura: ei dedi
Exponendam. *Ch.* O Juppiter! tantamne eſſe in animo inſcitiam!
So. Perii! quid ego feci? *Ch.* Rogitas? *So.* Si peccavi, mi Chreme,
Inſciens feci. *Ch.* Id equidem ego, ſi tu neges, certo ſcio,
Te inſcientem, atque imprudentem dicere, ac facere omnia:
Tot peccata in hac re oſtendis: nam, jam primum, ſi meum
Imperium exequi voluiſſes, interemtam oportuit.
Non ſimulare mortem verbis, re ipſa ſpem vitae dare.
At id omitto: miſericordia, animus maternus: ſino.
Quam bene vero abs te proſpectum eſt! quid voluiſti? cogita.
Nempe anui illi prodita abs te filia eſt planiſſume,
Per te vel uti quaeſtum faceret, vel uti veniret palam.
Credo id cogitaſti: quidvis ſatis eſt, dum vivat modo.
Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque aequum ſciunt?
Melius, pejus; proſit, obſit: nihil vident, niſi quod lubet.
So. Mi Chreme, peccavi, fateor: vincor. nunc hoc te obſecro:
Quanto tuus eſt animus natu gravior, ignoſcentior,
Ut meae ſtultitiae in juſtitia tua ſit aliquid praeſidi.
Ch. Scilicet equidem iſtuc factum ignoſcam: verum, Soſtrata,
Male docet te mea facilitas multa. ſed iſtuc, quidquid eſt,
Qua hoc occeptum 'ſt cauſa, loquere. *So.* Ut ſtultae & miſere omnes ſumus
Religioſae; quum exponendam do illi, de digito annulum

Detraho: & eum edico, ut una cum puella exponeret:
Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis.
Ch. Iſtuc recte: conſervaſti te, atque illam. *So.* Is hic eſt annulus.
Ch. Unde habes? *So.* Quam Bacchis ſecum adduxit adoleſcentulam. *Sy.* Hem!
Ch. Quid ea narrat? *So.* Ea lavatum dum it, ſervandum mihi dedit.
Animum non advorti primum: ſed poſtquam adſpexi, ilico
Cognovi: ad te exilui. *Ch.* Quid nunc ſuſpicare, aut invenis
De illa? *So.* Neſcio; niſi ut ex ipſa quaeras, unde hunc habuerit,
Si potis eſt reperiri. *Sy.* Interii! plus ſpei video, quam volo.
Noſtra eſt, ita ſi eſt. *Ch.* Vivitne illa, cui tu dederas? *So.* Neſcio.
Ch. Quid renuntiavit olim? *So.* Feciſſe id quod juſſeram.
Ch. Nomen mulieris cedo quod ſit, ut quaeratur. *So.* Philtere.
Sy. Ipſa eſt. mirum ni illa ſalva eſt, & ego perii. *Ch.* Soſtrata,
Sequere me intro hac. *So.* Ut praeter ſpem evenit! quam timui male,
Ne nunc animo ita eſſes duro, ut olim in tollenda, Chreme!
Ch. Non licet hominem eſſe ſaepe ita ut volt, ſi res non ſinit.
Nunc ita tempus eſt mihi, ut cupiam filiam: olim nihil minus.

ACTUS IV. SCENA II.

SYRUS.

NISI me animus fallit, haud multum a me aberit infortunium:
Ita hac re in anguſtum oppido nunc meae coguntur copiae:
Niſi

Niſi aliquid video, ne eſſe amicam hanc gnati reſciſcat ſenex.
Nam quod de argento ſperem, aut poſſe poſtulem me fallere,
Nihil eſt : triumpho, ſi licet me latere tecto abſcedere.
Crucior, bolum tantum mihi ereptum tam ſubito e faucibus.
Quid agam ? aut quid comminiſcar ? ratio de integro ineunda 'ſt mihi.
Nihil tam difficile'ſt, quin quaerendo inveſtigari poſſiet.
Quid, ſi hoc nunc ſic incipiam ? nihil eſt. quid, ſi ſic ? tantundem egero.
At ſic opinor. non poteſt. immo optume. euge ! habeo optumam.
Retraham hercle, opinor, ad me idem illud fugitivum argentum tamen.

ACTUS IV. SCENA III.

CLINIA. SYRUS.

Cl. NUlla mihi res poſthac poteſt jam intervenire tanta,
Quae mihi aegritudinem adferat : tanta haec laetitia oborta eſt.
Dedo patri me nunc jam, ut frugalior ſim, quam volt.
Sy. Nihil me feſellit : cognita eſt, quantum audio hujus verba.
Iſtuc tibi ex ſententia tua obtigiſſe laetor.
Cl. O mi Syre, audiſtin' obſecro ? *Sy.* Quid ni ? qui uſque una adfuerim.
Cl. Cui aeque audiſti commodius quidquam eveniſſe ? *Sy.* Nulli.
Cl. Atque ita me Dî ament, ut ego nunc non tam meapte cauſa
Laetor, quam illius : quam ego ſcio eſſe honore quovis dignam.
Sy. Ita credo. ſed nunc, Clinia, age, da te mihi viciſſim :
Nam amici quoque res eſt videnda, in tuto ut collocetur.

Ne

Ne quid de amica nunc ſenex. *Cl.* O Juppiter! *Sy.* Quieſce.
Cl. Antiphila mea nubet mihi. *Sy.* Siccine mihi interloquere?
Cl. Quid faciam, Syre mi? gaudeo. fer me. *Sy.* Fero hercle vero.
Cl. Deorum vitam apti ſumus. *Sy.* Fruſtra operam, opinor, ſumo.
Cl. Loquere; audio. *Sy.* At jam hoc non ages. *Cl.* Agam. *Sy.* Videndum eſt, inquam,
Amici quoque res, Clinia, tui in tuto ut collocetur:
Nam ſi nunc a nobis abis, & Bacchidem hic relinquis,
Senex reſciſcet ilico, eſſe amicam hanc Clitiphonis:
Si abduxeris, celabitur itidem, ut celata adhuc eſt.
Cl. At enim iſtoc nihil eſt magis, Syre, meis nuptiis advorſum:
Nam quo ore appellabo patrem? tenes, quid dicam? *Sy.* Quid ni?
Cl. Quid dicam? quam cauſam adferam? *Sy.* Quin nolo mentiare.
Aperte, ita ut res ſeſe habet, narrato. *Cl.* Quid ais? *Sy.* Jubeo.
Illam te amare, & velle uxorem: hanc eſſe Clitiphonis.
Cl. Bonam atque juſtam rem oppido imperas, & factu facilem:
Et ſcilicet jam me hoc voles patrem exorare, ut celet
Senem voſtrum. *Sy.* Immo, ut recta via rem narret ordine omnem. *Cl.* Hem!
Satin' ſanus es, aut ſobrius? tu quidem illum plane prodis.
Nam qui ille poterit eſſe in tuto? dic mihi.
Sy. Huic equidem conſilio palmam do: hic me magnifice effero,
Qui vim tantam in me, & poteſtatem habeam tantae aſtutiae,
Vera dicendo ut eos ambos fallam: ut quum narret ſenex
Voſter noſtro, iſtam eſſe amicam gnati, non credat tamen.
Cl. At enim ſpem iſtoc pacto rurſum nuptiarum omnem eripis;

Nam

Nam dum amicam hanc meam eſſe credet, non committet filiam.
Tu fortaſſe, quid me fiat, parvi pendis, dum illi conſulas.
Sy. Quid? malum! me aetatem cenſes velle id adſimularier?
Unus eſt dies, dum argentum eripio. pax! nihil amplius.
Cl. Tantum ſat habes? quid tum, quaeſo, ſi hoc pater reſciverit?
Sy. Quid ſi redeo ad illos, qui ajunt: quid ſi nunc coelum ruat?
Cl. Metuo quid agam. *Sy.* Metuis? quaſi non ea poteſtas ſit tua,
Quo velis in tempore, ut te exſolvas: rem facias palam.
Cl. Age, age, traducatur Bacchis. *Sy.* Optume: ipſa exit foras.

ACTUS IV. SCENA IV.

BACCHIS. CLINIA. SYRUS. DROMO. PHRYGIA.

Ba. SATIS, pol, proterve me Syri promiſſa huc induxerunt:
Decem minas, quas mihi dare pollicitus eſt: quod ſi is nunc
Me deceperit, ſaepe obſecrans me, ut veniam, fruſtra veniet.
Aut quum venturam dixero & conſtituero; quum is certo
Renuntiarit, Clitipho cum ſpe pendebit animi:
Decipiam, ac non veniam: Syrus mihi tergo poenas pendet.
Cl. Satis ſcite promittit tibi. *Sy.* Atqui tu hanc jocari credis?
Faciet, niſi caveo. *Ba.* Dormiunt: pol ego iſtos commovebo.
Mea Phrygia, audiſti, modo iſte homo quam villam demonſtravit
Charini? *Ph.* Audivi. *Ba.* Proximam eſſe huic fundo ad dextram? *Ph.* Memini.
Ba. Curriculo percurre: apud eum miles Dionyſia agitat.
Sy. Quid haec inceptat? *Ba.* Dic me hic oppido eſſe invitam, atque adſervari;

Verum

Verum aliquo pacto verba me his daturam eſſe, & venturam.
Sy. Perii hercle. Bacchis, mane, mane: quo mittis iſthanc? quaeſo!
Jube, maneat. *Ba*. I. *Sy*. Quin eſt paratum argentum. *Ba*. Quin ego maneo.
Sy. Atqui jam dabitur. *Ba*. Ut lubet. num ego inſto? *Sy*. At ſcin' quid, ſodes?
Ba. Quid? *Sy*. Tranſeundum nunc tibi ad Menedemum eſt, & tua pompa
Eo traducenda eſt. *Ba*. Quam rem agis? ſcelus. *Sy*. Egone? argentum cudo,
Quod tibi dem. *Ba*. Dignam me putas, quam illudas? *Sy*. Non eſt temere.
Ba. Etiamne tecum res hîc mihi eſt? *Sy*. Minime: tuum tibi reddo.
Ba. Eatur. *Sy*. Sequere hac.heus Dromo. *Dr*. Quis me volt? *Sy*. Syrus. *Dr*. Quid eſt rei?
Sy.Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos propere.
Dr. Quamobrem? *Sy*. Ne quaeras: efferant quae ſecum huc attulerunt.
Sperabit ſumtum ſibi ſenex levatum eſſe harum abitu.
Nae, ille haud ſcit, paullum lucri, quantum ei damni adportet.
Tu neſcis id,quod ſcis,Dromo,ſi ſapies.*Dr*.Mutum dices.

Actus IV. Scena V.

Chremes. Syrus.

Ch. ITa me Dî amabunt, ut nunc Menedemi vicem
Miſeret me; tantum deveniſſe ad eùm mali.
Illanccine mulierem alere cum illa familia?
Etſi ſcio, hoſce aliquot dies non ſentiet:
Ita magno deſiderio fuit ei filius:
Verum ubi videbit tantos ſibi ſumtus domi
Cotidianos fieri, nec fieri modum,
Optabit rurſum ut abeat ab ſe filius.
Syrum optume eccum. *Sy*. Ceſſo hunc adoriri? *Ch*. Syre. *Sy*. Hem!

Ch. Quid eſt? *Sy.* Te mihi ipſum jam dudum optabam dari.
Ch. Videre egiſſe jam neſcio quid cum ſene.
Sy. De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi.
Ch. Bonan' fide? *Sy.* Bona hercle. *Ch.* Non poſſum pati,
Quin tibi caput demulceam. accede huc, Syre:
Faciam boni tibi aliquid pro iſta re, ac lubens.
Sy. At ſi ſcias, quam ſcite in mentem venerit.
Ch. Vah! gloriare eveniſſe ex ſententia?
Sy. Non hercle vero: verum dico. *Ch.* Dic, quid eſt?
Sy. Tui Clitiphonis eſſe amicam hanc Bacchidem,
Menedemo dixit Clinia: & ea gratia
Secum adduxiſſe, ne tu id perſentiſceres.
Ch. Probe. *Sy.* Dic ſodes. *Ch.* Nimium, inquam. *Sy.* Immo ſi ſcias.
Sed porro auſculta, quod ſupereſt fallaciae.
Seſe ipſe dicet tuam vidiſſe filiam:
Ejus ſibi complacitam formam, poſtquam adſpexerit.
Hanc cupere uxorem. *Ch.* Modone quae inventa 'ſt? *Sy.* Eam.
Et quidem jubebit poſci. *Ch.* Quamobrem iſtuc, Syre?
Nam prorſum nihil intelligo. *Sy.* Hui! tardus es.
Ch. Fortaſſe. *Sy.* Argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum, atque veſtem, quî, teneſne? *Ch.* Comparet?
Sy. Id ipſum. *Ch.* At ego illi neque do, neque deſpondeo.
Sy. Non? quamobrem? *Ch.* Quamobrem? me rogas? homini! *Sy.* Ut lubet.
Non ego dicebam, in perpetuum illam illi ut dares,
Verum ut ſimulares. *Ch.* Non mea 'ſt ſimulatio:
Ita tu iſtaec tua miſceto, ne me admiſceas.
Egon' cui daturus non ſum, ut ei deſpondeam?
Sy. Credebam. *Ch.* Minime. *Sy.* Scite poterat fieri:
Et ego hoc, quia dudum tu tantopere juſſeras,
Eo coepi. *Ch.* Credo. *Sy.* Caeterum equidem iſtuc, Chreme,
Aequi bonique facio. *Ch.* Atqui cum maxume
Volo te dare operam, ut fiat, verum alia via.

Sy. Fiat: quaeratur aliud. ſed illud, quod tibi
Dixi de argento, quod iſta debet Bacchidi,
Id nunc reddendum 'ſt illi: neque tu ſcilicet
Eo nunc confugies: quid mea? num datum mihi eſt?
Num juſſi? num illa oppignerare filiam
Meam, me invito, potuit? verum illud, Chreme,
Dicunt, Jus ſummum ſaepe ſumma malitia eſt.
Ch. Haud faciam. *Sy*. Immo, aliis ſi licet, tibi non licet.
Omnes te in lauta, & bene aucta parte putant.
Ch. Quin egomet jam ad eam deferam. *Sy*. Immo filium
Jube potius. *Ch*. Quamobrem? *Sy*. Quia enim in hunc ſuſpicio 'ſt
Tranſlata amoris. *Ch*. Quid tum? *Sy*. Quia videbitur
Magis veriſimile id eſſe, quum hic illi dabit:
Simul & conficiam facilius ego, quod volo.
Ipſe adeo adeſt. abi: effer argentum. *Ch*. Effero.

ACTUS IV. SCENA VI.

CLITIPHO. SYRUS.

Cl. NULLA eſt tam facilis res, quin difficilis fiet,
Quam invitus facias. vel me haec deambulatio,
Quam non laborioſa, ad languorem dedit:
Nec quidquam magis nunc metuo, quam ne denuo
Miſer aliquo extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidem.
Ut te quidem omnes Dii, Deaeque, quantum eſt, Syre,
Cum tuo iſtoc invento, cumque incepto perduint!
Hujuſmodi res ſemper comminiſcere,
Ubi me excarnifices. *Sy*. I tu hinc quo dignus es.
Quam pene tua me perdidit protervitas!
Cl. Vellem hercle factum: ita meritus. *Sy*. Meritus! quomodo?
Nae me iſtuc ex te prius audiviſſe gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus jam fui.
Cl. Quid igitur dicam tibi, vis? abiiſti: mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
Sy. Jam non ſum iratus. ſed ſcin' ubi nunc ſit tibi
Tua Bacchis? *Cl*. Apud nos. *Sy*. Non. *Cl*. Ubi ergo? *Sy*. Apud Cliniam.

Cl. Perii! *Sy.* Bono animo es: jam argentum ad eam deſeres,
Quod ei pollicitus. *Cl.* Garris. unde? *Sy.* A tuo patre.
Cl. Ludis fortaſſe me. *Sy.* Ipſa re experibere.
Cl. Nae ego fortunatus homo ſum! deamo te, Syre.
Sy. Qua cauſa id fiat. obſecundato in loco.
Sed pater egreditur. cave quidquam admiratus ſies:
Quod imperabit, facito: loquitor paucula.

ACTUS IV. SCENA VII.

CHREMES. CLITIPHO. SYRUS.

Ch. UBi Clitipho nunc eſt? *Sy.* Eccum me! inque. *Cl.* Eccum hic tibi!
Ch. Quid rei eſſet, dixti huic? *Sy.* Dixi pleraque omnia.
Ch. Cape hoc argentum, ac deſer. *Sy.* Hei, quid ſtas? lapis!
Quin accipis? *Cl.* Cedo ſane. *Sy.* Sequere hac me ocius.
Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere:
Nam nihil eſt, illic quod moremur diutius.
Ch. Minas quidem jam decem habet a me filia,
Quas pro alimentis eſſe nunc duco datas:
Haſce ornamentis conſequentur alterae.
Porro haec talenta dotis adpoſcunt duo.
Quam multa injuſta ac prava fiunt moribus!
Mihi nunc, relictis rebus, inveniendus eſt
Aliquis, labore inventa mea cui dem bona.

ACTUS IV. SCENA VIII.

MENEDEMUS. CHREMES.

Me. MULTO omnium nunc me fortunatiſſimum
Factum puto eſſe, gnate, quum te intelligo
Reſipiſſe. *Ch.* Ut errat! *Me.* Te ipſum quærebam, Chreme:
Serva, quod in te eſt, filium, & me, & familiam.
Ch. Cedo quid vis? faciam. *Me.* Inveniſti hodie filiam.
Ch. Quid tum? *Me.* Hanc ſibi uxorem dari volt Clinia.
Ch. Quaeſo, quid tu hominis es? *Me.* Quid eſt? *Ch.* Jamne oblitus es,
Inter nos quid ſit dictum de fallacia?

Ut

Ut ea via abs te argentum auferretur. *Me.* Scio.
Ch. Ea res nunc agitur ipſa. *Me.* Quid dixti, Chreme?
Erravi. ſic res acta 'ſt. quanta ſpe decidi!
Ch. Immo haec quidem, quae apud te eſt, Clitiphonis eſt
Amica. *Me.* Ita ajunt. *Ch.* Et tu credis? *Me.* Omnia.
Ch. Et illum ajunt velle uxorem, ut quum deſponderim,
Des, quî aurum ac veſtem, atque alia, quae opus ſunt, comparet.
Me. Id eſt profecto! id amicae dabitur. *Ch.* Scilicet
Daturum. *Me.* Vah! fruſtra ſum igitur gaviſus miſer.
Quidvis tamen jam malo, quam hunc amittere.
Quid nunc renuntiem abs te reſponſum, Chreme,
Ne ſentiat me ſenſiſſe, atque aegre ferat?
Ch. Aegre? nimium illi, Menedeme, indulges. *Me.* Sine.
Inceptum 'ſt: perfice hoc mihi perpetuo, Chreme.
Ch. Dic conveniſſe; egiſſe te de nuptiis.
Me. Dicam. quid deinde? *Ch.* Me facturum eſſe omnia:
Generum placere. poſtremo etiam, ſi voles,
Deſponſam quoque eſſe dicito. *Me.* Hem! iſtuc volueram.
Ch. Tanto ocius te ut poſcat, et tu id, quod cupis,
Quam ociſſume ut des. *Me.* Cupio. *Ch.* Nae tu propediem,
Ut iſtam rem video, iſtius obſaturabere.
Sed haec ita ut ſunt, cautim, et paulatim dabis,
Si ſapies. *Me.* Faciam. *Ch.* Abi intro; vide, quid poſtulet.
Ego domi ero, ſi quid me voles. *Me.* Sane volo:
Nam te ſciente faciam, quidquid egero.

ACTUS V. SCENA I.

MENEDEMUS. CHREMES.

Me. EGo, me non tam aſtutum, neque ita perſpicacem eſſe, id certo ſcio.
Sed hic adjutor meus, et monitor, et praemonſtrator Chremes,
Hoc mihi praeſtat. in me quidvis harum rerum convenit,

Quae

Quae ſunt dicta in ſtultum: caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus:
In illum nihil poteſt; nam exſuperat ejus ſtultitia haec omnia.
C*h*. Ohe! jam deſine Deos, uxor, gratulando obtundere,
Tuam eſſe inventam gnatam: niſi illos ex tuo ingenio judicas,
Ut nihil credas intelligere, niſi idem dictum ſit centiès.
Sed interim, quid illic jam dudum gnatus ceſſat cum Syro?
Me. Quos ais homines, Chreme, ceſſare? C*h*. Ehem! Menedeme, advenis?
Dic mihi; Cliniae, quae dixi, nuntiaſtin'? *Me*. Omnia.
C*h*. Quid ait? *Me*. Gaudere adeo coepit, quaſi qui cupiunt nuptias.
C*h*. Ha! ha! he! *Me*. Quid riſiſti? C*h*. Servi venere in mentem Syri
Calliditates. *Me*. Itane? C*h*. Voltus quoque hominum fingit ſcelus.
Me. Gnatus quod ſe adſimulat laetum, id dicis? C*h*. Id. *Me*. Idem iſtuc mihi
Venit in mentem. C*h*. Veterator! *Me*. Magis, ſi magis noris, putes,
Ita rem eſſe. C*h*. Ain' tu? *Me*. Quin tu auſculta. C*h*. Mane. hoc prius ſcire expeto,
Quid perdideris: nam ubi deſponſam nuntiaſti filio,
Continuo injeciſſe verba tibi Dromonem ſcilicet,
Sponſae veſtem, aurum, atque ancillas opus eſſe, argentum ut dares.
Me. Non. C*h*. Quid? non? *Me*. Non, inquam. C*h*. Neque ipſe gnatus? *Me*. Nihil prorſus, Chreme.
Magis unum etiam inſtare, ut hodie conficerentur nuptiae.
C*h*. Mira narras. quid Syrus meus? ne is quidem quidquam? *Me*. Nihil.
C*h*. Quamobrem? *Me*. Neſcio equidem: ſed te miror, qui alia tam plane ſcias.

Sed

Sed ille tuus quoque Syrus idem mire finxit filium,
Ut ne paullulum quidem ſuboleat, eſſe amicam hanc Cliniae.
Ch. Quid ais! *Me.* Mitto jam oſculari, atque amplexari: id nihil puto.
Ch. Quid eſt, quod amplius ſimuletur? *Me.* Vah! *Ch.* Quid eſt? *Me.* Audi modo:
Eſt mihi in ultimis conclave aedibus quoddam, retro:
Huc eſt intro latus lectus; veſtimentis ſtratus eſt.
Ch. Quid, poſtquam hoc eſt factum? *Me.* Dictum factum huc abiit Clitipho.
Ch. Solus? *Me.* Solus. *Ch.* Timeo. *Me.* Bacchis conſecuta 'ſt ilico.
Ch. Sola? *Me.* Sola. *Ch.* Perii! *Me.* Ubi abiere intro, operuere oſtium. *Ch.* Hem!
Clinia haec fieri videbat? *Me.* Quidni? mecum una ſimul.
Ch. Filî eſt amica Bacchis, Menedeme: occidi!
Me. Quamobrem? *Ch.* Decem dierum vix mihi eſt familia.
Me. Quid? iſtuc times, quod ille operam amico dat ſuo?
Ch. Immo quod amicae. *Me.* Si dat. *Ch.* An dubium id tibi eſt?
Quemquamne animo tam communi eſſe, aut leni putas,
Qui ſe vidente amicam patiatur ſuam?
Me. Quidni? quo verba facilius dentur mihi.
Ch. Derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo.
Quot res dedere, ubi poſſem perſentiſcere,
Niſi eſſem lapis? quae vidi! vae miſero mihi!
At nae, illud haud inultum, ſi vivo, ferent:
Nam jam! *Me.* Non tu te cohibes? non te reſpicis?
Non tibi ego exempli ſatis ſum? *Ch.* Prae iracundia,
Menedeme, non ſum apud me. *Me.* Tene iſtuc loqui?
Nonne id flagitium 'ſt, te aliis conſilium dare,
Foris ſapere; tibi non poſſe auxiliarier?
Ch. Quid faciam? *Me.* Id quod me feciſſe ajebas parum.
Fac te patrem eſſe ſentiat: fac ut audeat

Tibi

Tibi credere omnia, abs te petere, & poſcere :
Ne quam aliam quaerat copiam, ac te deſerat.
C*h*. Immo abeat, multo malo, quovis gentium,
Quam hîc per flagitium ad inopiam redigat patrem.
Nam ſi illi pergo ſuppeditare ſumtibus,
Menedeme, mihi illaec vere ad raſtros res redît.
Me. Quot incommoditates in hac re accipies, niſi caves ?
Difficilem oſtendes te eſſe, & ignoſces tamen
Poſt ; & id ingratum. C*h*. Ah ! neſcis, quam doleam. *Me*. Ut lubet.
Quid hoc, quod volo, ut illa nubat noſtro ? niſi quid eſt,
Quod mavis. C*h*. Immo & gener, & affines placent.
Me. Quid dotis dicam te dixiſſe filio ?
Quid obticuiſti ? C*h*. Dotis ! *Me*. Ita dico. C*h*. Ah ! *Me*. Chreme,
Ne quid vereare, ſi minus : nihil nos dos movet.
C*h*. Duo talenta pro re noſtra ego eſſe decrevi ſatis.
Sed ita dictu opus eſt, ſi me vis ſalvom eſſe, & rem, & filium,
Me mea omnia bona doti dixiſſe illi. *Me*. Quam rem agis?
C*h*. Id mirari te ſimulato, & illum hoc rogitato ſimul,
Quamobrem id faciam. *Me*. Quin ego vero, quamobrem id facias, neſcio.
C*h*. Egone ? ut ejus animum, qui nunc luxuria & laſcivia
Diffluit, retundam : & redigam, ut, quo ſe vortat, neſciat.
Me. Quid agis ? C*h*. Mitte ; ſine me in hac re gerere mihi morem. *Me*. Sino.
Itane vis ? C*h*. Ita. *Me*. Fiat. C*h*. Age jam, uxorem ut arceſſat, paret.
Hic, ita ut liberos eſt aequom, dictis confutabitur.
Sed Syrum ! *Me*. Quid eum ? C*h*. Egone ? ſi vivo, adeo exornatum dabo,
Adeo depexum, ut, dum vivat, meminerit ſemper mei :
Qui ſibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.

Non

Non, ita me Dî ament! auderet haec facere viduae mulieri,
Quae in me fecit.

ACTUS V. Scena II.

Clitipho. Menedemus. Chremes. Syrus.

Cl. ITane tandem, quaeſo, Menedeme, ut pater
Tam in brevi ſpatio omnem de me ejecerit animum patris?
Quodnam ob facinus? quid ego tantum ſceleris admiſi miſer?
Volgo faciunt. *Me.* Scio, tibi eſſe hoc gravius multo, ac durius,
Cui fit: verum ego haud minus aegre patior, id quî, neſcio;
Nec rationem capio, niſi quod tibi bene ex animo volo.
Cl. Hîc patrem adſtare ajebas? *Me.* Eccum! *Ch.* Quid me incuſas, Clitipho?
Quidquid ego hujus feci, tibi proſpexi, & ſtultitiae tuae.
Ubi te vidi animo eſſe omiſſo, &, ſuavia in praeſentia
Quae eſſent, prima habere, neque conſulere in longitudinem:
Cepi rationem, ut neque egeres, neque ut haec poſſes perdere.
Ubi, cui decuit primo, tibi non licuit per te mihi dare,
Abii ad proximos, qui erant tibi: eis commiſi, & credidi:
Ibi tuae ſtultitiae ſemper erit praeſidium, Clitipho:
Victus, veſtitus, quo in tectum te receptes. *Cl.* Hei mihi!
Ch. Satius eſt, quam te ipſo herede haec poſſidere Bacchidem.
Sy. Diſperii! ſceleſtus quantas turbas concivi inſciens!
Cl. Emori cupio. *Ch.* Prius, quaeſo, diſce, quid ſit vivere:
Ubi ſcies, ſi diſplicebit vita, tum iſtoc utitor.
Sy. Here, licetne? *Ch.* Loquere. *Sy.* At tuto? *Ch.* Loquere. *Sy.* Quae iſta 'ſt pravitas,
Quaeve amentia eſt, quod peccavi ego, id obeſſe huic? *Ch.* Ilicet.

Ne te admiſce: nemo accuſat, Syre, te; nec tu aram tibi,
Nec precatorem pararis. *Sy.* Quid agis? *Ch.* Nihil ſuccenſeo,
Nec tibi, nec huic: nec vos eſt aequom, quod facio, mihi.
Sy. Abiit; vah! rogaſſe vellem. *Cl.* Quid? *Sy.* Unde mihi peterem cibum:
Ita nos alienavit. tibi jam eſſe ad ſororem intelligo.
Cl. Adeon' rem rediiſſe, ut periculum etiam fame mihi ſit, Syre?
Sy. Modo liceat vivere; eſt ſpes. *Cl.* Quae? *Sy.* Nos eſurituros ſatis.
Cl. Irrides in re tanta? neque me quidquam conſilio adjuvas?
Sy. Immo & ibi nunc ſum, & uſque id egi dudum, dum loquitur pater:
Et, quantum ego intelligere poſſum. *Cl.* Quid? *Sy.* Non aberit longius.
Cl. Quid id ergo? *Sy.* Sic eſt, non eſſe horum te arbitror. *Cl.* Quid iſtuc, Syre?
Satin' ſanus es? *Sy.* Ego dicam, quod mihi in mentem: tu dijudica.
Dum iſtis fuiſti ſolus, dum nulla alia delectatio,
Quae propior eſſet, te indulgebant, tibi dabant: nunc filia
Poſtquam eſt inventa vera, inventa eſt cauſa, qua te expellerent.
Cl. Eſt veriſimile. *Sy.* An tu ob peccatum hoc eſſe illum iratum putas?
Cl. Non arbitror. *Sy.* Nunc aliud ſpecta: matres omnes filiis
In peccato adjutrices, auxilio in paterna injuria
Solent eſſe: id non fit. *Cl.* Verum dicis. quid nunc faciam, Syre?
Sy. Suſpicionem iſtanc ex illis quaere: rem profer palam:

Si non eſt verum, ad miſericordiam ambos adduces cito : aut
Scibis, cujus ſis. *Cl.* Recte ſuades; faciam. *Sy.* Sat recte hoc mihi
In mentem venit. namque adoleſcens, quam minima in ſpe ſitus erit,
Tam facillime patris pacem in leges conficiet ſuas.
Etiam haud ſcio, an uxorem ducat; ac Syro nihil gratiae.
Quid hoc autem? ſenex exit foras: ego fugio. adhuc quod factum 'ſt,
Miror, continuo non juſſiſſe abripi me. ad Menedemum hinc pergam:
Eum mihi precatorem paro: ſeni noſtro fidei nihil habeo.

ACTUS V. SCENA III.

SOSTRATA. CHREMES.

So. PROFECTO, niſi caves, tu homo, aliquid gnato conficies mali.
Idque adeo miror, quomodo
Tam ineptum quidquam tibi in mentem venire, mi vir, potuerit.
Ch. Pergin', mulier, odioſa eſſe? ullamne ego rem unquam in vita mea
Volui, quin tu in ea re mihi fueris advorſatrix, Soſtrata?
At ſi rogitem jam: quid eſt, quod peccem, aut quamobrem hoc faciam? neſcias.
In qua re nunc tam confidenter reſtas, ſtulta? *So.* Ego neſcio.
Ch. Immo ſcis, potius quam quidem redeat ad integrum haec eadem oratio.
So. Oh! iniquus es, qui me tacere de re tanta poſtules.
Ch. Non poſtulo: jam loquere: nihilo minus ego hoc faciam tamen.
So. Facies? *Ch.* Verum. *So.* Non vides, quantum mali ex ea re excites?

Subditum ſe ſuſpicatur. *Ch*. Subditum! ain' tu? *So*. Certe, inquam, mi vir.
Ch. Confitere, tuum non eſſe. *So*. Au! obſecro te, iſtuc inimicis ſiet.
Egone confitear, meum non eſſe filium, qui ſit meus?
Ch. quid? metuis, ne non, quum velis, convincas eſſe illum tuum?
So. quod filia eſt inventa? *Ch*. Non: ſed, quod magis credendum ſiet,
Id quod eſt conſimilis moribus,
Convincas facile ex te natum: nam tui ſimilis eſt probe:
Nam illi nihil vitii eſt relictum, quin ſit & idem tibi.
Tum praeterea talem, niſi tu, nulla pareret filium.
Sed ipſe egreditur. quam ſeverus! rem, cum videas, cenſeas.

ACTUS V. SCENA IV.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

Cl. SI unquam ullum fuit tempus, mater, quum ego voluptati tibi
Fuerim, dictus filius tuus tua voluntate, obſecro,
Ejus ut memineris, atque inopis nunc te miſereſcat mei.
quod peto, & volo, parentes meas ut commonſtres mihi.
So. Obſecro, mi gnate, ne iſtuc in animum inducas tuum,
Alienum eſſe te. *Cl*. Sum. *So*. Miſeram me! hoccine quaeſiſti, obſecro?
Ita mihi atque huic ſies ſuperſtes, ut ex me atque ex hoc natus es!
Et cave poſthac, ſi me amas, umquam iſtuc verbum ex te audiam.
Ch. At ego, ſi me metuis, mores cave in te eſſe iſtos ſentiam.
Cl. quos? *Ch*. Si ſcire vis, ego dicam: gerro, iners, fraus, heluo,
Ganeo, damnoſus! crede, & noſtrum te eſſe credito.
Cl. Non ſunt haec parentis dicta. *Ch*. Non? ſi ex capite ſis meo

Natus, item ut ajunt Minervam eſſe ex Jove, ea cauſa magis
Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri.
So. Dî iſtaec. *Ch*. Deos neſcio: ego quod potero, enitar ſedulo.
Quaeris id, quod habes, parentes: quod abeſt, non quaeris, patri
quomodo obſequare: & ut ſerves, quod labore invenerit.
Non mihi per fallacias adducere ante oculos? pudet
Dicere, hac praeſente, verbum turpe: at te id nullo modo
Puduit facere. *Cl*. Eheu, quam ego nunc totus diſpliceo mihi!
Quam pudet! neque quod principium inveniam ad placandum, ſcio.

Actus V. Scena V.

Menedemus. Chremes. Clitipho. Sostrata.

Me. Enimvero Chremes nimis graviter cruciat adoleſcentulum,
Nimiſque inhumane. exeo ergo, ut pacem conciliem. optume
Ipſos video. *Ch*. Ehem, Menedeme: cur non acceſſi jubes
Filiam, & quod dotis dixi, firmas? *So*. Mi vir, te obſecro,
Ne facias. *Cl*. Pater, obſecro, ut mihi ignoſcas. *Me*. Da veniam, Chreme.
Sine te exorem. *Ch*. Egon' mea bona ut dem Bacchidi dono? ſciens
Non faciam. *Me*. At id nos non ſinemus. *Cl*. Si me vivum vis, pater,
Ignoſce. *So*. Age, Chremes mi. *Me*. Age quaeſo, ne tam obfirma te, Chreme.
Ch. Quid iſtic? video, non licere, ut coeperam, hoc pertendere.

Me.

Me. Facis, ut te docet. *Ch.* Ea lege hoc adeo faciam; ſi facit,
Quod ego hunc aequom cenſeo. *Cl.* Pater, omnia faciam : impera.
Ch. Uxorem ut ducas. *Cl.* Pater. *Ch.* Nihil audio. *Me.* Ad me recipio :
Faciet. *Ch.* Nihil etiam audio ipſum. *Cl.* Perii! *So.* An dubitas, Clitipho?
Ch. Immo, utrum volt. *Me.* Faciet omnia. *So.* Haec, dum incipias, gravia ſunt,
Dumque ignores: ubi cognoris, facilia. *Cl.* Faciam, pater.
So. Gnate mi, ego pol tibi dabo illam lepidam, quam tu facile ames ;
Filiam Phanocratae noſtri. *Cl.* Rufamne illam virginem,
Caeſiam, ſparſo ore, adunco naſo? non poſſum, pater.
Ch. Heja! ut elegans eſt! credas animum ibi eſſe. *So.* Aliam dabo.
Cl. Quid iſtic? quandoquidem ducenda eſt, egomet habeo propemodum,
Quam volo. *So.* Nunc laudo te, gnate. *Cl.* Archonidi hujus filiam.
So. Perplacet. *Cl.* Pater, hoc nunc reſtat. *Ch.* quid? *Cl.* Syro ignoſcas volo,
Quae mea cauſa fecit. *Ch.* Fiat. Ω. Vos valete & plaudite!

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS *HEAUTONTIMORUMENOY.*

P. TER.

P. TERENTII

ADELPHI.

ACTA LUDIS FUNEBRIBUS AEMILII PAULLI QUOS FECERE Q. FABIUS MAXIMUS. P. CORNELIUS AFRICANUS. EGERE L. ATILIUS PRAENESTINUS, MINUTIUS PROTHIMUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDI, TIBIIS SARRANIS. FACTA GRAECA MENANDRU L. ANICIO, M. CORNELIO COSS.

PERSONAE.

PROLOGUS.
AESCHINUS, *adoleſcens, filius Demeae, ſed adoptatus a patruo Micione.*
CANTHARA, *nutrix Pamphilae.*
CTESIPHO, *adoleſcens, frater Aeſchini.*
DROMO, *ſervus Micionis.*
DEMEA, *ſenex, frater Micionis, pater Aeſchini & Cteſiphonis.*
GETA, *ſervus Soſtratae.*
HEGIO, *ſenex, propinquus Pamphilae.*
MICIO, *ſenex, frater Demeae, pater adoptivus Aeſchini.*
PAMPHILA, *filia Soſtratae, amica Aeſchini.*
SANNIO, *leno.*
SOSTRATA, *mater Pamphilae.*
SYRUS, *ſervus Aeſchini.*

PERSONAE MUTAE.

BABYLO.
PARMENO, *ſervus.*
STORAX, *ſervus.*
TIBICINA, *amica Cteſiphonis.*

C. SUL

PERIOCHA
In Terentii Adelphos.

DUos cum haberet Demea adoleſcentulos,
Dat Micioni fratri adoptandum Aeſchinum:
Sed Cteſiphonem retinet. hunc Cithariſtriae
Lepore captum, ſub duro ac triſti patre;
Frater celabat Aeſchinus; famam rei,
Amoremque in ſeſe transferebat: denique
Fidicinam lenoni eripit. vitiaverat
Idem Aeſchinus civem Atticam pauperculam,
Fidemque dederat, hanc ſibi uxorem fore.
Demea jurgare, graviter ferre. mox tamen,
Ut veritas patefacta eſt, ducit Aeſchinus
Vitiatam: potitur Cteſipho Cithariſtriam,
Exorato ſuo duro patre Demea.

M. ANT. MURETI Argumentum.

Micio, & Demea, duo diſſimillimo fratres ingenio fuere: ille urbanam vitam ſecutus eſt; hic ruſticam: ille coelebs vixit; hic uxorem duxit: ille ingenio leniſſimo; hic aſperrimo: ille mitis etiam in alienos; hic ſaevus etiam in ſuos: ille etiam in ira placidus; hic etiam citra iram ferox. Erant Demeae filii duo: ex quibus natu majorem Aeſchinum ſibi adoptavit Micio, eumque ſecum in urbe liberaliſſime indulgentiſſimeque educavit: minorem Cteſiphonem *ruri ſecum ſevere inprimis ac reſtricte habuit pater. Aeſchinus multas meretrices, patre ad omnia conniveute, adamavit; multa convivia celebravit; quae denique juventus fert, ea omnia non libere modo, ſed etiam licenter exercuit. Poſtremo uſque eo progreſſus eſt: in virginem pauperculam quidem, ſed bonam, bonis prognatam, Pamphilam nomine, quam mater Soſtrata vidua ſancte ſecum & pudice, ut poterat, educabat, noctu temulentus quum incidiſſet, vim ei attulit, gravidamque fecit. Venit poſtea ad matrem illius, veniam petens, pollicenſque ſe puellam uxorem ductu*rum

ſtarum. Ea fide data, & ignotum eſt, & tacitum. Cteſipho, cum in urbem interdum ventitaret, ipſe quoque citharistriae cujuſdam amore correptus eſt. Totam ejus rei famam, ne qua emanaret, ac perveniret ad Demeam, in ſeſe Aeſchinus transferebat. Tandem, quum leno, puellae dominus, aut pecuniam ſibi, quanti ea erat, vellet in manum dari, aut ſe eam alii venditurum minitaretur; adductus in ſummam deſperationem Cteſipho, jam de relinquenda patria cogitabat: quum Aeſchinus, re intellecta, qui nullo neque pudore teneretur, neque metu, domum lenonis per vim ingreſſus eſt, & ipſum, & familiam contudit pugnis, puellamque per vim abreptam tradidit fratri. Spargitur tota urbe rumor, venit Demea, Micionem objurgat, inclamat, teſtatur Deos atque homines, quod diſſolutus, quod intemperans, quod vinoſus, quod ſcortator, quod nullius bonae rei Aeſchinus foret, omnem in Micione uno haerere culpam. Diis gratias agere, quod ille ſaltem, quem ipſe rure haberet, frugi ac temperans eſſet; rei ſtuderet, & famae; illarum rerum nihil ne cogitaret quidem: tantum videlicet intereſſe inter ſuam & fratris diſciplinam! Placat hominem, quantum in ſe eſt, Micio: jamque ſe ab eo expediverat, quum ſupervenit aliud, quod majores etiam tumultus excitaret. Raptam ab Aeſchino citharistriam, perfertur ad matrem Pamphilae; quae quidem Pamphila ita erat ad pariendum vicina, ut jam e dolore laboraret. Quid faceret miſera? mutatum Aeſchini animum, ſe vero, filiamque ſuam proditas per ſummam perfidiam, ac deſertas putabat. Getam ſervulum, qui pauperem familiam ſolus, ut poterat, alebat, mittit ad Hegionem, puellae cognatum, jubetque ei rem, ut erat, exponere. Interea audierat Demea, ſuum quoque Cteſiphonem in raptione adfuiſſe: jamque totus in fermento, ut ajunt, erat; quum ei Syrus, ſervus vaferrimus, mendaciolum adſpergit: veniſſe quidem rure Cteſiphonem, ſed veniſſe objurgatum Aeſchinum: multa ei medio foro mala dixiſſe, deinde rediiſſe rus in praefecturam ſuam: lacru-

mare gaudio Demea, & gratulari ſibi, quod unum ſaltem haberet, in quo exſtaret paternae ſeveritatis exemplum. Dum rus redit, incidit in Hegionem, a quo de conſtuprata per vim ab Aeſchino Pamphila intelligit. Denuo commotus, dum fratrem, ut in eum iram evomeret, quaerit, obvium habuit mercenarium a villa, ex quo ſciſcitatus de filio, accipit, non eſſe ruri. Redit ad Syrum; a quo ei rurſus novum mendacium, velut offa in os, ne latraret, objicitur: quaerit, ubi fratrem reperire poſſit: id vero ita indicavit Syrus, ut infelix ſenex, dum illius verbis fidem habet, nequidquam omne oppidum perreptaverit. Interea Micio omnium ab Hegione certior factus, ipſemet ad mulieres profectus, jacentes jam & afflictas erexerat, labantes & dubias confirmaverat, triſtitia ac moerore confectas recreaverat, pollicitus, ſe Aeſchino Pamphilam uxorem daturum. Venit Demea, clamor, jurgium, convicia. Etiam eo praeſente, ſervulus quidam Cteſiphonem per imprudentiam nominat. Ille quum ſubito per vim in aedes irrupiſſet, quem jam pridem putabat ruri fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique, eum accubantem cum amica, & ſuaviter potitantem deprehendit. Ibi vero tanta iracundia incitatus eſt, ut arderet. Satis diu vociferatus quum eſſet; tandem placida & compoſita Micionis oratione eo perducitur, ut, depoſita vetere ſaevitia, benignus, affabilis, lepidus eſſe meditetur. Itaque ipſo non permittente tantum, ſed etiam jubente, puerpera domum traducitur: fiunt nuptiae: lenoni numeratur argentum: Micio ipſe Soſtratam ducit uxorem: Hegioni datur, unde vivat: Syrus una cum Phrygia uxore manumittitur. Quum Micio, caeterique omnes, ſed tamen praecipue Micio, illam tantam, tam inſperatam, tam ſubitam mutationem admiraretur; gravi & cordata oratione claudit Fabulam Demea: ſi omnia profundere, ſi in omni libidine ac nequitia vivere, ſi totam rem belluationibus, ſcortationibus, largitionibus conſumere libeat, nihilo id ſua magis, aliquanto etiam minus, quo ſibi minus aetatis ſuperſit, quam aliorum, intereſſe: ſin corrigi ſe in loco & modici coërceri atque admoneri velint, eum eſſe ſe, qui id praeſtare poſſit. Permittuntur ei omnia. Ita Fabula concluditur.

Publii Terentii Carthaginienſis
A D E L P H I.

PROLOGUS.

Postquam Poëta ſenſit, ſcripturam ſuam
Ab iniquis obſervari, & adverſarios
Rapere in pejorem partem, quam acturi ſumus,
Indicio de ſe ipſe erit; vos eritis judices,
Laudin' an vitio duci id factum oporteat.
ΣΥΝΑΠΟΘΝΗΣΚΟΝΤΕΣ *Diphili Comoe-*
Eam Commorientes *Plautus fecit Fabulam.* [*dia'ſt.*
In Graeca adoleſcens eſt, qui lenoni eripit
Meretricem, in prima Fabula. Eum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum ſumſit ſibi
In Adelphos; *verbum de verbo expreſſum extulit.*
Eam nos acturi ſumus novam. pernoſcite,
Furtumne factum exiſtumetis, an locum
Reprehenſum, qui praeteritus neglegentia 'ſt.
Nam quod iſti dicunt malevoli, homines nobiles
Eum adjutare, aſſidueque una ſcribere:
Quod illi maledictum vehemens eſſe exiſtimant,
Eam laudem hic ducit maximam, quum illis placet,
Qui vobis univerſis & populo placent;
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quiſque tempore uſus eſt ſine ſuperbia.
Dehinc ne expectetis argumentum Fabulae:
Senes qui primi venient, ii partem aperient:
In agendo partem oſtendent. facite, aequanimitas
Poëtae ad ſcribendum augeat induſtriam.

ACTUS I. SCENA I.

MICIO.

STORAX! non rediit hac nocte a coena Aeſchinus;
Neque ſervolorum quiſquam, qui advorſum ierant?
Profecto hoc vere dicunt: ſi abſis uſpiam,

Aut ubi ſi ceſſes, evenire ea ſatius eſt,
Quae in te uxor dicit, & quae in animo cogitat
Irata, quam illa, quae parentes propitii.
Uxor, ſi ceſſes, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, aut animo obſequi:
Et tibi bene eſſe ſoli, quum ſibi ſit male.
Ego, quia non rediit filius, quae cogito!
Et quibus nunc ſollicitor rebus! ne aut ille alſerit,
Aut uſpiam ceciderit, aut perfregerit
Aliquid. vah! quemquamne hominem in animum inſtituere, aut
Parare, quod ſit carius, quam ipſe eſt ſibi?
Atqui ex me hic non natus eſt, ſed ex fratre: is adeo
Diſſimili ſtudio eſt, jam inde ab adoleſcentia.
Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium
Secutus ſum: &, quod fortunatum iſti putant,
Uxorem numquam habui. ille contra, haec omnia:
Ruri agere vitam: ſemper parce, ac duriter
Se habere. uxorem duxit: nati filii
Duo: inde ego hunc majorem adoptavi mihi:
Eduxi a parvulo: habui, amavi pro meo:
In eo me oblecto: ſolum id eſt carum mihi.
Ille ut item contra me habeat, facio ſedulo:
Do, praetermitto: non neceſſe habeo omnia
Pro meo jure agere. poſtremo alii clanculum
Patres quae faciunt, quae fert adoleſcentia,
Ea ne me celet, conſueſeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem,
Aut audebit: tanto magis audebit caeteros.
Pudore & liberalitate liberos
Retinere ſatius eſſe credo, quam metu.
Haec fratri mecum non conveniunt, neque placent.
Venit ad me ſaepe, clamitans: quid agis, Micio?
Cur perdis adoleſcentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus ſumtum ſuggeris?
Veſtitu nimio indulges: nimium ineptus es.

Nimium ipſe eſt durus, praeter aequumque & bonum.
Et errat longe, mea quidem ſententia,
Qui imperium credat gravius eſſe, aut ſtabilius,
Vi quod fit, quam illud, quod amicitia adjungitur.
Mea ſic eſt ratio, & ſic animum induco meum:
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet:
Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adjungas, ex animo facit:
Studet par referre: praeſens, abſenſque idem erit.
Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium,
Sua ſponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt. hoc qui nequit,
Fateatur neſcire imperare liberis.
Sed eſtne hic ipſus, de quo agebam? & certe is eſt.
Neſcio quid triſtem video. credo jam, ut ſolet,
Jurgabit. ſalvum te advenire, Demea,
Gaudemus!

ACTUS I. SCENA II.

DEMEA. MICIO.

De. Ehem! opportune: te ipſum quaerito.
Mi. Quid triſtis es? *De.* Rogas me? ubi nobis Aeſchinus
Siet? quid triſtis ego ſim? *Mi.* Dixin' hoc fore?
Quid fecit? *De.* Quid ille fecerit! quem neque pudet
Quidquam: nec metuit quemquam: neque legem putat
Tenere ſe ullam. nam illa, quae antehac facta ſunt,
Omitto: modo quid deſignavit! *Mi.* Quidnam id eſt?
De. Fores effregit, atque in aedes irruit
Alienas: ipſum dominum, atque omnem familiam
Mulcavit uſque ad mortem: eripuit mulierem
Quam amabat. clamant omnes, indigniſſime
Factum eſſe. hoc advenienti quot mihi, Micio,
Dixere! in ore 'ſt omni populo. denique,
Si conferendum exemplum eſt, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri eſſe parcum, ac ſobrium?

Nullum

Nullum hujus ſimile factum. haec quum illi, Micio,
Dico, tibi dico: tu illum corrumpi ſinis.
Mi. Homine imperito numquam quidquam injuſtius,
Qui, niſi quod ipſe fecit, nihil rectum putat.
De. Quorſum iſtuc? *Mi.* Quia tu, Demea, haec male judicas.
Non eſt flagitium, mihi crede, adoleſcentulum
Scortari, neque potare; non eſt: neque fores
Effringere. haec ſi neque ego, neque tu, fecimus,
Non ſivit egeſtas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum feciſti inopia?
Injurium eſt. nam ſi eſſet, unde id fieret,
Faceremus. Et tu illum tuum, ſi eſſes homo,
Sineres nunc facere, dum per aetatem licet:
Potius quam, ubi te exſpectatum ejeciſſet foras,
Alieniore aetate, poſt faceret tamen.
De. Prô Juppiter! tu homo adigis me ad inſaniam.
Non eſt flagitium, facere haec adoleſcentulum! *Mi.* Ah!
Auſculta: ne me obtundas de hac re ſaepius.
Tuum filium dediſti adoptandum mihi:
Is meus eſt factus: ſi quid peccat, Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obſonat? potat? olet unguenta? de meo.
Amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum:
Ubi non erit, fortaſſe excludetur foras.
Fores effregit? reſtituentur. diſcidit
Veſtem? reſarcietur. eſt, Dis gratia,
Et unde haec fiant, & adhuc non moleſta ſunt.
Poſtremo, aut deſine, aut cedo quemvis arbitrum:
Te plura in hac re peccare oſtendam. *De.* Hei mihi!
Pater eſſe diſce ab aliis, qui vere ſciunt.
Mi. Natura tu illi pater es, conſiliis ego.
De. Tun' conſiliis quidquam? *Mi.* Ah! ſi pergis, abiero.
De. Siccine agis? *Mi.* An ego toties de eadem re audiam?
De. Curae eſt mihi. *Mi.* Et mihi curae eſt. verum, Demea,
Curemus aequam uterque partem: tu alterum,

Ego item alterum. nam ambos curare, propemodum
Repoſcere illum eſt, quem dediſti. *De.* Ah! Micio.
Mi. Mihi ſic videtur. *De.* Quid iſtuc? tibi ſi iſtuc placet;
Profundat, perdat, pereat! nihil ad me attinet.
Jam ſi verbum unum poſthac. *Mi.* Rurſum, Demea,
Iraſcere? *De.* An non credis? repeton' quem dedi?
Aegre 'ſt: alienus non ſum. ſi obſto: hem! deſino.
Unum vis curem, curo: & eſt Dis gratia,
Quum ita, ut volo, eſt. iſte tuus, ipſe ſentiet
Poſterius. nolo in illum gravius dicere.
Mi. Nec nihil, neque omnia haec ſunt, quae dicit; tamen
Nonnihil moleſta ſunt haec mihi: ſed oſtendere,
Me aegre pati, illi nolui: nam ita 'ſt homo;
Quum placo, advorſor ſedulo, & deterreo:
Tamen vix humane patitur: verum ſi augeam,
Aut etiam adjutor ſim ejus iracundiae,
Inſaniam profecto cum illo. etſi Aeſchinus
Nonnullam in hac re nobis facit injuriam.
Quam hic non amavit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? poſtremo, nuper, credo, jam omnium
Taedebat, dixit velle uxorem ducere.
Sperabam jam deferviſſe adoleſcentiam.
Gaudebam. ecce autem de integro! niſi, quidquid eſt,
Volo ſcire, atque hominem convenire, ſi apud forum eſt.

ACTUS II. SCENA I.

SANNIO. AESCHINUS. PARMENO.

Sa. OBSECRO! populares, ferte miſero, atque innocenti auxilium!
Subvenite inopi! *Aeſ.* Otioſe nunc jam illico hic conſiſte.
Quid reſpectas? nihil pericli eſt: nunquam, dum ego adero, hic te tanget.
Sa. Ego iſtam invitis omnibus.
Aeſ. Quamquam eſt ſceleſtus, non committet hodie unquam, iterum ut vapulet.
Sa. Aeſchine, audi: ne te ignarum fuiſſe dicas meorum morum;

Lena

Leno ego ſum. *Aeſ.* Scio. *Sa.* At ita, ut uſquam fuit fide quiſquam optuma.
Tu quod te poſterius purges, hanc injuriam mihi nolle
Factam eſſe, hujus non faciam. crede hoc; ego meum jus perſequar:
Neque tu verbis ſolves unquam, quod mihi re male feceris.
Novi ego veſtra haec; nollem factum: jusjurandum dabitur, te eſſe
Indignum injuria hac; indignis quum egomet ſim acceptus modis.
Aeſ. Abi prae ſtrenue, ac aperi fores. *Sa.* Ceterum hoc nihil facis.
Aeſ. I intro nunc jam. *Sa.* At enim non ſinam. *Aeſ.* Accede illuc, Parmeno;
Nimium iſtoc abiſti: hic propter hunc adſiſte. hem! ſic volo.
Cave nunc jam oculos a meis oculis quoquam demoveas tuos:
Ne mora ſit, ſi innuero, quin pugnus continuo in mala haereat.
Sa. Iſtuc volo ergo ipſum experiri. *Aeſ.* Hem! ſerva. omitte mulierem.
Sa. O facinus indignum! *Aeſ.* Geminabit, niſi caves. *Sa.* Hei miſero mihi!
Aeſ. Non innueram: verum in iſtam partem potius peccato tamen.
I nunc jam. *Sa.* Quid hoc rei eſt! regnumne, Aeſchine, hic tu poſſides?
Aeſ. Si poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutibus.
Sa. Quid tibi rei mecum 'ſt? *Aeſ.* Nihil. *Sa.* Quid? noſtin' qui ſim? *Aeſ.* Non deſidero.
Sa. Tetigin' tui quidquam? *Aeſ.* Si attigiſſes, ferres infortunium.
Sa. Quî tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?

Reſponde. *Aeſ.* Ante aedes non feciſſe, erit melius, hic convicium:
Nam ſi moleſtus pergis eſſe, jam intro abripiere, atque ibi
Uſque ad necem operiere loris. *Sa.* Loris? liber! *Aeſ.* Sic erit.
Sa. O hominem impurum! hiccine libertatem ajunt aequam eſſe omnibus?
Aeſ. Si ſatis jam debacchatus es, leno, audi, ſi vis, nunc jam.
Sa. Egon' debacchatus ſum autem, an tu in me? *Aeſ.* Mitte iſta, atque ad rem redi.
Sa. Quam rem? quo redeam? *Aeſ.* Jamne me vis dicere id, quod ad te attinet?
Sa. Cupio: aequi modo aliquid. *Aeſ.* Vah! leno inique me non volt loqui.
Sa. Leno ſum, fateor; pernicies communis adoleſcentium;
Perjurus, peſtis: tamen tibi a me nulla orta eſt injuria.
Aeſ. Nam hercle etiam hoc reſtat. *Sa.* Illuc, quaeſo, redi, quo coepiſti, Aeſchine.
Aeſ. Minis viginti tu illam emiſti; quae res tibi vortat male!
Argenti tantum dabitur. *Sa.* Quid? ſi ego tibi illam nolo vendere,
Coges me? *Aeſ.* Minime. *Sa.* Namque id metui. *Aeſ.* Neque vendundam cenſeo,
Quae libera'ſt: nam ego liberali illam aſſero cauſa manu.
Nunc vide, utrum vis: argentum accipere, an cauſam meditari tuam?
Delibera hoc, dum ego redeo, leno. *Sa.* Pro ſupreme Jupiter!
Minime miror, qui inſanire occipiunt ex injuria.
Domo me eripuit: verberavit: me invito abduxit meam:
Ob male facta haec tantidem emtam poſtulat ſibi tradier.
Homini miſero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verum enim quando bene promeruit, fiat: ſuum jus poſtulat.

Age, jam cupio ; ſi modo argentum reddat. ſed ego hoc hariolor ;
Ubi me dixero dare tanti, teſtes faciet ilico,
Vendidiſſe me. de argento, ſomnium : mox ; cras redi.
Id quoque poſſum ferre, ſi modo reddat : quamquam injurium 'ſt.
Verum cogito id, quod res eſt : quando eum quaeſtum occeperis,
Accipiunda, & muſſitanda injuria adoleſcentium 'ſt.
Sed nemo dabit : fruſtra egomet mecum has rationes puto.

ACTUS II. SCENA II.

SYRUS. SANNIO.

Sy. TACE ! egomet conveniam jam ipſum : cupide accipiat, faxo ; atque etiam
Bene dicat ſecum eſſe actum. Quid iſtuc, Sannio, eſt, quod te audio,
Neſcio quid concertaſſe cum hero ? Sa. Nunquam vidi iniquius
Concertationem comparatam, quam haec hodie inter nos fuit :
Ego vapulando, ille verberando, uſque ambo defeſſi ſumus.
Sy. Tua culpa. Sa. Quid agerem ? Sy. Adoleſcenti morem geſtum oportuit.
Sa. Qui potui melius, qui hodie uſque os praebui ? Sy. Age, ſcis quid loquar ?
Pecuniam in loco negligere, maximum interdum 'ſt lucrum. Sa. Hui !
Sy. Metuiſti ; ſi nunc de tuo jure conceſſiſſes paululum, atque
Adoleſcenti eſſes morigeratus, hominum homo ſtultiſſime,
Ne non tibi iſtuc foeneraret ? Sa. Ego ſpem pretio non emo.
Sy. Nunquam rem facies. abi, neſcis ineſcare homines, Sannio.
Sa. Credo iſtuc melius eſſe : verum ego nunquam adeo aſtutus fui,

Quin

Quin quidquid poſſem, mallem auferre potius in praeſentia.
Sy. Age; novi tuum animum: quaſi jam uſquam tibi ſint viginti minae,
Dum huic obſequare. praeterea autem te ajunt proficiſci Cyprum. Sa. Hem!
Sy. Coëmiſſe, hinc quae illuc veheres, multa. navem conductam, hoc ſcio.
Animus tibi pendet? ubi illinc, ſpero, redieris, tamen hoc ages.
Sa. Nuſquam pedem. perii hercle! hac illi ſpe hoc inceperunt! Sy. Timet.
Injeci ſcrupulum homini. Sa. O ſcelera! illud vide,
Ut in ipſo articulo oppreſſit! emtae mulieres
Complures: & item hinc alia, quae porto Cyprum.
Niſi eo ad mercatum venio, damnum maxumum 'ſt.
Nunc ſi hoc omitto; actum agam. ubi illinc rediero,
Nihil eſt; refrixerit res. nunc demum venis?
Cur paſſus? ubi eras? ut ſit ſatius perdere,
Quam aut hic nunc manere tam diu, aut tum perſequi.
Sy. Jamne enumeraſti id, quod ad te rediturum putes?
Sa. Hoccine illo dignum 'ſt? hoccine incipere Aeſchinum?
Per oppreſſionem ut hanc mihi eripere poſtulet?
Sy. Labaſcit. unum hoc habeo: vide, ſi ſatis placet:
Potius, quam venias in periculum, Sannio,
Servesne, an perdas totum, dividuum face:
Minas decem corradet alicunde. Sa. Hei mihi!
Etiam de ſorte nunc venio in dubium miſer?
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber eſt totum caput:
Etiam inſuper defrudet? nuſquam abeo. Sy. Ut lubet.
Numquid vis, quin abeam? Sa. Immo hercle hoc quaeſo, Syre;
Ut ut haec ſunt facta, potius, quam lites ſequar,
Meum mihi reddatur; ſaltem quanti emta 'ſt, Syre.
Scio te non uſum antehac amicitia mea:

Memorem me dices eſſe, & gratum. *Sy.* Sedulo
Faciam. ſed Cteſiphonem video. laetus eſt
De amica. *Sa.* Quid, quod te oro? *Sy.* Pauliſper mane.

ACTUS II. SCENA III.

CTESIPHO. SYRUS.

Ct. ABs quivis homine, cum eſt opus, beneficium accipere gaudeas.
Verum enim vero id demum juvat, ſi, quem aequum'ſt bene facere, is facit.
O frater! frater! quid ego nunc te laudem? ſatis certo ſcio;
Numquam ita magnifice quidquam dicam, id virtus quin ſuperet tua.
Itaque unam hanc rem me habere praeter alios praecipuam arbitror,
Fratrem homini nemini eſſe primarum artium magis principem.
Sy. O Cteſipho! *Ct.* O Syre! Aeſchinus ubi eſt? *Sy.* Ellum! te exſpectat domi. *Ct.* Hem!
Sy. Quid eſt? *Ct.* Quid ſit! illius opera, Syre, nunc vivo. feſtivom caput!
Qui omnia ſibi poſtputavit eſſe prae meo commodo;
Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in ſe tranſtulit.
Nihil pote ſupra. ſed quiſnam? foris crepuit. *Sy.* Mane, mane! ipſe exit foras.

ACTUS II. SCENA IV.

AESCHINUS. SANNIO. CTESIPHO. SYRUS.

Aeſ. UBi ille eſt ſacrilegus? *Sa.* Men' quaerit? num quidnam effert? occidi!
Nihil video. *Aeſ.* Ehem! opportune: te ipſum quaero. quid fit, Cteſipho?
In tuto'ſt omnis res: omitte vero triſtitiam tuam.
Ct. Ego illam hercle vero omitto, qui quidem te habeam fratrem. o mi Aeſchine!
O mi germane! ah, vereor coram in os te laudare amplius,

Ne id aſſentandi magis, quam quo habeam gratum, facere exiſtumes.
Aeſ. Age, inepte: quaſi nunc norimus nos inter nos, Cteſipho.
Hoc mihi dolet,nos pene ſero ſciſſe;& pene in eum locum
Rediſſe, ut ſi omnes cuperent, nihil tibi poſſent auxiliarier.
Ct. Pudebat. *Aeſ.* Ah! ſtultitia 'ſt iſtaec, non pudor, tam ob parvolam
Rem pene ex patria? turpe dictu. Deos quaeſo, ut iſtaec prohibeant.
Ct. Peccavi. *Aeſ.* Quid ait tandem nobis Sannio? *Sy.* Jam mitis eſt.
Aeſ. Ego ad forum ibo, ut hunc abſolvam: tu intro ad illam, Cteſipho.
S*a*. Syre, inſta. S*y*. Eamus: namque hic properat in Cyprum. S*a*. Ne tam quidem.
Quamvis etiam maneo otioſus hic. S*y*.Reddetur: ne time.
S*a*. At ut omne reddat. S*y*. Omne reddet: tace modo, ac ſequere hac. S*a*. Sequor.
Ct. Heus! heus! Syre. S*y*. Hem! quid eſt? *Ct*. Obſecro hercle, hominem iſtum impuriſſimum
Quamprimum abſolvitote: ne, ſi magis irritatus fiet,
Aliqua ad patrem hoc permanet; atque ego tum perpetuo perierim.
S*y*. Non fiet: bono animo es: tu cum illa te intus oblecta interim:
Et lectulos jube ſterni nobis, & parari caetera.
Ego jam, tranſacta re, convortam me domum cum obſonio.
Ct. Ita quaeſo: quando hoc bene ſucceſſit, hilarem hunc ſumamus diem.

ACTUS III. SCENA I.

Sostrata. Canthara.

So. OBSECRO, mea nutrix, quid nunc fiet? *Ca.* Quid fiet, rogas?

Recte,

Recte, aedepol, ſpero. *So*. Modo dolores, mea tu, occipiunt primulum.
Ca. Jam nunc times, quaſi numquam adfueris, numquam tute pepereris?
So. Miſeram me! neminem habeo: ſolae ſumus. Geta autem hic non adeſt:
Nec quem ad obſtetricem mittam; nec qui arceſſat Aeſchinum.
Ca. Pol is quidem jam hic aderit: nam numquam unum intermittit diem,
Quin ſemper veniat. *So*. Solus mearum miſeriarum eſt remedium.
Ca. E re nata melius fieri haud potuit, quam factum'ſt, hera:
Quando vitium oblatum eſt; quod ad illum attinet potiſſimum;
Talem, tali genere, atque animo, natum ex tanta familia.
So. Ita pol eſt, ut dicis: ſalvos nobis, Deos quaeſo, ut ſiet.

ACTUS III. SCENA II.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

Ge. Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,
Atque huic malo ſalutem quaerant, auxilii nihil adferant,
Quod mihique, heraeque, filiaeque herili eſt. vae miſero mihi!
Tot res repente circumvallant, unde emergi non poteſt:
Vis, egeſtas, injuſtitia, ſolitudo, infamia,
Hoccine ſeclum! o ſcelera! o genera ſacrilega! o hominem impurum!
So. Me miſeram! quidnam eſt, quod ſic video timidum, & properantem Getam?
Ge. Quem neque fides, neque jusjurandum, neque illum miſericordia
Repreſſit, neque reflexit: neque quod partus inſtabat prope;
Cui miſerae indigne per vim vitium obtulerat. *So*. Non intelligo

Satis,

Satis, quae loquatur. *Ca.* Propius, obſecro, accedamus, Soſtrata. *Ge.* Ah!
Me miſerum! vix ſum compos animi: ita ardeo iracundia.
Nihil eſt quod malim, quam illam totam familiam mihi dari obviam,
Ut ego iram hanc in eos evomam omnem; dum aegritudo haec eſt recens.
Satis mihi id habeam ſupplici, dum illos ulciſcar modo.
Seni animam primum extinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelus.
Tum autem Syrum impulſorem, vah, quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium arriperem, & capite primum in terram ſtatuerem,
Ut cerebro diſpergat viam.
Adoleſcenti ipſi eriperem oculos: poſt haec praecipitem darem.
Caeteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & proſternerem.
Sed ceſſo heram hoc malo impertiri propere? *So.* Revocemus. Geta!
Ge. Hem! quiſquis es; ſine me. *So.* Ego ſum Soſtrata.
Ge. Ubi ea eſt? te ipſam quaerito:
Te exſpecto: oppido opportune te obtuliſti mihi obviam,
Hera. *So.* Quid eſt? quid trepidas? *Ge.* Hei mihi! *So.* Quid feſtinas, mi Geta?
Animam recipe. *Ge.* Prorſus! *So.* Quid iſtuc prorſus ergo'ſt. *Ge.* Perimus!
Actum'ſt! *So.* Eloquere ergo, obſecro te, quid ſit. *Ge.* Jam! *So.* Quid jam, Geta?
Ge. Aeſchinus! *So.* Quid is ergo? *Ge.* Alienus eſt ab noſtra familia. *So.* Hem!
Perii! quare? *Ge.* Amare occepit aliam. *So.* Vae miſerae mihi!
Ge. Neque id occulte fert: ab Lenone ipſus eripuit palam.
So. Satin' hoc certum 'ſt? *Ge.* Certum: hiſce oculis egomet vidi, Soſtrata. *So.* Ah! Me

Me miſeram! quid credas jam? aut cui credas? noſtrumne Aeſchinum?
Noſtrarum vitam omnium? in quo noſtrae ſpes, omneſque opes ſitae
Erant: qui ſine hac jurabat ſe unum numquam victurum diem!
Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat patris;
Ita obſecraturum, ut liceret ſibi hanc uxorem ducere.
Ge. Hera, lacrumas mitte: ac potius, quod ad hanc rem opus eſt, porro conſule.
Patiamurne, an narremus cuipiam? *Ca.* Au! mi homo, ſanuſne es?
An hoc proferendum tibi videtur uſquam eſſe? *Ge.* Mihi quidem non placet.
Jam primum, illum alieno animo a nobis eſſe, res ipſa indicat.
Nunc ſi hoc palam proferimus, ille inficias ibit, ſat ſcio.
Tua fama, & gnatae vita, in dubium veniet. tum ſi maxime
Fateatur, quum amet aliam, non eſt utile hanc illi dari.
Quapropter quoquo pacto tacito eſt opus. *So.* Ah! minime gentium:
Non faciam. *Ge.* Quid agis? *So.* Proferam. *Ge.* Hem! mea Soſtrata, vide, quam rem agas.
So. Pejore res loco non poteſt eſſe, quam in quo nunc ſita eſt.
Primum indotata eſt: tum praeterea, quae ſecunda ei dos erat,
Periit: pro virgine dari nuptum non poteſt. hoc reliquum eſt,
Sin inficias ibit, teſtis mecum eſt annulus, quem amiſerat,
Poſtremo, quando ego conſcia mihi ſum, a me culpam eſſe hanc procul:
Neque pretium, neque rem ullam interceſſiſſe, illa aut me indignam, Geta,
Experiar. *Ge.* Quid iſtuc? accedo, ut melius dicas. *So.* Tu, quantum potes,

Abi, atque Hegioni cognato hujus, rem omnem narrato ordine:
Nam is noſtro Simulo fuit ſummus; & nos coluit maxume.
Ge. Nam hercle alius nemo reſpicit nos. *So.* Propera tu, mea Canthara,
Curre: obſtetricem arceſſe: ut, cum opus ſit, ne in mora nobis ſiet.

ACTUS III. Scena III.

Demea. Syrus.

De. Disperii! Cteſiphonem audivi filium
Una affuiſſe in raptione cum Aeſchino.
Id miſero reſtat mihi mali, ſi illum poteſt,
Qui alicui rei eſt, etiam eum ad nequitiam abducere.
Ubi ego illum quaeram? credo abductum in ganeum
Aliquo: perſuaſit ille impurus, ſat ſcio.
Sed eccum Syrum ire video! hinc ſcibo jam, ubi ſiet:
Atque hercle hic de grege illo eſt: ſi me ſenſerit
Eum quaeritare, numquam dicet carnufex.
Non oſtendam me id velle. *Sy.* Omnem rem modo ſeni,
Quo pacto haberet, enarramus ordine:
Nihil vidi quidquam laetius. *De.* Prô Juppiter!
Hominis ſtultitiam. *Sy.* Collaudavit filium:
Mihi, qui id dediſſem conſilium, egit gratias.
De. Diſrumpor. *Sy.* Argentum adnumeravit ilico:
Dedit praeterea in ſumtum, dimidium minae:
Id diſtributum ſane eſt ex ſententia. *De.* Hem!
Huic mandes, ſi quid recte curatum velis.
Sy. Hem! Demea, haud aſpexeram te: quid agitur?
De. Quid agatur! voſtram nequeo mirari ſatis
Rationem. *Sy.* Eſt hercle inepta, ne dicam dolo,
Atque abſurda. piſces ceteros purga, Dromo:
Congrum iſtum maximum in aqua ſinito ludere
Pauliſper: ubi ego venero, exoſſabitur:
Prius nolo. *De.* Haeccine flagitia! *Sy.* Mihi quidem non placent.
Et clamo ſaepe: Salſamenta haec, Stephanio,

Fac marcerentur pulchre! *De.* Di voſtram fidem!
Utrum ſtudione id ſibi habet, an laudi putat
Fore, ſi perdiderit gnatum? vae miſero mihi!
Videre videor jam diem illum, quum hinc egens
Profugiet aliquo militatum. *Sy.* O Demea!
Iſtuc eſt ſapere, non, quod ante pedes modo 'ſt
Videre, ſed etiam illa, quae futura ſunt,
Proſpicere. *De.* Quid? iſtaec jam penes vos pſaltria'ſt?
Sy. Ellam intus. *De.* Eho, an domi eſt habiturus? *Sy.*
    Credo, ut eſt
Dementia. *De.* Haeccine fieri! *Sy.* Inepta lenitas
Patris, & facilitas prava. *De.* Fratris me quidem
Pudet, pigetque. *Sy.* Nimium inter vos, Demea, ac
Non, quia ades praeſens, dico hoc, pernimium intereſt.
Tu, quantus quantus, nihil niſi ſapientia es:
Ille, ſomnium. ſineres vero tu illum tuum
Facere haec? *De.* Sinerem illum! an non ſex totis
    menſibus
Prius olfeciſſem, quam ille quidquam coeperit?
Sy. Vigilantiam tuam tu mihi narras? *De.* Sic fiet
Modo, ut nunc eſt, quaeſo. *Sy.* Ut quiſque ſuum volt
    eſſe, ita 'ſt.
De. Quid eum? vidiſtin' hodie? *Sy.* Tuumne filium?
Abigam hunc rus. jamdudum aliquid ruri agere arbitror.
De. Satin' ſcis ibi eſſe? *Sy.* Oh! qui egomet produxi.
    De. Optume 'ſt.
Metui, ne haereret hic. *Sy.* Atque iratum admodum.
De. Quid autem? *Sy.* Adortus jurgio fratrem apud forum,
De pſaltria iſtac. *De.* Ain' vero? *Sy.* Vah! nihil reticuit.
Nam, ut numerabatur forte argentum, intervenit
Homo de improviſo: coepit clamare, o Aeſchine!
Haeccine flagitia facere te! haec te admittere
Indigna genere noſtro! *De.* Oh! lacrumo gaudio.
Sy. Non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam.
De. Salvos ſit, ſpero: eſt ſimilis majorum ſuûm. *Sy.* Hui!
De. Syre, praeceptorum plenus iſtorum ille. *Sy.* Phy!

Domi

Domi habuit unde diſceret. *De.* Fit ſedulo.
Nihil praetermitto: conſuefacio: denique,
Inſpicere, tanquam in ſpeculum, in vitas omnium
Jubeo: atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.
Hoc facito. *Sy.* Recte ſane. *De.* Hoc fugito. *Sy.* Callide.
De. Hoc laudi eſt. *Sy.* Iſtaec res eſt. *De.* Hoc vitio datur.
Sy. Probiſſime. *De.* Porro autem. *Sy.* Non hercle otium'ſt
Nunc mihi auſcultandi. piſces ex ſententia
Nactus ſum: hi mihi ne corrumpantur, cautio 'ſt:
Nam id nobis tam flagitium 'ſt, quam illa, Demea,
Non facere vobis, quae modo dixti: &, quod queo,
Conſervis ad eundem iſtunc praecipio modum:
Hoc ſalſum 'ſt, hoc aduſtum 'ſt, hoc lautum 'ſt parum,
Illud recte: iterum ſic memento. ſedulo
Moneo, quae poſſum, pro mea ſapientia.
Poſtremo, tanquam in ſpeculum, in patinas, Demea,
Inſpicere jubeo, & moneo, quid facto uſus ſiet.
Inepta haec eſſe, nos quae facimus, ſentio:
Verum quid facias? ut homo 'ſt, ita morem geras.
Numquid vis? *De.* Mentem vobis meliorem dari.
Sy. Tu rus hinc abis? *De.* Recta. *Sy.* Nam quid tu hic agas,
Ubi, ſi quid bene praecipias, nemo obtemperet?
De. Ego vero hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo unum: ille ad me attinet.
Quando ita volt frater, de iſtoc ipſe viderit.
Sed quis illic eſt, procul quem video? eſtne hic Hegio
Tribulis noſter? ſi ſatis cerno, is hercle 'ſt: vah!
Homo amicus nobis jam inde a puero. Dii boni!
Nae illiuſmodi jam nobis magna civium
Penuria 'ſt. homo antiqua virtute, ac fide:
Haud cito mali quid ortum ex hoc ſit publice.
Quam gaudeo, ubi etiam hujus generis reliquias
Reſtare video! vah! vivere etiam nunc libet.
Opperiar hominem hic, ut ſalutem, & conloquar.

ACTUS III. SCENA IV.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

He. PRo Dî immortales! facinus indignum, Geta.
Quid narras! *Ge.* Sic eſt factum. *He.* Ex illan' familia
Tam illiberale facinus eſt ortum? o Aeſchine,
Pol haud paternum iſtuc dediſti. *De.* Videlicet
De pſaltria hac audivit: id illi nunc dolet
Alieno: pater is nihili pendit. hei mihi!
Utinam hic prope adeſſet alicubi, atque audiret haec!
He. Niſi facient, quae illos aequom 'ſt, haud ſic auferent.
Ge. In te ſpes omnis, Hegio, nobis ſita eſt.
Te ſolum habemus: tu es patronus, tu parens:
Ille tibi moriens nos commendavit, ſenex.
Si deſeris tu, perimus. *He.* Cave dixeris.
Neque faciam, neque me ſatis pie poſſe arbitror.
De. Adibo. Salvere Hegionem plurimum
Jubeo. *He.* Te quaerebam ipſum. ſalve, Demea.
De. Quid autem? *He.* Major filius tuus Aeſchinus,
Quem fratri adoptandum dediſti, neque boni,
Neque liberalis functus officium eſt viri.
De. Quid iſtuc? *He.* Noſtrum amicum noras Simulum,
Atque aequalem? *De.* Quidni? *He.* Filiam ejus virginem
Vitiavit. *De.* Hem! *He.* Mane; nondum audiſti, Demea,
Quod eſt graviſſimum. *De.* An quid eſt etiam amplius?
He. Vero amplius: nam hoc quidem ferundum aliquo modo 'ſt:
Perſuaſit nox, amor, vinum, adoleſcentia:
Humanum 'ſt. ubi ſcit factum, ad matrem virginis
Venit ipſus ultro, lacrumans, orans, obſecrans,
Fidem dans, jurans ſe illam ducturum domum.
Ignotum 'ſt: tacitum 'ſt: creditum 'ſt. virgo ex eo
Compreſſu gravida facta eſt: menſis hic decimus eſt.
Ille bonus vir nobis pſaltriam, ſi Dîs placet,
Paravit, quicum vivat: illam deſerat.
De. Pro certon' tu iſtaec dicis? *He.* Mater virginis

In

In medio 'ſt: ipſa virgo: res ipſa: hic Geta
Praeterea, ut captus eſt ſervorum, non malus,
Neque iners, alit illas: ſolus omnem familiam
Suſtentat. hunc abduce, vinci, quaere rem.
Ge. Immo hercle extorque, niſi ita factum 'ſt, Demea.
Poſtremo non negabit: coram ipſum cedo.
De. Pudet: nec quid agam, neque quid huic reſpondeam,
Scio. *Pa.* Miſeram me! differor doloribus.
Juno Lucina, fer opem! ſerva me, obſecro! *He.* Hem!
Numnam illa, quaeſo, parturit? *Ge.* Certe, Hegio.
He. Hem!
Illaec fidem nunc voſtram implorat, Demea:
Quod vos jus cogit, id voluntate impetret.
Haec primum ut fiant, Deos quaeſo, ut vobis decet.
Sin aliter animus voſter eſt, ego, Demea,
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Mihi cognatus erat: una a pueris parvolis
Sumus educati: una ſemper militiae, & domi
Fuimus: paupertatem una pertulimus gravem.
Quapropter enitar, faciam, experiar: denique
Animam relinquam potius, quam illas deſeram.
Quid mihi reſpondes? *De.* Fratrem conveniam, Hegio:
Is, quod mihi de hac re dederit conſilium, id ſequar.
He. Sed, Demea, hoc tu facito: cum animo cogites,
Quam vos facillime agitis: quam eſtis maxume
Potentes, dites, fortunati, nobiles:
Tam maxume vos aequo animo aequa noſcere
Oportet, ſi vos voltis perhiberi probos.
De. Redito: fient, quae fieri aequum 'ſt, omnia.
He. Decet te facere. Geta, duc me intro ad Soſtratam.
De. Non me indicente haec fiunt: utinam hoc ſit modo
Defunctum! verum nimia illaec licentia
Profecto evadet in aliquod magnum malum.
Ibo, ac requiram fratrem, ut in eum haec evomam.

ACTUS

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO.

BONO animo fac ſis, Soſtrata ; & iſtam, quod potes,
Fac conſolere. ego Micionem, ſi apud forum 'ſt,
Conveniam : atque, ut res geſta eſt, narrabo ordine.
Si eſt, facturus ut ſit officium ſuum,
Faciat : ſin aliter de hac re eſt ejus ſententia,
Reſpondeat mihi : ut, quid agam, quam primum ſciam.

ACTUS IV. SCENA I.

CTESIPHO. SYRUS.

Ct. AIN', patrem hinc abiſſe rus ? *Sy.* Jam dudum. *Ct.* Dic ſodes. *Sy.* Apud
Villam eſt. nunc cum maxume operis aliquid facere credo. *Ct.* Utinam quidem,
Quod cum ſalute ejus fiat, ita ſe defatigarit, velim,
Ut triduo hoc perpetuo prorſum e lecto nequeat ſurgere.
Sy. Ita fiat ! & iſtoc, ſi quid potis eſt, rectius. *Ct.* Ita. nam hunc diem
Miſere nimis cupio, ut coepi, perpetuum in laetitia degere.
Et illud rus nulla alia cauſa tam male odi, niſi quia prope 'ſt.
Quod ſi abeſſet longius,
Prius nox oppreſſiſſet illic, quam huc revorti poſſet iterum.
Nunc ubi me illic non videbit, jam huc recurret, ſat ſcio.
Rogitabit me, ubi fuerim : quem ego hodie toto non vidi die.
Quid dicam ? *Sy.* Nihilne in mentem ? *Ct.* Numquam quidquam. *Sy.* Tanto nequior.
Cliens, amicus, hoſpes, nemo 'ſt vobis ? *Ct.* Sunt : quid poſtea ?
Sy. Hiſce opera ut data ſit. *Ct.* Quae non data ſit ? non poteſt fieri. *Sy.* Poteſt.
Ct. Interdiu : ſed ſi hic pernocto, cauſae quid dicam, Syre?
Sy. Vah ! quam vellem etiam noctu amicis operam mos eſſet dari.

Quin tu otioſus es: ego illius ſenſum pulchre calleo.
Quum fervit maxume, tam placidum, quam ovem reddo. *Ct.* Quo modo?
Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum Deum:
Virtutes narro. *Ct.* Meas? *Sy.* Tuas. homini illico lacrumae cadunt,
Quaſi puero, gaudio. hem tibi autem. *Ct.* Quidnam eſt? *Sy.* Lupus in Fabula.
Ct. Pater eſt? *Sy.* Ipſus eſt. *Ct.* Syre, quid agimus? *Sy.* Fuge modo intro: ego videro.
Ct. Si quid rogabit, nuſquam tu me: audiſtin'? *Sy.* Potin' ut deſinas?

ACTUS IV. Scena II.

Demea. Ctesipho. Syrus.

De. Nae, ego homo ſum infelix! primum fratrem nuſquam invenio gentium:
Praeterea autem, dum illum quaero, a villa mercenarium
Vidi: is filium negat eſſe ruri. nec quid agam, ſcio.
Ct. Syre. *Sy.* Quid ais? *Ct.* Men' quaerit? *Sy.* Verum. *Ct.* Perii! *Sy.* Quin tu animo bono es.
De. Quid hoc, malum! infelicitatis? neque ſatis diſcernere:
Niſi me credo huic eſſe natum rei, ferundis miſeriis.
Primus ſentio mala noſtra: primus reſciſco omnia:
Primus porro obnuncio: aegre ſolus, ſi quid fit, fero.
Sy. Rideo hunc: primum ait ſe ſcire: is ſolus neſcit omnia.
De. Nunc redeo: ſi forte frater redierit, viſo. *Ct.* Syre,
Obſecro, vide, ne ille huc prorſus ſe irruat. *Sy.* Etiam taces?
Ego cavebo. *Ct.* Nunquam hercle hodie ego iſtuc committam tibi:
Nam me jam in cellam aliquam cum illa concludam: id tutiſſimum 'ſt.
Sy. Age, tamen ego hunc amovebo. *De.* Sed eccum ſceleratum Syrum.
Sy. Non, hercle, hic quidem durare quiſquam, ſi ſic fit, poteſt.
Scire equidem volo, quot mihi ſint domini. quae haec eſt miſeria?

De.

De. Quid ille gannit? quid volt? quid ais, bone vir? eſt frater domi?
Sy. Quid, malum! bone vir, mihi narras? equidem perii! *De*. Quid tibi eſt?
Sy. Rogitas? Cteſipho me pugnis miſerum, & iſtam pſaltriam;
Uſque occidit. *De*. Hem! quid narras? *Sy*. Hem! vide, ut diſcidit labrum.
De. Quamobrem? *Sy*. Me impulſore hanc emtam eſſe ait. *De*. Non tu eum rus hinc modo
Produxe ajebas? *Sy*. Factum: verum venit poſt inſaniens:
Nihil pepercit. non puduiſſe verberare hominem ſenem;
Quem ego modo puerum tantillum in manibus geſtavi meis?
De. Laudo, Cteſipho: patriſſas: abi, virum te judico.
Sy. Laudas? nae, ille continebit poſthac, ſi ſapiet, manus.
De. Fortiter. *Sy*. Perquam! quia miſeram mulierem, & me ſervolum,
Qui referire non audebam, vicit: hui! perfortiter.
De. Non potuit melius. idem, quod ego, ſentit, te eſſe huic rei caput.
Sed eſtne frater intus? *Sy*. Non eſt. *De*. Ubi illum quaeram, cogito.
Sy. Scio, ubi ſit: verum hodie numquam monſtrabo. *De*. Hem! quid ais? *Sy*. Ita.
De. Diminuetur tibi quidem jam cerebrum. *Sy*. At nomen neſcio
Illius hominis; ſed locum novi, ubi ſit. *De*. Dic ergo locum.
Sy. Noſtin' porticum, apud macellum, hanc deorſum? *De*. Quidni noverim?
Sy. Praeterito hac recta platea ſurſum. ubi eo veneris,
Clivos deorſum vorſus eſt: hac te praecipitato. poſtea
Eſt ad hanc manum ſacellum, ibi angiportum propter eſt.
De. Quonam? *Sy*. Illic ubi etiam caprificus magna eſt. noſtin'? *De*. Novi. *Sy*. Hac pergito.

De.

De. Id quidem angiportum non eſt pervium. *Sy.* Verum hercle. vah!
Cenſen' hominem me eſſe? erravi. in porticum rurſum redi:
Sane hac multo propius ibis, & minor eſt erratio.
Scin' Cratini, hujus ditis, aedes? *De.* Scio. *Sy.* Ubi eas praeterieris,
Ad ſiniſtram hac recta platea: ubi ad Dianae veneris,
Ito ad dextram: priusquam ad portam venias, apud ipſum lacum
Eſt piſtrilla, & exadvorſum fabrica. ibi eſt. *De.* Quid ibi facit?
Sy. Lectulos in ſole ilignis pedibus faciundos dedit.
De. Ubi potetis vos? *Sy.* Bene ſane. *De.* Sed ceſſo ad eum pergere.
Sy. I ſane. ego te exercebo hodie, ut dignus es, ſilicernium.
Aeſchinus odioſe ceſſat: prandium corrumpitur.
Cteſipho autem in amore eſt totus. ego jam proſpiciam mihi:
Nam jam adibo, atque unumquodque, quod quidem erit belliſſimum,
Carpam: & cyathos ſorbillans paullatim hunc producam diem.

ACTUS IV. SCENA III.

Micio. Hegio.

Mi. EGo in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere, Hegio:
Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortum 'ſt, corrigo.
Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum numero, qui ita putant,
Sibi fieri injuriam, ultro ſi, quam fecere ipſi, expoſtulant,
Et ultro accuſant. id quia non eſt a me factum, agis gratias?
He. Ah! minime: numquam te aliter, atque es, in animum induxi meum.

Sed quaeſo, ut una mecum ad matrem virginis eas, Micio
Atque iſtaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri:
Suſpicionem hanc propter fratrem ejus eſſe, & illam pſaltriam.
Mi. Si ita aequum cenſes, aut ſi ita opus eſt facto, eamus. *He.* Bene facis:
Nam & illi animum jam relevabis, quae dolore ac miſeria
Tabeſcit: & tuo officio fueris functus. ſed ſi aliter putas,
Egomet narrabo, quae mihi dixti. *Mi.* Immo ego ibo. *He.* Bene facis.
Omnes, quibus res ſunt minus ſecundae, magis ſunt, neſcio quomodo,
Suſpicioſi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.
Quapropter te ipſum purgare ipſis coram, placabilius eſt.
Mi. Et recte, & verum dicis. *He.* Sequere me ergo hac intro. *Mi.* Maxume.

ACTUS IV. SCENA IV.

AESCHINUS.

DISCRUCIOR animi. hoccine de improviſo mali mihi objici
Tantum? ut neque quid me faciam, neque quid agam, certum ſiet!
Membra metu debilia ſunt: animus timore obſtipuit.
Pectore conſiſtere nihil conſilii quit. vah! quomodo
Me ex hac expediam turba? tanta nunc ſuſpicio de me incidit:
Neque ea immerito: Soſtrata credit, mihi me pſaltriam hanc
Emiſſe: id anus fecit indicium mihi.
Nam ut hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa: ubi eam vidi, illico
Accedo, rogito, Pamphila quid agat? jam partus adſiet?
Eone obſtetricem arceſſat? illa exclamat: abi, abi jam, Aeſchine!

Satis diu dediſti verba: ſat adhuc tua nos fruſtrata'ſt fides.
Hem! quid iſtuc obſecro, inquam, eſt? valeas: habeas illam, quae placet.
Senſi illico id illas ſuſpicari: ſed me reprehendi tamen,
Ne quid de fratre garrulae illi dicerem, ac fieret palam.
Nunc quid faciam? dicam fratris eſſe, hanc? quod minime 'ſt opus
Uſquam efferri. age, mitto: fieri potis eſt, ut ne qua exeat.
Ipſum id metuo, ut credant: tot concurrunt veriſimilia.
Egomet rapui: ipſe egomet ſolvi argentum; ad me abducta 'ſt domum.
Haec adeo mea culpa fateor fieri. non me hanc rem patri,
Ut ut erat geſta, indicaſſe? exoraſſem, ut eam ducerem.
Ceſſatum uſque adhuc eſt: nunc porro, Aeſchine, expergiſcere!
Nunc hoc primum eſt: ad illas ibo, ut purgem me: accedam ad fores.
Perii! horreſco ſemper, ubi pultare haſce occipio miſer.
Heus! heus! Aeſchinus ego ſum; aperite aliquis actutum oſtium.
Prodit neſcio quis: concedam huc.

ACTUS IV. Scena V.

Micio. Aeschinus.

Mi. Ita, uti dixi, Soſtrata,
Facite: ego Aeſchinum conveniam; ut, quomodo acta haec ſint, ſciat.
Sed quis oſtium hoc pultavit? *Aeſ.* Pater hercle eſt. perii! *Mi.* Aeſchine.
Aeſ. Quid huic hic negoti 'ſt? *Mi.* Tune has pepuliſti fores?
Tacet. cur non ludo hunc aliquantiſper? melius eſt:
Quandoquidem hoc numquam mihi ipſe voluit credere.
Nihil mihi reſpondes? *Aeſ.* Non equidem iſtas, quod ſciam.
Mi. Ita? nam mirabar, quid hic negotii eſſet tibi.
Erubuit: ſalva res eſt. *Aeſ.* Dic ſodes, pater,

Tibi vero quid iſtic eſt rei ? *Mi*. Nihil mihi quidem :
Amicus quidam me a foro abduxit modo
Huc advocatum ſibi. *Aeſ*. Quid ? *Mi*. Ego dicam tibi :
Habitant hic quaedam mulieres pauperculae :
Opinor, has non noſſe te, & certo ſcio.
Neque enim diu huc commigrarunt. *Aeſ*. Quid tum
poſtea ?
Mi. Virgo eſt cum matre. *Aeſ*. Perge. *Mi*. Haec vir-
go orba eſt patre :
Hic meus amicus illi genere eſt proxumus ;
Huic leges cogunt nubere hanc. *Aeſ*. Perii ! *Mi*. Quid eſt ?
Aeſ. Nihil : recte : perge. *Mi*. Is venit, ut ſecum avehat ;
Nam habitat Mileti. *Aeſ*. Hem ! virginem ut ſecum avehat !
Mi. Sic eſt. *Aeſ*. Miletum uſque ? obſecro ! *Mi*. Ita.
Aeſ. Animo male 'ſt.
Quid ipſae ? quid ajunt ? *Mi*. Quid illas cenſes ? nihil enim.
Commenta mater eſt, eſſe ex alio viro,
Neſcio quo, puerum natum : neque eum nominat ;
Priorem eſſe illum ; non oportere huic dari.
Aeſ. Eho ! nonne haec juſta tibi videntur poſtea ?
Mi. Non. *Aeſ*. Obſecro ! non ? an illam hinc abducet, pater ?
Mi. Quid illam ni abducat ? *Aeſ*. Factum a vobis duriter,
Immiſericorditerque : atque etiam, ſi eſt, pater,
Dicendum magis aperte, illiberaliter.
Mi. Quamobrem ? *Aeſ*. Rogas me ? quid illi tandem
creditis
Fore animi miſero, qui cum illa conſuevit prius,
Qui infelix haud ſcio an illam miſere nunc amat,
Quum hanc ſibi videbit praeſens praeſenti eripi,
Abduci ab oculis ? facinus indignum ! pater.
Mi. Qua ratione iſtuc ? quis deſpondit ? quis dedit ?
Cui ? quando nupſit ? auctor his rebus quis eſt ?
Cur duxit alienam ? *Aeſ*. An ſedere oportuit
Domi virginem tam grandem, dum cognatus huc
Illinc veniret, expectantem ? haec, mi pater,
Te dicere aequom fuit, & id defendere.

Mi. Ridiculum: advorſumne illum cauſam dicerem,
Cui veneram advocatus? ſed, quid iſta, Aeſchine,
Noſtra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid eſt?
Quid lacrumas? *Aeſ.* Pater, obſecro, auſculta. *Mi.* Aeſchine, audivi omnia,
Et ſcio: nam te amo: quo magis, quae agis, curae ſunt mihi.
Aeſ. Ita velim me promerentem ames, dum vivas, mi pater,
Ut me hoc delictum admiſiſſe in me, id mihi vehementer dolet,
Et me tui pudet. *Mi.* Credo hercle; nam ingenium novi tuum
Liberale: ſed vereor, ne indiligens nimium ſies.
In qua civitate tandem te arbitrare vivere?
Virginem vitiaſti, quam te jus non fuerat tangere.
Jam id peccatum primum magnum: magnum, at humanum tamen:
Fecere alii ſaepe, item boni. at poſtquam id evenit, cedo,
Numquid circumſpexti? aut numquid tute proſpexti tibi,
Quid fieret? qua fieret? ſi te ipſum mihi puduit dicere,
Qua reſciſcerem? haec dum dubitas, menſes abierunt decem.
Prodidiſti & te, & illam miſeram, & gnatum, quod quidem in te fuit.
Quid? credebas, dormienti haec tibi confecturos Deos?
Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum?
Nolim caeterarum rerum te ſocordem eodem modo.
Bono animo es: duces uxorem hanc. *Aeſ.* Hem! *Mi.* Bono animo es, inquam. *Aeſ.* Pater.
Obſecro! non ludis tu nunc me? *Mi.* Ego te! quamobrem? *Aeſ.* Neſcio;
Niſi quia tam miſere hoc eſſe cupio verum, eo vereor magis.
Mi. Abi domum, ac Deos comprecare, ut uxorem arceſſas abi!

Aeſ.

Aeſ. Quid? jam uxorem? *Mi.* Jam. *Aeſ.* Jam? *Mi.* Jam; quantum potes. *Aeſ.* Dî me, pater,
Omnes oderint! ni magis te, quam oculos nunc amo meos.
Mi. Quid! quam illam? *Aeſ.* Aeque. *Mi.* Perbenigne. *Aeſ.* Quid! ille ubi eſt Mileſius?
Mi. Abiit: periit: navem adſcendit. ſed cur ceſſas? *Aeſ.* Abi, pater:
Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos, certo ſcio,
Quo vir melior multo es, quam ego, obtemperaturos magis.
Mi. Ego eo intro, ut, quae opus ſunt, parentur: tu fac, ut dixi, ſi ſapis.
Aeſ. Quid hoc eſt negoti! hoc eſt patrem eſſe? aut hoc eſt filium eſſe?
Si frater, aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?
Hic non amandus? hiccine non geſtandus in ſinu eſt? hem!
Itaque adeo magnam mihi injecit ſua commoditate curam,
Ne forte imprudens faciam, quod nolit. ſciens cavebo.
Sed ceſſo ire intro, ne morae meis nuptiis egomet ſiem?

ACTUS IV. SCENA VI.

DEMEA.

DEfeſſus ſum ambulando. ut, Syre, te cum tua
Monſtratione magnus perdat Jupiter!
Perreptavi uſque omne oppidum: ad portam, ad lacum:
Quo non? neque illic fabrica ulla erat, neque fratrem homo
Vidiſſe ſe ajebat quiſquam. nunc vero domi
Certum obſidere eſt uſque, donec redierit.

ACTUS IV. SCENA VII.

MICIO. DEMEA.

Mi. IBo, illis dicam, nullam eſſe in nobis moram.
De. Sed eccum ipſum! te jamdudum quaero, Micio.
Mi. Quidnam? *De.* Fero alia flagitia ad te, ingentia,
Boni illius adoleſcentis. *Mi.* Ecce autem! *De.* Nova; Capitalia.

Capitalia. *Mi.* Ohe! jam. *De.* Neſcis, qui vir ſit. *Mi.* Scio.
De. Ah ſtulte! tu de Pſaltria me ſomnias
Agere: hoc peccatum in virginem eſt civem. *Mi.* Scio.
De. Eho! ſcis? & patere? *Mi.* Quidni patiar? *De.* Dic mihi,
Non clamas? non inſanis? *Mi.* Non. malim quidem.
De. Puer natus eſt. *Mi.* Dî bene vortant! *De.* Virgo
nihil habet.
Mi. Audivi. *De.* Et ducenda indotata 'ſt? *Mi.* Scilicet.
De. Quid nunc futurum eſt? *Mi.* Id enim, quod res ipſa fert:
Illinc huc transferetur virgo. *De.* O Juppiter!
Iſtoccine pacto oportet? *Mi.* Quid faciam amplius?
De. Quid facias? ſi non ipſa re iſtuc tibi dolet:
Simulare certe eſt hominis. *Mi.* Quin jam virginem
Deſpondi: res compoſita 'ſt: fiunt nuptiae:
Demſi metum omnem. haec magis ſunt hominis.
De. Caeterum,
Placet tibi factum, Micio? *Mi.* Non, ſi queam
Mutare: nunc, quum non queo, aequo animo fero.
Ita vita 'ſt hominum, quaſi, quum ludas teſſeris:
Si illud, quod maxime opus eſt jactu, non cadit;
Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
De. Corrector! nempe tua arte viginti minae
Pro Pſaltria periere: quae, quantum poteſt,
Aliquo abjicienda eſt: ſi non pretio, at gratiis.
Mi. Neque eſt, neque illam ſane ſtudeo vendere.
De. Quid igitur facies? *Mi.* Domi erit. *De.* Prô Divum
fidem!
Meretrix & materfamilias una in domo?
Mi. Cur non? *De.* Sanum te credis eſſe? *Mi.* Equidem arbitror.
De. Ita me Dî ament, ut video ego tuam ineptiam,
Facturum credo, ut habeas quicum cantites.
Mi. Cur non? *De.* Et nova nupta eadem haec diſcet?
Mi. Scilicet.
De. Tu inter eas reſtim ductans ſaltabis. *Mi.* Probe.
De. Probe? *Mi.* Et tu nobiſcum una, ſi opus ſit.
De. Hei mihi! Non

Non te haec pudent? *Mi.* Jam vero omitte, Demea,
Tuam iſtanc iracundiam: atque, ita uti decet,
Hilarum ac lubentem fac te in gnati nuptiis.
Ego hos conveniam: poſt huc redeo. *De.* O Juppiter!
Hanccine vitam! hoſcine mores! hanc dementiam!
Uxor ſine dote veniet: intus Pſaltria eſt:
Domus ſumtuoſa: adoleſcens luxu perditus:
Senex delirans. ipſa, ſi cupiat, Salus,
Servare prorſus non poteſt hanc familiam.

ACTUS V. SCENA I.

SYRUS. DEMEA.

Sy. AEDEPOL, Syriſce, te curaſti molliter,
Lauteque munus adminiſtraſti tuum.
Abi! ſed poſtquam intus ſum omnium rerum ſatur,
Prodeambulare huc libitum eſt. *De.* Illud ſis vide
Exemplum diſciplinae! *Sy.* Ecce autem hic adeſt
Senex noſter. quid fit? quid tu es triſtis? *De.* Oh! ſcelus.
Sy. Ohe! jam. tu verba fundis hic ſapientia?
De. Tun'? ſi meus eſſes. *Sy.* Dis quidem eſſes, Demea,
Ac tuam rem conſtabiliſſes. *De.* Exemplum omnibus
Curarem ut eſſes. *Sy.* Quamobrem? quid feci? *De.* Rogas?
In ipſa turba, atque in peccato maxumo,
Quod vix ſedatum ſatis eſt, potaſti, ſcelus!
Quaſi re bene geſta. *Sy.* Sane nollem huc exitum.

ACTUS V. SCENA II.

DROMO. SYRUS. DEMEA.

Dr. HEus! Syre; rogat te Cteſipho, ut redeas. *Sy.* Abi.
De. Quid Cteſiphonem hic narrat? *Sy.* Nihil. *De.* Eho! carnufex;
Eſt Cteſipho intus? *Sy.* Non eſt. *De.* Cur hic nominat?
Sy. Eſt alius quidam, paraſitaſter parvolus:
Noſtin'? *De.* Jam ſcibo. *Sy.* Quid agis? quo abis? *De.* Mitte.
Sy. Noli inquam. *De.* Non manum abſtines, maſtigia?
An tibi jam mavis cerebrum diſpergi hic? *Sy.* Abit.
Aedepol comiſſatorem haud ſane commodum,
Praeſertim Cteſiphoni. quid ego nunc agam?

Niſi

Niſi dum hae ſileſcunt turbae, interea in angulum
Aliquo abeam, atque edormiſcam hoc villi. ſic agam.

ACTUS V. SCENA III.

MICIO. DEMEA.

Mi. PARATA a nobis ſunt, ut dixi, Soſtrata,
Ubi vis. quiſnam a me pepulit tam graviter fores ?
De. Hei mihi ! quid faciam ? quid agam ? quid clamem, aut quaeram ?
O coelum ! o terra ! o maria Neptuni ! *Mi.* Hem tibi !
Reſcivit omnem rem, id nunc clamat ſcilicet :
Paratae lites : ſuccurrendum 'ſt. *De.* Eccum adeſt
Communis corruptela noſtrûm liberûm.
Mi. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
De. Repreſſi, redii : mitto maledicta omnia :
Rem ipſam putemus. dictum hoc inter nos fuit ;
Ex te adeo eſt ortum, ne tu curares meum,
Neve ego tuum ? reſponde. *Mi.* Factum 'ſt, non nego.
De. Cur nunc apud te potat ? cur recipis meum ?
Cur emis amicam, Micio ? nam qui minus
Mihi idem jus aequom 'ſt eſſe, quod mecum 'ſt tibi ?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
Mi. Non aequom dicis ; non. nam vetus verbum hoc quidem eſt :
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.
De. Facete ! nunc demum iſtaec nata oratio eſt.
Mi. Auſculta paucis, niſi moleſtum eſt, Demea.
Principio, ſi id te mordet, ſumtum filii
Quem faciunt, quaeſo facito haec tecum cogites :
Tu illos duos olim pro re tollebas tua,
Quod ſatis putabas tua bona ambobus fore,
Et me tum uxorem credidiſti, ſcilicet,
Ducturum : eandem illam rationem antiquam obtine :
Conſerva, quaere, parce : fac quam plurimum
Illis relinquas : gloriam tu iſtam obtine.
Mea, quae praeter ſpem evenere, utantur ſine.

De ſumma nihil decedet: quod hinc acceſſerit;
Id de lucro putato eſſe omne. haec ſi voles
In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, & tibi, & illis demſeris moleſtiam.
De. Mitto rem: conſuetudinem ipſorum. *Mi*. Mane:
Scio: iſtuc ibam. multa in homine, Demea,
Signa inſunt, ex quibus conjectura facile fit;
Duo quum idem faciunt, ſaepe, ut poſſis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod diſſimilis res ſit, ſed quod is, qui facit.
Quae ego illis ineſſe video, ut confidam fore,
Ita ut volumus. video ſapere, intelligere, in loco
Vereri, inter ſe amare: ſcire eſt liberum
Ingenium, atque animum. quovis illos tu die
Reducas. at enim metuas, ne ab re ſint tamen
Omiſſiores paullo. ô noſter Demea,
Ad omnia alia aetate ſapimus rectius:
Solum unum hoc vitium ſenectus adfert hominibus,
Attentiores ſumus ad rem omnes, quam ſat eſt:
Quod illos ſat aetas acuet. *De*. Ne nimium modo
Bonae tuae iſtae nos rationes, Micio,
Et tuus iſte animus aequus ſubvortant. *Mi*. Tace:
Non fiet. mitte jam iſtaec: da te hodie mihi:
Exporge frontem. *De*. Scilicet, ita tempus fert:
Faciundum eſt. caeterum rus cras cum filio
Cum primo lucu ibo hinc. *Mi*. Immo de nocte cenſeo:
Hodie modo hilarum fac te. *De*. Et iſtam pſaltriam
Una illuc mecum hinc abſtraham. *Mi*. Pugnaveris.
Eo pacto prorſum illic alligaris filium.
Modo facito, ut illam ſerves. *De*. Ego iſtuc videro:
Atque ibi, favillae plena, fumi, ac pollinis,
Coquendo ſit ſaxo, & molendo: praeter haec
Meridie ipſo faciam, ut ſtipulam colligat:
Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo 'ſt.
Mi. Placet.
Nunc mihi videre ſapere. atque equidem filium

Tum etiam, ſi nolit, cogas, ut cum illa una cubet.
De. Derides? fortunatus, qui iſtoc animo ſies.
Ego ſentio. *Mi.* Ah! pergiſne? *De.* Jam jam deſino.
Mi. I ergo intro, & cui rei opus eſt, ei hilarem hunc ſumamus diem.

ACTUS V. SCENA IV.

DEMEA.

NUMQUAM ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, aetas, uſus, ſemper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat, ut illa, quae te ſcire credas, neſcias:
Et quae tibi putaris prima, in experiundo repudies:
Quod nunc mihi evenit. nam ego vitam duram, quam vixi uſque adhuc,
Prope jam excurſo ſpatio mitto: id quamobrem? re ipſa repperi,
Facilitate nihil eſſe homini melius, neque clementia.
Id eſſe verum, ex me, atque ex fratre, cuivis facile 'ſt noſcere.
Ille ſuam ſemper egit vitam in otio, in conviviis:
Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus.
Sibi vixit: ſibi ſumtum fecit: omnes bene dicunt, amant.
Ego ille agreſtis, ſaevus, triſtis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi uxorem: quam ibi miſeriam vidi! nati filii:
Alia cura. porro autem, illis dum ſtudeo ut quam plurimum
Facerem, contrivi in quaerendo vitam, atque aetatem meam.
Nunc exacta aetate, hoc fructi pro labore ab his fero,
Odium. ille alter ſine labore patria potitur commoda:
Illum amant, me fugitant: illi credunt conſilia omnia:
Illum diligunt: apud illum ſunt ambo: ego deſertus ſum.
Illum ut vivat, optant: meam autem mortem expectant. ſcilicet
Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit ſuos,
Paullo ſumtu. miſeriam omnem ego capio: hic potitur gaudia.

Age age, nunc experiamur contra haec, quid ego poſſiem
Blande dicere, aut benigne facere, quando eo provocat.
Ego quoque a meis me amari, & magni pendi poſtulo.
Si id fit dando, atque obſequendo, non poſteriores feram.
Deerit? id mea minime refert, qui ſum natu maximus.

ACTUS V. SCENA V.

SYRUS. DEMEA.

Sy. HEus! Demea, rogat frater, ne abeas longius.
De. Quis homo? o Syre noſter, ſalve! quid fit? quid agitur?
Sy. Recte. *De.* Optime 'ſt. jam nunc haec tria primum addidi
Praeter naturam: o noſter! quid fit? quid agitur?
Servom haud illiberalem praebes te; & tibi
Lubens bene faxim. *Sy.* Gratiam habeo. *De.* Atqui, Syre,
Hoc verum 'ſt, & ipſa re experiere propediem.

ACTUS V. SCENA VI.

GETA. DEMEA.

Ge. HEra, ego hinc ad hos proviſam, quam mox virginem
Arceſſant. ſed eccum Demeam! ſalvos ſies.
De. O! qui vocare? *Ge.* Geta. *De.* Geta, hominem maxumi
Pretii te eſſe, hodie animo judicavi meo.
Nam is mihi profecto eſt ſervos ſpectatus ſatis,
Cui dominus curae'ſt: ita uti tibi ſenſi, Geta,
Et tibi, ob eam rem, ſi quid uſus venerit,
Lubens bene faxim. meditor eſſe affabilis;
Et bene procedit. *Ge.* Bonus es, quum haec exiſtimas.
De. Paullatim plebem primulum facio meam.

ACTUS V. SCENA VII.

AESCHINUS. DEMEA. SYRUS. GETA.

Aeſ. OCcipiunt me quidem, dum nimis ſanctas nuptias
Student facere: in apparando conſumunt diem.
De. Quid agitur, Aeſchine? *Aeſ.* Ehem! pater mi, tu hic eras?

De.

De. Tuus hercle vero & animo & natura pater;
Qui te amat plus quam hoſce oculos. ſed cur non domum
Uxorem arceſſis? *Aeſ.* Cupio: verum hoc mihi morae'ſt,
Tibicina: & Hymenaeum qui cantent. *De*. Eho!
Vin'tu huic ſeni auſcultare? *Aeſ.* Quid? *De*. Miſſa haec face;
Hymenaeum, turbas, lampadas, tibicinas:
Atque hanc in horto maceriam jube dirui,
Quantum poteſt: hac transfer: unam fac domum:
Traduce & matrem, & familiam omnem ad nos.
Aeſ. Placet;
Pater lepidiſſime. *De*. Euge! jam lepidus vocor.
Fratri aedes fient perviae: turbam domum
Adducet; ſumtum admittet; multa. quid mea?
Ego lepidus ineo gratiam. jube nunc jam
Dinumeret illi Babylo viginti minas.
Syre, ceſſas ire, ac facere? *Sy*. Quid ago? *De*. Dirue.
Tu, illas, abi, & traduce. *Ge*. Di tibi, Demea,
Bene faciant, quum te video noſtrae familiae
Tam ex animo factum velle. *De*. Dignos arbitror.
Quid ais tu? *Aeſ.* Sic opinor. *De*. Multo rectiu'ſt,
Quam illam puerperam nunc duci huc per viam
Aegrotam. *Aeſ.* Nihil enim vidi melius, mi pater.
De. Sic ſoleo. ſed eccum, Micio egreditur foras.

ACTUS V. SCENA VIII.

MICIO. DEMEA. AESCHINUS.

Mi. JUBET frater? ubi is eſt? tune jubes hoc, Demea?
De. Ego vero jubeo, & in hac re, & aliis omnibus,
Quam maxume unam facere nos hanc familiam;
Colere, adjuvare, adjungere. *Aeſ.* Ita quaeſo, pater.
Mi. Haud aliter cenſeo. *De*. Immo hercle ita nobis decet.
Primum hujus uxoris eſt mater. *Mi*. Quid poſtea?
De. Proba & modeſta. *Mi*. Ajunt. *De*. Natu grandior.
Mi. Scio. *De*. Parere jam diu haec per annos non poteſt:
Nec, qui eam reſpiciat, quiſquam eſt: ſola eſt.
Mi. Quam hic rem agit?
De. Hanc te aequom'ſt ducere: & te operam, ut fiat, dare.

Mi

Mi. Me ducere autem! *De.* Te. *Mi.* Me? *De.* Te, inquam. *Mi.* Ineptis. *De.* Si tu ſis homo,
Hic faciat. *Aeſ.* Mi pater. *Mi.* Quid? tu autem huic, aſine, auſcultas? *De.* Nihil agis:
Fieri aliter non poteſt. *Mi.* Deliras. *Aeſ.* Sine te exorem, mi pater.
Mi. Inſanis? aufer. *De.* Age, da veniam filio. *Mi.* Satin' ſanus es? ego
Novus maritus anno demum quinto & ſexageſimo
Fiam! atque anum decrepitam ducam! idne eſtis auctores mihi?
Aeſ. Fac: promiſi ego illis. *Mi.* Promîſti autem? de te largitor, puer.
De. Age. quid, ſi quid te majus oret? *Mi.* Quaſi non hoc ſit maxumum.
De. Da veniam. *Aeſ.* Ne gravare. *De.* Fac, promitte. *Mi.* Non omittis?
Aeſ. Non, niſi te exorem. *Mi.* Vis eſt haec quidem. *De.* Age; prolixe, Micio.
Mi. Etſi hoc mihi pravum, ineptum, abſurdum, atque alienum a vita mea
Videtur: ſi vos tantopere iſtuc voltis, fiat. *Aeſ.* Bene facis:
Merito te amo. *De.* Verum, quid ego dicam? hoc confit, quod volo.
Quid nunc, quod reſtat? Hegio his eſt cognatus proxumus,
Affinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.
Mi. Quid facere? *De.* Agelli eſt hic ſub urbe paullum, quod locitas foras:
Huic demus, qui fruatur. *Mi.* Paullum id autem? *De.* Si multum fiet, tamen
Faciundum eſt: pro patre huic eſt: bonus eſt: noſter eſt: recte datur.
Poſtremo non meum illud verbum facio, quod tu, Micio,
Bene & ſapienter dixti dudum: Vitium commune omnium eſt,
Quod nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus: hanc maculam nos decet

Effu-

Effugere. dictum eſt vere, & re ipſa fieri oportet.
Mi. Quid iſtic? dabitur: quandoquidem hic volt. *Aeſ.* Mi pater.
De. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore & animo. *Mi.* Gaudeo.
De. Suo ſibi hunc gladio jugulo.

ACTUS V. SCENA IX.

SYRUS. DEMEA. MICIO. AESCHINUS.

Sy. FACTUM eſt, quod juſti, Demea. *De.* Frugi homo es. ego aedepol hodie mea quidem ſententia
Judico Syrum fieri eſſe aequom liberum. *Mi.* Iſtunc liberum?
Quodnam ob factum? *De.* Multa. *Sy.* O noſter Demea! aedepol vir bonus es.
Ego iſtos vobis uſque a pueris curavi ambos ſedulo:
Docui, monui, bene praecepi ſemper, quae potui, omnia.
De. Res apparet: & quidem haec porro; obſonare, cum fide
Scortum adducere, apparare de die convivium.
Non mediocris hominis haec ſunt officia. *Sy.* O lepidum caput!
De. Poſtremo, hodie in pſaltria hac emunda, hic adjutor fuit,
Hic curavit: prodeſſe aequom 'ſt: alii meliores erunt.
Denique hic volt fieri. *Mi.* Vin' tu hoc fieri? *Aeſ.* Cupio. *Mi.* Si quidem
Tu vis, Syre, eho! accede huc ad me: liber eſto. *Sy.* Bene facis:
Omnibus gratiam habeo: & ſeorſum tibi praeterea, Demea.
De. Gaudeo. *Aeſ.* Et ego. *Sy.* Credo. utinam hoc perpetuum fiat gaudium,
Phrygiam ut uxorem meam una mecum videam liberam.
De. Optumam quidem mulierem. *Sy.* Et quidem tuo nepoti, hujus filio
Hodie primam mammam dedit haec. *De.* Hercle vero ſerio,

Si

Si quidem primam dedit, haud dubium, quin emitti aequom ſiet.
Mi. Ob eam rem? *De.* Ob eam. poſtremo a me argentum, quanti eſt, ſumito.
Sy. Dî tibi, Demea, oro, omnes ſemper omnia optata offerant.
Mi. Syre, proceſſiſti hodie pulchre. *De.* Si quidem porro, Micio;
Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paululum prae manu
Dederis, unde utatur: reddet tibi cito. *Mi.* Iſtoc vilius.
Aeſ. Frugi homo eſt. *Sy.* Reddam hercle, da modo. *Aeſ.* Age, pater. *Mi.* Poſt conſulam.
De. Faciet. *Sy.* O vir optime! *Aeſ.* O mi pater feſtiviſſime!
Mi. Quid iſtuc? quae res tam repente mores mutavit tuos?
Quod prolubium? quae iſtaec ſubita eſt largitas? *De.* Dicam tibi:
Ut id oſtenderem, quod te iſti facilem, & feſtivom putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex aequo & bono:
Sed ex aſſentando, indulgendo, & largiundo, Micio.
Nunc adeo, ſi ob eam rem vobis vita mea inviſa eſt, Aeſchine,
Quia non juſta, injuſta prorſus omnia, omnino obſequor:
Miſſa facio: effundite, emite, facite, quod vobis lubet:
Sed ſi id voltis potius, quae vos propter adoleſcentiam
Minus videtis, magis impenſe cupitis, conſulitis parum,
Haec reprehendere, & corrigere me, & obſecundare in loco:
Ecce me, qui id faciam vobis. *Aeſ.* Tibi, pater, permittimus:
Plus ſcis, quid facto opus eſt. ſed de fratre quid fiet? *De.* Sino.
Habeat. in iſtac finem faciat. *Aeſ.* Iſtuc recte. Ω. Plaudite!

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS *ADELPHORUM.*

P. TERENTII

HECYRA.

ACTA LUDIS MEGALENSIB. SEX. JUL. CAESARE, CN. CORNELIO DOLABELLA AEDIL. CURULIB. NON EST PERACTA. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDI, TIBIIS PARIB. TOTA GRAECA APOLLODORU FACTA EST. ACTA PRIMO SINE PROLOGO. DATA SECUNDO, CN. OCTAVIO, T. MANLIO COSS. RELATA EST. L. AEMILIO PAULO LUDIS FUNEBRIBUS. NON EST PLACITA. TERTIO RELATA EST, Q. FULVIO, L. MARCIO AEDILIB. CURULIB. EGIT L. AMBIVIUS TURPIO. PLACUIT.

PERSONAE.

PROLOGUS.
BACCHIS. *meretrix, amica Pamphili.*
LACHES, *ſenex, pater Pamphili.*
MYRRHINA, *mater Philumenae.*
PAMPHILUS, *filius Lachetis & Soſtratae.*
PARMENO, *ſervus Soſtratae.*
PHIDIPPUS, *ſenex, pater Philumenae.*
PHILOTIS, *meretrix.*
SOSIA, *ſervus Pamphili.*
SOSTRATA, *mater Pamphili.*
SYRA, *anus, lena.*

PERSONAE MUTAE.

PHILUMENA, *puella, nupta Pamphilo.*
SCIRTUS, *ſervulus.*
NUTRIX.
ANCILLAE *Bacchidis.*

C. SULPITII APOLLINARIS

PERIOCHA

IN TERENTII HECYRAM.

UXOREM duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Cujuſque, per vim quem detraxit anulum,
Dederat amicae Bacchidi meretriculae.
Dein profectus in Imbrum eſt, nuptam haud attigit.
Hanc mater utero gravidam, ne id ſciat ſocrus,
Ut aegram ad ſe transfert. revertit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: uxorem tamen
Recipere non volt. pater incuſat Bacchidis
Amorem. dum ſe purgat Bacchis, anulum
Mater vitiatae forte agnoſcit Myrrhina.
Uxorem recipit Pamphilus cum filio.

M. ANT. MURETI ARGUMENTUM.

PAmphilus, Lachetis e Soſtrata uxore filius, Bacchidem meretricem deperibat. Is quum aliquando noctu ad eam temulentus iret, in Philumenam, Phidippi & Myrrhinae filium, incidit, eamque in via per vim compreſſit: atque ita effugit, ut neque ipſe eam, neque puella ipſum cognoſcere potuerit. In illa autem lucta etiam annulum ei detraxit, eumque Bacchidi dono dedit. Paullo poſt pater eum, tum ut a meretricio amore averteret, tum ut praeſidium ſuae ſenectuti pararet, ad uxorem ducendam perpulit. Contigit, ut ea ipſa uxor ei daretur, quam ipſe conſtupraverat: gaudente

dente admodum puellae matre, quae, quia ſola conſcia erat filiam e ſtupro gravidam eſſe, quamprimum eam collocare properabat, ut, ſi forte poſt aliquot menſes pareret, nuptiis, quemadmodum ſaepe fit, obtegeretur ſtuprum. Cecidit res longe aliter, ac putabatur. Etenim Pamphilus, qui invitiſſimus adjeciſſet animum ad rem uxoriam, quia avellere ſe derepente a Bacchidis amore non poſſet, ita dormit cum uxore, ut eam ne attigerit quidem. Bacchis, quod, ea viva, nunquam ſe uxorem ducturum, ſaepe ei promiſerat Pamphilus, nonnullam ſibi ab ea factam injuriam putans, multo ei minus, quam ſolebat, placida & obſequens eſſe coepit. Eo factum eſt, ut Pamphilus ei ſe paullatim ſubduxerit, quamque prius ſpernebat uxorem, ejus mirificum quendam amorem animo conceperit. Interea quiddam accidit, ut iter Pamphilo in Imbrum eſſet. Profecto eo, Philumena, quae intumeſcere ſibi uterum ſentiret, quum aliorum, tum ſocrus inprimis ſuae conſpectum refugiebat. Tandem quum in eo eſſet, ut celare vix poſſe amplius videretur, ſumta occaſione, per ſacrificandi ſpeciem, ad matrem ſe, unam omnium rerum conſciam, confert. Poſt dies compluſculos mittit Soſtrata, qui eam arceſſerent. Reſpondetur, aegrotam eſſe. It, ut eam ſaltem viſeret: non admittitur. Laches accuſare uxorem, & dicere, haec omnia illius culpa contingere. Illa contra excuſare ſe, & culpam deprecari: nullius ſe rei conſciam eſſe, cur ſua conſuetudo nurui odioſa eſſe debeat. Interea rediit Pamphilus, atque ita ſors tulit, ut quo die ipſe Athenas appulit, eo ipſo, Philumena partu levaretur. Quum igitur, videndi cupidus, (aegrotare enim acceperat, & ita amabat, ut qui vehementiſſime) ſubito ad eam ingreſſus eſſet, peperiſſe deprehendit. Ibi eum Myrrhina exeuntem proſecuta, lacrumans, obteſtari coepit, quando ea res nihil ipſi nocitura eſſet; ne reciperet quidem uxorem, ſi ita videretur: ſed tamen

ne famam illius proderet. Ita ſe facturum recipit. Quum igitur neque vellet uxorem recipere, neque rurſum veram adferret cauſam; ſuſpicati ſunt ſenes, eum Bacchidis adhuc amore impeditum, ea de cauſa ab uxore abhorrere. Arceſſitam itaque Bacchidem objurgat Phidippus. Ea, quum ſe illi purgaſſet, jubetur ad mulieres ingredi, & eis quoque illam ſuſpicionem adimere. Ingreditur, annulum habens in digito, quem olim Philumenae ereptum, ſibi dederat Pamphilus. Is annulus effecit, ut vitiatam eſſe ab ipſo Pamphilo Philumenam cognoſceretur. Laetus Pamphilus & uxorem & filium recipit.

PUBLII

PUBLII TERENTII Carthaginienſis

HECYRA.

PROLOGUS.

HECYRA eſt huic nomen Fabulae. haec cum data eſt
Nova, novum intervenit vitium, & calamitas,
Ut neque ſpectari, neque cognoſci potuerit.
Ita populus ſtudio ſtupidus in funambulo
Animum occuparat. nunc haec plane eſt pro nova:
Et is, qui ſcripſit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum poſſit vendere.
Alias cognoſtis ejus: quaeſo hanc nunc noſcite.

ALTER PROLOGUS.

ORator ad vos venio ornatu prologi:
Sinite exorator ut ſim: eodem ut jure uti ſenem
Liceat, quo jure ſum uſus adoleſcentior:
Novas qui exactas feci ut inveteraſcerent;
Ne cum Poëta ſcriptura evaneſceret.
In his, quas primum Caecilii didici novas,
Partim ſum earum exactus: partim vix ſteti.
Quia ſciebam dubiam fortunam eſſe ſcenicam:
Spe incerta, certum mihi laborem ſuſtuli.
Eaſdem agere coepi, ut ab eodem alias diſcerem
Novas, ſtudioſe; ne illum ab ſtudio abducerem.
Perfeci, ut ſpectarentur. ubi ſunt cognitae;
Placitae ſunt. ita Poëtam reſtitui in locum,
Prope jam remotum injuria adverſariûm
Ab ſtudio, atque ab labore, atque arte muſica.
Quod ſi ſcripturam ſpreviſſem in praeſentia,
Et in deterrendo voluiſſem operam ſumere,
Ut in otio eſſet potius, quam in negotio:
Deterrüiſſem facile, ne alias ſcriberet.
Nunc quid petam, mea cauſa, aequo animo attendite.

HECYRAM *ad vos refero, quam mihi per ſilentium*
Numquam agere licitum eſt ita eam oppreſſit calamitas:
Eam calamitatem voſtra intelligentia
Sedabit: ſi erit adjutrix noſtrae induſtriae.
Quum primum eam agere coepi, pugilum gloria,
Funambuli eodem acceſſit exſpectatio,
Comitum conventus, ſtrepitus, clamor mulierum
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
Vetere in nova coepi uti conſuetudine,
In experiundo ut eſſem. refero denuo.
Primo actu placeo: quum interea rumor venit,
Datum iri gladiatores: populus convolat:
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco:
Ego interea meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla eſt: otium, & ſilentium eſt:
Agendi tempus mihi datum eſt: vobis datur
Poteſtas condecorandi ludos ſcenicos.
Nolite ſinere per vos artem muſicam
Recidere ad paucos. facite, ut voſtra auctoritas
Meae auctoritati fautrix, adjutrixque ſit.
Si numquam avare pretium ſtatui arti meae;
Et eum eſſe quaeſtum, in animum induxi, maximum,
Quam maxime ſervire voſtris commodis:
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium ſuum, & ſe in voſtram commiſit fidem,
Ne eum circumventum inique iniqui irrideant.
Mea cauſa, cauſam hanc accipite, & date ſilentium,
Ut libeat ſcribere aliis, mihique ut diſcere
Novas expediat, poſthac pretio emtas meo.

ACTUS I. SCENA I.

PHILOTIS. SYRA.

Ph. PER pol quam paucos reperias meretricibus
Fideles evenire amatores, Syra.
Vel hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi!
Quam ſancte! ut quivis facile poſſet credere,

Num-

Numquam illa viva ductururm uxorem domum.
Hem! duxit. *Sy.* Ergo propterea te ſedulo
Et moneo, & hortor; ne cujuſquam miſereat:
Quin ſpolies, mutiles, laceres, quemquam nacta ſis.
Ph. Utin' eximiam neminem habeam? *Sy.* Neminem:
Nam nemo illorum quiſquam, ſcito, ad te venit,
Quin ita paret ſe, abs te ut blanditiis ſuis,
Quam minimo pretio ſuam voluptatem expleat.
Hiſcine tu, amabo, non contra inſidiabere?
Ph. Tamen pol eandem injurium eſt eſſe omnibus.
Sy. Injurium autem eſt ulciſci adverſarios?
Aut qua via te captent, eadem ipſos capi?
Eheu me miſeram! cur non aut iſtaec mihi
Aetas, & forma eſt, aut tibi haec ſententia?

ACTUS I. Scena II.

Parmeno. Philotis. Syra.

Pa. SEnex ſi quaeret me, modo iſſe dicito
Ad portum, percontatum adventum Pamphili.
Audin', quid dicam, Scirte? ſi quaeret me, uti
Tum dicas: ſi non quaeret, nullus dixeris;
Alias ut uti poſſim cauſa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? unde haec advenit?
Philotis, ſalve multum. *Ph.* O ſalve, Parmeno.
Sy. Salve mecaſtor, Parmeno. *Pa.* Et tu aedepol, Syra.
Dic mihi, Philotis, ubi te oblectaſti tam diu?
Ph. Minime equidem me oblectavi, quae cum milite
Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo:
Biennium ibi perpetuum miſera illum tuli.
Pa. Aedepol te deſiderium Athenarum arbitror,
Philotium, cepiſſe ſaepe: & te tuum
Conſilium contemſiſſe. *Ph.* Non dici poteſt,
Quam cupida eram huc redeundi, abeundi a milite,
Voſque hic videndi, antiqua ut conſuetudine
Agitarem libere inter vos convivium.
Nam illic haud licebat, niſi praefinito loqui,
Quae illi placerent. *Pa.* Haud opinor, commode

Finem

Finem ſtatuiſſe orationi militem.
Ph. Sed quid hoc negoti eſt, modo quae narravit mihi
Hic intus Bacchis? quod ego numquam credidi
Fore, ut hac ille viva poſſet animum inducere
Uxorem habere. *Pa.* Habere autem? *Ph.* Eho tu,
an non habet?
Pa. Habet: ſed firmae hae vereor ut ſint nuptiae.
Ph. Ita Dî Deaeque faxint, ſi in rem eſt Bacchidis.
Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi, Parmeno.
Pa. Non eſt opus prolato: hoc percontarier
Deſiſte. *Ph.* Nempe ea cauſa, ut ne id fiat palam.
Ita me Dî amabunt, haud propterea te rogo,
Ut hoc proferam: ſed ut tacita mecum gaudeam.
Pa. Numquam dices tam commode, ut tergum meum
Tuam in fidem committam. *Ph.* Ah! noli, Parmeno.
Quaſi tu non multo malis narrare hoc mihi,
Quam ego, quae percontor, ſcire. *Pa.* Vera haec praedicat:
Et illud mihi vitium 'ſt maximum. ſi mihi fidem
Das, te tacituram, dicam. *Ph.* Ad ingenium redis.
Fidem do: loquere. *Pa.* Auſculta. *Ph.* Iſtic ſum. *Pa.*
Hanc Bacchidem
Amabat, ut cum maxume, tum Pamphilus,
Quum pater, uxorem ut ducat, orare occipit:
Et haec, communia omnium quae ſunt patrum,
Seſe ſenem eſſe, dicere: illum autem unicum:
Praeſidium velle ſe ſenectuti ſuae.
Ille primo ſe negare. ſed poſtquam acrius
Pater inſtat, fecit animi ut incertus foret;
Pudorin', anne amori obſequeretur magis.
Tundendo, atque odio denique effecit ſenex:
Deſpondit ei gnatam hujus vicini proxumi.
Uſque illud viſum eſt Pamphilo neutiquam grave,
Donec jam in ipſis nuptiis. poſtquam videt
Paratas: nec moram ullam, quin ducat, dari:
Ibi demum ita aegre tulit, ut ipſam Bacchidem,
Si adeſſet, credo, ibi ejus commiſereſceret.

Ubicumque datum erat ſpatium ſolitudinis,
Ut colloqui mecum una poſſet: Parmeno,
Perii! quid ego egi? in quod me conjeci malum?
Non potero hoc ferre, Parmeno. perii miſer!
Ph. At te Dî, Deaeque perduint, cum iſtoc odio! Laches.
Pa. Ut ad pauca redeam, uxorem deducit domum.
Nocte illa prima virginem non attigit.
Quae conſecuta eſt nox, eam nihilo magis.
Ph. Quid ais! cum virgine una adoleſcens cubuerit
Plus potus, illa ſe abſtinere ut potuerit?
Non veriſimile dicis: nec verum arbitror.
Pa. Credo ita videri tibi; nam nemo ad te venit,
Niſi cupiens tui: ille invitus illam duxerat.
Ph. Quid deinde fit? *Pa.* Diebus ſane pauculis
Poſt, Pamphilus me ſolum ſeducit foras:
Narratque, ut virgo ab ſe integra etiam tum ſiet:
Seque ante, quam eam uxorem duxiſſet domum,
Speraſſe, eas tolerare poſſe nuptias:
Sed quam decrerim me non poſſe dutius
Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
Quin integram itidem reddam, ut accepi ab ſuis,
Neque honeſtum mihi, neque utile ipſi virgini eſt.
Ph. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili.
Pa. Hoc ego proferre, incommodum mihi eſſe arbitror:
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vitii,
Superbum eſt: ſed illam ſpero, ubi hoc cognoverit,
Non poſſe ſe mecum eſſe, abituram denique.
Ph. Quid interea? ibatne ad Bacchidem? *Pa.* Cotidie.
Sed, ut fit, poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt,
Maligna multo, & magis procax facta ilico eſt.
Ph. Non aedepol mirum. *Pa.* Atqui ea res multo
maxime
Disjunxit illum ab illa: poſtquam & ipſe ſe,
Et illam, & hanc, quae domi erat, cognovit ſatis,
Ad exemplum ambarum mores earum exiſtimans.
Haec, ita uti liberali eſſe ingenio decet,

Pudens, modeſta: incommoda, atque injurias
Viri omnes ferre, & tegere contumelias.
Hic, animus partim uxoris miſericordia
Devinctus, partim victus hujus injuriis,
Paullatim elapſu' eſt Bacchidi: atque huc tranſtulit
Amorem, poſtquam par ingenium nactus eſt.
Intereà in Imbro moritur cognatus ſenex
Horunc. ea ad hos redibat lege hereditas.
Eo amantem invitum Pamphilum extrudit pater.
Relinquit cum matre hic uxorem. nam ſenex
Rus abdidit ſe. huc raro in urbem commeat.
P*h*. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?
P*a*. Nunc audies. primo dies compluſculos
Bene conveniebat ſane inter eas. interim
Miris modis odiſſe coepit Soſtratam:
Neque lites ullae inter eas, poſtulatio
Numquam. P*h*. Quid igitur? P*a*. Si quando ad eam acceſſerat
Confabulatum, fugere e conſpectu ilico:
Videre nolle. denique, ubi non quit pati,
Simulat ſe a matre arceſſi ad rem divinam. abiit.
Ubi ibi eſt dies complures, arceſſi jubet.
Dixere cauſam tunc, neſcio quam. iterum jubet.
Nemo remiſit. poſtquam arceſſunt ſaepius,
Aegram eſſe ſimulant mulierem. noſtra ilico
It viſere ad eam. admiſit nemo. hoc ubi ſenex
Reſcivit, heri ea cauſa rure huc advenit:
Patrem continuo convenit Philumenae.
Quid egerint inter ſe, nondum etiam ſcio:
Niſi ſane curae eſt, quorſum eventurum hoc ſiet.
Habes omnem rem. pergam, quo coepi hoc iter.
P*h*. Et quidem ego: nam conſtitui cum quodam hoſpite,
Me eſſe illum conventuram. P*a*. Dî vortant bene,
Quod agas! P*h*. Vale. P*a*. Et tu bene vale, Philotium.

ACTUS

ACTUS II. SCENA I.

LACHES. SOSTRATA.

La. PRô Deûm atque hominum fidem! quod hoc genus eſt? quae haec eſt conjuratio?
Utin' omnes mulieres eadem aeque ſtudeant, nolintque omnia?
Neque declinatam quidquam ab aliarum ingenio ullam reperias?
Itaque adeo uno animo omnes ſocrus oderunt nurus.
Viris eſſe advorſas, aeque ſtudium eſt: ſimilis pertinacia eſt.
In eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad malitiam.
Ei ludo, ſi ullus eſt, magiſtram hanc eſſe ſatis certo ſcio.
So. Me miſeram! quae nunc, quamobrem accuſer, neſcio. *La.* Hem!
Tu neſcis? *So.* Non, ita me Dî bene ament! mi Laches;
Itaque una inter nos agere aetatem liceat. *La.* Dî mala prohibeant!
So. Meque abs te immerito eſſe accuſatam, poſtmodum reſciſces. *La.* Scio.
Te immerito? an quidquam pro iſtis factis dignum te dici poteſt?
Quae me, & te, & familiam dedecoras: filio luctum paras.
Tum autem, ex amicis inimici ut ſint nobis adfines, facis:
Qui illum decrerunt dignum, ſuos cui liberos committerent.
Tu ſola exórere, quae perturbes haec, tua impudentia.
So. Egone? *La.* Tu, inquam, mulier, quae me omnino lapidem, non hominem putas.
An, quia ruri crebro eſſe ſoleo, neſcire arbitramini
Quo quiſque pacto hic vitam veſtrorum exigat?
Multo melius hic quae fiunt, quam illic, ubi ſum aſſidue, ſcio.
Ideo, quia, ut vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.

Jampridem equidem audivi cepiſſe odium tui Philumenam;
Minimeque adeo mirum: &, ni id feciſſet, magis mirum foret.
Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odiſſet domum.
Quod ſi ſciſſem, illa hic maneret potius, tu hinc iſſes foras.
At vide, quam immerito aegritudo haec oritur mihi abs te, Soſtrata:
Rus habitatum abii, concedens vobis, & rei ſerviens;
Sumtus veſtros otiumque ut noſtra res poſſet pati,
Meo labori haud parcens, praeter aequom atque aetatem meam.
Non te pro his curaſſe rebus, ne quid aegre eſſet mihi?
So. Non mea opera, neque pol culpa evenit. *La*. Immo maxume.
Sola hic fuiſti: in te omnis haeret culpa ſola, Soſtrata.
Quae hic erant, curares: quum ego vos ſolvi curis caeteris.
Cum puella anum ſuſcepiſſe inimicitias, non pudet?
Illius dices culpa factum. *So*. Haud equidem dico, mi Laches.
La. Gaudeo, ita me Dî ament! gnati cauſa. nam de te quidem
Satis ſcio, peccando detrimenti nihil fieri poteſt.
So. Qui ſcis, an ea cauſa, mi vir, me odiſſe adſimulaverit,
Ut cum matre plus una eſſet? *La*. Quid ais? non ſigni hoc ſat eſt,
Quod heri nemo voluit viſentem ad eam te intro admittere?
So. Enim laſſam oppido tum eſſe ajebant: eo ad eam non admiſſa ſum.
La. Tuos eſſe ego illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror.
Et merito adeo: nam voſtrarum nulla eſt, quin gnatum velit

Ducere

Ducere uxorem: & quae vobis placita eſt conditio, datur.
Ubi duxere impulſu voſtro, voſtro impulſu eaſdem exigunt.

ACTUS II. SCENA II.

PHIDIPPUS. LACHES. SOSTRATA.

Ph. ETsi ſcio ego, Philumena, meum jus eſſe, ut te cogam,
Quae ego imperem, facere: ego tamen patrio animo victus, faciam,
Ut tibi concedam: neque tuae libidini advorſabor.
La. Atque eccum Phidippum optume video. ex hoc jam ſcibo, quid fiet.
Phidippe, etſi ego meis me omnibus ſcio eſſe adprime obſequentem,
Sed non adeo, ut mea facilitas corrumpat illorum animos:
Quod tu ſi idem faceres, magis in rem & noſtram, & voſtram id eſſet.
Nunc video in illarum poteſtate eſſe te. *Ph.* Heia vero!
La. Adii te heri de filia: ut veni, itidem incertum amiſti.
Haud ita decet, ſi perpetuam vis eſſe adfinitatem hanc,
Celare te iras. ſi quid eſt peccatum a nobis, profer:
Aut ea refellendo, aut purgando: vobis corrigemus,
Te judice ipſo. ſin ea eſt cauſa retinendi apud vos,
Quia aegra eſt: te mihi injuriam facere arbitror, Phidippe:
Si metuis, ſatis ut meae domi curetur diligenter.
At, ita me Dî ament! haud tibi hoc concedo, etſi illi pater es,
Ut tu illam ſalvam magis velis, quam ego. id adeo gnati cauſa,
Quem ego intellexi illam haud minus, quam ſe ipſum, magnificare.
Neque adeo clam me eſt, quam eſſe eum graviter laturum credam,
Hoc ſi reſcierit. eo domum, ſtudeo haec, prius quam ille, ut redeat,

Ph. Laches, & diligentiam voſtram, & benignitatem
Novi: & quae dicis, omnia eſſe, ut dicis, animum induco.
Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire ſtudeo,
Si facere poſſim ullo modo. *La.* Quae res te facere id prohibet?
Eho! num quidnam accuſat virum? *Ph.* Minime. nam poſtquam attendi
Magis, & vi coepi cogere, ut rediret, ſancte adjurat,
Non poſſe apud vos Pamphilo ſe abſente perdurare.
Aliud fortaſſe aliis vitii eſt: ego ſum animo leni natus.
Non poſſum advorſari meis. *La.* Hem! Soſtrata. *So.* Heu me miſeram!
La. Certumne eſt iſtuc? *Ph.* Nunc quidem, ut videtur. ſed numquid vis?
Nam eſt, quod me tranſire ad forum jam oporteat. *La.* Eo tecum una.

ACTUS II. SCENA III.

SOSTRATA.

AEDEPOL nae nos ſumus mulieres inique aeque omnes inviſae viris,
Propter paucas: quae omnes faciunt dignae ut videamur malo.
Nam, ita me Dî ament! quod me accuſat nunc vir, ſum extra noxiam.
Sed non facile eſt expurgatu: ita animum induxerunt, ſocrus
Omnes eſſe iniquas. haud pol me quidem. nam numquam ſecus
Habui illam, ac ſi ex me eſſet nata: nec, qui hoc mihi eveniat, ſcio.
Niſi pol filium multis modis jam expecto, ut redeat domum.

ACTUS III. SCENA I.

PAMPHILUS. PARMENO. MYRRHINA.

Pa. NEMINI ego plura acerba eſſe credo ex amore homini umquam oblata,

Quam

Quam mihi. heu me infelicem! hanccine ego vitam parſi perdere?
Haccine cauſa ego eram tantopere cupidus redeundi domum?
Cui quanto fuerat praeſtabilius, ubivis gentium agere aetatem,
Quam huc redire? atque haec ita eſſe, miſerum me reſciſcere?
Nam nos omnes, quibus eſt aliſcunde aliquis objectus labos,
Omne quod eſt interea tempus, prius quam id reſcitum eſt, lucro eſt.
Par. At ſic citius, qui te expedias his aerumnis, reperias.
Si non rediſſes, hae irae factae eſſent multo ampliores:
Sed nunc adventum tuum ambas, Pamphile, ſcio reverituras.
Rem cognoſces: iram expedies: rurſum in gratiam reſtitues:
Levia ſunt haec, quae tu pergravia eſſe in animum induxti tuum.
Pa. Quid conſolare me? an quiſquam uſquam gentium eſt aeque miſer?
Prius quam hanc uxorem duxi, habebam alibi animum amori deditum:
Jam in hac re, ut taceam, cuivis facile ſcitu eſt, quam fuerim miſer:
Tamen numquam auſus ſum recuſare eam, quam mihi obtrudit pater.
Vix me illinc abſtraxi, atque impeditum in ea expedivi animum meum:
Vixque huc contuleram; hem! nova res orta 'ſt, porro ab hac quae me abſtrahat.
Tum matrem ex ea re me, aut uxorem in culpa inventurum arbitror.
Quod ita quum eſſe invenero, quid reſtat, niſi porro ut fiam miſer?

Nam

Nam matris ferre injurias me, Parmeno, pietas jubet.
Tum uxori obnoxius ſum; ita olim ſuo me ingenio pertulit.
Tot meas injurias! quae numquam in ullo pateſecit loco.
Sed magnum neſcio quid neceſſe eſt eveniſſe, Parmeno,
Unde ira inter eas interceſſit, quae tam permanſit diu. 25
Par. Haud quidem hercle parvom, ſi vis vero veram rationem exſequi.
Non maxumas, quae maxumae ſunt interdum irae, injurias
Faciunt. nam ſaepe eſt, quibus in rebus alius ne iratus quidem eſt;
Quum de eadem cauſa eſt iracundus factus inimiciſſimus.
Pueri inter ſeſe quam pro levibus noxiis iras gerunt!
Quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt. 31
Itidem illae mulieres ſunt ferme, ut pueri, levi ſententia.
Fortaſſe unum aliquod verbum inter eas iram hanc conciverit.
P*a*. Abi, Parmeno, intro; ac me veniſſe, nuntia. P*ar*. Hem! quid hoc eſt? P*a*. Tace.
Trepidari ſentio, & curſari rurſum prorſum. P*ar*. Agedum, ad fores. 35
Accede propius. hem! ſenſiſtin'? P*a*. Noli fabularier.
Prô Juppiter! clamorem audio. P*ar*. Tute loqueris: me vetas.
My. Tace, obſecro, mea gnata. P*a*. Matris vox viſa 'ſt Philumenae.
Nullus ſum. P*ar*. Qui dum? P*a*. Perii! P*ar*. Quamobrem? P*a*. Neſcio quod magnum malum
Profecto, Parmeno, me celas. P*ar*. Uxorem Philumenam
Pavitare, neſcio quid, dixerunt: id ſi forte eſt, neſcio. 41
P*a*. Interii! cur mihi id non dixti? *Par*. Quia non poteram una omnia.
P*a*. Quid morbi eſt? P*ar*. Neſcio. P*a*. Quid? nemon' medicum adduxit? P*ar*. Neſcio. P*a*

Pa. Ceſſo hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quidquid eſt, certum ſciam ?
Quonam modo, Philumena mea, nunc te offendam affectam ?
Nam ſi periculum ullum in te ineſt, periiſſe me una haud dubium eſt.
Par. Non uſus facto eſt mihi nunc huic intro ſequi :
Nam inviſos omnes nos eſſe illis ſentio.
Heri nemo voluit Soſtratam intro admittere.
Si forte morbus amplior factus ſiet,
Quod ſane nolim, maxume heri cauſa mei :
Servom ilico introiſſe dicent Soſtratae :
Aliquid tuliſſe comminiſcentur mali,
Capiti atque aetati illorum ! morbus qui auctus ſiet.
Hera in crimen veniet, ego vero in magnum malum.

ACTUS III. SCENA II.

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILUS.

So. NEſcio quid jamdudum audio hic tumultuari miſera :
Male metuo, ne Philumenae magis morbus adgraveſcat :
Quod te, Aeſculapi, & te, Salus, ne quid ſit hujus, oro !
Nunc ad eam viſam. *Par.* Heus ! Soſtrata. *So.* Ehem ! *Par.* Iterum iſtinc excludêre.
So. Ehem ! Parmeno, tun' hic eras ? perii ! quid faciam miſera ?
Non viſam uxorem Pamphili, cum in proximo hic ſit aegra ?
Par. Non viſas ? ne mittas quidem viſendi cauſa quemquam.
Nam qui amat, cui odio ipſus eſt, bis facere ſtulte duco :
Laborem inanem ipſus capit, & illi moleſtiam adfert.
Tum autem filius introiit videre, ut venit, quid agat.
So. Quid ais ! an venit Pamphilus ? *Par.* Venit. *So.* Dis gratiam habeo.
Hem ! iſtoc verbo animus mihi rediit, & cura ex corde exceſſit.

Par. Jam ea de cauſa maxume nunc huc introire nolo.
Nam ſi remittent quidpiam Philumenae dolores,
Omnem rem narrabit, ſcio, continuo ſola ſoli,
Quae inter vos intervenit, unde ortum eſt initium irae.
Atque eccum video ipſum egredi. quam triſtis eſt! So. O mi gnate!
P*a*.Mea mater,ſalve! S*o*. Gaudeo veniſſe ſalvom. ſalvan'
Philumena eſt? P*a*. Meliuſcula eſt. S*o*. Utinam iſtuc ita Di faxint!
Quid tu igitur lacrumas? aut quid es tam triſtis? P*a*. Recte, mater.
S*o*.Quid fuit tumulti? dic mihi. an dolor repente invaſit?
P*a*. Ita factum 'ſt. S*o*. Quid morbi eſt? P*a*. Febris. S*o*. Cotidiana? P*a*. Ita ajunt.
I, ſodes, intro; conſequar jam te, mea mater. S*o*. Fiat.
P*a*. Tu pueris curre, Parmeno, obviam, atque his onera adjuta.
P*ar*. Quid! non ſciunt ipſi viam, domum qua redeant? *Pa*. Ceſſas?

ACTUS III. SCENA III.

PAMPHILUS.

NEQUEO mearum rerum initium ullum invenire idoneum,
Unde exordiar narrare, quae nec opinanti accidunt:
Partim quae perſpexi his oculis, partim quae accepi auribus:
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo me intro ut corripui timidus, alio ſuſpicans
Morbo me viſurum adfectam, ac ſenſi eſſe, uxorem: hei mihi!
Poſtquam me adſpexere ancillae adveniſſe, ilico omnes ſimul
Laetae exclamant, venit! id quod me repente adſpexerant.
Sed continuo voltum earum ſenſi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat adventum meum.
Una

Una illarum interea propere praecucurrit, nuntians,
Me veniſſe: ego ejus videndi cupidus, recta conſequor.
Poſtquam introii, extemplo ejus morbum cognovi miſer.
Nam neque, ut celari poſſet, tempus ſpatium ullum dabat:
Neque voce alia, ac res monebat, ipſa poterat conqueri.
Poſtquam adſpexi, ô facinus indignum! inquam: & corripui ilico
Me inde lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus.
Mater conſequitur. jam ut limen exirem, ad genua accidit,
Lacrumans miſera: miſeritum eſt. profecto hoc ſic eſt, ut puto.
Omnibus nobis ut res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumus.
Hanc habere orationem mecum a principio inſtitit;
O mi Pamphile! abs te quamobrem haec abierit, cauſſam vides.
Nam vitium eſt oblatum virgini olim, ab neſcio quo improbo.
Nunc huc confugit, te atque alios partum ut celaret ſuum.
Sed cum orata ejus reminiſcor, nequeo, quin lacrumem miſer.
Quaequae fors fortuna eſt, inquit, nobis quae te hodie obtulit,
Per eam te obſecramus ambae, ſi jus, ſi fas eſt, uti
Advorſa ejus per te tecta, tacitaque apud omnes ſient.
Si umquam erga te animo eſſe amico ſenſiſti eam, mi Pamphile:
Sine labore hanc gratiam, te, ut ſibi des pro illa, nunc rogat.
Caeterum de reducenda id facias, quod in rem ſit tuam.
Parturire eam, neque gravidam eſſe ex te, ſolus conſcius.
Nam ajunt tecum poſt duobus concubuiſſe eam menſibus.
Tum, poſtquam ad te venit, menſis agitur hic jam ſeptimus;

Quod te ſcire, ipſa indicat res. nunc ſi potis eſt, Pamphile,
Maxume volo, doque operam, ut clam eveniat partus patrem:
Atque adeo omnes. ſed ſi fieri id non poteſt, quin ſentiant,
Dicam abortum eſſe: ſcio, nemini aliter ſuſpectum fore,
Quin, quod veriſimile eſt, ex te recte eum natum putent.
Continuo exponetur. hic tibi nihil eſt quidquam incommodi:
Et illi miſerae, indigne factam injuriam contexeris.
Pollicitus ſum: & ſervare in eo certum 'ſt, quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam honeſtum eſſe arbitror:
Nec faciam: etſi amor me graviter, conſuetudoque ejus tenet.
Lacrumo, quae poſthac futura 'ſt vita, quum in mentem venit,
Solitudoque. O fortuna, ut numquam perpetuo es bona!
Sed jam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit.
Quem ego tum conſilio miſſum feci: idem nunc huic operam dabo.
Adeſt Parmeno cum pueris: hunc minime 'ſt opus
In hac re adeſſe. nam olim ſoli credidi,
Ea me abſtinuiſſe in principio, cum data eſt.
Vereor, ſi clamorem ejus hic crebro audiat,
Ne parturire intelligat. aliquo mihi eſt
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTUS III. SCENA IV.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILUS.

Par. AIN' tu, tibi hoc incommodum eveniſſe iter?
So. Non hercle verbis, Parmeno, dici poteſt
Tantum, quam re ipſa navigare incommodum 'ſt.
Par. Itane eſt? *So.* O fortunate! neſcis quid mali

Prae-

Praeterieris, qui numquam es ingreſſus mare.
Nam alias ut omittam miſerias, unam hanc vide :
Dies triginta, aut plus eo, in navi fui,
Cum interea ſemper mortem expectabam miſer.
Ita uſque advorſa tempeſtate uſi ſumus.
Par. Odioſum ! *So.* Haud clam me eſt. denique hercle aufugerim
Potius, quam redeam, ſi eo mihi redeundum ſiet.
Par. Olim quidem te cauſae impellebant leves,
Quod nunc minitare facere, ut faceres, Soſia.
Sed Pamphilum ipſum video ſtare ante oſtium.
Ite intro. ego hunc adibo, ſi quid me velit.
Here, etiam tu nunc hic ſtas ? *Pa.* Equidem te exſpecto. *Par.* Quid eſt ?
Pa. In arcem tranſcurſo opus eſt. *Par.* Cui homini ? *Pa.* Tibi.
Par. In arcem ! quid eo ? *Pa.* Callidemidem hoſpitem
Myconium, qui mecum una advectus eſt, conveni.
Par. Perii ! voviſſe hunc dicam, ſi ſalvos domum
Rediſſet umquam, ut me ambulando rumperet.
Pa. Quid ceſſas ? *Par.* Quid vis dicam ? an conveniam modo ?
Pa. Immo, quod conſtitui me hodie conventurum eum,
Non poſſe ; ne me fruſtra illic exſpectet. vola.
Par. At non novi hominis faciem. *Pa.* At faciam, ut noveris.
Magnus, rubicundus, criſpus, craſſus, caeſius,
Cadaveroſa facie. *Par.* Dii illum perduint !
Quid, ſi non veniet ? maneamne uſque ad veſperum ?
Pa. Maneto. curre. *Par.* Non queo : ita defeſſus ſum.
Pa. Ille abiit. quid agam infelix ? prorſus neſcio,
Quo pacto hoc celem ; quod me oravit Myrrhina,
Suae gnatae partum. nam me miſeret mulieris.
Quod potero, faciam : tamen ut pietatem colam.
Nam me parenti potius, quam amori obſequi

Oportet

Oportet. atat! eccum Phidippum, & patrem
Video. horſum pergunt. quid dicam hiſce? incertus ſum.

ACTUS III. SCENA V.

LACHES. PHIDIPPUS. PAMPHILUS.

La. DIXTIN' dudum, illam dixiſſe, ſeſe exſpectare filium?
Ph. Factum. *La.* Veniſſe ajunt: redeat. *Pa.* Quam cauſam dicam patri,
Quamobrem non reducam, neſcio. *La.* Quem ego hic audivi loqui?
Pa. Certum obfirmare eſt viam me, quam decrevi perſequi.
La. Ipſus eſt, de quo hic agebam tecum. *Pa.* Salve, mi pater.
La. Gnate mi, ſalve. *Ph.* Bene factum te adveniſſe, Pamphile:
Atque adeo, quod maximum 'ſt, ſalvom atque validum. *Pa.* Creditur.
La. Advenis modo? *Pa.* Admodum. *La.* Cedo, quid reliquit Phania,
Conſobrinus noſter? *Pa.* Sane hercle homo voluptati obſequens
Fuit, dum vixit: & qui ſic ſunt, haud multum heredem juvant.
Sibi vero hanc laudem relinquunt: vixit, dum vixit, bene.
La. Tum tu igitur nihil adtuliſti huc plus una ſententia?
Pa. Quidquid eſt id, quod reliquit, profuit. *La.* Immo obfuit:
Nam illum vivom, & ſalvom vellem. *Ph.* Impune optare iſtuc licet:
Ille reviviſcet jam numquam. & tamen utrum malis, ſcio.
La. Heri Philumenam ad ſe arceſſi hic juſſit. dic juſſiſſe te.
Ph. Noli fodere. juſſi. *La.* Sed eam jam remittet. *Ph.* Scilicet.
Pa. Omnem rem ſcio, ut ſit geſta: adveniens audivi omnia.
La. At iſtos invidos Di perdant! qui haec libenter nuntiant.

Pa.

Pa. Ego me ſcio caviſſe, ne ulla meritò contumelia
Fieri a vobis poſſet. idque ſi nunc memorare hic velim,
Quam fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui,
Vere poſſum : ni te ex ipſa haec magis velim reſciſcere.
Namque eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides,
Quum illa, quae nunc in me iniqua eſt, aequa de me dixerit.
Neque mea culpa hoc diſcidium eveniſſe, id teſtor Deos!
Sed quando ſeſe eſſe indignam deputat matri meae,
Cui concedat, cujuſque mores toleret ſua modeſtia ;
Neque alio pacto componi poteſt inter eas gratia ;
Segreganda aut mater a me eſt, Phidippe, aut Philumena.
Nunc me pietas matris potius commodum ſuadet ſequi.
La. Pamphile, haud invito ad aures ſermo mihi acceſſit tuus,
Quum te poſtputaſſe omnes res prae parente intelligo.
Verum vide; ne impulſus ira prave inſiſtas, Pamphile.
Pa. Quibus iris impulſus nunc in illam iniquos ſiem ?
Quae numquam quidquam erga me commerita'ſt, pater,
Quod nollem : & ſaepe, quod vellem, meritam ſcio.
Amoque, & laudo, & vehementer deſidero.
Nam fuiſſe erga me miro ingenio, expertus ſum :
Illique exopto, ut reliquam vitam exigat
Cum eo viro, me qui ſit fortunatior :
Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas.
Ph. Tibi id in manu eſt, ne fiat. *La*. Si ſanus ſies,
Jube illam redire. *Pa*. Non eſt conſilium, pater.
Matris ſervibo commodis. *La*. Quo abis ? mane ;
Mane, inquam. quo abis ? *Ph*. Quae haec eſt pertinacia?
La. Dixin', Phidippe, hanc rem aegre laturum eſſe eum?
Quamobrem te orabam, filiam ut remitteres.
Ph. Non credidi aedepol adeo inhumanum fore.
Ita nunc is ſibi me ſupplicaturum putat ?
Si eſt, ut velit reducere uxorem, licet :
Sin alio eſt animo ; renumeret dotem huc ; eat!

La. Ecce autem! tu quoque proterve iracundus es.
Ph. Percontumax rediſti huc nobis, Pamphile.
La. Decedet jam ira haec: etſi merito iratus eſt.
Ph. Quia paullulum vobis acceſſit pecuniae,
Sublati animi ſunt. *La*. Etiam mecum litigas?
Ph. Deliberet, renuntietque hodie mihi,
Velitne, an non: ut alii, ſi huic non ſit, ſiet.
La. Phidippe, ades! audi paucis. abiit. quid mea?
Poſtremo inter ſe tranſigant ipſi, ut lubet:
Quando nec gnatus, neque hic mihi quidquam obtemperant:
Quae dico, parvi pendunt. porto hoc jurgium
Ad uxorem, cujus haec fiunt conſilio omnia:
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre 'ſt, evomam.

ACTUS IV. SCENA I.

MYRRHINA. PHIDIPPUS.

My. PERII! quid agam? quo me vortam? quid viro meo reſpondebo
Miſera? nam audiviſſe vocem pueri viſu' 'ſt vagientis:
Ita corripuit derepente tacitus ſeſe ad filiam.
Quod ſi reſcierit peperiſſe eam, id qua cauſa clam me habuiſſe
Dicam? non aedepol ſcio.
Sed oſtium concrepuit! credo, ipſum ad me exire. nulla ſum!
Ph. Uxor ubi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras.
Atque eccam video! quid ais Myrrhina? heus! tibi dico. *My*. Mihine, mi vir?
Ph. Vir ego tuus ſum? tun' virum me, aut hominem deputas adeo eſſe?
Nam ſi utrumvis horum, mulier, umquam tibi viſus forem,
Non ſic ludibrio tuis factis habitus eſſem. *My*. Quibus? *Ph*. At rogitas?
Peperit filia. hem! taces? ex quo? *My*. Iſtuc patrem rogare eſt aequom?

Perii!

Perii! ex quo cenſes, niſi ex illo, cui data eſt nuptum, obſecro?
Ph. Credo: neque adeo arbitrari patris eſt aliter. ſed demiror,
Quid ſit, quamobrem tantopere omnes nos celare volueris
Partum: praeſertim quum & recte, & tempore ſuo pepererit.
Adeon' pervicaci eſſe animo, ut puerum praeoptares perire,
Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam poſthac ſcires:
Potius, quam advorſum animi tui lubidinem eſſet cum illo nupta?
Ego etiam illorum eſſe hanc culpam credidi, quae te eſt penes.
My. Miſera ſum. *Ph*. Utinam ſciam ita eſſe iſtuc. ſed nunc mihi in mentem venit,
Ex hac re, quod locuta es olim, quum illum generum cepimus.
Nam negabas nuptam poſſe filiam tuam te pati
Cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris.
My. Quamvis cauſam hunc ſuſpicari, quam ipſam veram, mavolo.
Ph. Multo prius ſcivi, quam tu, illum amicam habere, Myrrhina:
Verum id vitium numquam decrevi eſſe ego adoleſcentiae:
Nam id omnibus innatum 'ſt. at pol jam aderit, ſe quoque etiam quum oderit.
*S*ed, ut olim te oſtendiſti, eadem eſſe, nihil ceſſaviſti uſque adhuc:
Ut filiam ab eo abduceres; neu, quod ego egiſſem, eſſet ratum.
Id nunc res indicium haec facit, quo pacto factum volueris.

My. Adeon' me eſſe pervicacem cenſes, cui mater ſiem,
Ut eo eſſem animo, ſi ex uſu eſſet noſtro hoc matrimonium ?
Ph. Tun' proſpicere, aut judicare noſtram in rem quod ſit, potes ?
Audiſti ex aliquo fortaſſe, qui vidiſſe eum diceret
Exeuntem, aut introeuntem ad amicam. quid tum poſtea,
Si modeſte ac raro hoc fecit? nonne ea diſſimulare nos
Magis humanum eſt, quam dare operam, id ſcire, qui nos oderit ?
Nam ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente avellere,
Quîcum tot conſueſſet annos : non eum hominem ducerem,
Nec virum ſatis firmum gnatae. *My.* Mitte adoleſcentem, obſecro,
Et quae me peccaſſe ais. abi : ſolum ſolus conveni.
Roga, velitne, an non, uxorem. ſi eſt, ut dicat velle ſe,
Redde. ſin eſt autem, ut nolit, recte ego conſului meae.
Ph. Si quidem ille ipſe non volt, & tu ſenſti eſſe in eo, Myrrhina,
Peccatum : aderam, cujus conſilio ea par fuerat proſpici.
Quamobrem incendor ira, eſſe auſam facere haec te injuſſu meo.
Interdico, ne extuliſſe extra aedes puerum uſquam velis.
Sed ego ſtultior, meis dictis parere hanc qui poſtulem.
Ibo intro, atque edicam ſervis, ne quoquam efferri ſinant.
My. Nullam pol credo mulierem me miſeriorem vivere :
Nam ut hic laturus hoc ſit, ſi ipſam rem, ut fiet, reſciverit;
Non, aedepol, clam me eſt : quum hoc, quod levius eſt, tam animo iracundo tulit.
Nec, qua via ſententia ejus poſſit mutari, ſcio.
Hoc mihi unum ex plurimis miſeriis relliquum fuerat malum,
Si puerum ut tollam, cogit, cujus nos qui ſit, neſcimus, pater.
Nam quum compreſſa eſt gnata, forma in tenebris noſci non quita eſt :

Neque

Neque detractum ei tum quidquam eſt, quî poſt poſſet noſci, qui ſiet.
Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens anulum.
Simul vereor Pamphilum, ne orata noſtra nequeat diutius
Celare, quum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo.

ACTUS IV. Scena II.

SOSTRATA. PAMPHILUS.

So. NON clam me eſt, gnate mi, tibi me eſſe ſuſpectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abiſſe: etſi ea diſſimulas ſedulo.
Verum, ita me Di ament, itaque obtingant ex te, quae exopto mihi,
Ut numquam ſciens commerui, merito ut caperet odium illa mei:
Teque ante quam me amare rebar, ei rei firmaſti fidem.
Nam mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris
Praepoſitam amori tuo. nunc tibi me certum eſt contra gratiam
Referre, ut apud me praemium eſſe poſitum pietati ſcias.
Mi Pamphile, hoc & vobis, & meae commodum famae arbitror:
Ego rus abituram hinc cum tuo me eſſe certo decrevi patre;
Ne mea praeſentia obſtet, neu cauſa ulla reſtet relliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. *Pa.* Quaeſo, quid iſtuc conſilii eſt?
Illius ſtultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres?
Non facies: neque ſinam, ut, qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia eſſe dicat factum, haud tua modeſtia.
Tum tuas amicas te, & cognatas deſerere, & feſtos dies,
Mea cauſa, nolo. *So.* Nihil pol jam res iſtaec mihi voluptatis ferunt:

Dum aetas, tempus tulit, perfuncta ſatis ſum: ſatias jam tenet
Studiorum iſtorum. haec mihi nunc cura eſt maxuma, ut ne cui meae
Longinquitas aetatis obſtet, mortemve exſpectet meam.
Hic video me eſſe inviſam immerito: tempus eſt concedere.
Sic optime, ut ego opinor, omnes cauſas praecidam omnibus:
Et me hac ſuſpicione exſolvam, & illis morem geſſero.
Sine me, obſecro, hoc effugere, volgus quod male audit mulierum.
Pa. Quam fortunatus caeteris ſum rebus, abſque una hac foret:
Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem! *So.* Obſecro, mi Pamphile;
Non tute incommodam rem, ut quaeque eſt, in animum inducas pati?
Si caetera ſunt ita, ut vis, itaque ut eſſe ego illam exiſtumo,
Mi gnate, da veniam hanc mihi; reduce illam. *Pa.* Vae miſero mihi!
So. Et mihi quidem! nam haec res non minus me male habet, quam te, gnate mi.

ACTUS IV. SCENA III.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILUS.

La. QUEM cum iſtoc ſermonem habueris, procul hinc ſtans accepi, uxor.
Iſtuc eſt ſapere, qui, ubicumque opus ſit, animum poſſis flectere:
Quod faciundum fortaſſe ſit poſt, idem hoc nunc ſi feceris.
So. Fors fuat pol! *La.* Abi rus ergo hinc; ibi ego te, & tu me feres.
So. Spero ecaſtor. *La.* I ergo intro, & compone, quae tecum ſimul

Ferantur,

Ferantur. dixi. *So*. Ita ut jubes, faciam. P*a*. Pater.
La. Quid vis, Pamphile? P*a*. Hinc abire matrem? minume. *La*. Quid ita iſtuc vis?
P*a*. Quia de uxore incertus ſum etiam, quid ſim facturus. *La*. Quid eſt?
Quid vis facere, niſi reducere? P*a*. Equidem cupio: & vix contineor.
Sed non minuam meum conſilium. ex uſu quod eſt, id perſequar.
Credo ea gratia concordes magis, ſi non reducam, fore.
La. Neſcias. verum id tua refert nihil, utrum illae fecerint,
Quando haec abierit. odioſa haec eſt aetas adoleſcentulis.
E medio aequom excedere eſt. poſtremo jam nos fabulae
Sumus, Pamphile, ſenex, atque anus.
Sed video Phidippum egredi per tempus, accedamus.

ACTUS IV. SCENA IV.

PHIDIPPUS. LACHES. PAMPHILUS.

Ph. TIBI quoque aedepol iratus ſum, Philumena,
Graviter quidem: nam hercle abs te factum'ſt turpiter.
Etſi tibi cauſa eſt de hac re, mater quae te impulit:
Huic vero nulla eſt. *La*. Opportune te mihi,
Phidippe, in ipſo tempore oſtendis. P*h*. Quid eſt?
P*a*. Quid reſpondebo his? aut quo pacto hoc aperiam?
La. Dic filiae, rus conceſſuram hinc Soſtratam:
Ne revereatur, minus jam quo redeat domum. P*h*. Ah!
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina haec ſunt mea uxore exorta omnia.
Mutatio fit; ea nos perturbat, Laches.
P*a*. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint.
P*h*. Ego, Pamphile, eſſe inter nos, ſi fieri poteſt,
Adfinitatem hanc ſane perpetuam volo.
Sin eſt, ut aliter tua ſiet ſententia,

Accipias

Accipias puerum. *Pa*. Senſit peperiſſe. occidi!
La. Puerum! quem puerum? *Ph*. Natus eſt nobis nepos.
Nam abducta a vobis pregnans fuerat filia,
Neque fuiſſe praegnantem umquam ante hunc ſcivi diem.
La. Bene, ita me Di ament! nuncias: & gaudeo,
Natum illum, & tibi illam ſalvam. ſed quid mulieris
Uxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Noſne hoc celatos tam diu? nequeo ſatis,
Quam hoc mihi videtur factum prave, proloqui.
Ph. Non tibi illud factum minus placet, quam mihi, Laches.
Pa. Etiamſi dudum fuerat ambiguum hoc mihi:
Nunc non eſt; quum eam conſequitur alienus puer.
La. Nulla tibi, Pamphile, hic jam conſultatio 'ſt.
Pa. Perii! *La*. Hunc videre ſaepe optabamus diem,
Quum ex te eſſet aliquis, qui te appellaret patrem.
Evenit. habeo gratiam Dis. *Pa*. Nullus ſum!
La. Reduc uxorem, ac noli advorſari mihi.
Pa. Pater, ſi ex me illa liberos vellet ſibi,
Aut ſe eſſe mecum nuptam: ſatis certo ſcio,
Non me clam haberet, quod celaſſe intelligo.
Nunc, quum ejus alienum eſſe a me animum ſentiam,
Nec conventurum inter nos poſthac eſſe arbitror:
Quamobrem reducam? *La*. Mater quod ſuaſit ſua,
Adoleſcens mulier fecit. mirandumne id eſt?
Cenſen' te poſſe reperire ullam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delinquunt viri?
Ph. Voſmet videte jam, Laches, & tu Pamphile,
Remiſſan' opus ſit vobis, an reddducta domum.
Uxor quid faciat, in manu non eſt mea;
Neutra in re vobis difficultas a me erit.
Sed quid faciemus puero? *La*. Ridicule rogas:
Quidquid futurum 'ſt, huic ſuum reddas ſcilicet,
Ut alamus noſtrum. *Pa*. Quem ipſe neglexit pater,
Ego alam? *La*. Quid dixti? eho! an non alemus, Pamphile?

Pro-

Prodeamus, quaeſo, potius? quae haec amentia eſt?
Enimvero prorſus jam tacere non queo:
Nam cogis ea, quae nolo, ut praeſente hoc loquar.
Ignarum cenſes tuarum lacrumarum eſſe me?
Aut quid ſit id, quod ſollicitere ad hunc modum?
Primum, hanc ubi dixti cauſam, te propter tuam
Matrem non poſſe habere hanc uxorem domi:
Pollicita eſt ea, ſe conceſſuram ex aedibus.
Nunc, poſtquam ademtam hanc quoque tibi cauſam vides;
Puer quia clam te eſt natus, nactus alteram es.
Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas.
Aliquando tandem huc animum ut adjungas tuum,
Quam longum ſpatium amandi amicam tibi dedi?
Sumtus, quos feciſti in eam, quam animo aequo tuli?
Egi, atque oravi tecum, uxorem ut duceres.
Tempus dixi eſſe. impulſu duxiſti meo.
Qnae tum, obſecutus mihi, feciſti, ut decuerat;
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum:
Cui tu obſecutus, facis huic adeo injuriam.
Nam in eandem vitam te revolutum denuo
Video eſſe. *Pa.* Mene? *La.* Teipſum. Et facis injuriam,
Quum fingis falſas cauſas ad diſcordiam,
Ut cum illa vivas, teſtem hanc quum abs te amoveris.
Senſitque adeo uxor: nam ei cauſa alia quae fuit,
Quamobrem abs te abiret? *Ph.* Plane hic divinat: nam id eſt.
Pa. Dabo juſjurandum, nihil eſſe iſtorum, tibi. *La.* Ah!
Reduc uxorem: aut, quamobrem non opus ſit, cedo.
Pa. Non eſt nunc tempus. *La.* Puerum accipias: nam is quidem
In culpa non eſt. poſt de matre videro.
Pa. Omnibus modis miſer ſum: nec, quid agam, ſcio:
Tot me nunc rebus miſerum concludit pater.
Abibo hinc, praeſens quando promoveo parum:
Nam puerum injuſſu, credo, non tollent meo;

Praeſertim

Praeſertim in ea re quum ſit mihi adjutrix ſocrus.
La. Fugis? hem! nec quidquam certi reſpondes mihi?
Num tibi videtur eſſe apud ſeſe? ſine.
Puerum, Phidippe, mihi cedo; ego alam. *Ph.* Maxume.
Non mirum fecit uxor, ſi hoc aegre tulit.
Amarae mulieres ſunt: non facile haec ferunt.
Propterea haec ira 'ſt. nam ipſa narravit mihi.
Id ego hoc praeſente tibi nolebam dicere:
Neque ei credebam primo: nunc vero palam eſt.
Nam omnino abhorrere animum huic video a nuptiis.
La. Quid ergo agam, Phidippe? quid das conſilii?
Ph. Quid agas? meretricem hanc primum adeundam cenſeo.
Oremus, accuſemus gravius, denique
Minitemur, ſi cum illo habuerit rem poſtea.
La. Faciam ut mones. eho! puer, curre ad Bacchidem hanc
Vicinam noſtram: huc evoca verbis meis.
Et te oro porro in hac re adjutor ſis mihi. *Ph.* Ah!
Jamdudum dixi, idemque nunc dico, Lache:
Manere adfinitatem hanc inter nos volo,
Si ullo modo eſt ut poſſit, quod ſpero fore.
Sed viſne adeſſe me una, dum iſtam convenis?
La. Immo vero abi: aliquam puero nutricem para.

ACTUS V. SCENA I.

BACCHIS. LACHES.

Ba. NON hoc de nihilo 'ſt, quod Laches me nunc conventam eſſe expetit:
Nec pol me multum fallit: quin, quod ſuſpicor, ſit, quod velit.
La. Videndum eſt, ne minus propter iram hanc impetrem, quam poſſiem:
Aut ne quid faciam plus, quod poſt me minus feciſſe ſatius ſit.
Aggrediar. Bacchis, ſalve! *Ba.* Salve! Laches. *La.* Credo, aedepol, te

Non-

Nonnihil mirari, Bacchis, quid ſit, quapropter te huc foras puerum evocare juſſi.
Ba. Ego, pol, quoque etiam timida ſum, quum venit mihi in mentem quae ſim:
Ne nomen mihi quaeſtus obſtet apud te: nam mores facile tutor.
La. Si vera dicis, nihil tibi eſt a me pericli, mulier:
Nam ea jam aetate ſum, ut non ſiet peccato mihi ignoſci aequom.
Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, adcuro.
Nam ſi id facis, facturave es, bonas quod par eſt facere; inſcitum,
Offerre injuriam tibi me immerenti, iniquom eſt.
Ba. Eſt magna, ecaſtor, gratia de iſtac re, quam tibi habeam.
Nam qui poſt factam injuriam ſe expurget, parum mihi proſit.
Sed quid iſtuc eſt? *La.* Meum receptas filium ad te Pamphilum. *Ba.* Ah!
La. Sine dicam. uxorem hanc priusquam duxit, voſtrum amorem pertuli.
Mane. nondum etiam dixi id, quod volui. hic nunc uxorem habet:
Quaere alium tibi amicum firmiorem, dum tempus conſulendi eſt.
Nam neque ille hoc animo erit aetatem: neque pol tu eadem iſtac aetate.
Ba. Quis id ait? *La.* Socrus. *Ba.* Mene? *La.* Te ipſam: & filiam abduxit ſuam:
Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui eſt, extinguere.
Ba. Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud vos poſſem fidem,
Sanctius quam jusjurandum, id pollicerer tibi, Lache,
Me ſegregatum habuiſſe, uxorem ut duxit, a me Pamphilum.

La. Lepida es. ſed ſcin', quid volo potius, ſodes, facias? *Ba.* Quid vis? cedo.
La. Eas ad mulieres huc intro, atque iſtuc jusjurandum idem
Polliceare illis: exple animum iis, teque hoc crimine expedi.
Ba. Faciam: quod pol, ſi eſſet alia ex hoc quaeſtu, haud faceret, ſcio,
Ut de tali cauſa nuptae mulieri ſe oſtenderet.
Sed nolo falſa fama eſſe gnatum ſuſpectum tuum:
Nec leviorem vobis, quibus eſt minime aequom, viderier
Immerito. nam meritus de me eſt, quod queam, illi ut commodem.
La. Facilem benevolumque lingua tua jam tibi me reddidit.
Nam non ſunt ſolae arbitratae hae: ego quoque etiam credidi.
Nunc quum ego te eſſe praeter noſtram opinionem comperi:
Fac eadem ut ſis porro; noſtra utere amicitia, ut voles.
Aliter ſi facias. ſed reprimam me, ne aegre quidquam ex me audias.
Verum te hoc moneo unum: qualis ſim amicus, aut quid poſſiem,
Potius quam inimicus, periculum facias. *Ba.* Faciam ſedulo.

ACTUS V. SCENA II.

PHIDIPPUS. LACHES. BACCHIS.

Ph. NIHIL apud me tibi
Deſieri patiar: quin, quod opus ſit, benigne praebeatur.
Sed quum tu ſatura, atque ebria eris, puer ut ſatur ſit, facito.
La. Noſter ſocer, video, venit: puero nutricem adduxit.
Phidippe, Bacchis dejerat perſancte. *Ph.* Haeccine ea eſt? *La.* Haec eſt.

Ph. Nec, pol, iſtae metuunt Deos : neque has reſpicere Deos opinor.
Ba. Ancillas dedo : quo lubet cruciatu per me exquire.
Haec res hic agitur, Pamphilo, me facere ut redeat uxor,
Oportet. quod ſi perficio, non poenitet me famae,
Solam feciſſe id, quod aliae meretrices facere fugitant.
La. Phidippe, noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe falſo
Nobis, in re ipſa invenimus. porro hanc nunc experiamur,
Nam ſi compererit crimini tua ſe falſo uxor credidiſſe,
Miſſam iram faciet. ſin autem eſt ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit uxor clam ; id leve eſt : cito ab eo haec ira abſcedet.
Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit diſcidio dignum.
Ph. Velim quidem hercle. *La.* Exquire ; adeſt : quod ſatis ſit, faciet ipſa.
Ph. Quid mihi iſtaec narras ? an, quia non tute ipſe dudum audiſti,
De hac re animus meus ut ſit, Laches ? illis exple modo animum.
La. Quaeſo aedepol, Bacchis, mihi quod es pollicita tute, ut ſerves.
Ba. Ob eam rem vis ergo intro eam ? *La.* I, atque exple animum iis, ut credant.
Ba. Eo : etſi ſcio, pol, iis fore meum conſpectum inviſum hodie :
Nam nupta meretrici hoſtis eſt, a viro ubi ſegregata eſt.
La. At hae amicae erunt, ubi, quamobrem adveneris, reſciſcent.
Ph. At eaſdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognoverint.
Nam illas errore, & te ſimul ſuſpicione exſolves.
Ba. Perii ! pudet Philumenae. ſequimini me huc intro ambae.
La. Quid eſt, quod mihi malim, quam quod huic intelligo evenire ;

Ut gratiam ineat ſine ſuo diſpendio, & mihi proſit ?
Nam ſi eſt, ut haec nunc Pamphilum vere ab ſe ſegregarit:
Scit ſibi nobilitatem ex eo, & rem natam, & gloriam eſſe:
Referetque gratiam ei, unaque nos ſibi opera amicos junget.

ACTUS V. SCENA III.

PARMENO. BACCHIS.

Pa. AEDEPOL nae meam herus eſſe operam deputat parvi pretii,
Qui ob rem nullam miſit, fruſtra ubi totum deſedi diem,
Myconium hoſpitem dum expecto in arce Callidemidem.
Itaque ineptus hodie dum illic ſedeo, ut quiſque venerat,
Accedebam: adoleſcens, dic dum, quaeſo, es tu Myconius ?
Non ſum. at Callidemides ? non. hoſpitem ecquem Pamphilum
Hic habes ? omnes negabant. neque eum quemquam eſſe arbitror.
Denique hercle jam pudebat. abii. ſed, quid Bacchidem
Ab noſtro adfine exeuntem video? quid huic hic eſt rei?
Ba. Parmeno, opportune te offers, propere curre ad Pamphilum.
Pa. Quid eo ? *Ba.* Dic me orare, ut veniat. *Pa.* Ad te ? *Ba.* Immo ad Philumenam.
Pa. Quid rei eſt ? *Ba.* Tua quod nihil refert, percontari deſinas.
Pa. Nihil aliud dicam ? *Ba.* Etiam : cognoſſe anulum illum Myrrhinam
Gnatae ſuae fuiſſe, quem ipſus olim mihi dederat. *Pa.* Scio.
Tantumne eſt ? *Ba.* Tantum. aderit continuo, hoc ubi ex te audierit.
Sed ceſſas ? *Pa.* Minime equidem : nam hodie mihi poteſtas haud data 'ſt ;

Ita

Ita curſando, atque ambulando totum hunc contrivi diem.
Ba. Quantam obtuli adventu meo laetitiam Pamphilo hodie!
Quot commodas res attuli! quot autem ademi curas!
Gnatum ei reſtituo, qui pene harum, ipſiuſque opera periit:
Uxorem, quam numquam eſt ratus poſthac ſe habiturum, reddo:
Qua re ſuſpectus ſuo patri, & Phidippo fuit, exſolvi.
Hic adeo his rebus anulus fuit initium inveniundis.
Nam memini, abhinc menſes decem fere, ad me nocte prima
Confugere anhelantem domum, ſine comite, vini plenum,
Cum hoc anulo. extimui ilico. mi Pamphile, inquam, amabo.
Quid exanimatus es, obſecro? aut unde anulum iſtum nactus?
Dic mihi. ille alias res agere ſe ſimulare. poſtquam video,
Neſcio quid ſuſpicarier magis coepi: inſtare, ut dicat.
Homo ſe fatetur vi, in via, neſcio quam compreſſiſſe:
Dicitque ſeſe illi anulum, dum luctat, detraxiſſe.
Eum haec cognovit Myrrhina in digito modo me habentem.
Rogat, unde ſit? narro omnia haec. inde 'ſt cognitio facta,
Philumenam compreſſam eſſe ab eo, & filium inde hunc natum.
Haec tot propter me gaudia illi contigiſſe laetor.
Etſi hoc meretrices aliae nolunt. neque enim eſt in rem noſtram,
Ut quiſquam amator nuptiis laetetur. verum, ecaſtor,
Numquam animum quaeſti gratia ad malas adducam partes.

Ego,

Ego, dum illo licitum 'ſt, uſa ſum benigno, & lepido, & comi.
Incommode mihi nuptiis evenit. factum fateor.
At, pol, me feciſſe arbitror, ne id merito mihi eveniret.
Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda aequom 'ſt ferre.

ACTUS V. SCENA IV.

PAMPHILUS. PARMENO. BACCHIS.

Pa. Vide, mi Parmeno, etiam ſodes, ut mihi haec certa & clara attuleris:
Ne me in breve conjicias tempus, gaudio hoc falſo frui.
Par. Viſum eſt. *Pa.* Certen'? *Par.* Certe. *Pa.* Deus ſum, ſi hoc ita eſt. *Par.* Verum reperies.
Pa. Manedum, ſodes. timeo, ne aliud credam, atque aliud nunties.
Par. Maneo. *Pa.* Sic te dixiſſe, opinor, inveniſſe Myrrhinam,
Bacchidem anulum ſuum habere. *Par.* Factum. *Pa.* Eum, quem olim ei dedi:
Eaque hoc te mihi nuntiare juſſit. itane eſt factum? *Par.* Ita, inquam.
Pa. Quis me eſt fortunatior, venuſtatiſque adeo plenior?
Egon' te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid? neſcio.
Par. At ego ſcio. *Pa.* Quid? *Par.* Nihil enim.
Nam neque in nuntio, neque in me ipſo, tibi boni quid ſit, ſcio.
Pa. Egon', qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,
Sinam ſine munere a me abire? ah! nimium me ingratum putas.
Sed Bacchidem, eccam, video ſtare ante oſtium!
Me exſpectat, credo: adibo. *Ba.* Salve, Pamphile.
Pa. O Bacchis! ô mea Bacchis! ſervatrix mea.

Ba. Bene factum, & volupe 'ſt. *Pa.* Factis, ut credam, facis:
Antiquamque adeo tuam venuſtatem obtines,
Ut voluptati obitus, ſermo, adventus tuus, quocumque adveneris,
Semper ſiet. *Ba.* Ac tu, ecaſtor, morem antiquom, atque ingenium obtines:
Ut unus hominum homo te vivat nuſquam quiſquam blandior.
Pa. Ha! ha! he! tun' mihi iſtuc? *Ba.* Recte amaſti, Pamphile, uxorem tuam:
Nam numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod noſſem, videram.
Perliberalis viſa 'ſt. *Pa.* Dic verum. *Ba.* Ita me Di ament! Pamphile.
Pa. Dic mihi, harum rerum numquid dixti jam patri? *Ba.* Nihil. *Pa.* Neque opus eſt:
Adeo mutito: placet, non fieri hoc itidem, ut in Comoediis:
Omnia omnes ubi reſciſcunt: hic, quos par fuerat reſciſcere,
Sciunt: quos non autem aequom 'ſt ſcire, neque reſciſcent, neque ſcient.
Ba. Immo etiam, hoc qui occultari facilius credas, dabo.
Myrrhina ita Phidippo dixit, jurijurando meo
Se fidem habuiſſe, & propterea te ſibi purgatum. *Pa.* Optume 'ſt:
Speroque hanc rem eſſe eventuram nobis ex ſententia.
Par. Here, licetne ſcire ex te, hodie quid ſit, quod feci boni?
Aut quid iſtuc eſt, quod vos agitis? *Pa.* Non licet. *Par.* Tamen ſuſpicor.
Egone hunc ab Orco mortuum? quo pacto? *Pa.* Neſcis, Parmeno,

Quantum

Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta aerumna extraxeris.

Par. Immo vero ſcio; neque hoc imprudens feci. *Pa.* Ego iſtuc ſatis ſcio.

Par. An temere quidquam Parmenonem praetereat, quod facto uſus ſit?

Pa. Sequere me intro, Parmeno. *Par.* Sequor. equidem plus hodie boni

Feci imprudens, quam ſciens ante hunc diem umquam. Plaudite!

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS *HECYRAE.*

P. TERENTII

P. TERENTII

PHORMIO.

ACTA LUDIS ROMANIS. L. POSTUMIO ALBINO, L. CORNELIO MERULA AEDILIB. CURULIB. EGERE L. AMBIVIUS TURPIO, L. ATILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDI. TIBIIS IMPARIB. TOTA GRAECA APOLLODORU EPIDICAZOMENOS. FACTA EST IV. C. FANNIO, M. VALERIO. COSS.

PERSONAE.

PROLOGUS.
ANTIPHO, *adoleſcens, filius Demiphonis.*
CHREMES, *ſenex, frater Demiphonis.*
CRATINUS, *advocatus.*
CRITO, *advocatus.*
DAVUS, *ſervus incerti heri.*
DEMIPHO, *ſenex, frater Chremetis.*
DORIO, *leno.*
GETA, *ſervus* Demiphonis.
HEGIO, *advocatus.*
NAUSISTRATA, *matrona, uxor Chremetis.*
PHAEDRIA, *adoleſcens, filius Chremetis.*
PHORMIO, *paraſitus.*
SOPHRONA, *nutrix Phanii.*

PERSONAE MUTAE.

DORCIUM, *ancilla.*
PHANIUM, *adoleſcentula, filia Chremetis.*

C. SULPITII APOLLINARIS PERIOCHA

In Terentii Phormionem.

CHremetis frater aberat peregre Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clam habebat Lemni uxorem, & filiam;
Athenis aliam conjugem: & amantem unice
Gnatum fidicinam. Mater e Lemno advenit
Athenas. moritur. Virgo ſola (aberat Chremes)
Funus procurat. ibi eam viſam Antipho
Quum amaret, opera Paraſiti uxorem accipit.
Pater & Chremes reverſi, fremere. dein minas
Triginta dant Paraſito, ut illam conjugem
Haberet ipſe. argento hoc emitur fidicina.
Uxorem retinet Antipho, a patruo agnitam.

M. ANT. MURETI Argumentum.

CHremes, & Demipho, fratres Athenienſes erant. Chremes Athenis uxorem divitem, ac bene dotatam duxerat Nauſiſtratam: & ex ea ſuſceperat filium Phaedriam. Habebat Nauſiſtrata, praeter caeteras opes, opima praedia in Lemno. Eo igitur Chremes quotannis, ad ea locanda, capiendoſque fructus, commeabat. Dum illic reſidet, pauperculae cujuſdam mulieris amore correptus, eam quoque ducit uxorem, & ex ea ſuſcipit filiam Phanium: ac ne res emanaret, commutato nomine, Stilphonem ſe Lemni vocari jubet. Detrahebat autem e fructibus praediorum uxoris Athenienſis, quantum ſatis eſſet ad illam alteram una cum filia nutriendam: deinde Athenas reverſus, aut calamitatem, aut vilitatem, aut

tale

tale aliquid cauſſabatur. Erat Demiphoni filius Antipho. Quum igitur Phanium quindecim jam haberet annos, conveniunt inter ſe Chremes & Demipho, ut Chremes quidem & Lemniam uxorem, & Phanium Athenas clanculum adduceret; Demipho vero Phanium filio ſuo uxorem daret. Ejus rei cauſa proficiſcitur in Lemnum Chremes. Eodem tempore accidit, ut Demiphoni quoque iter eſſet in Ciliciam. Abeuntes ambo, Getae (is Demiphonis ſervus erat) filios committunt ſuos. Profectis ſenibus, Phaedria ſe ſtatim Cithariſtriae cujuſdam amore implicat. Sed hoc erat incommodi, quod, qui a lenone emeret, quod daret, nihil habebat. Interea uxor e Lemno, quae propter paupertatem, viri diutius forte, quam ſolebat, morantis adventum exſpectare non poſſet, conſcenſa navi, Athenas una cum filia & nutrice ipſius venit: quaerunt Stilphonem fruſtra. Athenis, qui quemquam eo nomine noſſet, reperiebatur nemo. Ibi mater (tanta eam aegritudo ceperat) moritur. Et funus una cum nutrice procurantem Phanium quum adſpexiſſet Antipho, ſubito amore illius exarſit. Venit ad nutricem poſtridie, ut ejus ſibi copiam faceret, obſecrans: illa ſe, niſi puellam uxorem duceret, facturam negat. Illi, quum & quidvis facere cuperet, & patrem abſentem vereretur, paraſitus Phormio hoc conſilium dedit. Lex erat Athenis, ut orbas puellas, qui eis, genere proximi eſſent, ducere, aut ſi id nollent, dotem eis dare cogerentur. Ego, inquit paraſitus, ſimulabo, me patri virginis amicum fuiſſe, ideoque cauſſam illius ſuſcipere: vocabo te in judicium, tamquam illius cognatum, tecumque lege agam, ut eam ducas. Tu ita te defendes, ut mihi facilem victoriam praebeas: ita condemnabere. Sic fiet, ut & tu potiaris tua, & patre reverſo, paratam excuſationem habeas. Ita fiunt omnia, ut paraſitus ſuaſerat. Confectis jam nuptiis, eodem die ambo redeunt ſenes: turbari uterque: ille, quod filius indotatam uxorem, ſe abſente, duxiſſet: hic, quod vereretur, ne, erepta ſibi hac collocandae filiae occaſione, tota

res fieret palam. Eo ipſo die, leno, Cithariſtriae, quam Phaedria amabat, dominus, niſi ſibi pro ea triginta minae darentur, vendìturum ſe eam, minitabatur. Ad eas conficiendas hanc fallaciam Geta confingit : ait ſenibus, ſe cum Phormione collocutum : Phormionem vero, ſi ſibi dotis triginta minae darentur, paratum eam uxorem accipere, quam duxiſſet Antipho. Eam pecuniam Demipho a Chremete ſumtam numerat Phormioni : is eam Phaedriae, Phaedria lenoni pro amica tradit. Quum haec jam confecta eſſent, agnoſcitur Phanium. Ibi vero ſenes gaudere, quod, quas nuptias ipſi facere moliebantur, eae ipſis abſentibus, atque inſcientibus, factae eſſent. Sed dolebant, ſibi periiſſe triginta minas. Eas dum a Phormione, primo blanditiis, poſtea etiam per vim eripere conantur ; Phormio, qui jam de duabus Chremetis uxoribus, deque tota re intellexerat, inclamat Nauſiſtratam, eique aperit omnia. Illa, quum aliquamdiu de viro conqueſta eſſet, tandem placatur, filiique ipſius judicio omnia ſe permiſſuram pollicetur.

PUBLII

Publii Terentii Carthaginienſis

P H O R M I O.

PROLOGUS.

POSTQUAM Poëta vetus Poëtam non poteſt
Retrahere ab ſtudio; & tranſdere hominem in otium,
Maledictis deterrere, ne ſcribat, parat.
Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,
Tenui eſſe oratione, & ſcriptura levi:
Quia nuſquam inſanum ſcripſit adoleſcentulum
Cervam videre fugere, ſectari canes:
Et eam plorare, orare, ut ſubveniat ſibi.
Quod ſi intelligeret, quom ſtetit olim nova,
Actoris opera magis ſtetiſſe, quam ſua:
Minus multo audacter, quam nunc laedit, laederet.
Nunc ſi quis eſt, qui hoc dicat, aut ſic cogitet:
Vetus ſi Poëta non laceſſiſſet prior,
Nullum invenire Prologum potuiſſet novus,
Quem diceret, niſi haberet, cui malediceret?
Is ſibi reſponſum hoc habeat: in medio omnibus
Palmam eſſe poſitam, qui artem tractant Muſicam.
Ille ad famem hunc ab ſtudio ſtuduit rejicere:
Hic reſpondere voluit, non laceſſere.
Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene.
Quod ab ipſo allatum eſt, id ſibi eſſe rellatum putet.
De illo jam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi quum ipſe de ſe finem non facit.
Nunc quid velim, animum attendite. Adporto novam,
Epidicazomenon quam vocant Comoediam
Graeci: Latini Phormionem nominant:
Quia primas qui partes aget, is erit Phormio
Paraſitus, per quem res agetur maxume.

Voluntas

Voluntas voſtra ſi ad Poëtam acceſſerit,
Date operam : adeſte aequo animo per ſilentium :
Ne ſimili utamur fortuna, atque uſi ſumus,
Quum per tumultum noſter grex motus loco 'ſt.
Quem actoris virtus nobis reſtituit locum ;
Bonitaſque voſtra adjutans, atque aequanimitas.

ACTUS I. SCENA I.

DAVUS.

AMICUS ſummus meus, & popularis Geta,
Heri ad me venit : erat ei de ratiuncula
Jampridem apud me relliquom pauxillulum
Nummorum : id ut conficerem. confeci. adfero.
Nam herilem filium ejus duxiſſe audio
Uxorem. ei, credo, munus hoc corraditur.
Quam inique comparatum eſt ! hi qui minus habent,
Ut ſemper aliquid addant divitioribus.
Quod ille unciatim vix de demenſo ſuo,
Suum defrudans genium, comparſit miſer,
Id illa univerſum abripiet : haud exiſtumans
Quanto labore partum. porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit :
Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies :
Ubi initiabunt. omne hoc mater auferet :
Puer cauſa erit mittundi. Sed videon' Getam ?

ACTUS I. SCENA II.

GETA. DAVUS.

Ge. SI quis me quaeret rufus. *Da.* Praeſto eſt ; deſine. *Ge.* Oh !
At ego obviam conabar tibi, Dave. *Da.* Accipe. hem !
Lectum eſt : conveniet numerus, quantum debui.
Ge. Amo te, & non neglexiſſe, habeo gratiam.
Da. Praeſertim ut nunc ſunt mores : adeo res redit :
Si quis quid reddit, magna habenda 'ſt gratia.

Sed

Sed quid tu es triſtis? *Ge.* Egone? neſcis, quo in metu, &
Quanto in periclo ſimus. *Da.* Quid iſtuc eſt? *Ge.* Scies:
Modo ut tacere poſſis. *Da.* Abi ſis, inſciens:
Cujus tu fidem in pecunia perſpexeris,
Verere verba ei credere? ubi quid mihi lucri eſt,
Te fallere? *Ge.* Ergo auſculta. *Da.* Hanc operam tibi dico.
Ge. Senis noſtri, Dave, fratrem majorem Chremem
Noſtin'? *Da.* Quidni? *Ge.* Quid? ejus gnatum Phaedriam?
Da. Tamquam te. *Ge.* Evenit, ſenibus ambobus ſimul
Iter, illi in Lemnum ut eſſet, noſtro in Ciliciam,
Ad hoſpitem antiquom. is ſenem per epiſtolas
Pellexit, modo non montes auri pollicens.
Da. Cui tanta erat res, & ſupererat? *Ge.* Deſinas:
Sic eſt ingenium. *Da.* Oh! regem me eſſe oportuit.
Ge. Abeuntes ambo hic tum ſenes, me filiis
Relinquunt quaſi magiſtrum. *Da.* O Geta! provinciam
Cepiſti duram. *Ge.* Mihi uſus venit, hoc ſcio.
Memini relinqui me, Deo irato meo.
Coepi advorſari primo. Quid verbis opus eſt?
Seni fidelis dum ſum, ſcapulas perdidi.
Da. Venere in mentem mihi iſthaec: nam quae inſcitia eſt,
Advorſum ſtimulum calces? *Ge.* Coepi iis omnia
Facere, obſequi quae vellent. *Da.* Sciſti uti foro.
Ge. Noſter mali nihil quidquam primo. hic Phaedria
Continuo quamdam nactus eſt puellulam

Citha-

Cithariſtriam: hanc amare coepit perdite.
Ea ſerviebat lenoni impuriſſimo:
Neque quod daretur quidquam, id curarant patres.
Reſtabat aliud nihil, niſi oculos paſcere,
Sectari, in ludum ducere, & reducere.
Nos otioſi operam dabamus Phaedriae.
In quo haec diſcebat ludo, ex advorſum ei loco
Tonſtrina erat quaedam. hic ſolebamus fere
Plerumque eam opperiri, dum inde iret domum.
Interea dum ſedemus illic, intervenit
Adoleſcens quidam lacrumans. nos mirarier:
Rogamus, quid ſit? numquam aeque, inquit, ac modo,
Paupertas mihi onus viſum eſt, & miſerum, & grave.
Modo quamdam vidi virginem hic viciniae
Miſeram, ſuam matrem lamentari mortuam.
Ea ſita erat ex advorſum: neque illi benevolens,
Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam,
Quiſquam aderat, qui adjutaret funus. miſeritum 'ſt.
Virgo ipſa facie egregia. quid verbis opu' 'ſt?
Commorat omnes nos. ibi continuo Antipho:
Voltiſne eamus viſere? alius: cenſeo.
Eamus. duc nos ſodes. Imus: venimus:
Videmus. virgo pulchra! &, quo magis diceres,
Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem.
Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida:
Lacrumae, veſtitus turpis: ut, ni vis boni
In ipſa ineſſet forma, haec formam extinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
Satis, inquit, ſcita 'ſt. noſter vero. *Da*. Jam ſcio:
Amare coepit. *Ge*. Scin' quam? quo evadat, vide.
Poſtridie ad anum recta pergit. obſecrat,
Sibi ut ejus faciat copiam. illa enim ſe negat:

Neque

Neque eum aequom ait facere. illam civem eſſe Atticam,
Bonam, bonis prognatam. ſi uxorem velit,
Lege id licere facere: ſin aliter, negat.
Noſter, quid ageret, neſcire: & eam ducere
Cupiebat, & metuebat abſentem patrem.
Da. Non, ſi rediſſet, ei pater veniam daret?
Ge. Illene indotatam virginem, atque ignobilem
Daret illi? numquam faceret. *Da.* Quid fit denique?
Ge. Quid fiat? eſt paraſitus quidam Phormio,
Homo confidens: qui, illum Di omnes perduint!
Da. Quid is fecit? *Ge.* Hoc conſilium, quod dicam, dedit.
Lex eſt, ut orbae, qui ſunt genere proxumi,
Eis nubant: & illos ducere eadem haec lex jubet.
Ego te cognatum dicam, & tibi ſcribam dicam;
Paternum amicum me adſimulabo virginis:
Ad judices veniemus: qui fuerit pater,
Quae mater; qui cognata tibi ſit; omnia haec
Confingam: quod erit mihi bonum, atque commodum,
Quum tu horum nihil refelles, vincam ſcilicet.
Pater aderit. mihi paratae lites. quid mea?
Illa quidem noſtra erit. *Da.* Jocularem audaciam!
Ge. Perſuaſit homini: factum eſt: ventum eſt: vincimur:
Duxit. *Da.* Quid narras! *Ge.* Hoc, quod audis. *Da.* O Geta,
Quid te futurum eſt! *Ge.* Neſcio hercle. unum hoc ſcio:
Quod fors feret, feremus aequo animo. *Da.* Placet:
Hem! iſtuc viri officium 'ſt. *Ge.* In me omnis ſpes mihi eſt.

Da. Laudo. *Ge.* Ad precatorem adeam, credo, qui mihi
Sic oret: nunc amitte, quaeſo, hunc: caeterum
Poſthac, ſi quidquam, nihil precor. tantummodo
Non addat: ubi ego hinc abiero, vel occidito.
Da. Quid paedagogus ille, qui Citharistriam?
Quid rei gerit? *Ge.* Sic, tenuiter. *Da.* Non multum habet,
Quod det, fortaſſe. *Ge.* Immo nihil, niſi ſpem meram.
Da. Pater ejus rediit, an non? *Ge.* Nondum. *Da.* Quid? ſenem
Quoad exſpectatis voſtrum? *Ge.* Non certum ſcio:
Sed epiſtolam ab eo adlatam eſſe audivi modo,
Et ad portitores eſſe delatam. hanc petam.
Da. Numquid, Geta, aliud me vis? *Ge.* Ut bene ſit tibi!
Puer, heus! nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTUS I. SCENA III.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

An. ADEON' rem rediſſe, ut qui mihi conſultum optume velit eſſe,
Phaedria, patrem ut extimeſcam, ubi in mentem ejus adventi venit?
Quod ni fuiſſem incogitans, ita eum exſpectarem, ut par fuit.
Ph. Quid iſtuc eſt? *An.* Rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conſcius ſis?
Quod utinam ne Phormioni id ſuadere in mentem incidiſſet;
Neu me cupidum eo impuliſſet, quod mihi principium eſt mali.
Non potitus eſſem: fuiſſet tum illos mihi aegre aliquot dies:

At

At non quotidiana cura haec angeret animum. *Ph.* Audio.
An. Dum exſpecto, quam mox veniat, qui adimat hanc mihi conſuetudinem.
Ph. Aliis, quia deſit, quod amant, aegre 'ſt: tibi, quia ſupereſt, dolet.
Amore abundas, Antipho.
Nam tua quidem hercle certo vita haec expetenda optandaque eſt.
Ita me Di bene ament, ut mihi liceat tam diu, quod amo, frui;
Jam depeciſci morte cupio. tu conjicito caetera;
Quid ego ex hac inopia nunc capiam; & quid tu ex hac copia.
Ut ne addam, quod ſine ſumtu ingenuam, liberalem nactus es:
Quod habes, ita ut voluiſti, uxorem ſine mala fama: palam
Beatus: ni unum hoc deſit, animus qui modeſte iſtaec ferat.
Et ſi tibi res ſit cum eo lenone, quocum mihi eſt, tum ſentias.
Ita plerique ingenio ſumus omnes, noſtri noſmet poenitet.
An. At tu mihi contra nunc videre fortunatus, Phaedria,
Cui de integro eſt poteſtas etiam conſulendi, quid velis:
Retinere, amare, amittere. ego in eum incidi infelix locum,
Ut neque mihi ejus ſit amittendi, nec retinendi copia.
Sed quid hoc eſt? videon' ego Getam currentem huc advenire?

Is eſt ipſus. hei timeo miſer, quam hic nunc mihi nuntiet rem.

ACTUS I. SCENA IV.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

Ge. Nullus es, Geta, niſi jam aliquod tibi conſilium celere repperis :
Ita nunc imparatum ſubito tanta te impendent mala :
Quae neque uti devitem, ſcio, neque quo modo me inde extraham.
Nam non poteſt celari noſtra diutius jam audacia :
Quae ſi non aſtu providentur, me aut herum peſſum dabunt.
An. Quidnam ille commotus venit ?
Ge. Tum, temporis mihi punctum ad hanc rem eſt. herus adeſt. *An.* Quid iſtuc mali 'ſt ?
Ge. Quod quum audierit, quod ejus remedium inveniam iracundiae ?
Loquarne ? incendam, taceam ? inſtigem. purgem me ? laterem lavem.
Eheu me miſerum ! quum mihi paveo, tum Antipho me excruciat animi:
Ejus me miſeret : ei nunc timeo ; is nunc me retinet, nam abſque eo eſſet,
Recte ego mihi vidiſſem, & ſenis eſſem ultus iracundiam :
Aliquid convaſaſſem, atque hinc me conjicerem protinus in pedes.
An. Quam hic fugam, aut furtum parat ?
Ge. Sed ubi Antiphonem reperiam ? aut qua quaerere inſiſtam via ?
Ph. Te nominat. *An.* Neſcio, quod magnum hoc nuntio exſpecto malum.
Ph. Ah ! ſanuſne es ? *Ge.* Domum ire pergam : ibi plurimum 'ſt. *Ph.* Revocemus

Hominem,

Hominem. *An.* Sta ilico. *Ge.* Hem!
Satis pro imperio! quiſquis es. *An.* Geta. *Ge.* Ipſe eſt, quem volui obviam.
An. Cedo, quid portas, obſecro? atque id, ſi potes, verbo expedi,
Ge. Faciam. *An.* Eloquere. *Ge.* Modo apud portum. *An.* Meumne? *Ge.* Intellexti. *An.* Occidi! *Ge.* Hem!
An. Quid agam? *Ph.* Quid ais? *Ge.* Hujus patrem vidiſſe me, patruum tuum.
An. Nam quod ego huic nunc ſubito exitio remedium inveniam miſer!
Quod ſi eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te ut diſtrahar,
Nulla 'ſt mihi vita expetunda. *Ge.* Ergo iſtaec quum ita ſint, Antipho,
Tanto magis te advigilare aequom eſt. fortis fortuna adjuvat.
An. Non ſum apud me. *Ge.* Atqui opus eſt nunc cum maxume ut ſis, Antipho.
Nam ſi ſenſerit te timidum pater eſſe, arbitrabitur
Commeruiſſe culpam. *Ph.* Hoc verum eſt. *An.* Non poſſum immutarier.
Ge. Quid faceres, ſi aliud gravius tibi nunc faciundum foret?
An. Quum hoc non poſſum, illud minus poſſem. *Ge.* Hoc nihil eſt, Phaedria: ilicet.
Quid hic conterimus operam fruſtra? quin abeo? *Ph.* Et quidem ego. *An.* Obſecro:
Quid ſi adſimulo? ſatin' eſt? *Ge.* Garris. *An.* Voltum contemplamini: hem!
Satin' ſic eſt? *Ge.* Non. *An.* Quid ſi ſic? *Ge.* Propemodum. *An.* Quid ſi ſic? *Ge.* Sat eſt.
Hem! iſtuc ſerva: & verbum verbo, par pari ut reſpondeas,

Ne te iratus ſuis ſaevidicis dictis protelet. *An.* Scio.
Ge. Vi coactum te eſſe invitum, lege, judicio. tenes?
Sed quis hic eſt ſenex, quem video in ultima platea? *An.* Ipſus eſt:
Non poſſum adeſſe. *Ge.* Ah! quid agis? quo abis, Antipho? mane,
Mane, inquam. *An.* Egomet me novi, & peccatum meum:
Vobis commendo Phanium, & vitam meam.
Ph. Geta, quid nunc fiet? *Ge.* Tu jam lites audies:
Ego plectar pendens, niſi quid me fefellerit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
Id noſmet ipſos facere oportet, Phaedria.
Ph. Aufer mihi; oportet: quin tu, quod faciam, impera.
Ge. Meminiſtin' olim ut fuerit voſtra oratio,
In re incipiunda ad defendendam noxiam.
Juſtam illam cauſam, facilem, vincibilem, optumam?
Ph. Memini. *Ge.* Hem! nunc ipſa 'ſt opus ea: aut, ſi quid poteſt,
Meliore, & callidiore. *Ph.* Fiet ſedulo.
Ge. Nunc prior adito tu: ego in ſubſidiis hic ero
Succenturiatus, ſi quid deficies. *Ph.* Age.

ACTUS II. SCENA I.

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

De. ITANE tandem uxorem duxit Antipho injuſſu meo?
Nec meum imperium: age, mitto imperium: non ſimultatem meam
Revereri ſaltem? non pudere? ô facinus audax: ô Geta
Monitor! *Ge.* Vix tandem. *De.* Quid mihi dicent? aut quam cauſam reperient?
Demiror. *Ge.* Atqui reperi jam: aliud cura. *De.* Anne hoc dicent mihi,

Invitus feci: lex coëgit? audio, & fateor. *Ge*. Placet.
De. Verum ſcientem, tacitum, cauſam tradere advorſariis:
Etiamne id lex coëgit? *Ph*. Illud durum. *Ge*. Ego expediam: ſine.
De. Incertum eſt, quid agam: quia praeter ſpem, atque incredibile hoc mihi obtigit:
Ita ſum inritatus, animum ut nequeam ad cogitandum inſtituere.
Quamobrem omnes, quum ſecundae res ſunt maxume, tum maxume
Meditari ſecum oportet, quo pacto advorſam aerumnam ferant:
Pericla, damna, exilia. peregre rediens ſemper cogitet,
Aut filii peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae.
Communia eſſe haec: fieri poſſe: ut ne quid animo ſit novum.
Quidquid praeter ſpem eveniat, omne id deputare eſſe in lucro.
Ge. O Phaedria, incredibile eſt, quantum herum anteeo ſapientia.
Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda: herus ſi redierit,
Molendum uſque in piſtrino: vapulandum: habendae compedes:
Opus ruri faciundum. horum nihil quidquam accidet animo novum.
Quidquid praeter ſpem eveniet, omne id deputabo eſſe in lucro.
Sed quid ceſſas hominem adire, & blande in principio alloqui?
De. Phaedriam mei fratris video filium mihi ire obviam.

Ph.

Ph. Mi patrue, ſalve. *De.* Salve. ſed ubi eſt Antipho?
Ph. Salvom advenire. *De.* Credo. hoc reſponde mihi.
Ph. Valet. hic eſt: ſed ſatin' omnia ex ſententia?
De. Vellem quidem. *Ph.* Quid iſtuc? *De.* Rogitas, Phaedria?
Bonas, me abſente, hic confeciſtis nuptias!
Ph. Eho, an id ſuccenſes nunc illi? *Ge.* O artificem probum!
De. Egone illi non ſuccenſeam? ipſum geſtio
Dari mihi in conſpectum, nunc ſua culpa ut ſciat
Lenem patrem illum factum me eſſe acerrimum.
Ph. Atqui nihil fecit, patrue, quod ſuccenſeas.
De. Ecce autem ſimilia omnia: omnes congruunt:
Unum cognoris, omnes noris. *Ph.* Haud ita 'ſt.
De. Hic in noxa eſt: ille ad defendendam cauſam adeſt.
Quom ille eſt, hic praeſto eſt: tradunt operas mutuas.
Ge. Probe horum facta imprudens depinxit ſenex.
De. Nam ni haec ita eſſent, cum illo haud ſtares, Phaedria.
Ph. Si eſt, patrue, culpam ut Antipho in ſe admiſerit,
Ex qua re minus rei foret aut famae temperans:
Non cauſam dico, quin, quod meritus ſit, ferat.
Sed ſi quis forte malitia fretus ſua,
Inſidias noſtrae fecit adoleſcentiae,
Ac vicit: noſtrane ea culpa eſt, an judicum?
Qui ſaepe propter invidiam adimunt diviti,
Aut propter miſericordiam addunt pauperi?
Ge. Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui.
De. An quiſquam judex eſt, qui poſſit noſcere
Tua juſta: ubi tute verbum non reſpondeas,
Ita ut ille fecit? *Ph.* Functus adoleſcentuli eſt
Officium liberalis. poſtquam ad judices

Ventum

Ventum eſt, non potuit cogitata proloqui:
Ita eum tum timidum ibi obſtupefecit pudor.
Ge. Laudo hunc. ſed ceſſo adire quam primum ſenem?
Here, ſalve: ſalvom te adveniſſe gaudeo. *De.* Ho!
Bone cuſtos, ſalve: columen vero familiae,
Cui commendavi filium hinc abiens meum.
Ge. Jam dudum te omnes nos accuſare audio
Immerito: & horum me omnium immeritiſſimo.
Nam quid me in hac re facere voluiſti tibi?
Servom hominem cauſam orare leges non ſinunt:
Neque teſtimonii dictio eſt. *De.* Mitto omnia:
Addo iſtuc: imprudens timuit adoleſcens: ſino.
Tu ſervos. verum ſi cognata eſt maxime,
Non fuit neceſſe habere: ſed, id quod lex jubet,
Dotem daretis: quaereret alium virum:
Qua ratione inopem potius ducebat domum?
Ge. Non ratio, verum argentum deerat. *De.* Sumeret
Alicunde. *Ge.* Alicunde! nihil eſt dictu facilius.
De. Poſtremo, ſi nullo alio pacto, foenore.
Ge. Hui! dixti pulchre, ſiquidem quiſquam crederet
Te vivo. *De.* Non, non ſic futurum 'ſt: non poteſt.
Egon' illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?
Nihil ſuave meritum 'ſt. hominem commonſtrarier
Mihi iſtum volo, aut, ubi habitet, demonſtrarier.
Ge. Nempe Phormionem? *De.* Iſtum patronum mulieris.
Ge. Jam faxo hic aderit. *De.* Antipho ubi nunc eſt? *Ph.* Foris.
De. Abi, Phaedria: eum require, atque adduce huc. *Ph.* Eo
Recta via equidem illuc. *Ge.* Nempe ad Pamphilam.
De. At ego Deos Penates hinc ſalutatum domum
Devortar: inde ibo ad forum, atque aliquot mihi

Amicos advocabo, ad hanc rem qui adſient,
Ut ne imparatus ſim, ſi adveniat Phormio.

ACTUS II. SCENA II.

PHORMIO. GETA.

Ph. ITANE patris ais conſpectum veritum hinc abiſſe? *Ge.* Admodum.
Ph. Phanium relictam ſolam? *Ge.* Sic. *Ph.* Et iratum ſenem?
Ge. Oppido. *Ph.* At te ſumma ſolum, Phormio, rerum redit.
Tute hoc intriſti: tibi omne eſt exedendum. accingere.
Ge. Obſecro te. *Ph.* Si rogabit? *Ge.* In te ſpes eſt. *Ph.* Eccere.
Quid ſi reddet? *Ge.* Tu impuliſti. *Ph.* Sic opinor. *Ge.* Subveni.
Ph. Cedo ſenem! jam instructa ſunt mihi in corde conſilia omnia.
Ge. Quid ages? *Ph.* Quid vis, niſi uti maneat Phanium, atque ex crimine hoc
Antiphonem eripiam, atque in me omnem iram derivem ſenis?
Ge. O vir fortis, atque amicus! verum hoc ſaepe, Phormio,
Vereor, ne iſtaec fortitudo in nervom erumpat denique. *Ph.* Ah!
Non ita eſt: factum eſt periclum: jam pedum viſa 'ſt via.
Quot me cenſes homines jam deverberaſſe uſque ad necem?
Hoſpites, tum cives? quo magis novi, tanto ſaepius.
Cedo dum, en umquam injuriarum audiſti mihi ſcriptam dicam?
Ge. Quî iſtuc? *Ph.* Quia non rete accipitri tenditur, neque miluo,

Qui

Qui male faciunt nobis : illis, qui nihil faciunt, tenditur.
Quia enim in illis fructus eſt : in illis opera luditur.
Aliis aliunde eſt periclum, unde aliquid abradi poteſt :
Mihi ſciunt nihil eſſe. dices, ducent damnatum domum.
Alere nolunt hominem edacem. Et ſapiunt, mea quidem ſententia,
Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere.
Ge. Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia.
Ph. Immo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert.
Ten' aſymbolum venire ! unctum, atque lautum e balneis,
Otioſum ab animo : quum ille & cura, & ſumtu abſumitur,
Dum tibi ſit, quod placeat : ille ringitur, tu rideas :
Prior bibas, prior decumbas : coena dubia apponitur ?
Ge. Quid iſtuc verbi eſt ? *Ph.* Ubi tu dubites, quid ſumas potiſſimum.
Haec, cum rationem ineas, quam ſint ſuavia, & quam cara ſint :
Ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praeſentem Deum ?
Ge. Senex adeſt : vide, quid agas. prima coitio 'ſt acerrima,
Si eam ſuſtinueris, poſtilla jam, ut lubet, ludas licet.

ACTUS II. SCENA III.

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

De. EN umquam cuiquam contumelioſius
Audiſtis factam injuriam, quam haec eſt mihi ?
Adeſte, quaeſo. *Ge.* Iratus eſt. *Ph.* Quin tu hoc age. 'ſt !
Jam ego hunc agitabo. Prô Deum immortalium !

Negat Phanium eſſe hanc ſibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat eſſe cognatam? *Ge.* Negat.
Ph. Neque ejus patrem ſe ſcire, qui fuerit? *Ge.* Negat.
De. Ipſum eſſe opinor, de quo agebam. ſequimini.
Ph. Nec Stilphonem ipſum ſcire, qui fuerit? *Ge.* Negat.
Ph. Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens:
Negligitur ipſa. vide; avaritia quid facit!
Ge. Si herum inſimulabis avaritiae, male audies.
De. O audaciam! etiam me ultro accuſatum advenit?
Ph. Nam jam adoleſcenti nihil eſt, quod ſuccenſeam,
Si illum minus norat: quippe homo jam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri fere
Se continebat: ibi agrum de noſtro patre
Colendum habebat. ſaepe interea mihi ſenex
Narrabat, ſe hunc negligere cognatum ſuum:
At quem virum! quem ego viderim in vita optimum.
Ge. Videas te, atque illum, ut narras. *Ph.* In malam crucem!
Nam ni ita eum exiſtumaſſem, numquam tam graves
Ob hanc inimicitias caperem in noſtram familiam,
Quam is aſpernatur nunc tam illiberaliter.
Ge. Pergin' hero abſenti male loqui, impuriſſime?
Ph. Dignum autem hoc illo eſt. *Ge.* Ain' tandem? Carcer! *De.* Geta.
Ge. Bonorum extortor, legum contortor. *De.* Geta.
Ph. Reſponde. *Ge.* Quis homo eſt? ehem! *De.* Tace. *Ge.* Abſenti tibi
Te indignas, ſeque dignas contumelias
Numquam ceſſavit dicere hodie. *De.* Ohe! deſine.
Adoleſcens, primum abs te hoc bona venia peto,
Si tibi placere potis eſt, mihi ut reſpondeas:
Quem amicum tuum ais fuiſſe iſtum? explana mihi:
Et qui cognatum me ſibi eſſe diceret.
Ph. Proinde expiſcare, quaſi non noſſes. *De.* Noſſem? *Ph.* Ita.

De. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.
Ph. Eho! tu ſobrinum tuum non noras? *De*. Enicas:
Dic nomen. *Ph*. Nomen? maxume. *De*. Quid nunc taces?
Ph. Perii hercle! nomen perdidi. *De*. Hem! quid ais? *Ph*. Geta,
Si meminiſti id quod olim dictum eſt, ſubjice. hem!
Non dico. quaſi non noris, tentatum advenis.
De. Egone autem tento? *Ge*. Stilpho. *Ph*. Atque adeo quid mea?
Stilpho eſt. *De*. Quem dixti? *Ph*. Stilphonem, inquam, noveras?
De. Neque ego illum noram: neque mihi cognatus fuit
Quiſquam iſthoc nomine. *Ph*. Itane? non te horum pudet?
At ſi talentûm rem reliquiſſet decem.
De. Di tibi male faciant! *Ph*. Primus eſſes, memoriter
Progeniem voſtram uſque ab avo atque atavo proferens.
De. Ita ut dicis. ego tum ſi adveniſſem, qui mihi
Cognata ea eſſet, dicerem. itidem tu face.
Cedo, qui eſt cognata? *Ge*. Eu, noſter! recte: heus tu! cave.
Ph Dilucide expedivi; quibus me oportuit
Judicibus. tum, ſi id falſum fuerat, filius
Cur non refellit? *De*. Filium narras mihi?
Cujus de ſtultitia dici, ut dignum eſt, non poteſt.
Ph. At tu, qui ſapiens es, magiſtratus adi;
Judicium de eadem cauſa iterum ut reddant tibi:
Quandoquidem ſolus regnas; & ſoli licet
Hic de eadem cauſa bis judicium adipiſcier.
De. Etſi mihi facta injuria 'ſt, verumtamen
Potius, quam lites ſecter, aut quam te audiam,
Itidem ut cognata ſi ſit, id quod lex jubet
Dotem dare, abduce hanc; minas quinque accipe.

Ph.

Ph. Ha, ha, he! homo ſuavis. *De.* Quid eſt? num iniquum poſtulo?
An ne hoc quidem adipiſcar ego, quod jus publicum eſt?
Ph. Itane tandem, quaeſo? item, ut meretricem, ubi abuſus ſis,
Mercedem dare lex jubet ei, atque amittere? an,
Ut ne quid turpe civis in ſe admitteret,
Propter egeſtatem, proximo juſſa 'ſt dari,
Ut cum uno aetatem degeret? quod tu vetas.
De. Ita, proxumo quidem: at nos unde? aut quamobrem? *Ph.* Ohe!
Actum, ajunt, ne agas. *De.* Non agam? immo haud deſinam,
Donec perfecero hoc. *Ph.* Ineptis. *De.* Sine modo.
Ph. Poſtremo tecum nihil rei nobis, Demipho eſt.
Tuus eſt damnatus gnatus, non tu: nam tua
Praeterierat jam ad ducendum aetas. *De.* Omnia haec
Illum putato, quae ego nunc dico, dicere:
Aut quidem cum uxore hac, ipſum prohibebo domo.
Ge. Iratus eſt. *Ph.* Tute idem melius feceris.
De. Itane es paratus facere me advorſum omnia,
Infelix? *Ph.* Metuit hic nos, tametſi ſedulo
Diſſimulat. *Ge.* Bene habent tibi principia. *Ph.* Quin, quod eſt
Ferendum, feras. tuis dignum factis feceris:
Ut amici inter nos ſimus. *De.* Egon' tuam expetam
Amicitiam? aut te viſum, aut auditum velim?
Ph. Si concordabis cum illa, habebis, quae tuam
Senectutem oblectet. reſpice aetatem tuam.
De. Te oblectet! tibi habe. *Ph.* Minue vero iram. *De.* Hoc age:
Satis jam verborum eſt. niſi tu properas mulierem
Abducere, ego illam ejiciam. dixi, Phormio.
Ph. Si tu illam adtigeris ſecus, quam dignum eſt, liberam,

Dicam tibi impingam grandem. dixi, Demipho.
Si quid opus fuerit, heus! domo me. *Ge.* Intelligo.

ACTUS II. SCENA IV.

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINUS. CRITO.

De. QUANTA me cura & ſollicitudine afficit
Gnatus, qui me & ſe hiſce impedivit nuptiis!
Neque mihi in conſpectum prodit; ut ſaltem ſciam,
Quid de hac re dicat, quidve ſit ſententiae.
Abi tu; viſe, redieritne jam, an nondum, domum.
Ge. Eo. *De.* Videtis, quo in loco res haec ſiet.
Quid ago? dic, Hegio. *He.* Ego Cratinum cenſeo,
Si tibi videtur. *De.* Dic, Cratine. *Cra.* Mene vis?
De. Te. *Cra.* Ego, quae in rem tuam ſint, ea velim facias. mihi
Sic hoc videtur: quod te abſente hic filius
Egit, reſtitui in integrum, aequom eſt, & bonum,
Et id impetrabis. dixi. *De.* Dic nunc, Hegio.
He. Ego ſedulo hunc dixiſſe credo. verum ita eſt,
Quot homines, tot ſententiae: ſuus cuique mos.
Mihi non videtur, quod ſit factum legibus,
Reſcindi poſſe: & turpe inceptu eſt. *De.* Dic, Crito.
Cri. Ego amplius deliberandum cenſeo:
Res magna eſt. *He.* Numquid nos vis? *De.* Feciſtis probe:
Incertior ſum multo, quam dudum. *Ge.* Negant
Rediſſe. *De.* Frater eſt exſpectandus mihi:
Is quod mihi dederit de hac re conſilium, id ſequar.
Percontatum ibo ad portum, quoad ſe recipiat.
Ge. At ego Antiphonem quaeram, ut, quae acta hic ſint, ſciat.
Sed eccum ipſum video in tempore huc ſe recipere.

ACTUS III. SCENA I.

ANTIPHO. GETA.

An. ENIMVERO, Antipho, multimodis cum iſthoc animo es vituperandus,

Itane

Itane hinc abiſſe: & vitam tuam tutandam aliis dediſſe?
Alios tuam rem credidiſti magis, quam tete, animadverſuros?
Nam, ut ut erant alia, illi certe, quae nunc tibi domi eſt, conſuleres,
Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali.
Cujus nunc miſerae ſpes opeſque ſunt in te uno omnes ſitae.
Ge. Equidem, here, nos jam dudum hic te abſentem incuſamus, qui abieris.
An. Te ipſum quaerebam. *Ge.* Sed ea cauſa nihilo magis defecimus.
An. Loquere, obſecro! quonam in loco ſunt res, & fortunae meae:
Numquid patri ſubolet? *Ge.* Nihil etiam. *An.* Et quid ſpei porro 'ſt? *Ge.* Neſcio. *An.* Ah!
Ge. Niſi Phaedria haud ceſſavit pro te eniti. *An.* Nihil fecit novi.
Ge. Tum Phormio itidem in hac re, ut in aliis, ſtrenuum hominem praebuit.
An. Quid is fecit? *Ge.* Confutavit verbis admodum iratum patrem.
An. Eu! Phormio. *Ge.* Ego quod potui, porro. *An.* Mi Geta, omnes vos amo.
Ge. Sic habent principia ſeſe, ut dico. adhuc tranquilla res eſt.
Manſuruſque patruum pater eſt, dum huc adveniat. *An.* Quid eum? *Ge.* Ut ajebat,
De ejus conſilio ſeſe velle facere, quod ad hanc rem attinet.
An. Quantus metus eſt mihi, venire huc ſalvom nunc patruum, Geta!
Nam per ejus unam, ut audio, aut vivam, aut moriar, ſententiam.

Ge.

Ge. Phaedria tibi adeſt. *An.* Ubinam? *Ge.* Eccum, ab ſua palaeſtra exit foras.

ACTUS III. Scena II.

Phaedria. Dorio. Antipho. Geta.

Ph. Dorio, audi, obſecro. *Do.* Non audio. *Ph.* Parumper. *Do.* Quin omitte me.

Ph. Audi, quod dicam. *Do.* At enim taedet jam audire eadem millies.

Ph. At nunc dicam, quod lubenter audias. *Do.* Loquere, audio.

Ph. Nequeo te exorare, ut maneas triduum hoc? quo nunc abis?

Do. Mirabar, ſi tu mihi quidquam adferres novi.

An. Hei! metuo lenonem, ne quid ſuo ſuat capiti. *Ge.* Idem ego metuo.

Ph. Non mihi credis? *Do.* Hariolare. *Ph.* Sin fidem do. *Do.* Fabulae!

Ph. Foeneratum iſtuc beneficium tibi pulchre dices. *Do.* Logi!

Ph. Crede mihi, gaudebis facto. verum hercle hoc eſt. *Do.* Somnia!

Ph. Experire, non eſt longum. *Do.* Cantilenam eandem canis.

Ph. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu. *Do.* Garri modo.

Ph. Adeon' ingenio eſſe duro te atque inexorabili,
Ut neque miſericordia, neque precibus molliri queas?

Do. Adeon' te eſſe incogitantem, atque impudentem, Phaedria,
Ut phaleratis dictis ducas me, & meam ductes gratiis?

An. Miſeritum 'ſt. *Ph.* Hei! veris vincor. *Ge.* Quam uterque eſt ſimilis ſui!

Ph. Neque, Antipho alia quum occupatus eſſet ſollicitudine,
Tum hoc eſſe mihi objectum malum! *An.* Ah! quid iſtuc autem eſt, Phaedria?

Ph. O fortunatiſſime Antipho! *An.* Egone? *Ph.* Cui, quod amas, domi 'ſt:
Nec cum hujuſmodi umquam uſus venit, ut conflictares malo.
An. Mihin' domi 'ſt? immo, id quod ajunt, auribus teneo lupum.
Nam neque quomodo a me amittam, invenio: neque, uti retineam, ſcio.
Do. Ipſum iſtuc mihi in hoc eſt. *An.* Eia! ne parum leno fies.
Numquid hic confecit? *Ph.* Hiccine? quod homo inhumaniſſimus:
Pamphilam meam vendidit. *Ge.* Quid? vendidit? *An.* Ain'? vendidit?
Ph. Vendidit. *Do.* Quam indignum facinus! ancillam aere emtam ſuo.
Ph. Nequeo exorare, ut me maneat, & cum illo ut mutet fidem,
Triduum hoc: dum id, quod eſt promiſſum, ab amicis argentum aufero.
Si tum non dedero, unam praeterea horam ne oppertus fies.
Do. Obtundis. *An.* Haud longum eſt id, quod orat, Dorio: exoret, ſine.
Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, conduplicaverit.
Do. Verba iſtaec ſunt. *An.* Pamphilamne hac urbe privari ſines?
Tum praeterea horunc' amorem diſtrahi poterin' pati?
Do. Neque ego, neque tu. *Ge.* Di tibi omnes id, quod es dignus, duint!
Do. Ego te complures adverſum ingenium meum menſes tuli,
Pollicitantem, nihil ferentem, flentem: nunc contra omnia haec;

Re-

Repperi, qui det, neque lacrumet: da locum melioribus.
An. Certe hercle, ego, ſi ſatis commemini, tibi quidem eſt olim dies,
Quam ad dares huic, praeſtituta. *Ph.* Factum. *Do.* Num ego iſtuc nego?
An. Jam ea praeteriit? *Do.* Non: verum haec ei anteceſſit. *An.* Non pudet
Vanitatis? *Do.* Minime, dum ob rem. *Ge.* Sterquilinium. *Ph.* Dorio,
Itane tandem facere oportet? *Do.* Sic ſum: ſi placeo, utere.
An. Siccine hunc decipis? *Do.* Immo enim vero, Antipho, hic me decipit.
Nam hic me hujuſmodi eſſe ſciebat: ego hunc eſſe aliter credidi.
Iſte me fefellit: ego iſti nihilo ſum aliter, ac fui.
Sed utut haec ſunt, tamen hoc faciam: cras mane argentum mihi
Miles dare ſe dixit: ſi mihi prior tu adtuleris, Phaedria,
Mea lege utar; ut potior ſit, qui prior ad dandum 'ſt. Vale.

ACTUS III. SCENA III.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

Ph. QUID faciam? unde ego nunc tam ſubito huic argentum inveniam miſer,
Cui minus nihilo eſt? quod, ſi hic potuiſſet nunc exorarier
Triduum hoc: promiſſum fuerat. *An.* Itane hunc patiemur, Geta,
Fieri miſerum, qui me dudum, ut dixti, adjuverit comiter?
Quin, quum opus eſt, beneficium rurſum ei experimur reddere?

Ge. Scio quidem hoc eſſe aequom. *An.* Age ergo, ſolus ſervare hunc potes.
Ge. Quid faciam? *An.* Invenias argentum. *Ge.* Cupio: ſed id unde, edoce.
An. Pater adeſt hic. *Ge.* Scio: ſed quid tum? *An.* Ah! dictum ſapienti ſat eſt.
Ge. Itane? *An.* Ita. *Ge.* Sane hercle pulchre ſuades, etiam tu hinc abis?
Non triumpho, ex nuptiis tuis ſi nihil nanciſcor mali:
Ni etiam nunc me hujus cauſa quaerere in malo jubeas crucem?
An. Verum hic dicit. *Ph.* Quid? ego vobis, Geta, alienus ſum? *Ge.* Haud puto.
Sed parumne eſt, quod omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,
Ni inſtigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci?
Ph. Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem!
Tum igitur dum licet, dumque adſum, loquimini mecum, Antipho:
Contemplamini me. *An.* Quamobrem? aut quidnam facturus, cedo?
Ph. Quoquo hinc aſportabitur terrarum, certum eſt perſequi,
Aut perire. *Ge.* Di bene vortant, quod agas! pedetentim tamen.
An. Vide, ſi quid opis potes adferre huic. *Ge.* Si quid! quid? *An.* Quaere, obſecro,
Ne quid plus minuſve faxit, quod nos poſt pigeat, Geta.
Ge. Quaero. ſalvos eſt, ut opinor: verum enim metuo malum.
An. Noli metuere: una tecum bona, mala, tolerabimus.
Ge. Quantum tibi opus eſt argenti? loquere. *Ph.* Solae triginta minae.

Ge.

Ge. Triginta! hui, percara eſt, Phaedria. *Ph.* Iſtaec vero vilis eſt.
Ge. Age, age, inventas reddam. *Ph.* O lepidum caput!
Ge. Aufer te hinc. *Ph.* Jam opus eſt. *Ge.* Jam feres:
Sed opus eſt, mihi Phormionem ad hanc rem adjutorem dari.
An. Praeſto eſt: audaciſſime oneris quidvis impone, & feret;
Solus eſt homo amico amicus. *Ge.* Eamus ergo ad eum ocius.
An. Numquid eſt, quod opera mea vobis opus ſit? *Ge.* Nihil. verum abi domum,
Et illam miſeram, quam ego nunc intus ſcio eſſe exanimatam metu,
Conſolare. ceſſas? *An.* Nihil eſt, aeque quod faciam lubens.
Ph. Qua via iſtuc facies? *Ge.* Dicam in itinere: modo te hinc amove.

ACTUS IV. Scena I.

Demipho. Chremes.

De. QUID? qua profectus cauſa hinc es Lemnum, Chremes?
Adduxtin' tecum filiam? *Ch.* Non. *De.* Quid ita non?
Ch. Poſtquam videt me ejus mater eſſe hic diutius,
Simul autem non manebat aetas virginis
Meam negligentiam: ipſam cum omni familia
Ad me profectam eſſe ajebant. *De.* Quid illic tam diu,
Quaeſo, igitur commorabare, ubi id audiveras?
Ch. Pol me detinuit morbus. *De.* Unde? aut qui? *Ch.* Rogas?
Senectus ipſa eſt morbus. ſed veniſſe eas
Salvas, audivi ex nauta, qui illas vexerat.

De.

De. Quid gnato obtigerit, me abſente, audiſtin' Chreme?
Ch. Quod quidem me factum conſilii incertum facit.
Nam hanc conditionem ſi cui tulero extrario;
Quo pacto, aut unde mihi ſit, dicendum ordine eſt.
Te mihi fidelem eſſe aeque, atque egomet ſum mihi,
Scibam: ille, ſi me alienus adfinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin ſpreverit me, plus, quam opus eſt ſcito, ſciet.
Vereorque, ne uxor aliqua hoc reſciſcat mea.
Quod ſi fit, ut me excutiam, atque egrediar domo,
Id reſtat. nam ego meorum ſolus ſum meus.
De. Scio ita eſſe: & iſtaec mihi res ſollicitudini eſt:
Neque adeo defetiſcar umquam experirier,
Donec tibi id, quod pollicitus ſum, effecero.

ACTUS IV. SCENA II.

GETA.

EGo hominem callidiorem vidi neminem,
Quam Phormionem. venio ad hominem, ut dicerem,
Argento opus eſſe, & id quo pacto fieret.
Vixdum dimidium dixeram, intellexerat.
Gaudebat: me laudabat: quaerebat ſenem:
Dis gratias agebat, tempus ſibi dari,
Ubi Phaedriae ſe oſtenderet nihilo minus
Amicum eſſe, quam Antiphoni. hominem ad forum
Juſſi opperiri: eo me eſſe adducturum ſenem.
Sed eccum ipſum. quis eſt ulterior? atat! Phaedriae
Pater venit. ſed quid pertimui autem, bellua?
An quia, quos fallam, pro uno duo ſunt mihi dati?

Commodius

Commodius eſſe opinor duplici ſpe utier.
Petam hinc, unde a primo inſtitui. is ſi dat, ſat eſt:
Si ab eo nihil fiet, tum hunc adoriar hoſpitem.

ACTUS IV. SCENA III.

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

An. EXSPECTO, quam mox recipiat huc ſeſe Geta.
Sed patruum video cum patre adſtantem. hei mihi!
Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem.
Ge. Adibo hoſce. O noſter Chremes! *Ch.* Salve, Geta.
Ge. Venire ſalvom volup' eſt. *Ch.* Credo. *Ge.* Quid agitur?
Ch. Multa advenienti, ut fit, nova hic, compluria.
Ge. Ita. de Antiphone audiſtin' quae facta? *Ch.* Omnia.
Ge. Tun' dixeras huic? facinus indignum, Chreme,
Sic circumiri! *De.* Id hoc cum agebam commodum.
Ge. Nam hercle ego quoque id quidem agitans mecum ſedulo,
Inveni, opinor, remedium huic rei. *De.* Quid, Geta?
Quod remedium? *Ge.* Ut abii abs te, fit forte obviam
Mihi Phormio. *Ch.* Qui Phormio? *Ge.* Is, qui iſtam. *Ch.* Scio.
Ge. Viſum eſt mihi, ut ejus tentarem ſententiam.
Prendo hominem ſolum: cur non, inquam, Phormio,
Vides, inter vos ſic haec potius cum bona
Ut componantur gratia, quam cum mala?
Herus liberalis eſt, & fugitans litium.

Nam

Nam caeteri quidem hercle amici omnes modo
Uno ore auctores fuere, ut praecipitem hanc daret.
An. Quid hic coeptat? aut quo evadet hodie? *Ge.* An legibus
Daturum poenas dices, ſi illam ejecerit?
Jam id exploratum eſt. heia! ſudabis ſatis,
Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia eſt.
Verum, pone eſſe victum eum: at tandem tamen
Non capitis ejus res agitur, ſed pecuniae.
Poſtquam hominem his verbis ſentio mollirier:
Soli ſumus nunc hic, inquam; *eho! dic,* quid velis dari
Tibi in manum? ut *herus* his deſiſtat litibus:
Haec hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies.
An. Satin illi Di ſunt propitii? *Ge.* Nam ſat ſcio,
Si tu aliquam partem aequi bonique dixeris,
Ut eſt ille, bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. *De.* Quis te iſtaec juſſit loqui?
Ch. Immo non potuit melius pervenirier
Eo, quo nos volumus. *An.* Occidi! *Ch.* Perge eloqui.
Ge. A primo homo inſanibat. *Ch.* Cedo, quid poſtulat?
Ge. Quid? nimium. quantum libuit. *Ch.* Dic. *Ge.* Si quis daret
Talentum magnum. *Ch.* Immo malum, hercle: ut nihil pudet!
Ge. Quod dixi adeo ei: quaeſo, quid ſi filiam
Suam unicam locaret? parvi retulit
Non ſuſcepiſſe: inventa eſt, quae dotem petat.
Ad pauca ut redeam, ac mittam illius ineptias,

Haec

Haec denique ejus fuit poſtrema oratio :
Ego, inquit, jam a principio amici filiam,
Ita ut aequum fuerat, volui uxorem ducere.
Nam mihi veniebat in mentem ejus incommodum,
In ſervitutem pauperem ad ditem dari :
Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
Aliquantulum quae adferret, qui diſſolverem
Quae debeo : & etiam nunc, ſi volt Demipho
Dare, quantum ab hac accipio, quae ſponſa 'ſt mihi :
Nullam mihi malim, quam iſthanc uxorem dari.
An. Utrum ſtultitia facere ego hunc, an malitia
Dicam : ſcientem, an imprudentem : incertus ſum.
De. Quid, ſi animam debet ? *Ge*. Ager oppoſitus eſt pignori,
Ob decem minas, inquit. *De*. Age, age ; jam ducat : dabo.
Ge. Aediculae item ſunt ob decem alias. *De*. Oi ! hui !
Nimium eſt. *Ch*. Ne clama : petito haſce a me decem.
Ge. Uxori emunda ancillula 'ſt : tum pluſcula
Supellectile opus eſt : opus eſt ſumptu ad nuptias :
His rebus ſane pone, inquit, decem minas.
De. Sexcentas proinde ſcribito jam mihi dicas.
Nihil do. impuratus me ille ut etiam irrideat ?
Ch. Quaeſo, ego dabo, quieſce. tu modo, filius
Fac ut illam ducat, nos quam volumus. *An*. Hei mihi !
Geta, occidiſti me tuis fallaciis.
Ch. Mea cauſa ejicitur : me hoc eſt aequom amittere.
Ge. Quantum potes, me certiorem, inquit, face :
Si illam dant, hanc ut mittam : ne incertus ſiem,
Nam illi mihi dotem jam conſtituerunt dare.

Ch. Jam accipiat: illis repudium renuntiet:
Hanc ducat. *De.* Quae quidem illi res vortat male!
Ch. Opportune adeo nunc argentum mecum adtuli,
Fructum, quem Lemni uxoris reddunt praedia:
Id ſumam: uxori, tibi opus eſſe, dixero.

ACTUS IV. SCENA IV.

ANTIPHO. GETA.

An. GETA! *Ge.* Hem! *An.* Quid egiſti? *Ge.* Emunxi argento ſenes.
An. Satin' id eſt? *Ge.* Neſcio hercle: tantum juſſus ſum.
An. Eho! verbero, aliud mihi reſpondes, ac rogo.
Ge. Quid ergo narras? *An.* Quid ego narrem! opera tua
Ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſume.
Ut te quidem omnes Di, Deaeque, Superi, Inferi,
Malis exemplis perdant! hem! ſi quid velis,
Huic mandes, quod quidem recte curatum velis.
Qui te ad ſcopulum e tranquillo inferat.
Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? injecta eſt ſpes patri,
Poſſe illam extrudi. cedo nunc porro, Phormio
Dotem ſi accipiet, uxor ducenda eſt domum:
Quid fiet? *Ge.* Non enim ducet. *An.* Novi: caeterum
Quum argentum repetent, noſtra cauſa, ſcilicet!
In nervom potius ibit. *Ge.* Nihil eſt, Antipho,
Quin male narrando poſſit depravarier.
Tu id, quod boni eſt, excerpis: dicis, quod mali eſt.
Audi nunc contra jam: ſi argentum acceperit,

Ducenda

Ducenda eſt uxor, ut ais: concedo tibi,
Spatium quidem tandem adparandis nuptiis,
Vocandi, ſacruficandi dabitur paululum.
Interea amici, quod polliciti ſunt, dabunt.
Id ille iſtis reddet. *An.* Quamobrem? aut quid dicet?
Ge. Rogas?
Quot res? poſtilla, monſtra evenerunt mihi!
Introiit in aedes ater alienus canis:
Anguis per impluvium decidit de tegulis:
Gallina cecinit: interdixit hariolus:
Haruſpex vetuit ante brumam aliquid novi
Negoti incipere. quae cauſa eſt juſtiſſima.
Haec fient. *An.* Ut modo fiant. *Ge.* Fient: me vide.
Pater exit: abi, dic, eſſe argentum, Phaedriae.

ACTUS IV. SCENA V.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

De. QUIETUS eſto, inquam: ego curabo, ne quid verborum duint:
Hoc temere numquam amittam ego a me, quin mihi teſtes adhibeam.
Cui dem, & quamobrem dem, commemorabo. *Ge.* Ut cautus eſt, ubi nihil opus 'ſt!
Ch. Atque ita opus facto eſt. at matura, dum libido eadem haec manet.
Nam ſi altera illa magis inſtabit, forſitan nos rejiciat.
Ge. Rem ipſam putaſti. *De.* Duc me ad eum ergo. *Ge.* Non moror. *Ch.* Ubi hoc egeris,
Tranſito ad uxorem meam, ut conveniat hanc, prius quam hinc abeat:
Dicat, nos dare eam Phormioni nuptum, ne ſuccenſeat:
Et magis eſſe illum idoneum, qui ipſi ſit familiarior:

Nos noſtro officio nihil digreſſos eſſe: quantum is voluerit,
Datum eſſe dotis. *De*. Quid tua, malum! id refert? C*h*. Magni, Demipho.
De. Non ſat is eſt, tuum te officium feciſſe, ſi non id fama adprobat?
C*h*. Volo ipſius quoque voluntate hoc fieri, ne ſe ejectam praedicet.
De. Idem ego iſtuc facere poſſum. C*h*. Mulier mulieri magis congruit.
De. Rogabo. C*h*. Ubi illas ego nunc reperire poſſim, cogito.

ACTUS V. SCENA I.

SOPHRONA. CHREMES.

So. QUID agam? quem mihi amicum inveniam miſera! aut quo conſilia haec referam?
Aut unde mihi auxilium petam?
Nam vereor, hera ne ob meum ſuaſum indigne injuria adficiatur:
Ita patrem adoleſcentis facta haec tolerare audio violenter.
C*h*. Nam quae haec anus eſt exanimata, a fratre quae egreſſa 'ſt meo?
So. Quod ut facerem, egeſtas me impulit: quum ſcirem infirmas nuptias
Haſce eſſe; ut id conſulerem, interea vita ut in tuto foret.
C*h*. Certe aedepol, niſi me animus fallit, aut parum proſpiciunt oculi,
Meae nutricem gnatae video. *So*. Neque ille inveſtigatur. C*h*. Quid agam?
So. Qui eſt ejus pater. C*h*. Adeo, an maneo, dum ea, quae loquitur, magis cognoſco?
So. Quod ſi eum nunc reperire poſſim, nihil eſt, quod verear. C*h*. Ea 'ſt ipſa:

Conloquar,

Conloquar. *So.* Quis hic loquitur? *Ch.* Sophrona. *So.* Et meum nomen nominat?
Ch. Reſpice ad me. *So.* Di, obſecro vos! eſtne hic Stilpho? *Ch.* Non. *So.* Negas?
Ch. Concede hinc a foribus paululum iſtorſum, ſodes, Sophrona.
Ne me iſtoc poſthac nomine adpellaſſis. *So.* Quid? non, obſecro, es,
Quem ſemper te eſſe dictitaſti? *Ch.* St! *So.* Quid has metuis fores?
Ch. Concluſam hic habeo uxorem ſaevam. verum iſtoc de nomine,
Eo perperam olim dixi, ne vos forte imprudentes foris
Effutiretis: atque id porro aliqua uxor mea reſciſceret.
So. Hem! Iſtoc pol nos te hic invenire miſerae numquam potuimus.
Ch. Eho! dic mihi, quid rei tibi eſt cum familia hac, unde exis?
Ubi illae ſunt? *So.* Miſeram me! *Ch.* Hem! quid eſt? vivuntne? *So.* Vivit gnata:
Matrem ipſam ex aegritudine miſeram mors conſecuta eſt.
Ch. Male factum! *So.* Ego autem, quae eſſem anus deſerta, egens, ignota,
Ut potui, nuptum virginem locavi huic adoleſcenti,
Harum qui eſt dominus aedium. *Ch.* Antiphonine? *So.* Hem! illi ipſi.
Ch. Quid! duaſne is uxores habet? *So.* Au! obſecro: unam ille quidem hanc ſolam.
Ch. Quid illa altera, quae dicitur cognata? *So.* Haec ergo eſt. *Ch.* Quid ais?
So. Compoſito factum 'ſt, quomodo hanc amans habere poſſet

Sine

Sine dote. *Ch*. Di voſtram fidem! quam ſaepe forte temere
Eveniunt, quae non audeas optare! offendi adveniens,
Qui cum volebam, atque ut volebam, collocatam filiam.
Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret,
Sine noſtra cura, maxuma ſua cura, haec ſola fecit.
So. Nunc quid opus facto ſit, vide. pater adoleſcentis venit;
Eumque animo iniquo hoc oppido ferre ajunt. *Ch*. Nihil pericli 'ſt.
Sed per Deos atque homines! meam eſſe hanc, cave reſciſcat quiſquam.
So. Nemo ex me ſcibit. *Ch*. Sequere me. intus caetera audies.

ACTUS V. SCENA II.

DEMIPHO. GETA.

De. NOSTRAPTE culpa facimus, ut malos expediat eſſe,
Dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos.
Ita fugias, ne praeter caſam, quod ajunt. nonne id ſat erat,
Accipere ab illo injuriam? etiam argentum 'ſt ultro objectum:
Ut ſit, qui vivat, dum aliud aliquid flagitii conficiat.
Ge. Planiſſume. *De*. His nunc praemium eſt, qui recta prava faciunt.
Ge. Veriſſume. *De*. Ut ſtultiſſime quidem illi rem geſſerimus.
Ge. Modo ut hoc conſilio poſſiet diſcedi, ut iſtam ducat.

De. Etiamne id dubium 'ſt? *Ge.* Haud ſcio hercle, ut homo 'ſt, an mutet animum.
De. Hem! mutet autem? *Ge.* Neſcio: verùm, ſi forte, dico.
De. Ita faciam, ut frater cenſuit: uxorem ejus huc adducam,
Cum iſta ut loquatur. tu, Geta, abi prae, nuntia hanc venturam.
Ge. Argentum inventum 'ſt Phaedriae: de jurgio ſiletur.
Proviſum eſt, ne in praeſentia haec hinc abeat: quid nunc porro?
Quid fiet? in eodem luto haeſitas: vorſuram ſolves,
Geta. praeſens quod fuerat malum, in diem abiit: plagae creſcunt:
Niſi proſpicis. nunc hinc domum ibo; ac Phanium edocebo,
Ne quid vereatur Phormionem, aut ejus orationem.

ACTUS V. SCENA III.

DEMIPHO. NAUSISTRATA. CHREMES.

De. AGE DUM, ut ſoles, Nauſiſtrata, fac illa ut placetur nobis:
Ut ſua voluntate, id quod eſt faciundum, faciat. *Na.* Faciam.
De. Pariter nunc opera me adjuves, ac re dudum opitulata es.
Na. Factum volo: at pol minus queo viri culpa, quam me dignum 'ſt.
De. Quid autem? *Na.* Quia pol mei patris bene parta indiligenter
Tutatur: nam ex his praediis talenta argenti bina
Statim capiebat. hem, vir viro quid praeſtat! *De.* Binan'? quaeſo!

Na.

Na. Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina. *De.* Hui!
Na. Quid haec videntur? *De.* Scilicet! *Na.* Virum me natam vellem:
Ego oſtenderem. *De.* Certo ſcio. *Na.* Quo pacto? *De.* Parce, ſodes;
Ut poſſis cum illa: ne te adoleſcens mulier defatiget.
Na. Faciam, ut jubes. ſed meum virum abs te exire video. *Ch.* Hem! Demipho,
Jam illi datum eſt argentum? *De.* Curavi ilico. *Ch.* Nollem datum.
Hei! video uxorem: pene plus, quam ſat erat. *De.* Cur nolles, Chreme?
Ch. Jam recte. *De.* Quid tu? ecquid locutus cum iſta es, quamobrem hanc ducimus?
Ch. Tranſegi. *De.* Quid ait tandem? *Ch.* Abduci non poteſt. *De.* Qui, non poteſt?
Ch. Quia uterque utrique eſt cordi. *De.* Quid iſtuc noſtra? *Ch.* Magni. praeter haec,
Cognatam comperi eſſe nobis. *De.* Quid! deliras? *Ch.* Sic erit.
Non temere dico. redi mecum in memoriam. *De.* Satin' ſanus es?
Na. Au! obſecro, cave, ne in cognatam pecces. *De.* Non eſt. *Ch.* Ne nega.
Patris nomen aliud dictum eſt: hoc tu erraſti. *De.* Non norat patrem?
Ch. Norat. *De.* Cur aliud dixit? *Ch.* Numquamne hodie concedes mihi,
Neque intelliges? *De.* Si tu nihil narras. *Ch.* Pergis? *Na.* Miror, quid hoc ſiet.
De. Equidem hercle neſcio. *Ch.* Vin' ſcire? at ita me ſervet Juppiter!
Ut propior illi, quam ego ſum, at tu, nemo' ſt. *De.* Di voſtram fidem!

Eamus

Eamus ad ipſam : una omnes nos aut ſcire, aut neſcire hoc volo. *Ch.* Ha !
De. Quid eſt ? *Ch.* Itan' parvam mihi fidem eſſe apud te ? *De.* Vin' me hoc credere ?
Vin' ſatis quaeſitum mihi iſtuc eſſe ? age, fiat. quid ? illa filia
Amici noſtri, quid futurum 'ſt ? *Ch.* Recte. *De.* Hanc igitur mittimus ?
Ch. Quidni ? *De.* Illa maneat ? *Ch.* Sic. *De.* Ire igitur tibi licet, Nauſiſtrata.
Na. Sic pol commodius eſſe in omnes arbitror, quam ut coeperas,
Manere hanc. nam perliberalis viſa 'ſt, quum vidi, mihi.
De. Quid iſtuc negoti 'ſt ? *Ch.* Jamne operuit oſtium ? *De.* Jam. *Ch.* O Juppiter !
Di nos reſpiciunt ! gnatam inveni nuptam cum tuo filio. *De.* Hem !
Quo pacto id potuit ? *Ch.* Non ſatis tutus eſt ad narrandum hic locus.
De. At tu abi intro. *Ch.* Heus ! ne filii quidem noſtri hoc reſciſcant, volo.

ACTUS V. Scena IV.

Antipho.

Laetus ſum, ut meae res ſeſe habent, fratri obtigiſſe, quod volt.
Quam ſcitum 'ſt, ejuſmodi parare in animo cupiditates ;
Quas, quum res advorſae fient, paullo mederi poſſis !
Hic ſimul argentum repperit, cura ſeſe expedivit.
Ego nullo poſſum remedio me evolvere ex his turbis,
Quin, ſi hoc celetur, in metu : ſin pateſit, in probro ſiem.

Neque me domum nunc reciperem, ni mihi eſſet ſpes oſtenſa
Hujuſce habendae. ſed ubinam Getam invenire poſſum,
Ut rogem, quod tempus conveniundi patris me capere jubeat?

ACTUS V. SCENA V.

PHORMIO. ANTIPHO.

Ph. ARGENTUM accepi: tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curavi, propria ea Phaedria aut potiretur: nam emiſſa eſt manu.
Nunc una mihi res etiam reſtat, quae eſt conficiunda, otium
Ab ſenibus ad potandum ut habeam: nam aliquot hos ſumam dies.
An. Sed Phormio 'ſt. quid ais? *Ph.* Quid? *An.* Quidnam nunc facturus, Phaedria?
Quo pacto ſatietatem amoris ait ſe velle ſumere?
Ph. Viciſſim partes tuas acturus eſt. *An.* Quas? *Ph.* Ut fugitet patrem.
Te ſuam rogavit rurſum ut ageres: cauſam ut pro ſe diceres.
Nam potaturus eſt apud me. ego me ire ſenibus Sunium
Dicam ad mercatum, ancillulam emtum, quam dudum dixit Geta:
Ne, quum hic non videant me, conficere credant argentum ſuum.
Sed oſtium concrepuit abs te. *An.* Vide, quis egrediatur. *Ph.* Geta 'ſt.

ACTUS V. SCENA VI.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

Ge. O FORTUNA! ô Fors fortuna! quantis commoditatibus,

Quam ſubito, hero meo Antiphoni ope veſtra hunc oneraſtis diem!
An. Quidnam hic ſibi volt? *Ge*. Noſque amicos ejus exoneraſtis metu?
Sed ego nunc mihi ceſſo, qui non humerum hunc onero pallio;
Atque hominem propero invenire, ut haec, quae contigerint, ſciat?
An. Num tu intelligis, hic quid narret? *Ph*. Num tu? *An*. Nihil. *Ph*. Tantundem ego.
Ge. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc ſunt. *An*. Heus Geta! *Ge*. Hem tibi!
Num mirum, aut novum eſt, revocari, curſum quum inſtitueris? *An*. Geta.
Ph. Pergit hercle. *Ge*. Numquam tu odio tuo me vinces. *An*. Non manes?
Ge. Vapulabis. *An*. Id quidem tibi jam fiet, niſi reſiſtis, verbero!
Ge. Familiariorem oportet eſſe hunc, qui minitatur malum.
Sed iſne eſt, quem quaero, an non? ipſus eſt? *Ph*. Congredere actutum. *An*. Quid eſt?
Ge. O Omnium, quantum eſt, qui vivant, homo hominum ornatiſſime!
Nam ſine controverſia ab Dis ſolus diligere, Antipho.
An. Ita velim; ſed, qui iſtuc credam ita eſſe, mihi dici velim.
Ge. Satin' eſt, ſi te delibutum gaudio reddo? *An*. Enicas.
Ph. Quin tu hinc pollicitationes aufer: & quod fers, cedo. *Ge*. Oh!
Tu quoque hic aderas, Phormio? *Ph*. Aderam, ſed ceſſas? *Ge*. Accipe, hem!
Ut modo argentum tibi dedimus apud forum, recta domum

Sumus profecti. interea mittit herus me ad uxorem tuam.
An. Quamobrem? *Ge.* Omitto proloqui: nam nihil ad hanc rem eſt, Antipho.
Ubi in gynaeceum ire occipio, puer ad me adcurrit Mida:
Pone adprehendit pallio: reſupinat: reſpicio: rogo,
Quamobrem retineat me. ait, eſſe vetitum intro ad heram accedere.
Sophrona modo fratrem huc, inquit, ſenis introduxit Chremem,
Eumque nunc eſſe intus cum illis. hoc ubi ego audivi, ad fores
Suſpenſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: adſtiti:
Animam compreſſi: aurem admovi: ita animum coepi adtendere,
Hoc modo ſermonem captans. *An.* Eu Geta! *Ge.* Hic pulcherrimum
Facinus audivi: itaque pene hercle exclamavi gaudio.
An. Quod? *Ge.* Quodnam arbitrare? *An.* Neſcio. *Ge.* Atqui mirificiſſimum:
Patruus tuus pater eſt inventus Phanio uxori tuae. *An.* Hem!
Quid ais? *Ge.* Cum ejus conſuevit olim matre in Lemno clanculum.
Ph. Somnium! utin' haec ignoraret ſuum patrem? *Ge.* Aliquid credito,
Phormio, eſſe cauſae: ſed me ſenſen' potuiſſe omnia
Intelligere extra oſtium, intus quae inter ſeſe ipſi egerint?
Ph. Atque hercle ego quoque illam inaudivi fabulam. *Ge.* Immo etiam dabo,

Quo

Quo magis credas: patruus interea inde huc egreditur foras:
Haud multo poſt cum patre idem recipit ſe intro denuo:
Ait uterque tibi poteſtatem ejus habendae ſe dare.
Denique ego miſſus ſum, te ut requirerem, atque adducerem.
An. Quin ergo rape me. quid ceſſas? *Ge.* Fecero. *An.* O mi Phormio,
Vale. *Ph.* Vale, Antipho: bene, ita me Di ament! factum. gaudeo,
Tantam fortunam de improviſo eſſe his datam.
Summa eludendi occaſio 'ſt mihi nunc ſenes,
Et Phaedriae curam adimere argentariam;
Ne cuiquam ſuorum aequalium ſupplex ſiet.
Nam idem hoc argentum, ita ut datum 'ſt, ingratiis
Ei datum erit. hoc qui cogam, re ipſa repperi.
Nunc geſtus mihi, voltuſque eſt capiundus novus.
Sed hinc concedam in angiportum hoc proximum:
Inde hiſce oſtendam me, ubi erunt egreſſi foras.
Quo me adſimularam ire ad mercatum, non eo.

ACTUS V. SCENA VII.

DEMIPHO. PHORMIO. CHREMES.

De. Dis magnas merito gratias habeo, atque ago:
Quando evenere haec nobis, frater, proſpere.
Quantum poteſt, nunc conveniundus Phormio eſt,

Priuſquam

Priuſquam dilapidet noſtras triginta minas,
Ut auferamus. *Ph.* Demiphonem, ſi domi eſt,
Viſam: ut, quod. *De.* At nos ad te ibamus, Phormio.
Ph. De eadem hac fortaſſe cauſa. *De.* Ita hercle. *Ph.* Credidi.
Quid ad me ibatis? ridiculum. verebamini,
Ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?
Heus! quanta quanta haec mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mihi eſſet fides.
Ch. Eſtne ita, ut dixi, liberalis? *De.* Oppido.
Ph. Itaque ad vos venio nuntiatum, Demipho,
Paratum me eſſe. ubi voltis, uxorem date.
Nam omnes poſthabui mihi res, ita uti par fuit,
Poſtquam, tantopere id vos velle, animadverteram.
De. At hic dehortatus eſt me, ne illam tibi darem.
Nam qui erit rumor populi, inquit, ſi id feceris?
Olim quum honeſte potuit, tum non eſt data:
Nunc viduam extrudi, turpe 'ſt. ferme eadem omnia,
Quae tute dudum coram me incuſaveras.
Ph. Satis ſuperbe illuditis me. *De.* Qui? *Ph.* Rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere:
Nam quo redibo ore ad eam, quam contemſerim?
Ch. Tum autem, Antiphonem video ab ſeſe amittere

Invitum

Invitum eam; inque. *De*. Tum autem video filium
Invitum ſane mulierem ab ſe amittere.
Sed tranſi ſodes ad forum, atque illud mihi
Argentum rurſum jube reſcribi, Phormio.
Ph. Quodne ego perſcripſi porro illis, quibus debui?
De. Quid igitur fiet? *Ph*. Si vis mihi uxorem dare,
Quam deſpondiſti, ducam: ſin eſt, ut velis
Manere illam apud te, dos hic maneat, Demipho.
Nam non eſt aequom, me propter vos decipi:
Quum ego voſtri honoris cauſa repudium alterae
Remiſerim, quae dotis tantumdem dabat.
De. I in malam rem hinc cum iſtac magnificentia,
Fugitive! etiam nunc credis, te ignorarier,
Aut tua facta adeo? *Ph*. Irritor. *De*. Tun' hanc duceres,
Si tibi data eſſet? *Ph*. Fac periculum. *De*. Ut filius
Cum illa habitet apud te; hoc voſtrum conſilium fuit.
Ph. Quaeſo, quid narras? *De*. Quin tu mihi argentum cedo.
Ph. Immo vero uxorem tu cedo. *De*. In jus ambula.
Ph. In jus! enimvero ſi porro eſſe odioſi pergitis.
De. Quid facies? *Ph*. Egone? vos me indotatis modo
Patrocinari fortaſſe arbitramini:

Etiam

Etiam dotatis ſoleo. *Ch.* Quid id noſtra? *Ph.* Nihil.
Hic quamdam noram, cujus vir uxorem. *Ch.* Hem! *De.* Quid eſt?
Ph. Lemni habuit aliam. *Ch.* Nullus ſum. *Ph.* Ex qua filiam
Suſcepit: & eam clam educat. *Ch.* Sepultus ſum.
Ph. Haec adeo ego illi jam denarrabo. *Ch.* Obſecro,
Ne facias. *Ph.* Ho! tune is eras? *De.* Ut ludos facit!
Ch. Miſſum te facimus. *Ph.* Fabulae! *Ch.* Quid vis tibi?
Argentum, quod habes, condonamus te. *Ph.* Audio.
Quid vos, malum! ergo me ſic ludificamini,
Inepti, voſtra puerili ſententia?
Nolo, volo: volo nolo rurſum: cedo, cape.
Quod dictum, indictum 'ſt: quod modo erat ratum, irritum eſt.
Ch. Quo pacto, aut unde haec hic reſcivit? *De.* Neſcio:
Niſi, me dixiſſe nemini, id certo ſcio.
Ch. Monſtri, ita me Di ament! ſimile. *Ph.* Injeci ſcrupulum. *De.* Hem!
Hiccine ut a nobis hoc tantum argenti auferat,
Tamen aperte irridens? emori hercle ſatius eſt.
Animo virili praeſentique ut ſis, para:
Vides tuum peccatum eſſe elatum foras.
Neque jam id celare poſſe te uxorem tuam.
Nunc quod ipſa ex aliis auditura ſit, Chreme,
Id noſmet ipſos indicare, placabilius eſt.

Tum hunc impuratum poterimus noſtro modo
Ulciſci. *Ph.* Atat! niſi mihi proſpicio, haereo.
Hi gladiatorio animo ad me adfectant viam.
Ch. At vereor, ut placari poſſit. *De.* Bono animo es.
Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme,
Quum e medio exceſſit, unde haec ſuſcepta 'ſt tibi.
Ph. Itane agitis mecum? ſatis aſtute adgredimini.
Non hercle ex re iſtius me inſtigaſti, Demipho.
Ain' tu? ubi peregre, tibi quod libitum fuit, feceris,
Neque hujus ſis veritus, feminae primariae;
Quin novo modo ei faceres contumeliam:
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hiſce ego illam dictis ita tibi incenſam dabo,
Ut ne reſtinguas, lacrumis ſi exſtillaveris.
De. Malum, quod iſti Di Deaeque omnes duint!
Tantane adfectum quemquam eſſe hominem audacia?
Non hoc publicitus ſcelus hinc deportarier
In ſolas terras? *Ch.* In id redactus ſum loci,
Ut quid agam cum illo, neſciam prorſum. *De.* Ego ſcio.
In jus eamus. *Ph.* In jus! huc, ſi quid lubet.
De. Adſequere, ac retine, dum ego huc ſervos evoco.
Ch. Etenim ſolus nequeo: adcurre huc. *Ph.* Una injuria 'ſt

Tecum. *Ch.* Lege agito ergo. *Ph.* Altera eſt tecum, Chreme.
De. Rape hunc. *Ph.* Itane agitis? enimvero voce 'ſt opus.
Nauſiſtrata! exi. *Ch.* Os opprime. *De.* Impurum vide,
Quantum valet. *Ph.* Nauſiſtrata! inquam. *Ch.* Non taces?
Ph. Taceam? *De.* Niſi ſequitur, pugnos in ventrem ingere.
Ph. Vel oculum exclude: eſt, ubi vos ulciſcar probe.

ACTUS V. SCENA VIII.

NAUSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

Nau. QUIS nominat me? *Ch.* Hem! *Nau.* Quid iſtuc turbae 'ſt, obſecro,
Mi vir? *Ph.* Hem! quid nunc obticuiſti? *Nau.* Quis hic homo 'ſt?
Non mihi reſpondes? *Ph.* Hiccine ut tibi reſpondeat?
Qui hercle, ubi ſit, neſcit. *Ch.* Cave iſti quidquam creduas.
Ph. Abi: tange: ſi non totus friget, me enica.
Ch. Nihil eſt. *Nau.* Quid ergo eſt? quid iſtic narrat? *Ph.* Jam ſcies:
Auſculta. *Ch.* Pergin' credere? *Nau.* Quid ego, obſecro,
Huic credam, qui nihil dixit? *Ph.* Delirat miſer
Timore. *Nau.* Non pol temere 'ſt, quod tu tam times.
Ch. Ego timeo? *Ph.* Recte ſane: quando nihil times,

Et

Et hoc nihil eſt, quod ego dico: tu narra. *De.* Scelus!
Tibi narret? *Ph.* Eho tu! factum 'ſt abs te ſedulo
Pro fratre. *Nau.* Mi vir, non mihi narras? *Ch.* At. *Nau.* Quid, at?
Ch. Non opus eſt dicto. *Ph.* Tibi quidem: at ſcito huic opus eſt.
In Lemno. *Ch.* Hem! quid ais? *De.* Non taces? *Ph.* Clam te. *Ch.* Hei mihi!
Ph. Uxorem duxit. *Nau.* Mi homo, Di melius duint!
Ph. Sic factum eſt. *Nau.* Perii miſera! *Ph.* Et inde filiam
Suſcepit jam unam, dum tu dormis. *Ch.* Quid agimus?
Nau. Pro Di immortales! facinus indignum, & malum!
Ph. Hoc actum 'ſt. *Nau.* An quidquam hodie eſt factum indignius?
Qui mihi, ubi ad uxores ventum 'ſt, tum fiunt ſenes.
Demipho, te adpello; nam me cum hoc ipſo diſtaedet loqui.
Haeccine erant itiones crebrae, & manſiones diutinae
Lemni? haeccine erat ea, quae noſtros fructus minuebat, vilitas?
De. Ego, Nauſiſtrata, eſſe in hac re culpam meritam non nego;
Sed eam, quae ſit ignoſcenda. *Ph.* Verba fiunt mortuo.
De. Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit tuo.

Vinolentus, ſere abhinc annos quindecim, mulierculam
Eam compreſſit, unde haec nata 'ſt: neque poſtilla umquam adtigit.
Ea mortem obiit: e medio abiit: qui ſuit in re hac ſcrupulus.
Quamobrem te oro, ut alia facta tua ſunt, aequo animo hoc feras.
Nau. Quid ego, aequo animo? cupio miſera in hac re jam defungier.
Sed quid ſperem? aetate porro minus peccaturum putem?
Jam tum erat ſenex, ſenectus ſi verecundos facit.
An mea forma atque aetas nunc magis expetenda 'ſt, Demipho?
Quid mihi nunc adfers, quamobrem exſpectem, aut ſperem, porro non fore?
Ph. Exſequias Chremeti, quibus eſt commodum, ire, hem! tempus eſt.
Sic dabo! age, age nunc, Phormionem, qui volet, laceſſito.
Faxo tali eum mactatum, atque hic eſt, infortunio.
Redeat ſane in gratiam: jam ſupplicii ſatis eſt mihi:
Habet haec, ei quod, dum vivat, uſque ad aurem obganniat.
Nau. An meo merito, credo. quid ego nunc commemorem, Demipho,
Singillatim, qualis ego in hunc fuerim? *De.* Novi aeque omnia
Tecum. *Nau.* Meriton' hoc meo videtur factum? *De.* Minime gentium:

Verum,

Verum, quando jam accuſando fieri infectum non poteſt,
Ignoſce: orat: confitetur: purgat. quid vis amplius?
Ph. Enimvero prius quam haec dat veniam, mihi proſpiciam & Phaedriae.
Heus! Nauſiſtrata, prius quam huic reſpondes temere, audi. *Nau.* Quid eſt?
Ph. Ego minas triginta per fallaciam ab illo abſtuli:
Eas dedi tuo gnato: is pro ſua amica lenoni dedit.
Ch. Hem! quid ais? *Nau.* Adeon' hoc indignum tibi videtur, filius
Homo adoleſcens, ſi habet unam amicam, tu uxores duas?
Nihil pudere? quo ore illum objurgabis? reſponde mihi.
De. Faciet, ut voles. *Nau.* Immo, ut meam jam ſcias ſententiam,
Neque ego ignoſco, neque promitto quidquam: neque reſpondeo,
Prius quam gnatum video. ejus judicio permitto omnia:
Quod is jubebit, faciam. *Ph.* Mulier ſapiens es, Nauſiſtrata.
Nau. Satin' id eſt? *Ph.* Immo vero pulchre diſcedo, & probe,
Et praeter ſpem. *Nau.* Tu tuum nomen dic quod eſt. *Ph.* Mihin'?
Phormio: veſtrae familiae hercle amicus, & tuo ſummus Phaedriae.
Nau. Phormio, at ego ecaſtor poſthac tibi, quod potero, & quae voles,
Faciamque, & dicam. *Ph.* Benigne dicis. *Nau.* Pol meritum 'ſt tuum.

Ph.

Ph. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nauſiſtrata,
Et quod tuo viro oculi doleant? *Nau.* Cupio. *Ph.* Me ad coenam voca.
Nau. Pol vero voco. *De.* Eamus intro hinc. *Ch.* Fiat: ſed ubi eſt Phaedria,
Judex noſter? *Ph.* Jam hic, faxo, aderit. Ω Vos valete, & plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

FINIS.

TAYLOR INSTITUTION UNIVERSITY OF OXFORD LIBRARY